

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

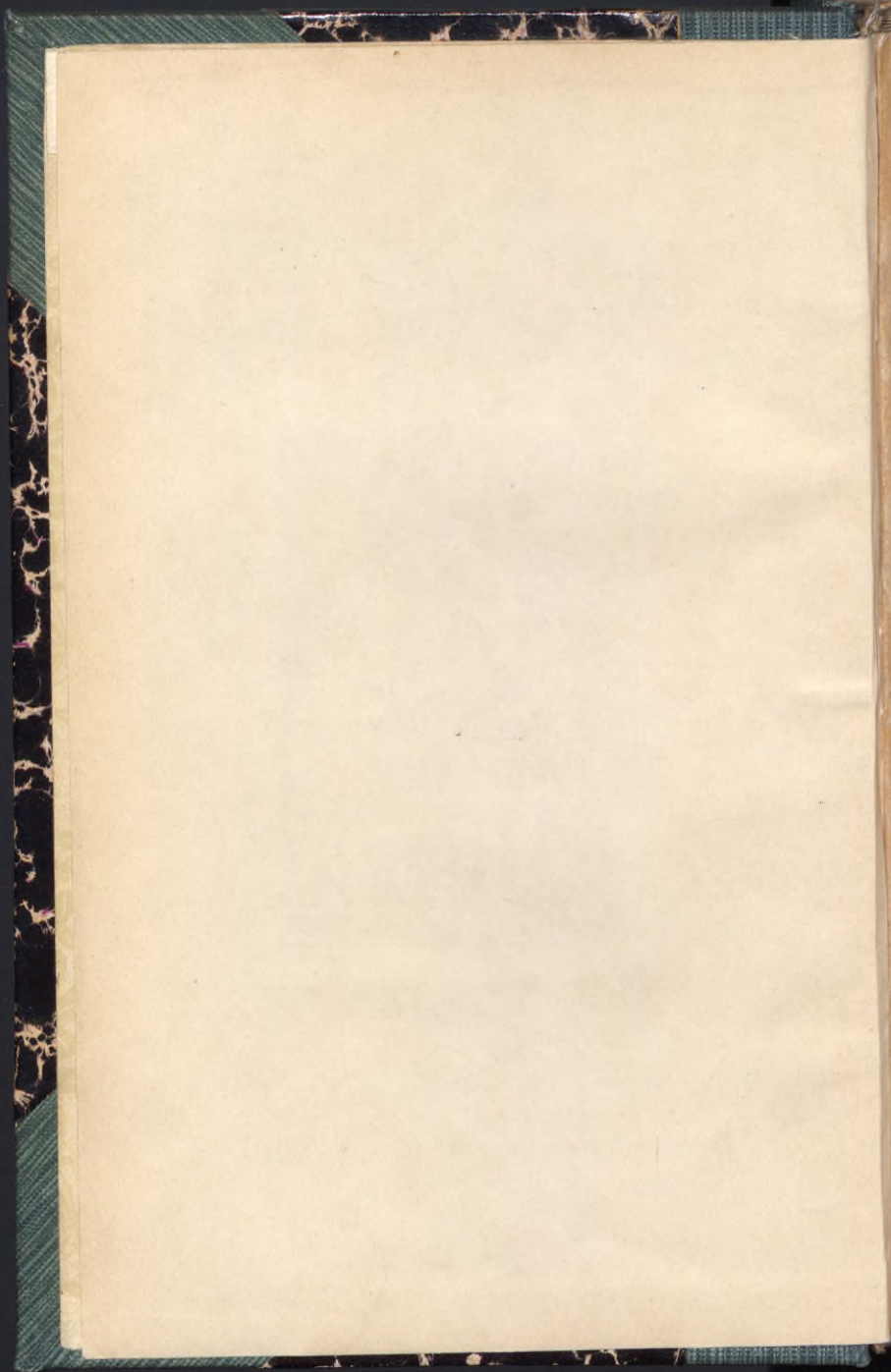
UPPSALA
UNIVERSITET

Litt.
Sv.

EXCELSIOR!

EN FANTASTS HISTORIA,

BERÄTTAD AF

BERNHARD MEIJER.

FÖRSTA BANDET.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

EXCELSIOR

EN FÄREASTS HISTORIA

AF ERHARD REINER

1888

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1888.

Första afdelningen.

I.

är Ragnar Möller vid en mera framskriden ålder tänkte tillbaka på sin barndom, föreföll honom det hela som en oredig blanning af mörker och ljus, af dystra minnen och leende minnen, ungefär som en trolsk månskensnatt med tunga skuggor eller som ett sprittande jubel i en kör af suckar. Det mästa blandade sig tillsammans för honom i ett underligt virrvarr af hvarandra motsägande bilder, hvarandra motsägande stämningar, mellan hvilka han förgäfves sökte urskilja det naturliga sammanhanget. Han påminte sig dunkelt en mängd tillfällen, då familjelyckan låg som ett solsken öfver allas ansigten, då fadren gick fram och tillbaka på golfvet och hvisslade muntra melodier, då syskonen öfvade sig tillsammans i

sång, då vinteraftnarna tillbragtes med brädspel, sjackspel och muntert språk. Han drog sig till minnes att främmande, som besökte familjen, aldrig funno sig så angenämt stämda eller så obesvärade som där, i det hastigt uppeldade förmaket, i det hemtrefliga kabinettet eller i fadrens enskilda rum, där lifliga diskussioner kvart efter kvart fördröjde den redan färdiga supén. Hur satt han ej själf i ett hörn därinne, bland ortens ämbetsmän och jordegare, girigt uppfångande hvar ord och hvar min, i tysthet glädjande sig åt fadrens allmänt erkända öfverlägsenhet, förtjust öfver det beröm som tilldelades honom själf, därför att han icke var som de flästa barn, utan ständigt höll sig till de »store». Men det fans andra tillfällen, som han icke särskildt behöfde mana fram ur sin erinring, tillfällen då alla familjens medlemmar sutto kapp-raka på sina stolar utmed väggarna, utan att yttra ett ord, tillfällen då den tryckande luften urladdade sig i häftiga tvister mellan far och mor, mellan mor och halfbror, mellan äldre bröder och yngre bröder. Han påminte sig tillfällen, då hela samlifvet var som en ogenomtränglig väfnad af halvesanna lögner, då man ständigt måste gå smygvägar, för att icke ses, och hviska, för att icke höras. Han insåg att alla, som för någon längre tid vistats i huset: bokhållare, guvernanter, hushållsmamseller och landtbrukselever, alla hade ryckts in i denna försigtighetens labyrint, utan att kunna leta sig

därur, och tryckts ned af denna kväfvande atmosfär, utan att ens tänka sig möjligheten af en renare luft i hvardagslag.

När Ragnar i minnet genomgick dessa barn-domsintryck, var det ständigt fadrens bild, som trängde sig fram i förgrunden, — fadren, krigsrådet Möller, den strängt allvarlige, rättänkande mannen, som själf trodde sig härska med en ängels mildhet, fastän hela familjen darrade vid blotta ljudet af hans röst.

En för öfrigt ej särdeles märkvärdig händelse, hvilken Ragnar upplefde vid knappast åtta års ålder, hade med alla sina detaljer bränt sig in i hans minne. Det var en vinterafton. Till-sammans med sina yngre bröder, Anders och Lars, hade Ragnar just kommit in i barnkam-maren för att lägga sig, då den alltid oregerlige Lars började ställa till bråk. Snart uppstod ett våldsamt handgemäng. Hade Ragnar väl kommit i tagen, förlorade han lätt besinningen och tog inga hänsyn. Barnpigan, Kerstin, som var när-varande, sökte skilja stridskämparna, men fick därunder sin beskärda del af ovet och slag. Plötsligt öppnades dörren — och krigsrådet stod på tröskeln.

Det blef en sträng undersökning af det vanliga slaget, afbruten af örfilar och förmaningar. Ragnar berättade saken på sitt sätt, Lars på sitt, Kerstin på sitt, och Anders höll med Lars, som alltid. Med sitt utomordentliga skarpsinne letade fadren dock snart ut det rätta sammanhanget

och tvang bekännelsen fram. Men hvad Kerstin påstod, att Ragnar »skällt» hanne för Tjitta (en förvrängning af hannes namn), kunde den anklagade, som var oskyldig, ej förmås att erkänna.

»Jaså, du vill inte?» sade fadren slutligen.

»Jag försäkrar att jag är oskyldig, pappa,» snyftade Ragnar.

»Betänk dig väl, min gosse! Du vet att jag förlåter allt, utom lögn.»

»Ack, snälle pappa, jag försäkrar . . .»

»Nå, så får jag väl lära dig att tala sanning, då. Gå efter mästern Brun.»

Den anklagade visste mer än väl hvad detta skulle betyda. Upprörd, i förkänslan af hvad som komma skulle, gick han med släpande steg in i fadrens rum och hämtade rottingen, den bruna rottingkappen, som aldrig användes till annat än aga. Hans mor kom efter, med stickstrumpan i hand, och besvor honom att tala sanning, emedan gud, som kunde se in i hans hjärta, skulle straffa honom för hvarje lögnaktigt ord. Snyftande, med en bönfallande blick på sin älskade mor, bedyrade Ragnar sin oskuld och sökte trösta sig med vissheten om guds allvetenhet.

»Nå, vill du bekänna nu?» sade krigsrådet och tog emot rottingen.

»Kerstin har bestämdt hört fel, pappa, jag är säker på att hon hört fel, jag . . .»

Ett rapp sved öfver hans rygg.

»Vill du bekänna?»

»Käre, älskade, snälle, lille pappa . . .»

Ragnar gret och knäppte sina händer och såg sig förtviflad omkring, som vore någon hjälp att vänta.

»Nå, bekänner du?»

»Ja, pappa . . . ja, pappa . . . jag skällde henne en gång . . . för längesedan . . .»

Ett nytt rapp, och ännu ett.

»För längesedan, pappa», skrek delinkventen.

»Inte den här gången, pappa. Rättvisе pappa, hon ljuger . . . hon ljuger . . . Hon har ljugit en gång förut, pappa . . . Jag försäkrar . . . Jag försäkrar . . .»

Nu lades Ragnar på magen öfver en stol. Fadren höll honom i nacken med den venstra handen, och rapp efter rapp dansade rottingen ned öfver hans rygg, öfver hans sprattlande ben. Då och då skrek han till med ett aj, men värst led han af att Kerstin skulle se hans skam.

»Nå, vill du bekänna?»

»Pappa, jag kan inte . . . jag kan inte . . . Jag skulle ljuga då . . . Pappa själf säger att pappa förlåter allt, utom osanning . . . Om pappa också slår ihjäl mig, så . . .»

»Din långe drummel, tror du inte din far kan ta rätt på dig?»

Och bestraffningen upprepades. Fru Möller kom bort och bad för honom, men förgäfves. Äntligen tröttnade fadren och gjorde ett uppehåll.

»Nå, bekänner du?»

»Ja, pappa», stönade Ragnar, som för ömhet och sveda knappast kunde stå på sina ben.

»Erkänner du att du skällde henne?»

Ragnar kämpade med sig själf. Han var öfvertygad om sin oskuld, men visste till fullo, att ytterligare motstånd skulle tjena till ingenting.

»Erkänner du?» upprepade fadren och lyfte käppen.

»Ja», stammade Ragnar.

»Svara högt», sade fadren strängt, »erkänner du?»

»Ja».

»Nå, hvarför ljög du nyss? Kan du nu en annan gång komma i håg att du skall tala sanning?»

»Ja, pappa.»

Denna orättvisa bestraffning efterlämnade hos Ragnar det djupaste intryck, och vid en mera framskriden ålder upptäckte han att den haft ett stort inflytande på hans utveckling. Minnet däraf att man i sanningens namn tvingat ur honom en lögn, hvaröfver han blygdes, bidrog att göra honom till en fanatisk sanningsälskare, när frågan om sanning i tro och lif blifvit ämne för hans reflektion, och bidrog äfven att öppna hans ögon för de många felen i en äldre tids uppfostringsmetod, när han själf en gång fick ett barn att uppfostra. Men egendomligt nog, åstadkom denna bestraffning ej någon för-

ändring i den gränslösa beundran, hvarmed han oakadt sin fruktan såg upp till sin far som till den förkroppsligade rättvisan.

Ragnar såg i allt upp till fadren. Krigsrådet var en ovanligt ståtlig man, lång och smärt, med ett fint militäriskt ansigte, rask hållning och genomträngande blick. Ragnar tyckte sig aldrig ha sett någonting mera ståtligt och manligt. Krigsrådet var äfven å hufvudets och karaktärens vägnar en öfverlägsen personlighet, med skarpt förstånd, stora vyer, fasta grundsatser, ädla syften och en okuflig viljekraft. Ragnar betvivlade ej ett ögonblick, att fadren skulle blifvit den ojämförligt största personlighet i världshistorien, om ödet låtit honom födas till en krona. Han smög sig till att titta i hushållningssällskapets berättelser, för att däri upptäcka namnet Kr. F. Möller, och det spratt till i honom af förtjusning, när han såg detta beundrade namn vid sidan om landshöfdingars, grefvars och baroners. Anneholm, hvars lagård och jordbruk alla främlingar lifligt berömde, växte för honom ut till den märkligaste plats i hela Kristianstads län, i hela Skåne, ja i hela Sverge. När han tänkte sig att fadren genom eget arbete förvärfvat sig denna härliga egendom, med dess hvita härrskapshus och stora park, då svälde hans hjärta högt af stolthet — och hans ljufvaste hopp var att arbeta sig fram, liksom fadren.

Ragnar var en i grund och botten öppen natur, liksom han också var ovanligt stolt och

känslig. Men de förhållanden, under hvilka han växte upp, gjorde honom ganska tidigt sluten, på samma gång som de tvungo honom att underkasta sig förödmjukelser och lägga band på sina känslor. Egentligen hade Ragnar under hela sin uppväxt ingen, som kunde trösta honom och råda honom i de många små strider, som hans lättroliga själ hade att utkämpa. Modren, som han älskade med sitt hjärtas hela innerlighet, var alltför mycket upptagen af hushållsbestyr och barnens skötsel, för att kunna egna sig åt honom särskildt. Hans bägge halfbröder, Helmer och Kristoffer, som voro nio och tio år äldre, hade andra intressen än att sysselsätta sig med honom, utom när de skulle förhöra honom hans läxor, och Helmer gjorde för öfrigt med sitt despotiska lynne och sitt öfversitteri nästan allt för att aflägsna honom. Till sina yngre bröder, Anders och Lars, kom Ragnar i ett ännu mera spändt förhållande. Krigsrådet, i allmänhet ovanligt klok och förtänksam, hade nämligen den vid uppfostran ytterst farliga grundsatsen, att det älsta barnet skulle hålla tillsyn med och svara för sina yngre syskon — och därmed lades tidigt grunden till ett mindre broderligt förhållande mellan Ragnar och bröderna. Längre fram, när Ragnar, som i kunskaper stod vida öfver dem, fick uppdrag att vara för dem ett slags informator, med ty åtföljande pligter och rättigheter, förvärrades naturligtvis det mindre goda förhållandet. Ragnar kände sig allt mer ensam i den

stora syskonskaran, ensam med sina bekymmer, ensam med sina drömmar.

Hans käraste sällskap var boken. Och Ragnar slök med förtjusning allt hvad han kom öfver i bokväg, särskildt historiska romaner och berömda svenska mäns lefnadsteckningar. Det fosterländska värkade mäktigt på hans fantasi. Från att svärma för missionärens kall, som till en början stod för honom såsom det mäst eftersträfvansvärda på jorden, började han invagga sig i drömmar om framtida storhet, då han som fältmarskalk skulle eröfra Finland och Pommern och slutligen, ärekrönt återkommen till »sina fäders» gods, bygga torn och flyglar på det gamla tvåvåningshuset, med en särskild våning för fadren och en särskild för modren och ett särskildt rum för hvart och ett af syskonen. När det lektes eller pratades rundt omkring honom, satt han som bäst och gjorde utkast till nya fälttågsplaner eller diplomatiska förvecklingar. När familjen om söndagarna gick tillsammans ut i parken eller ner till fäkreaturen, höll han sig merendels efterst, för sig själf, grensle på sin hasselkäpp, inbillande sig att han red i spetsen för en segerrik armé. Stundom var det likväl andra saker, som upp-togo hans fantasi och fyllde hans tankar: geometriska problem eller mekaniska uppfinningar eller arkitektoniska planer. Och stördes han i dessa funderingar och fantasier, spratt han upp som ur en sömn.

»Hvad tænker du på, min gosse?» fick han stundom plötsligt höra, när krigsrådet, som i skymningen brukade gå på golfvet och hvissla, med ens gjorde halt framför hans stol.

»På . . . ingenting», svarade Ragnar, yrvaken, första gången denna fråga gjordes.

»På ingenting?» invände fadren. »Inte kan man tänka på ingenting? Mänskan tänker alltid på någonting, när hon inte säfver.»

Därmed var det slut för den gången. Men när krigsrådet sedan, vid ett annat tillfälle, gjorde samma fråga, med samma påföljd, att Ragnar satt alldeles svarslös, kom det till ett strängare förhör.

»Du vet ju att mänskan alltid tänker på någonting, när hon inte säfver. Nå, hvad tänkte du på?»

»Jag . . . vet inte», stammade Ragnar. »Jag . . . jag . . . har glömt . . .»

»Glömt hvad du tänkte på för ett par sekunder sedan! Hvad är det för snack? Fort nu! Hvad tänkte du på?»

Ragnar trodde sig till slut ha funnit »en del» af hvad han tänkt på, och slutet blef alltså godt äfven den gången. Men därefter blef han riktigt ängslig, hvar gång krigsrådet började gå fram och tillbaka på golfvet och hvissla. Tänk om fadren åter skulle göra den förfärliga frågan! Hvad skulle han då svara? För hvar gång fadren kom i närheten af hans stol, spratt han till och tänkte förskräckt: nu kanske det kom-

mer! Hvad skall jag svara! När fadren aflägsnade sig, kastade sonen sin oroliga blick omkring på möblerna, för att kanske där finna ämne till ett svar, eller letade han i sin fantasi och sitt minne, för att kanske där påträffa ett lämpligt föremål för en tanke. Om jag skulle säga att jag tänker på hur rättvis pappa är!, kunde det falla honom in att fråga sig. Eller att jag tänker på . . . eller att jag tänker på kakelugnen! Timvis kunde han sitta och stirra t. ex. på kakelugnen, under idislande af en och samma tanke: frågar nu pappa, skall jag säga att jag sitter och tänker på kakelugnen!

Krigsrådet anade naturligtvis ej att den ofta upprepade frågan hade sådana värkningar på den tillfrågade. Lika litet kunde någon tänka sig hvad resultatet, hvad Ragnar vidkom, var af de frågor, som krigsrådet under söndagsmiddagarna gjorde, om innehållet i episteln, evangeliet och predikan. Ragnar var genast färdig med svaret, när det gällde den saken. Men hur hade han inte suttit i kyrkan och pinats under hela mässan, och naturligtvis äfven efteråt, med att oupphörligt upprepa för sig själf: episteln handlade om det och det, evangeliet handlade om det och det! Mätte jag bara inte glömmal, skar det till i honom ibland, när han böjde sig ner under bönerna. Och så upprepade han, under salmens afsjungande, för sig själf: episteln handlade om det och det, evangeliet handlade om det och det, ingångsspråket var det och det,

ämnet var det och det, och därvid skulle betraktas först det och det och sedan det och det. Hvad som för öfrigt yttrats af prästen, därom tog Ragnar ej det ringaste notis, om icke någon särskild anledning förelåg till den förmodan, att fadren skulle sträcka sina frågor längre.

Det måste dock medgifvas, att förlusten för Ragnar var måttlig, hvad predikan vidkommer. De ordinarie prästerna voro nämligen samtliga klena predikanter. Och förlusten var så mycket mindre, som dessa präster äfven till sina personligheter voro allt annat än förebilder för sin församling. Den bäste bland dem störde vid ett tillfälle gudstjensten på ett sätt, som borde gifvit anledning till åtal. När han förgäfves, efter börnernas uppläsande, väntat på att klockaren skulle ta opp salmen (klockaren hade fallit i sömn), gick han med bister min ner ifrån predikstolen och ruskade klockaren i håret. »Hä-ä-är-r-r-r!» började klockaren, yrvaken och förskräckt, att sjunga med sin mäst skärande falsett, medan prästen alltjämt bearbetade hans yfviga peruk.

Denna luggningsepisod utgjorde för Ragnar minnet af hans första kyrkbesök.

Mer än de fläste pojkar längtade Ragnar efter det ögonblick, då han skulle få läsa sig fram för prästen och upphöra att räknas till de små.

Det var i Lund, som han skulle beredas till sin första nattvardsgång — i Lund, där han allt ifrån det han var tio år hade gått i skolan, först under uppsigt af sina bägge halfbröder, Helmer och Kristoffer, och sedan, när Helmer öfvergick till landtbruket, under tillsyn af Kristoffer ensam, hvilken med sitt fredliga, flegmatiska lynne just ej ingaf honom stor respekt. Till en början fick Ragnar, fastän yngst af kamraterna, både premier och särdeles utmärkta betyg vid flyttning till högre klass. Men efter några års förlopp, just när hans yngste klasskamrater bereddes till konfirmation, vände sig bladet hastigt, han fick ej som förut sina glänsande vackra betyg och blef till och med underkänd i ett par ämnen. När han tänkte tillbaka på denna för hans utveckling ytterst viktiga period, var det honom omöjligt att säga hvad som förnämligast varit anledning till denna försummelse af studierna. Mycket bidrog utan tvifvel den omständigheten att han i sin läsning stördes af den oregerlige

Lars, när denne kommit till Lund. Men det var också andra saker, som rent af gjorde läxorna för honom till en pina. Han började skriva dikter i hemlighet, och han blef förälskad i sina små systrars guvernant, — hvilketdera som inträffade först påminde han sig inte säkert. Det var en underlig kärlek, som han hyste för denna ljushåriga, romantiska lilla fröken, som var åtta år äldre än han själf och förlåfvad. Han var icke svartsjuk, hoppades ingenting, begärde ingenting annat än att i smyg få sitta och betrakta henne, då hon spelade. Men han kände sig gränslöst olycklig och gick omkring i hemmet som en vålnad under ferierna. Hans diktning rörde sig likväl ej om kärlek. Titlarna på hans kväden voro t. ex. »Landsflyktingens hemlängtan», »Sorgens son», »Dödens brud» eller en »En äregirig ynglings framtidstankar». Stundom skref han äfven satiriska dikter, men oftast utgjorde förtviflan grundtonen i dessa första poetiska försök. En sak, som kanske mer än någonting annat gjorde honom till en dyster grubblare, var den upptäckten att hans broder Lars olåfligt tillgripit några af Kristoffers tillhörigheter och sålt dem för egen räkning. Med sin öfverspända föreställning om heder och ära, såg han i brodrens felsteg en outplånlig fläck på hela familjens anseende, och med sin lätrörda fantasi satte han denne broders framtid i ett förfärande sammanhang med polis, rådsturätt och fängelse. I första häftigheten beslöt han att gå ner till ån och

dränka sig. Något lugnare, tänkte han ge sig ut i det nyss utbrutna dansk-tyska kriget och söka sig en hjältes död på slagfältet. Känslan af blygsel trängde så djupt ner i hans medvetande, att han under en lång tid skämdes för att se folk i ansigtet.

Nog af — just vid den tiden, då hans yngste klasskamrater hade konfirmerats, var Ragnar i ett upprördt själstillstånd, som likväl ingen helt förstod. Hans far hyste för den skull betänkligheter vid att låta honom beredas till sin första nattvardsgång, ehuru det för ålderns skull gärna kunde varit på tiden, och modren instämde.

»Pappa,» bad Ragnar ängsligt, när han med bröderna skulle fara till Lund på hösten, »jag ville så gärna be att få bli konfirmerad i vinter, nu då alla mina kamrater blifvit konfirmerade!»

»Ja, hör du min gosse, den saken få du besked om af Kristoffer, när tiden blir.»

Med detta svar fick Ragnar låta sig nöja; men han hoppades, enär afgörandet ju tycktes bero i främsta rummet på Kristoffer.

Det var en veckas tid före den dag, då de blifvande konfirmanderna skulle anmäla sig för prästen. Ragnar satt framför sin läxa i Homeros, med Passows grekiska lexikon vid sidan, medan Anders och Lars stodo vid ett af fönstren och småfnissade. Kristoffer, som numera blifvit lärare vid katedralskolan, hade gått in till en i samma hus boende kamrat, för att spela sjack. Brödernas fnissningar blefvo emellertid allt högljuddare,

och när Ragnar slutligen med blicken kräufde tystnad, började Lars göra grimaser åt honom. Retad gick Ragnar in och klagade för Kristoffer.

»Se så, härre gud», sade Kristoffer, »kan nu inte pojkarne få låf att skratta en smula?»

Harmsen kom Ragnar tillbaka.

»Fix du fikon?» fnittrade Lars.

»Tyst nu, annars skrifver jag till pappa», svarade Ragnar och satte sig ner vid sina böcker.

»Ja, skrif du! Skvallra, om du törs! Du vet nog hvad pappa ger dig, om du skvallrar.»

Ragnar började läsa, fast besluten att förhålla sig lugn, särskildt med tanke på konfirmationen. Men Lars rörde sig oupphörligt kring hans stol, allt närmre, mumlande med stigande forte: murr-r-r-r, surr-r-r-r, murr-r-r-r...

»Tyst!» dundrade Ragnar.

»Hör man bara på generalen!» utbrast Lars med ett försmädligt skratt. Generalen var ett öknamn, som Ragnar fått i hemmet, på grund af sina militäriska fantasier.

»Tror du jag lyder dig, din general?» fortfor Lars och tog ner floretten och började göra fåktkonster.

»Häng opp floretten!» sade Ragnar strängt.
»Det är min florett.»

»Din? När pappa har betalt den, är det väl min lika mycket som din.»

»Häng opp floretten, säger jag.»

Lars ställde sig i position och såg utmanande framför sig. Ragnar, som tyckte sig alltför mycket

förorättad, fattade tag i sitt lexikon, för att afvärja möjliga stötar, och snart var slagsmålet i full gång. Floretten slogs ur handen på Lars, och lexikonet tappades i golfvet. Äntligen syntes Kristoffer i dörren, när larmet var som högljuddast.

»Jaså, ni slåss?»

»Det var Ragnar, som började», försäkrade Lars.

»Nej, det var Lars, som inte lät mig vara i fred», invände Ragnar.

»Ja, ni skulle ha stryk bägge två», yttrade Kristoffer med ovanlig skärpa samt gaf en örfil först åt den ene och sedan åt den andre.

»Jag tar inte mot stryk», sa' Ragnar stolt.

»Jaså du gör inte det? Din långe drummel! Då skall du få en till.»

En ny örfil smällde.

»Efter det här skall du slippa läsa för prästen i vinter», fortfor Kristoffer. »Det kan bli ditt straff.»

»När ingen bryr sig om, i fall jag klagar, så . . .», snyftade Ragnar fram.

»Det är aldrig annat än split och kif emellan er. Du, som är älst, borde föregå dina yngre bröder med godt exempel, och i stället är det du, som börjar slagsmål med dem, så snart du inte får din vilja fram.» Så förmanade Kristoffer — och Ragnar, som ej tänkte på annat än konfirmationsläsningen, beslöt i sin ängslan att tåla och lida allt, om han bara finge anmäla sig

för prästen. När den första rörelsen lagt sig, gick han därför in till Kristoffer och bad att denne skulle taga sina ord tillbaka.

»Pappa får afgöra saken nu», sade Kristoffer.

Detta var naturligtvis detsamma som ett nekande svar, tänkte Ragnar. Och den lilla skymt af hopp, han ännu hade kvar, tillintetgjordes genom fadrens ifrigt efterlängtade bref, som innehöll att Kristoffer hade gjort mycket rätt i att låta honom vänta ett år ännu, till straff.

Det var alltså ett straff, detta uppskof! Vid denna tanke hakade Ragnar sig fast, när smärtan gifvit med sig så pass, att han kunde anställa reflektioner. Det förhöll sig alltså inte med konfirmationen som man förut låtit honom tro, att den var en befestelse af döpelseförbundet, hvilken borde försiggå så snart som möjligt, så snart man förstod kristendomens sanningar och hade omdöme nog att själf aflägga sin trosbekännelse. Ragnar visste med sig att han i kristendoms-kunskap och godt omdöme kunde mäta sig med de fläste konfirmander, och därför kände han det som en oförrätt att nödgas vänta. Med den logiska skärpa, hvarmed ett barn vid hans ålder kan reflektera öfver dylika saker, började han sysselsätta sig med en kritik af hela nattvardsinstitutionen. Upproriska tvifvel, som visserligen funnits gömda hos honom länge, men som han egentligen aldrig vågat tänka riktigt ut, framställde sig för honom med allt större tydlighet, ju mer han tänkte sig in i saken. Boströms vid

samma tid utgifna skrift om helvetesläran, hvilken skrift af en händelse kom under hans ögon, gaf ökad fart åt dessa religiösa tvifvel, som från nattvardsfrågan utgrenade sig till andra teologiska dogmer. Ragnar slök allt hvad han kom öfver af kätterska skrifter. Så fick han i någon tidskrift se en redogörelse för den af Rydberg inledda striden om Kristi gudom, och därmed skakades hela den grund, hvarpå hans barn-domstro varit byggd. Stundom kallade han sig med stolthet fritänkare. Stundom reste sig hela det nedärfda föreställningssättet med sin imponerande auktoritet — och då tyckte han sig vara på vägen mot förtappelsen. Vore det synd att tvifla? Vore det synd att söka sanningen? Om lögn vore den enda synd, som ej kunde förlåtas, efter hvad han fått lära sig där hemma på Anneholm, så vore det väl ej något brott att eftersträfva sanning! Felet skulle då ligga däri, att det var lögn, som han trodde vara sant, och att det var sanning, som han trodde vara lögn! Han kom att tänka på den orättvisa bestraffning, som han vid åtta års ålder fått undergå, därför att han ljög — fastän han visst icke ljög, utan tvärtom talade sant. Det smög sig in i hans funderingar ett tvifvel på fadrens ofelbarhet, och tviflet växte, ju mer han sökte tysta ner det som en synd. I detta särskilda fall visste han ju säkert, att fadren misstagit sig. Men om hans far kunde misstaga sig, kunde hela världen misstaga sig. Därför att hela världen höll det för en

sanning, att Kristus var gud eller att Kristi lekamen och blod funnes i nattvardens bröd och vin, därför kunde det mycket väl vara misstag alltsammans.

När äntligen den stunden kom, då Ragnar offentligen skulle aflägga sin trosbekännelse och träda fram till nattvardsbordet, gick det med honom som med andra ynglingar, hvilka plågas af upproriska tvifvel på de teologiska dogmerna. Han böjde sig under förhållandenas makt. För Ragnar stod det som en själfklar sak att han ej kunde hålla sig borta från ceremonien, och för att ursäkta sitt deltagande ansåg han det nog att tiga, när de öfrige konfirmanderna gemensamt förklarade sig hylla den af prästen upplästa trosbekännelsen. I själfva verket ingick han därvid den första stora kompromissen med sitt samvete. Men för öfrigt hade den religiösa kampen, tillika med de omständigheter under hvilka den utkämpats, haft en högst välgörande värkan. Den hade gjort honom till en fanatisk sanningsälskare, väckt hos honom starkt intresse för lifvets högsta frågor och fyllt honom med en brinnande lust att utveckla sig till idealet af en mänska. Det var dunkelt för honom hur han egentligen tänkte sig detta ideal, och det höga målet sågs i bengalisk belysning af ärelystnadens fantasier. Men sällan har en yngling varit besjälad af ärligare hänförelse än Ragnar, när han vid denna tid valde till sitt valspråk: excelsior!, som han öfversatte med: uppåt och framåt!

Han grep sig plötsligt an med sina studier. Efter en våldsamt kraftansträngning, som bröt hans i grunden förträffliga hälsa, blef han den öfverste i klassen, ehuru alltjämt den yngste. Vid samma tid såg han sig i hemmet, på grund af sina dikter, förvandlad till familjens blifvande »storhet», hvars ensliga promenader och ständiga distraktioner man omtalade med en blandad känsla af gäckeri och beundran. Dysterheten gaf med sig. Ragnar fick eget rum i Lund och kunde sköta sig själf som han behagade. Läsorna voro numera för honom en lek. Så mycket hans blyghet och kassa tilläto honom, kastade han sig in i umgängeslivet, rökte cigarr, gick på schweizerier och hade små kärleksäfventyr. I sällskap med sin vän och skaldebroder, Janne Kjellman, deltog han äfven, om också alltid med en viss måtta, i mera utsväfvande nöjen — och det var ej utan, att han stundom ingick nya kompromisser med sitt samvete, så mycket lättare, som den första hade varit svår.

Äntligen blef han student, vid aderton års ålder, med utmärkt vackra betyg. Den tidiga skäggväxten, i förening med förståndets och karaktärens tidiga utveckling, gjorde att han såg äldre ut än han i själfva värdet var. Det var ett rätt egendomligt ansigte. Nedre delen hade något tölpaktigt och glupskt, med sin stora mun och sin breda, framskjutande haka, delvis undan-gömda likväl af mustascher och pipskägg, som vårdades med stor omsorg. Öfre delen däremot,

med den vackert formade pannan och de väl-
taliga bruna ögonen med sin drömmande blick,
hade något poetiskt och intressant. Det mörka
håret, i sig själf tjockt och vågigt, var med
vattnets hjälp kammadt ned utefter hjässan, så
att det låg där slätt och slickadt, framborstadt
vid öronen — ett omedvetet uttryck för den
pedantiska ordentlighet, som hos honom kämpade
med en poetisk nonchalans. Det fulaste
var näsan. Hur hade han ej grufvat sig öfver
denna lilla, uppåtböjda fruntimmersnäsa, som han
ärft efter sin mor och som så föga harmonierade
med hans föreställning om ett manligt yttre!
Han hade rättat på den och klämt på den och
timvis hållit den i präss mellan sina fingrar, för
att få den rak. När han öfverraskats framför
spegeln och man skämtat öfver hans själfbeund-
ran, hade han i stilla förtviflan stått och späjat
efter resultaten af detta försköningsarbete, som
kröntes med så liten framgång. Han syssel-
satte sig med sitt yttre, just därför att han
plågades af tanken på sin fulhet. Denna tanke
ställde sig t. ex. alltid emellan honom och hans
önskan, när han i sina små kärleksförbindelser
kom så långt, att han vågade hoppas på en
kyss.

Den möllerska familjen blef nästan hvart eller hvartannat år tillökad med en ny medlem. När Ragnar kom till hemmet som student, hade han ej mindre än elfva syskon, inberäknadt Helmer och Kristoffer, hans bägge halvbröder. Med guvernanten, bokhållaren, husmamsellen och ett par finare landtbrukselever var det således aderton personer, som dagligen åto vid samma bord, och sedan Helmer och Kristoffer gått och förlåfvat sig, steg antalet till tjugo, när hela familjen var samlad. Det skulle därför på Anneholm ha kunnat föras det angenämaste sällskapslif, om husfadren ej med sin stränghet lagt en hämsko på hvarje sträfvan efter ett mera fritt och otvunget umgänge. Och så var det något annat äfven.

Sedan Helmer blifvit inspektör hemma på gården, utvecklade sig mellan honom och styfmodren ett fientligt förhållande, som i högsta grad bidrog till att göra samlifvet därstädes plågsamt. Helmer, som var en ovanligt duglig jordbrukare, förstod att inom kort göra sig till fadrens högra hand i fråga om den yttre hushållningen, och då denna stod i närmaste samband med den inre, fick han småningom ett af

görande ord i allt hvad som rörde husets angelägenheter. Krigsrådet Möller var, som ofta fallet är med själfständiga, kraftfulla naturer, ganska lättledd, om man bara förstod att ta honom på det rätta sättet, och skänkte han sitt förtroende, skänkte han det blindt. Ju större Helmers inflytande blef, dess mera petades fru Möller åt sidan. Hvad som grämde henne mäst i detta förhållande, var den af åtskilliga omständigheter berättigade misstanken, att krigsrådet i framtiden ämnade öfverlåta gården åt Helmer, med skyldighet för honom att årligen utbetala en liten summa till mor och syskon. Förlåtligt nog, såg modren däri en orättvisa mot de yngre barnen. Småsaker underhöllo den bittra stämningen, och tillfälligheter bragte den stundom till utbrott. Den oförställda glädjen blef alltmer sällsynt i den möllerska familjen, och när den stundom spred en ljusning öfver samlifvet, var den som en hastigt öfvergående frisk fläkt i en tryckande luft. Alla påvärkades, hvar och en på sitt sätt, af denna tryckande luft, med dess bakgrund af intriger, förställning, misstänksamhet och spioneri.

En dag, efter frukosten, gaf en obetydlighet anledning till ett uppträde mellan far och mor. Till en början bara smågrälade krigsrådet, som han brukade, och det hela skulle troligen utmynnat i en föreläsning om ordning och noggrannhet, om icke fru Möller kastat fram en beskyllning mot Helmer, som aflägsnat sig genast

efter maten. Ragnar gaf henne knuffar och miner, för att mana henne till försigtighet. Men förgäfves! Det ena ordet tog det andra, modren förifrade sig alltmer, och fadren blef allt häftigare.

»Tig, käring, med ditt förbannade snack!»
röt slutligen fadren, med en hotfull åtbörd. ✓

Ragnar spratt till, där han satt. I ett ögonblick var han uppe från sin plats och ställde sig i vägen för sin far.

»Tillåter pappa att jag går?» yttrade han, med en stämma, som darrade af harm och som han förgäfves sökte göra fast.

»Gå? Hvad menar du med det? Hvert skall du gå hän?»

»Jag kan inte höra att pappa talar så till min mor», svarade Ragnar beslutsamt.

Fadren betraktade honom skarpt, ett enda litet ögonblick.

»Ja-a, gå du, min gosse», yttrade han därefter, blidare, nästan förlägen. »Jag vet inte att någon håller dig kvar.»

Ragnar skyndade sig ut. När han väl hunnit stänga dörren, kände han hur han darrade i hvarje lem. Han tog sin mössa ned från klädhängaren och ämnade sig ut i parken. Då öppnades salsdörren ånyo. Hans far kom ut och gick öfver den så kallade svalen in i sitt enskilda rum. »Kom hit en liten stund, min gosse», yttrade han i förbifarten till Ragnar, med en öfverraskande mildhet. Ragnar lydde naturligt-

vis genast, och fadren stängde själf dörren efter honom. I nästa ögonblick sutto de bägge två i soffan, under Schleppegrells porträtt, och omfamnade hvarandra under snyftningar.

För Ragnar var det till en början ofattligt, att denne snyftande man, som kysste honom och smekte honom så ömt, var densamme, för hvars blotta steg han hela sitt lif hade darrat. Med ens öppnade sig för honom en ny känslvärld. Hans hjärta togs med storm af denna häftiga omfamning, dessa kväfda snyftningar och denna innerligt goda blick, som var en helt annan än den stränga, vanliga.

Fadren var den förste, som talade. Ragnar skulle glömma hvad som nyss hade sagts därinne. (Snyftningar.) Hans far var inte hård. (Nya snyftningar.) Men hvilken mänska som helst kunde öfverila sig. (Häftiga snyftningar.) Och när alla tycktes förena sig om att reta upp en, så . . . så . . . vore det sannerligen inte underligt . . . om man någon gång . . . uttryckte sig lite hårdt och strängt . . .

Ragnar framstammade något om att mamma håller inte menat så illa . . .

»Nej . . . nej . . . nej . . .», invände fadren lugnare, »därom är jag öfvertygad . . . lika väl som du. I grund och botten är mamma den bästa, präktigaste mänska på jorden. Hon skulle offra sitt lif, om hon inbillade sig därmed kunna gagna sin man och sina barn. Till och med för Helmer, som hon nyss målade ut som den värste

bof och bandit och som man skulle tro att hon hatade in i döden — ja, komme Helmer i nöd, skulle hon ge honom ända till den sista brödbit, hon egde i sitt hus, och det sista plagg, hon bure på sin kropp, förr än hon låte honom gå sin dörr förbi. Men, ser du, min gosse, din mor har det förbannade (hans ton blef något häftigare) det förbannade stora felet att inte kunna styra sin sakramenskadt viga tunga, när den väl kommit i farten. Du hörde ju själf hvad hon nyss pratade om Helmer, att han ämnade köra syskonen bort ur huset. Hvar i härrans namn får hon sådana galenskaper ifrån! Hännens fantasi skenar ibland af med henne på ett sätt, som kan göra en riktigt ängslig. Och det värsta är att hon själf tror på allt, hvad hon sålunda gör upp i sin fantasi. Jag svär att hon tror det själf, hvart enda ord!»

En timmes tid eller mer förgick, medan fadren på detta halft urskuldande, halft anklagande sätt urladdade sina känslor. Det var påtagligt, att han själf pinades af det stridsförhållande, som rådde. Han talade så vackert om den kärlek, som borde härska mellan de personer, hvilka gud satt till hvarandras hjälp här i lifvet, och den öppenhet, som han alltid eftersträfvat, men icke fann hos sina närmaste. Men på samma gång som han därunder framställde sig själf som martyr, sköt han skulden på sin hustru, som om en ändring till det bättre berodde uteslutande på henne. Ragnar, som i tyst-

het reserverade sig mot åtskilligt i hans yttranden, gaf honom dock rätt i annat och beslöt i hemlighet att värka på modren, så att hon måtte bli försigtigare. Där han satt i soffan, nästan generad öfver den förnäma sittplatsen, kände han sig så underligt lycklig, att han velat ropa in både mor och syskon, för att de skulle få se hur kärleksfull hans far i själfva verket var. Till slut tog fadren sin hatt, sina handskar och sin käpp, för att göra den vanliga förmiddagsronden genom lagården ut till folket.

»Har du lust att följa med i marken?» frågade han.

Ragnar hade lust, naturligtvis. Inte just därför att det i sig själf var så roligt att traska därute i dammet och myllan, i fåror och diken. Men det kändes så skönt att inte frukta fadren längre, utan sällskapa honom och samtala med honom liksom en annan fri och vuxen person. Under tystnad gingo de utför trappan, öfver gårdsplanteringen, genom stallet, fårhuset och lagården, fadren före, Ragnar af vördnad ett par steg efter, med sin käpp förläget på ryggen. Ragnar kunde ej låta bli att betrakta den långa, smärta, kraftfulla gestalten, med den militäriska hållningen och den spänstiga gången. Hur ståtlig var ej fadren, trots förmiddagskostymen, den af ålder sjaskiga lågkulliga hatten, den svarta spännhalsduken och de tjocka smorlädersstöflarna! Hur elegant bar han ej den lösa handsken i vänster hand! Själfva grefven på Kragenäs, som

varit hofmarskalk hos kungen, tog sig inte hälften så förnäm ut som han!

De hade kommit öfver bakgården och skulle på den lilla skogsvägen gå ut på åkrarna. Vid kanten af vägen låg ett tennmått, som begagnades till mjölkens uppmätning. Krigsrådet tog upp tennmättet med sin käpp och lät Ragnar förvara det, tills de kommo hem.

»Här», sade han, »här ser du, Ragnar! Det är naturligtvis pigorna, som ha slarvat igen. Mamma har inte den förmågan, som jag själf har, att som chef öfvervaka och kontrollera. Därför går det som det går. Hon är rask och dugtig, tar själf i, som om det gällde lifvet, går och sliter ut sig från morgon till kväll — men hvad uträttar hon? Ingenting. Hännens mor var på samma sätt. Nå, i ett prästhus kan sådant gå an, där prästen ligger hela dagen på soffan och röker sin pipa och der inkomsterna likväl flyta in, utan att man behöfver lägga två strån i kors. Men på en stor landtgård! På en landtgård är det minsann alldeles nödvändigt att se opp, att ha ett öga på hvart finger, att med klokhets ordna det hela, om inte det skall gå på tok. Den förmågan har också Helmer, lyckligtvis, och därför kan mamma inte alls med honom. Detta, att leda och styra, i stället för att själf gå som piga, det kan mamma aldrig lära sig. I dag är det husmamsellen som befäller, i morgon är det mejerskan, i öfvermorgon städerskan eller någon annan, som för tillfället står i gunst. Hur

skall detta bära sig i längden? Och går man till mamma och säger: hör du, Matilda, hushållerskan har gjort så eller så, mejerskan har gjort så eller så — ja, då är man naturligtvis genast en spion eller blandar sig uti hvad som inte rör någon annan än henne. Mamma kan aldrig tåla höra någon anmärkning. Allt hvad hon själf gör är bra gjordt, allt hvad hennes fruntimmer göra är bra gjordt. Om de också tände eld på gården, skulle mamma min själ tycka att det vore fullt i sin ordning. Nota bene: om någon annan kommer och berättar det för henne! Upptäcker hon det själf, ja då får pipan ett annat ljud.»

Sålunda fortfor han att tala, medan de promenerade långsamt öfver den stora trädesåkern, förbi drängarna, som bröto sten och svettades, förbi dagsvärkarna, som gräfde diken på ackord, förbi landtbrukseleverna, som under Helmers tillsyn lärde sig dränering. Ragnar gick tyst bak- efter och hörde på, så mycket som möjligt hållande sig på dikeskanterna, med ängslan betraktande sina byxor och stöflar, när fadren drog honom med sig öfver oländigare mark. Han gladde sig öfver de nya synpunkter, som fadren omedvetet gaf honom, till bedömande af både far och mor. Men hvilken oriktig uppfattning hade fadren ej af modren! Det var nog sanning i åtskilligt, men tänk om fadren visste hur modren ängslade sig för att göra honom emot, hur hon lefde i en ständig rädsla för att Helmer skulle

få någonting att »snoka efter», som hon uttryckte sig! Ibland kände Ragnar sig benägen till invänningar, för att ej anses gilla allt hvad fadren yttrade, men en viss respekt afhöll honom från att ge sig in på vidlyftigheter, och för öfrigt tyckte han sig redan ha uträttat nog för den dagen. Äntligen var den långa rondens slut, och de togo hemvägen genom skogen.

»Du skulle väl inte ha lust att förtjena ditt bröd som dräng?» frågade fadren och smålog.

»Nä-ä, det skulle jag inte ha.»

»Nej», instämde fadren. »Kroppsarbetarna ha det minsann inte för godt. Där har du genast en lärdom af den här promenaden. När man ser hur sådana stackare få slita och släpa för sin tarfliga bärning, då lär man sig kanske lite mer att sätta värde på sitt eget öfverflöd. Det är dem, som vi bättre folk ha att tacka för hela vår existens. Om inte kroppsarbetarna röjde skog, undanskaffade sten, plöjde jord och sådde säd, skulle vi andra dö som flugor. Det där är något som de flästa bildade mäniskor aldrig tänka på. De stoppa i munnen bit efter bit, ta på sig plagg efter plagg, utan att egna en tanke åt hvar det kommer ifrån. De kunna sannerligen ej ens förstå, att de lefva som nådehjon af andras arbete, ty från barndomen ha de fått till skänks allt hvad de behöfva, mat och kläder i hemmet, uppfostran i skolan och vid universitetet, och sedan få de lön af staten och pension till slut, om de inte lefva på hvad

föräldrarna lämnat efter sig. En kroppsarbetare får minsann tacka gud, om han har hälsan och får arbete.»

»Det skulle nog,» fortsatte fadren, då Ragnar teg, »det skulle nog göra herrar professorer och doktorer och studenter godt att en dag försöka sig på sådant arbete, som du nyss har sett därute i marken. De skulle pröfva på hvad det vill säga att skaffa sig sin föda genom att gräfva diken eller bryta sten. Hur tror du professor Lundberg skulle bära sig åt, om man toge från honom hans lön och sa' till honom: se så, min käre Lundberg, skaffa dig nu ditt uppehälle själf! Han skulle sannerligen stå där med hela sin lärdom och svälta ihjäl, om ingen barmhärtig mänska toge hand om honom. Men är det fråga om att förklara hvad Plato och Aristoteles och Kant och Hegel ha tänkt och sagt, ja där om kan han skriva långa böcker!»

»Men», vågade Ragnar vördnadsfullt invända, »man kan väl arbeta, utan att nödvändigt begagna sina händer?»

»Ar-be-ta? Ja-a. Man kan min själ också såfva, utan att begagna sina händer. Men det ena är ansträngning, och det andra går af sig själf. Det är en förbaskad skilnad, min gosse.»

»Det ginge väl inte så alldeles af sig själf, om Peter Lyng skulle förklara hvad Aristoteles har lärt?»

»Ja, hör du, min gosse», yttrade fadren, synbart intresserad och belåten, »om Peter Lyng hade fått samma uppfostran som professor Lundberg och läst lika mycket som han, skulle han kanske förklara den saken vida bättre än Lundberg själf. Hufvud saknar han minsann inte.» ✓

»Nå, men tror pappa inte det kostar Lundberg ansträngning att skrifva sina böcker? Jag tycker att det ena kan vara arbete lika väl som det andra, fast det intellektuella arbetet i min tanke står högre.»

»Hvarför skulle det stå högre? Hvarför skulle det stå högre?»

»Därför att det förutsätter en högre utveckling.»

»Ja-a. Det förutsätter min själ också en högre utveckling att kunna stå på hufvudet Nej, ser du, min gosse, hvilket som står högre, det beror på hvilket som är nödvändigast för vår existens. När du kommer till mig och säger: pappa, nu kan jag lefva på att studera filosofi och ästetik och latin, ja då skall jag medge att du har rätt. Men så länge du behöfver bröd och mjölk och kött och kläder, för att inte svälta ihjäl midt under dina filosofiska funderingar, så . . .»

»Naturligtvis är det nödvändigt att äta, för att kunna lefva», invände Ragnar. »Men . . .»

»Ja, ser du där! Skicka Lundberg och Peter Lyng tillsammans ut på en obebodd ö, och låt professor Lundberg hålla föreläsningar i

filosofi, medan den andre genast börjar se sig om efter ett sätt att stilla sin hunger! Jag tänker minsann att Lundberg snart skall inställa sina föreläsningar och säga till Peter Lyng: hör du, min käre Peter Lyng, vill du inte vara snäll och lära mig hur jag skall bära mig åt, för att inte svälta ihjäl? Eller tror du kanske Lundberg då stoppar händerna i byxfickorna och tröstar sig med att hans arbete står högre? Nej, min gosse, han får nog ta skeden i vacker hand och erkänna: Peter Lyngs arbete är min själ nödvändigt för mig, om jag inte skall dö af hunger. Så länge mänskan har en kropp, får hon i första rummet se till att denna kropp underhålles. Sedan, gubevars, kan hon filosofera så mycket hon vill och skrifva vers så mycket hon behagar. Men allt detta kommer i andra rummet.»

»Ja», yttrade slutligen fadren, när de skildes i förstugan, »tack skall du ha för sällskapet, min gosse!» Och vid det bästa lynne gick han därefter in i sitt rum, för att som vanligt göra toalett till middagen.

Ragnar stod ensam kvar en stund och tänkte på hvad som inträffat. Han tyckte med ens att han i hemmet fått en uppgift att fylla. Fadren var ju icke svår att handskas med, om man bara toge honom på det rätta sättet! Fadren förstod icke modren, och modren förstod icke fadren, det var hela olyckan! Om Ragnar kunde lära dem att förstå hvarandra, skulle

missämjorna försvinna som elakå drömmar, och Anneholm skulle bli ett himmelrike! Lyckades han åvägbringa godt förstånd mellan föräldrarna, skulle nog Helmer och modren också försonas! Oenigheterna berodde ju dessutom oftast på små missförstånd, som lätt kunde förlåtas. Hvad som fattades var öppenhet. Och den saken vore väl inte svår att åstadkomma, då fadren själf ej önskade någonting högre. Full af längtan att träffa sin mor, skyndade Ragnar in i köket. Modren gick där och stöskade mellan köksbordet och spisen, omgifven af sina pigor. En viss oro och spänning i ansigtsdragen förrådde, att morgonens uppträde alltjämt sysselsatte hennes tankar.

»Kom, skall jag säga dig någonting», hviskade Ragnar och drog hände med sig in i handkammaren.

»Du har varit med pappa, tror jag?» frågade modren nyfiket, där hon stod i sin köksdrägt, med handen i sidan.

»Ja», svarade Ragnar och snafsade i sig några russin. »Hvad tänkte du i morse, när jag reste mig och sa' till pappa att jag inte ville höra på?»

»Jo-o, jag tyckte nog . . . det kan jag inte neka till . . . att det var . . . rätt bra gjordt . . . Nå?»

»Ja, det bet allt. Gubben var alldeles förändrad, när han kom ut. Han är för rästen inte farlig att komma till rätta med, bara man

förstår sig på honom riktigt. Men nu, ditt gamla skrå, är du så god och blir försiktig en annan gång! Vill du att jag skall hjälpa dig, får du lägga band på din häftighet. Kom i håg det, ditt gamla kära troll!» tillade han och tog henne ömt om lifvet.

»Ja, du, ja», invände modren tviflande. »Vore pappa ensam, så vore det ingen konst. Är han för sig själf, så fins det ingen bättre mänska på jorden än han. Men när andra sätta i honom! Jag har nog försökt, må du tro. Hur gick det i morse? Hade jag inte rätt?»

»Inte helt och hållet.»

»Ja, om jag också har aldrig så rätt, så hjälper det ingenting, när pappa sätter den sidan till. Det fins ingen, som så kan göra hvitt till svart och svart till hvitt.»

»Har man rätt, så vinner man alltid i längden», försäkrade Ragnar. »Men du har stora fel, du också, din gamla fuling! Hur till exempel behandlar du inte Helmer? Ibland är du rädd för honom, ibland krusar du för honom, ibland tyder du allt hvad han gör till det allra sämsta. Hur är det möjligt att ta dig i försvar, när du själf begår den ena dumheten efter den andra? När du till exempel har bevis emot Helmer, så tiger du och knotar för dig själf. Men när du bara misstänker honom, så kommer du med den ena lösa beskyllningen efter den andra, och så rusar du i väg alldeles blindt. Du skall vara mera bestämd och klok. Och framför allt öppen.»

»Ja, prata är ingen konst. Har man gått igenom hvad jag har gjort, så . . .»

»Ts!» förmanade Ragnar, som i detsamma varseblef Helmer, hvars tunga steg närmade sig från mejeriet.

Det blef en paus, medan Helmer gick förbi.

»Nu har han naturligtvis stått och lyssnat igen», började modren.

»Sådan förfärlig misstänksamhet!» tillrättavisade Ragnar. »Han kom ju från mejeriet.»

»Nå, hvad skulle han där?» Modren kallades ut i köket, och gick sedan från och till, medan Ragnar dröjde kvar i handkammaren och smorde sig med russin och mandel.

»Kan man också bli annat än misstänksam», utbrast hon slutligen och stängde dörren till köket, »när Helmer går och snokar omkring i alla vrår och ljuger i pappa den ena osanningen efter den andra? Så länge pappa går i Helmers ledband, är det minsann inte värdt att . . . Pappa vill nog att man skall vara öppen, men han tvingar en ju själf till motsatsen. Är jag öppen mot honom, så är det skvaller, och tiger jag, så är det hemlighetsmakeri. Går jag hit, så vill han att jag skall gå dit, och går jag dit, så vill han att jag skall gå hit. Man vet ju snart inte på hvilket ben man skall stå. Sticker jag näsan i mejeriet, så har jag inte där att göra, gubevars, och får inte blanda mig i mejerskans affärer, men är något i olag där nere, så är det jag, som inte håller rätt på mina fruntimmer.

Hvad i himlens namn skall jag göra? Jag är då väl inte mer än mänska häller?»

Ragnar tyckte för sig själf att hon hade rätt i det mästa. Det var detta, som var det svåraste vid hela saken, att både far och mor hade både rätt och orätt. Men det skulle snart komma bättre tider, när han lärt dem att förstå hvarandra riktigt. För tillfället tröstade han sin mor med denna förhoppning och bad henne se till att hon alltid själf hade godt samvete.

När fadren sedan efter vanligheten skulle göra sin eftermiddagsrond i marken, satt Ragnar på förstukvisten och läste. Han märkte tydligt att fadren ville ha honom med sig ut, men han tänkte på sina stöflar och byxor och ryste. Nog var det roligt att få samtala så förtroligt som nyss på förmiddagen, men det behöfde ju inte ske i marken, tyckte han. Fadren gick emellertid långsamt fram och tillbaka framför trappan och väntade synbarligen på sällskap.

»Har du lust att gå med?» kom det slutligen fram.

Och Ragnar följde naturligtvis med. Nästa dag gömde han sig emellertid undan på sitt rum, för att dessa promenader inte skulle bli en vana. Men när han hörde hur fadren nere vid kökstrappan frågade modren om hon visste hvar han fans, om hon trodde han hade brådt med någonting, så kastade han motvilligt boken ifrån sig och gick ner. Därmed, det visste han, gaf han fadren liksom häfd på rättigheten af hans

sällskap i marken om eftermiddagarna. Men ingenting var att göra vid den saken. Man finge ta det onda med det goda, tänkte Ragnar. Därefter passade han ständigt på och följde med, när fadren om eftermiddagen gick ut. Höll han sig undan ibland, t. ex. när en poetisk idé upptog honom helt med inspirationens oemotståndlighet, kunde han vara säker på att fadren på något sätt visade sitt misshag, t. ex. genom att ignorera honom vid kvällsvarden.

För Ragnar voro dessa promenader emellertid af en obeskriflig nytta. Den, som gaf sig i diskussion med krigsrådet Möller, tvangs att tänka själfständigt, uttrycka sig klart och inte prata i vädret. Dessutom kunde Ragnar, med sin lätt mottagliga natur, ej undgå att djupt beröras af det ofta storslagna i fadrens sätt att betrakta saker och ting, af den mogna lefnadsvisheten i hans med ordspråk och exempel späckade resonnemang. Han fick en mängd nya synpunkter på lifvets förhållanden, mer så att säga fasthet och begränsning i sina vidt sväfvande fantasier och en massa uppslag till funderingar om åtskilligt. Själva öfverdrifterna i fadrens uttryckssätt värkade uppfostrande på honom, kritiskt anlagd som han var. Icke minst påverkades han af det innersta i fadrens personlighet, af den varma frihetskärleken, den stora sanningskärleken, pligtkänslan, som icke dagtingade med öfvertygelsen, viljekraften, som icke ryggade för något hinder, stoltheten, som icke böjde sig.

Hvar gång han kom i beröring med någon af dessa förträffliga egenskaper, klappade hans hjärta varmt, med en innerlig sympati.

Och likväl, trots dessa ständigt upprepade promenader, som fortsattes år efter år under ferierna, kom det aldrig till något förtroligt förhållande mellan far och son. Deras diskussioner kunde visserligen stundom vara ganska lifliga, särskildt i religion och moral. Men hur mycket än fadren påtagligen roades af dylika samtal, öfvergingo de merendels, på grund af hans het-sighet och rätthafveri, till ett slags förhör, som i längden pinade Ragnar. Gjorde Ragnar någon invänning, snärjdes han in i ett nät af fin advokaty, hvori han sprattlade som flugan i ett spindelnät. Hade han skarpsinne tillräckligt att peka på sofismerna, slogs han till marken genom ett maktspråk, under form af en ny advokaty. Långt ifrån att öfvertygas, kände Ragnar tvärtom alltmer att svalget mellan honom och fadren ökades. Allra mäst var detta fallet i fråga om den sak, som låg dem bägge så ömt om hjärtat och hvarom deras tankar oupphörligt rörde sig, nämligen slitningarna inom familjen. Ragnar kom snart på det klara med att han öferskattat sin förmåga som försonare. Med den öppenhet och frimodighet, hvarmed han ibland uppträdde, när pligten manade honom att yttra sig om dessa kinkiga förhållanden, uträttade han ingenting annat än att onödigt såra fadren, som påtagligen förvånades öfver ett dylikt uppträdande

af sin »annars så förståndige» son. Ragnar inskränkte sig därför alltmer till att tiggande höra på, medan fadren utgöt sina känslor och anställde sina betraktelser. Han blef småningon utledsen på alla dessa strider, undvek att tala med sin mor om familjens förhållanden, för att ej komma i en skefvare ställning än som var alldeles nödvändigt, och tröstade sig med att ingenting kunde uträttas.

Det ena med det andra bidrog att än mer göra honom till en enstöring, som visserligen aktades och älskades af alla, men förstods af ingen, var förtrolig med ingen. Han led obeskrifligt af allt detta, led så innerligt, att han under sin vistelse på Anneholm kände sig liksom i ett fångelse, där allt godt hölls bundet med nödvändighetens makt. Han längtade bort därifrån, långt bort, till en renare luft, till andra förhållanden. Men på samma gång kände han sig bunden vid hemmet med en kärlek, som allt annat än minskades, ehuru den mera fick tycke af medlidande.

Redan vid tio års ålder, under sin första vistelse i Lund, hade Ragnar, genom att bo tillsammans med sina bägge halfbröder, lärt känna studentlivet som det var mot slutet af skråandans tidevarf med dess råhet och romantik. Han hade varit med om nattliga serenader, med om kortspel och supgillen, med om slagsmål emellan s. k. brackor och studenter, till hälften behandlad som kamrat och till hälften som betjent, stundom till uppmuntran bjuden på ett glas punsch, stundom för uppstudsighet trakterad med en örfil. När han själf år 1867 inskrefs som akademisk medborgare, hade studentlivet undergått en stor förändring. Det fans ej längre vid högskolan, utom på högst få undantag när, sådana problematiska existenser, som förut i egenskap af studentkandidater eller öfverliggare hade utgjort en väsentlig beståndsdel af den studerande ungdomen. Det inbitna hatet mellan studenter och s. k. brackor hade nästan upphört eller åtminstone försvagats betydligt, sedan studentkåren börjat rekryteras endast från skolornas högsta klass. Mer allvar hade kommit in i lifsåskådningen, större mildhet i sederna. Det fans dock ännu kvar en fläkt af den bacchana-

liska ungdomsglädjen, och man stod ej som blaserade gubbar och såg med förnämt ogillande ned på samtiden. Man sjöng ännu, efter en munter kväll, sina brandvaktsmelodier utan fruktan för polis, och man svärmade för den skandinaviska idén!

Ragnar deltog i studenternas nöjen med en försigtighet och måtta, som blifvit hans andra natur. Egentligen var han ej road af det mera uppslupna kamratlifvet, och värdshuslif hade han fått nog af det sista skolåret. Men hvad skulle han göra? Det var icke så lätt att studera, när han ej visste hvilket ämne han skulle slå sig på. Fältmarskalksfantasierna hade länge sedan dunstat bort; efter mycket vacklande mellan att bli konstnär, mekaniker eller justitie-minister hade han bestämt sig för att läsa på juridiken och ville dessförinnan ta graden, för att dess lättare komma fram. Men hvilka ämnen skulle han välja för sin grad? Med undantag af naturvetenskaperna, som alltifrån den första skoltiden varit honom afskyvärda, tyckte han sig ha lust och fallenhet för alla möjliga vetenskaper. Liksom de fläste ynglingar, som handlöst kastas ut från skolans reglementerade tvång till högskolans okontrollerade frihet, stod han osäker och villrådig, med en brinnande lust att gripa sig an, men utan företagsamhet, utan förmåga att uppgöra någon bestämd plan. Hans blyghet afhöll honom från att be om råd, och därför uträttade han ingenting — annat än att läsa »ästetik», d. v. s.

romaner och diktsamlingar och stora skalders lefnadsteckningar, när han ej var upptagen af kvartettsång eller kamratlif eller societetsspektakel.

En dag, när han satt och funderade på sin framtid, fick han besök af Janne Kjellman, sin gamle skolkamrat och skaldebroder. Han tog som vanligt fram sitt ungerska vin och sin låda cigarrer och var förtjust öfver att få bjuda.

»Hör, Ragnar», frågade kamraten, »skulle du ha lust att bli informator?»

»Jag?»

»Ja, hvarför inte. Jag har fått uppdrag af grefve Sack att skaffa informator till hans son. Vill du, så säg ut!»

Ragnar kände sig en smula förnärnad. Han informator! Han, som var son af den rike Möller på Anneholm! Hade det inte varit ett förnämt greffligt hus, så . . .!

»Nå, du behöfver det kanske inte», fortsatte Kjellman. »Din far är ju rik.»

»Åh, inte rik just. Och för öfrigt ä' vi många syskon, så för den sakens skull, men . . .»

Det var ej utan, att Ragnar började fundera på förslaget.

»Du skulle nog ta dig ut hos grefve Sack», öfvertalade kamraten. »Du kan ju tänka på saken.»

Ragnar kom i valet och kvalet. Nog var det förödmjukande för hans stolthet att gå och träla som informator i ett främmande hus! Men

å andra sidan! Hur längtade han ej att komma ut i världen! Hur skönt skulle det inte kännas att bli sin egen härre, med inkomster, som han själf arbetat sig till!

»Hur stor är lönen?» frågade han.

»Fyra hundra kronor och allting fritt och tre månaders ferier.»

Fyra hundra kronor, tänkte Ragnar. På ett par år åtta hundra kronor, som kunde bli ren behållning, eftersom han naturligtvis skulle få sina klädespängar af fadren, tills han blefve myndig, liksom de äldre syskonen fått. Han tänkte på hur ofta fadren beklagat sig öfver den långa tid, som förgick, innan barnen själfva kunde förtjena sitt uppehälle. Det var kanske inte så dumt att ta emot platsen!

»När skall svaret lämnas?» frågade han.

»Så snart som möjligt. Senast om en vecka.»

Det var alltså icke lång besinnetid. Och ju mer han tänkte på förslaget, dess mera hågad kände han sig att säga ja. Som informator i ett greffligt hus skulle han naturligtvis få se och lära åtskilligt. Han skulle dessutom kunna skaffa sig relationer, som ju alltid vore godt att ha. Och hvem kunde veta? Man hade förut sett exempel på att en informator knipit själfva dottren i huset och haft sin befattning som informator att tacka för hela sin karriär. Grefven var kammarhärre hos Karl XV. Kanske Karl XV kunde få höra talas om hans poesi? Karl XV var skald

själf. Hela framtiden hängde på denna informatorsbefattning, tyckte Ragnar.

Med sin fars tillåtelse bestämde han sig också för att ta emot platsen, och på nyåret kom han till Sacksborg. Han tog sin uppgift på allvar. Med omtänksamhet och samvetsgrannhet pluggade han läxor i pojken, och dessemellan spelade han bräde med grefven eller talade förstånd med grefvinnan, som var en mångsidigt intresserad dam. Som poet fick han ett visst anseende rundt omkring i trakten. Där var ensligt och tyst, nästan alltför ensligt, men på samma gång fridfullt och lugnt. Han kunde läsa i ro, dikta i ro, på sina lediga stunder. Näjden var utomordentligt vacker, med sin holmrika sjö och sina stora bokskogar. Men icke dess mindre började Ragnar snart längta därifrån. Undervisningen, som i början roat honom, föreföll honom allt mer pinsam. Han förstod ej att sänka sig ner till elevens ståndpunkt, fordrade för mycket, blef sträng, utan att vilja det, och fann sig olämplig till lärare, fastän grefvinnan ofta berömde honom för hans skicklighet. Stundom inträffade äfven att han på ett obehagligt sätt erinrades om sin underordnade ställning. Han blef t. ex. ej bjuden med till middagarna på Rosengård, fick ibland sitta på kuskbocken, när eleven erhöll plats inuti kupén, och titulerades någon gång för »härn», hvilket sårade honom obeskripligt. Efter många funderingar lämnade han för den skull befattningen, när halftannat år

gått till ända. Fadren önskade för öfrigt att han i Lund skulle föra tillsyn med de yngre bröderna, då Kristoffer hällre ville bo för sig själf och dessutom snart skulle gifta sig.

När Ragnar kom tillbaka till Lund, för att läsa på sin examen, var han ganska förändrad. Han såg sjuklig och förläst ut, sade honom alla hans bekanta, och det förhöll sig verkligen så, att han aldrig mätte riktigt bra. Till någon öfveransträngning i vanlig mening hade han just icke gjort sig skyldig, men grubblerier och tobaksrökning och läsning med pojken hade menligt värkat på hans hälsa och lynne. Framtidstankarna plågade honom ofta. Hvad skulle han bli? Juridiken hade han gifvit på båten. Det skulle kosta för mycket att som jurist uppehålla sig, tills han finge någon ordinarie befattning, och han fasade för att sätta sig i skuld. Ej ens af sin far ville han taga något till låns, när han väl hade blifvit myndig. Han ville helst bli docent i ästetik, men hur vore det möjligt för honom att lefva på sin docentur, då han ej kunde förtjena något vid sidan? Om han ändå hade läst på juridisk examen genast, i stället för att kasta bort ett par år af sitt lif till alldeles ingen nytta! Äfven med skaldekonsten såg det klenk ut. Han hade ju förgäfves skickat en dikt till svenska akademien. Dugde han ej håller till skald, hvad skulle han då taga sig till! Ibland var han visserligen sangvinisk nog och hoppades

allt möjligt, men för det mästa såg han framtiden i mörka färger — och sig själf likaså.

I Lund blef ej förhållandet bättre. Lars var borta, lyckligtvis, ute på sjön, och gjorde således ej längre förtret. Men i stället skulle Ragnar läsa med de bägge små, Oskar och Adolf, ena riktiga vildbasare, när de satte den sidan till. Anders, som nu gick i öfversta klass, var just icke häller trefflig att umgås med, tvär, surmulen och kinkig som han var. Ragnar, som från gammalt hade något despotiskt i sitt beteende mot honom, visste mycket väl, att skulden till den spänning, som rådde mellan dem, låg hos honom själf lika mycket som hos Anders. Men hur gärna han än önskade, lyckades han ej åstadkomma något broderligt förhållande; småsaker hindrade alltjämt hvarje närmande. Ragnar vantrifdes ohyggligt. Han läste läxor med Oskar och Adolf, smågrälade med Anders, skötte hushållsräkenskaperna med en pedantisk noggrannhet, studerade flitigt ästetik och literaturhistoria, tog sin nödiga motion i gyllenkrookska promenaden, grubblade lika mycket som han läste, skref då och då en dikt samt rökte pipa från morgon till qväll och hade ständigt ondt i hufvudet.

Så förflöt en tid.

Under sina promenader mötte Ragnar ständigt en annan student, som lika regelbundet som han själf tog sin motion på samma plats och vid samma tid. Ragnar var ej personligen bekant

med den andre, men visste att han hette Gunnar Stenberg och ansågs för en mycket låfvande yngling. Ragnar önskade lifligt göra bekantskap med Gunnar, som var en riktig Balderstyp, med sitt ljusa konstnärshår, sina stora, milda ögon och sitt vackra flickansigte. Men Gunnar tycktes ej ge akt på honom. Med framåtböjd öfverkropp och händerna på ryggen stormade han fram med hastiga steg, utan att se hvarken till höger eller till vänster, synbarligen upptagen af funderingar, som icke hade något samband med den omgifvande värkligheten.

Emellertid hände sig en gång att de plötsligt, vid en af promenadens ändpunkter, stötte mot hvarandra. Gunnar smålog, Ragnar bad om förlåtelse, och så var bekantskapen gjord med ens.

Efter promenaden bjöd Ragnar kamraten till sig på ett glas ungerskt vin. Gunnar antog tillbudet, och det pratades, och det dracks brorskål, och det befans alltmer att det mellan dem rådde mycken sympati. Slutligen tog Ragnar fram ett par af sina dikter och läste högt.

»Oj, oj, oj, hur kan man skrifva så gräsligt pessimistiskt!» utbrast Gunnar.

»Tycker du att det är mycket dåligt?» frågade Ragnar oroligt.

»Åhnej, det vill jag inte säga. Där fans ju ett och annat bra ställe. Men hur i alla dar kan man ha en sådan lifsuppfattning? Världen är ej så ond, som vi den ängsligt afmåla, säger skalden. Lifvet är oändligt skönt. Ack, om jag

kunde lära dig, min käre vän, att betrakta lifvet från en annan synpunkt! Du skall älska mänskorna. Du skall lära dig inse hur mycket godt och stort och rikt det fins i lifvet!»

Ragnar, som egentligen ej begrep hur Gunnar kunde tro honom ha dåliga tankar om mänskorna, fann sig emellertid i högsta grad tilltalad af den nyvunne vännens öppenhet och entusiasm. Han slöt sig till honom med en beundran, som stod ganska nära förälskelsens gräns. I sitt lefverne var Gunnar ett mönster. Men för öfrigt var han till sitt inre full af motsägelser, fantast och pedant, lättledd och principfast på samma gång. Utan att egentligen vara själfständig i sina omdömen, hade han sin originella mening om allt, äfven det han icke förstod. Han förnekade Kristi gudom — Kristus ansåg han vara, jämte Plato och Boström, en af världshistoriens yppersta personligheter — men han gick ofta i kyrkan, läste gärna salmer och predikningar samt glömde aldrig bort sin aftonbön. Genom älskvärd inställsamhet och naiv barnslighet kunde han på ett enda ögonblick tillvinna sig främmandes hela förtroende, men genom en nästan oförskämd framfusighet kunde han äfven stöta från sig personer, som han i grunden värderade högt. Hvad som ej öfverensstämde med hans egna begrepp, det föraktade han djupt. Men å andra sidan kunde han försättas i eld och lågor af den minsta obetydlighet, och fick han intresse för en sak eller person, glömde han bort allt annat.

Gunnar fick ett stort intresse för Ragnar. Fastän han skrattade åt Ragnars idéer om fostbrödraskap och blanning af blod och dylikt, glömde han en tid bort allt annat för att göra Ragnar till boströmian. Påvärdad af Gunnars entusiastiska uppmaningar, började Ragnar med ifver kasta sig öfver de filosofiska läroböcker, hvilkas svårbegripliga språk och torra framställningssätt förut hade skrämt honom bort från den spekulativa filosofien. Ragnar drogs med till filosofiska föreläsningar, till privata lektioner i filosofiens historia, till de filosofiska samtalen hos professorerna, dess mer intresserad, ju mer han lärde sig förstå. Hans filosofiska studier upptogo honom snart så fullständigt, att han nästan glömde bort sin poesi.

Men så hände sig en dag, att han hörde talas om en vitter pristäflan, som blifvit utlyst af studentföreningens styrelse. Det återstod ännu en vecka, och Ragnar beslöt i hemlighet att täfla. Ett lämpligt ämne rann honom genast i hågen. Han ville besjunga de svenske stormän, som studerat vid Lunds högskola, besjunga dem i samma versslag, som Tegnér användt i sin akademiska minnessång. Dikten, som kräfde åtskilliga forskningar och därför hann att afslutas först i sista minuten, blef inlämnad till vederbörande med hjälp af Janne Kjellman, som likaledes skrifvit ett täflingsstycke. De dagar, som därefter följde, före den lördagssoaré, då prisen skulle utdelas, gick Ragnar i den största spänning. Ju

närmare det led mot lördagen, dess oroligare blef han. När han tänkte på dikten, upptäckte han alltmer saker, som hade bort ändras och som han kunnat göra bättre. Det var ej fråga om första priset längre, som han till en början i inspirationens hänryckning gjort sig viss om. Han vågade knappast hoppas ens på det tredje.

Lördagens eftermiddag stötte han i hop med Janne Kjellman, som hade sina förbindelser med priskomitén. Kjellman såg ovanligt dystert ut.

»Hvad hette ditt opus?» frågade han.

»Lundagård», svarade Ragnar.

Kjellman vände sig tvärt och ville gå.

»Vet du om min namnsedel är öppnad?» frågade Ragnar ängsligt.

»Nej», svarade Kjellman barskt och gick sin väg.

Ragnar tyckte sig märka att kamraten haft någonting afundsjukt i sin blick och sitt sätt. Kjellman visste bestämdt mer än han ville säga. Det kom åter någonting förhoppningsfullt in i Ragnars tankar. Bara Kjellman ej yppat hans hemlighet! Finge »Lundagård» ej pris, vore det förfärligt att vara känd som författare.

Ragnar gick några slag på Sandgatan. Kjellman hade bestämdt ändå skvallrat ur skolan! Alla människor voro så artiga. Docenten Vinblad tog hatten af, innan Ragnar hunnit få af sin mössa. Sjelfva Hallbäck stannade och sade några vänliga ord.

»Möller!» ropade någon.

Det var en medlem af komitén.

»Kommer du på soarén i afton, Möller?»

»Ja-a, jag tänker . . .!»

»Ja, du får nödvändigt komma dit. Sedan blir det nog bra.»

Sedan blir det nog bra! Det kunde ju icke vara något tvifvel! Men hade man redan öppnat namnsedeln? Eller hade Kjellman ej kunnat tiga?

Ragnar kom i en underlig sinnesstämning till soarén. Förhoppning och ängslan växlade, som ebb och flod, i hans upprörda själ. Om alla de artigheter, han trott sig upptäcka, varit endast inbillning! Han hade stor lust att gå hem igen, men det skulle naturligtvis se dumt ut att gå, när han redan infunnit sig. Förlägen tog han plats vid den ena långväggen, där han såg Gunnar sitta. Hela salen var full af små runda bord och stolar, där kamraterna slagit sig ned vid sin punsch eller sin toddi, sorlande, rökande. Ragnar tyckte att de sågo med en viss oförklarlig vördnad bort till honom allesamman, men han sade sig genast själf att det var inbillning. Klockan var nästan kvarten öfver sju. Det kunde börja när som helst.

Nu steg en medlem af komitén upp i talarstolen. Det blef tyst i salen.

Först upplästes täflingsdikterna. Det var rätt många, som inlämnats, de flästa korta och humoristiska. Några belönades af åhörarna med starka handklappningar. Ragnar väntade länge

på att få höra sin egen långa dikt, men förgäfvets. Uppläsaren gick ned, utan att ha nämt ett ord om den.

Ragnar var som tillintetgjord af sviken förväntan. Oroligt såg han mot utgången, för att möjligen obemärkt kunna smyga sig bort. Men just som han reste sig för att gå, steg ordföranden själf upp i tribunen och slog med klubban.

»Mina herrar! Det återstår ett poem ännu. Men då detta poem i så många hänseenden skiljer sig från de öfriga, kräfvor det också en annan uppläsare. Poemet, som heter »Lundagård», lyder som följer.»

Ragnar darrade af lycksalighet. Han hörde sitt eget skaldestycke läsas, läsas med allvar och känsla, medan kamraterna lyssnade med andaktsfull uppmärksamhet. Han tyckte visserligen att ordföranden borde betonat ett par ställen annorlunda, men detta var ju en småsak. Det var så tyst i salen, att han kunde höra sitt hjärta bulsa.

Under pausen efter inledningsverserna hviskade någon af grannarna: »det där är verkligen alldeles utmärkt». Gunnar yttrade: »ja det måtte vara Veibull, som har skrivit det».

»Här sitter författaren», hviskade Ragnar och pekade med stolthet på sig själf.

»Du?»

»Ja, det trodde du intel»

»Nä, det får jag säga ... Är det verkligen du?»

»Åhnej, jag bara narras.»

Uppläsningen fortgick. Den atbröts ej af något bifallsrop. Men i stället rådde en andlös tystnad, på hvars mening det var omöjligt att misstaga sig. Och när den sista versen deklamerats till slut, den sista versen, som Ragnar själf åhörde med patriotisk hänryckning — då fylldes hela salen af ett obeskrifligt jubel, förtjusningsrop skallade genom den täta röken, händer klappades emot hvarandra, fötter stam-pades i golvet, så att fönsterrutorna klingade. Här och där ljöd en anmärkning af det mäst uppmuntrande slag.

»Det där får naturligtvis första priset.»

»Åh, hvad det var ypperligt!»

»Alldeles briljant!»

»Det kan ingen annan än Veibull ha skrivit. Det är Veibulls stil.»

»Är det värkligen du?» frågade Gunnar.

»Ja», hviskade Ragnar. Han var nästan rädd för att höra sin egen stämma.

När bullret aftog, började prisutdelningen. Några dikter omnämdes med beröm, en liten samling sonetter fick tredje priset, en humoristisk hjelkedikt erhöll det andra. Författarna framträdde och mottogo sina belöningar.

»Nu kommer turen till dig», hviskade Gunnar.

»En sådan skälm du varit! Det förlåter jag dig aldrig.»

Ordföranden fortfor:

»Ja, mina herrar, komitén har inte tvekat om utdelningen af första priset, och de högljudda bifallsyttringar, som nyss beledsagade skaldestycket »Lundagård», ha visat att studentkåren är af samma tanke som komitén. Det har gjort oss så mycket större glädje, som vi här ha trott oss upptäcka en ung förmåga, som visserligen hittills ej varit känd i våra salar, men som vi hoppas att hädanefter få höra oftare. Skaldestycket röjer onekligen stor begåfning, och visar dess författare fortfarande samma själfkritik som nu, kommer han utan tvifvel att gå mycket långt.»

Spänning märktes i allas ansigten. Ordföranden vecklade namnsedeln upp och läste: Ragnar Möller.

Ragnar trängde sig blygt fram till talarstolen och mottog sin belöning, en liten ask med guldmynt.

Hans ben ville knappt bära honom — så darrade han af rörelse. Han såg asken, men ej hvem som räckte honom den, hörde några hjärtliga uttryck, men ej hvad som yttrades, kände sig döfvad af bifallsropen, som åter skallade kring honom, hade en dunkel förnimmelse af tobaksrök och flaskor och glas och skinande blickar — och plötsligt kastades bord och stolar undan, själf lyftes han i höjden af en mängd armar och såg inunder sig kamratskaran i vild oordning, med blickarna följande honom, där han bars i triumf trenne hvarf kring salen. Åter

på sin plats bakom en pelare, tyckte han att det hela var en dröm, som i ljufhet och storhet öfverglänste hvad han kunnat föreställa sig. Han undrade hvad de skulle säga där hemma, när de finge veta hvad som händt honom denna märkliga dag.

Han beställde sig en äggtoddi. Man klingade med honom öfverallt, docenter och doktorer drucko brorskål med honom. Gunnar, som ville betala både toddi och cigarr, var utom sig af förtjusning och höll ett inspirerad tal. Vaktmästare Danielsson kom på tåspetsarna fram och bugade djupt och bad att få gratulera.

Om en stund gick den andre pristagaren, satirikern, ut i klädrummet. Ragnar, som ej var bekant med honom personligen, skyndade efter, af en hastig ingivelse.

»Förlåt att jag presenterar mig själf», sade Ragnar, där de stodo bland öfverrockarna.

»Åh, det behöfs minsann inte. Vi känna hvarandra ju redan.»

»Ja», fortfor Ragnar allvarligt, »det är Racine, som hälsar på Molière.»

Den andre småskrattade. Ragnar, som genast fann sig ha sagt en oförlätlig dumhet, kom något skamsen tillbaka till den muntra kretsen i salen. Men nya brorskålar och smickrande utgjutelser och beundrande blickar jagade bort hans själföfrebråelser. Det var kanske dumt hvad han yttrat, men det var i alla fall sant!

Eller det skulle för hans eget vidkommande bli sant i framtiden!

En skara kamrater följde honom hem och sjöngo kvartetter utanför hans bostad. Anders och smågossarna vaknade, medan Ragnar tände lampan i det inre rummet och öppnade fönsterluckan, för att säga godnatt.

»Var det för dig, som det sjöngs?» frågade Anders buttert, när kamraterna troppat af.

»Ja», svarade Ragnar och gick ut till bröderna. »Jag har fått pris för ett stort skaldestycke», tillade han likgiltigt.

»I svenska akademien?»

»Nej, inte ännu. Men det får jag naturligtvis till jul. Det var af universitetet den här gången, eller egentligen af studentkåren. Men det bästa var det stora jubel, hvarmed det hälsades af allesammans. Vill du ha ett glas Ruster?»

»He — — hi — —»

Ragnar gick bort till skåpet och slog upp af sitt ungerska vin i trenne glas, fullt i det ena och halffullt i de bägge andra.

»Jaså, du bjuder på vin? Ja! Tack. Var det stort? Hvad hette det?»

»Lundagård.»

»Jaså, ja . . .»

»Har du fått pris?» hördes från småpoj-karnas säng.

»Ja, men det är för sent att läsa upp stycket för er nu? Jag skall lämna er en afskrift i morgon.»

Ragnar gick in till sig själf och tänkte. Han skulle nu bli skald på allvar. Om han bara till jul finge stora priset i svenska akademien! Sedan skulle det gå som en dans med allt det andra . . . Docenturen i ästhetik var han naturligtvis själfskrifven till . . . Hans prisdikt vore kanske början till ett nytt tegnerianskt tidehvarf i Lund! Ingen kunde veta . . . Redan i morgon ville han skriva till gubben och gumman! Och skicka dikten med! Han tänkte sig deras öfverraskning, deras förtjusning, hur gubben läste skaldestycket igenom, tills han lärt sig det utan till, hur gumman berättade saken för mejerskan och hushållerskan och trädgårdsmästaren. Det föll honom in att han borde förmana sin mor, att hon ej allt för mycket visade sin glädje, då sådant ju lätt kunde se ut som fåfånga! . . . Ja, det blefve naturligtvis en massa saker att fundera på . . . Han drog ut skrifbordslådan och samlade hop alla de poem, som där lågo förvarade, på lösa lappar eller i små häften. Ett och annat läste han igenom. Där fans onekligen både fantasi och känsla, tyckte han . . . Skald alltså! En stor skald! — — — Bara Talis Qualis och Böttiger måtte lefva tre år ännu! Om tre år kunde han vara mogen att väljas in i svenska akademien. Ett stort pris till jul, två stora pris till nästa jul, och så — — —! Vallin hade ju kommit in i Akademien efter att ha fått några pris. — — Talis Qualis ville han helst efterträda. Bara Talis måtte lefva i tre år! — —

Eller Böttiger! Ty bägge måtte väl inte ha dött innan dess! . . . Jaha . . . Ja . . . För tillfället vore det likväl allra viktigast att han samlade hop sina kringströdda skaldestycken och försåge dem med årtal, om möjligt, och anteckningar. En del kunde ges ut som ungdomsförsök, och det öfriga borde gömmas till hans biografi . . . Tänk att han värkligen var skald! Han skulle göra stor effekt med sitt inträdestal i akademien. Inte de vanliga fraserna om äran att bli invald! Inte denna falska blygsamhet, som i grunden var hyckleri! Han skulle vara sann! Det komme nog att kännas som en öfverraskning för gubbarna, men blefve han bara vald, så . . . Ljunggren måtte väl inte lägga sig emot honom, därför att han vore för ung! — — Om tre år! — — Kanske om två? Nej, det vore för tidigt. Men om tre säkert!

Om tre år medlem af svenska akademien!
En af de aderton!

Sverges störste skald!

Och lampan släcktes, och sömnen kom —
och drömmarna — — —

De glänsande framtidsförhoppningarna fortforo dock ej länge. Ragnar hade visserligen alltjämt anledning att tro sig kallad till någonting stort i skaldeväg. Hans prisdikt, som i en mängd afskrifter spreds omkring i provinsen, förskaffade honom de mäst förföriska uppmuntringar en lång tid framåt. Han invaldes i studentkårens sociala utskott och belönades ständigt med bifall för de poem, som han då och då uppläste på soaréerna. I enskilda kretsar väckte han ofta ett stormande jubel genom både skaldestycken och tillfällighetstal, merendels hållna i en för honom egendomlig humoristisk ton, med ett djupt allvar på botten. Men det oaktadt började Ragnar ganska snart tvifla på sin poetiska begåfning. Det utomordentliga berömmet, som hos de fläste poeter skulle kört all själfkritik på dörrn, värkade på honom så, att han ställde högre fordringar på sig själf, och hur förälskad han än var i sina diktfoster, hade han likväl känslan af att han ej mäktade tillfredsställa dessa fordringar. Fick han ej stormande bifall, öfverfölls han af ett missmod, hvilket stundom bragte honom på den tron att man i tysthet gjorde narr åt hans poesi. Härtill kom

att hans filosofiska studier värkade hämmande på hans produktion. Ej endast så, att hans mästa tid upptogs af djupgående betraktelser öfver filosofiska och särskildt ästetiska detaljfrågor, ja af utkast till alldeles nya filosofiska och ästetiska system. Det var äfven så, att hans tankepröfvande spekulationer märkbart försvårade för honom formgifningen af de poetiska idéer, som i mängd strömmade på honom. Inom honom blef det alltmer en pinande kamp mellan förstånd och fantasi, mellan filosofiskt abstraherande och poetiskt drömmeri. När han slutligen af både kamrater och lärare blef utpekad såsom den där skulle utveckla och systematisera den ästetiska sidan af den boströmska filosofien — då började han på allvar tro att poesien för honom var endast ett öfvergångsstadium, ett utbrott af ungdomligt svärmeri.

Men det sved i honom att nödgas öfverge sina skaldedrömmar. Det var honom icke möjligt att släppa dem.

»Kunde jag bara bli kär!» tänkte han ofta för sig själf. Ett par år hade gått, utan att han känt sitt hjärta klappa för någon flicka. Han gick och väntade på en riktigt stor kärlek, som skulle vända upp och ner på hela hans sjäslif och med ens mogna honom till en skald af första ordningen. Ibland, när idéerna trängde sig på honom, utan att han lyckades fasthålla dem och forma dem i klingande vers, trodde han sig ha något fel i hufvudet, ungefär som

Lidner haft under sin första tid. Han gick och tänkte på »knäppen» i hufvudet, längtade efter en sådan knäpp och väntade hvar dag att den skulle komma. Men knäppen hördes aldrig af.

Till slut blef han kär — i en flicka som han aldrig sett. Han hade hört Gunnar med förtjusning tala om denna flicka, och så drömde han om henne både natt och dag. I denna sinnesstämning var han, när småpojkar, på grund af åtskilliga omständigheter, togos ur skolan och skickades till ett prästhus i Småland. I Lund bodde Ragnar därefter ensam i ett litet gårdsrum. Ensamheten gaf ytterligare näring åt hans dysterhet. Halfva dagar låg han på soffan, med boken framför sig, men utan att läsa. För det mästa hade han ondt i hufvudet, en följd af tobaksrök och förstoppning, men äfven när han kände sig någorlunda frisk, låg han stilla och drömde, halfdömde, halftänkte, på filosofi, poesi och kärlek.

Plötsligt kunde han gripa sig an och läsa med eftertryck. Han måste! Den så kallade gamla kandidat-examen skulle snart upphöra. Om han ej dessförinnan gjort undan sina tentamina, skulle han stå där med skammen och kanske aldrig ens bli filosofie doktor. Men hur det var, så föll han snart ånyo in i den gamla dåsigheten. Presenterad för Alma, den flicka som han svärmade för, rycktes han upp för en liten tid och skref erotiska dikter. Men så kom det gamla tviflet med förnyad styrka: var han ämnad till

skald eller till ästetiker? Hvilket var hans egentliga kallelse? Det var honom omöjligt att komma till klarhet däröfver.

En dag, i slutet af april, hade Gunnar med sig en ingenjör Hollander, som för affärer skulle uppehålla sig i Lund en månads tid och där-efter resa till Brasilien. Det var ett friskt ut-seende på Hollander, just icke vackert, men dess mera manligt. Han hade rödaktigt och kort-klippt hår och skägg, en låg tjurpanna, buskiga ögonbryn och tjocka läppar. Det låg ett oför-färadt »gå ur vägen!» i hela hans sätt, men på samma gång någonting öppet och ärligt, som fångslade Ragnar. Hollander gjorde intrycket af att vara en af dessa lyckligt lottade individer, som allt ifrån början ha klart för sig sitt mål och med okuflig energi arbeta sig fram till det-samma.

Ragnar kom nästan hvarje dag tillsammans med Hollander. Han kände sig dragen till honom som till en magnet. Vid närmare bekantskap visade sig Hollander i besittning af en underlig förmåga att värka uppfostrande, genom hela sin personlighet. Med en varm känsla för poesi, men fri från sentimentalitet, såg han allt i stort och öppnade vyer i oändlighet. Satirisk, men på ett godlynt och lekande sätt, förstod han att peka på svagheter och gissla dem, utan att såra. Ragnar kände sig kraftigare, förhoppningsfullare, modigare, för hvar gång hans bägge vänner suttit hemma hos honom vid ett glas ungerskt

vin och språkat eller deklamerat poesi. Han tänkte för sig själf, att Hollander nog skulle förakta honom djupt, om han finge veta hvilken svag stackare han i själfva verket var.

En dag läste de högt tillsammans några dikter af Björnson, bland annat den, hvori skalden sjunger att »den diktare, som står midt i lifvets strid, är den bäste sångaren».

»Det där, Ragnar, skulle du tänka på», sade Hollander. »Så länge du bara idislar dina egna drömmar, blir du aldrig skald.»

Gunnar tyckte också att Ragnar skref alltför sentimentalt.

»Ja, visst tusan är det sentimentalt», fortfor Hollander. »Det är rent af pjunk. Bara ett sådant uttryck som »dallrande sväfvän», som han gått och förälskat sig i och som han själf tycker är ett riktigt snilledrag, bara det visar ju att hans musa har lungsot. Hör, Ragnar, du skall slänga romantikerna i väggen och studera den nyaste literaturen. Tiden är realistisk, och vill man dikta nu för tiden, får man slå sig på realism. Du har talang, obestridligen, men om du inte när den med annat än skåpmat, blir den till slut ofruktsam.»

Det sved i Ragnar att höra detta stränga omdöme, men det eggade honom på samma gång. Han trodde sig nu ha upptäckt orsaken, hvarför han aldrig egentligen kände sig tillfredsställd med sina dikter. Han skulle värkligen

studera t. ex. Snoilsky mer och framför allt lifvet. Om han bara tagit sin examen!

»Hvad drömmer du om nu?» frågade Hollander en annan gång. »Är det din Alma, som håller dig fången? Du rinnande bäck och smältande drifval!»

Ragnar ryckte till.

»Du anser mig visst», sade han, »för en odugling? Säg gärna rent ut!»

»Nej, tvärtom! Men du behöfver sättas i rörelse. Du såfver och måste väckas. Du håller på att drunkna i kärlek och poesi, men på det viset blir du aldrig docent i ästetik och kommer aldrig att upprätta något ästetiskt system. Vill man fram i världen, får man räkna med realiteter och inte med fantasier, min kära bror! Och vägen till realiteterna heter för dig examen.»

Ragnar tyckte att vännen hade rätt i allt. För visst hundrade gången föresatte han sig att läsa på sin examen, utan att tänka på någonting annat. Det såg allt mörkare ut för honom. Ehuru han i det hela varit ganska flitig och studerat hvarjehanda, hade han nästan icke läst på examenskurserna. Och nu var det bara ett år igen, innan den gamla kandidatexamen skulle upphöra.

När Hollander skulle resa, togs ett hjärtligt afsked. Man undrade, när man skulle se hvarandra härnäst.

»Det dröjer nog», sade Hollander. »Adjö, Gunnar! Om ett år är du kandidat. Adjö, Ragnar!»

»Anser du alldeles omöjligt», frågade Ragnar, »att också jag kan vara kandidat om ett år?»

»Ja, ursäkta mig, det gör jag verkligen.»

»Vill du slå vad?»

»Hvad skulle det tjena till? Tror du själf?»

»Jag svär att jag tagit min examen om ett år, om jag får behålla min hälsa.»

Hollander smålog.

»Jag vet hvad jag låfvar», yttrade Ragnar, som i det ögonblicket tyckte sig ega jättkrafter.

»Men», förmanade hans vän, »gör inte som den, som blef väckt och ville stiga upp, men i stället vände sig på andra sidan och snarkade på nytt!»

»Åhnej, var du lugn!»

Ragnar hade nu den allvarliga känslan af att vara bunden med en ed. Hans stolthet skulle nu tvinga honom att plugga från morgon till kväll, och toge han riktigt i med kläm, skulle han nog, därom var han öfvertygad, ta sin examen, liksom det i skolan hade lyckats honom att bli den öfverste. Han måstel! Ville han skrifva sin gradualafhandling och sitt docent-specimen, utan att sätta sig i skuld, det värsta han kunde tänka sig, så måste han...! Ännu ett år kunde han visserligen lefva på sin fars pengar, det var inte mer än han hade rätt att

begära, tyckte han, då han som informator underhållit sig själf en längre tid och sedan som tillsyningsman öfver bröderna sparat in för fadren åtskilligt. Men sedan ej ett öre mer af fadren, ej ens till låns, för att ej stå i beroende. Ett år alltså! Han måste lyckas, om han så skulle plugga natt och dag.

6.

En veckas tid efteråt satt Ragnar i en liten enspännare, på väg till Anneholm. Han längtade, som vanligt, mycket efter hemmet, lika mycket som han alltid längtade bort därifrån, när han väl kommit dit. Stark efter det nyss fattade kraftiga beslutet, föresatte han sig att den här sommaren icke låta sig påverkas af den tunga luften i hemmet, utan vara fullt fri och naturlig, tala med gubben som med en jämlike, säga honom sanningen, om det behöfdes, naturligtvis på ett vördnadsfullt sätt, och så kanske småningom lyckas åstadkomma ett godt förhållande mellan dem allesamman. Efter hvad han kunnat förstå på brefven, voro gumman och Helmer för tillfället rätt goda vänner, så hans värf blefve kanske ganska lätt. Finge han gum-

man och Helmer att sätta värde på hvarandra, så vore det mästa vunnet. Då hade han bara att bibringa gubben bättre tankar om den stackars Signe, hvilken under hela sin uppväxt ej fått höra ett enda faderligt ord. Detta hade nästan grämt honom mer än allt annat, att Olga med gubben kunde göra allt hvad hon behagade, medan Signe för sin fulhet och dumhet — hon var för öfrigt ej så dum som gubben trodde — hade fått hålla till godo med snäsor och stryk, äfven när hon menade som bäst. Kanske det likväl nu blifvit bättre. Signe hade nämligen under vintern varit inackorderad i Småland, för att hålla småpojckarna sällskap under det första året och på samma gång läsa sig fram för prästen däruppe. Gubben satte kanske nu mera värde på henne, synnerligen som hon skrivit de mäst kärleksfulla bref just till honom, efter hvad modren berättat under påskferien.

Det gick raskt undan på hemvägen. Men ju mer Ragnar fann sig hemmastadd med omgifningarna, dess mer lade sig det välbekanta trycket öfver hans sinne. Hjärtat svällde visserligen af kärlek och längtan, ögat betraktade med förtjusning åkrar och skogsdungar och den slingrande ån och allt, men på samma gång växte den oklara förnimmelsen af det specifikt anneholmska, med dess tunga och ängsliga tystnad. När enspännaren svängde in i den ståtliga lind-allén — hvad den hade vuxit! den utgjorde nästan en enda lång berså! — då kände Ragnar

på sig att han måste samla hela sin styrka, för att kunna genomföra sitt beslut och se frimodig ut. Han ville börja med ens, annars blefve det svårare. Han skulle prata, skämta, skratta, vara lustig och låtsa som det rägnade, om gubben visade sig tvär. I själfva verket önskade gubben ingenting högre än öppenhet och frimodighet, det visste han ju. Bara man förstode sig på honom riktigt! Och så skulle det nog gå.

På trappan stodo gumman och flickorna, i sina hemmaväfdade kläder, och nickade. Maria, hans älsta svägerska, stod där också, vacker och tillgjord. Helmer kom från lagården, kobent och fryntlig, med knölpåken i hand. Gubben syntes i ett öppet fönster i öfre våningen. Gamle Vägnar gick och krattade gångarna mellan gräsmattorna, ty det var lördag.

»God dag! Hur står det till?» ropade Ragnar redan på afstånd och lyfte på mössan. »Gumman har väl mat i ordning? Jag är hungrig som en varg.»

Och så hoppade han ned ifrån åkdonet, kysste modren på mun och systrarna på kind. I detsamma kom också gubben ner och fick den sedvanliga kyssen. Bagaget bars in, och vagnen rullade bort, sedan drängen fått en sup af Helmer.

»Nå, hur är det med dig, Signe?» frågade Ragnar. »Hädanefter kommer du väl med på landshöfdingens bal, liksom Olga?»

»Ja-a», inpassade gumman, som fryntligt stod med handen i sidan, alldeles som hon brukade.

»Hon är stora flickan nu. Växer hon lika mycket hvar år, blir hon lika lång som pappa.»

Gubben hade vändt sig bort vid Ragnars fråga. Det märktes att han icke tyckte om samtalsämnet.

»Du har väl inte skaffat dig en fästman däruppe i Småland?» skämtade Ragnar.

Gubben vände sig plötsligt.

»Du tycks inte veta, Ragnar, att din syster nyss är konfirmerad. Hon har minsann nog galenskaper för sig ändå, utan att du skall hjälpa till.»

Det kom förstämning öfver alla. Gubben, som i själfva verket var glad öfver sonens ankomst, började likväl snart göra frågor, synbarligen i godt humör, och Ragnar berättade muntert ett och annat, medan gumman och Olga gingo omkring och småmyste och hviskade. Hela familjen tågade sedan upp i öfre våningen, in i gubbens rum, där allt såg precis ut som vanligt, det gulbetsade skrifbordet, den gammalmodiga soffan, det runda bordet med den virkade duken på, och gungstolen midt på golvet. Som vanligt satte gubben sig genast i gungstolen, gumman i soffan och flickorna på hvar sin stol. Ragnar gick och pratade.

»Du är ändå glad öfver att du kommit hem», sade gumman.

»Ja visst är jag glad. Hvarför skall man göra lifvet surt för sig och andra genom butter-

het? Man blir en bättre mänska, när man får låf att vara glad och öppen.»

Det sista var ämnadt som en pik åt gubben, hvilket nog förstods af alla utom honom själf.

»Ja-a», inföll gumman, »nog skadar det inte med lite glädje ibland.»

»Ska' vi dansa ett slag, ditt gamla troll?» utbrast Ragnar och drog hånne upp från stolen.

Gumman spjånade emot, men det hjälpte inte. Ragnar tog hånne fast om lifvet och svängde hånne kring, några hvarf. Hon var så förvånad öfver denna oväntade munterhet, att hon nästan fick tårar i ögonen, allt under det hon försökte skratta. Olga skrattade med full hals, men hade ständigt sina blickar på gubben, för att utröna hvilken värkan det löjliga uppträdet gjorde på honom. Gubben visste påtagligen ej huruvida han borde skratta med eller visa sig misslynt.

När dansen var slut, följde Ragnar sin mor in i matsalen och kastade sig genast öfver en tallrik köttbullar med förlorade ägg. Olga stannade kvar hos fadren, och Signe gick ner i köket.

»Hvad kommer åt dig?» sa' gumman. »Du är ju inte lik dig.»

»Man skall bara inte genera sig för gubben», svarade Ragnar. »Jag skall visa er hur man skall ta honom.»

»Kunde tro någonting sådant . . . men . . . nej, Ragnar, det . . .»

»Hurudan är luften för närvarande?»

»Åhjo... nu går det väl an. Om bara inte pappa vore så förfärligt hård emot Signe. Jag begriper inte hvad som går åt honom. Han tål henne inte, bara därför att hon fäst sig vid prästfamiljen där uppe i Småland. Härre gud, flickan kommer ut i världen och finner sig vänligt bemött, hvad är då naturligare? Det är liksom pappa vore svartsjuk. Och det värsta är med prästen. Pappa inbillar sig... ja, det är verkligen så rent af tokigt, att man bara borde skratta.»

»Hvad inbillar han sig?»

»Att hon är kär i prästen! Härre gud, han har ju konfirmerat henne, hon har bott i hans hus en hel vinter och varit som barn i familjen, skulle hon då inte få låf att säga farbror till honom, utan att sådana historier...! Men pappa har nu en gång fått det i sitt hufvud, och då går det inte ut igen.»

»Nå», svarade Ragnar. »Kanske han har rätt. Man har hört sådana saker förut.»

»En gift man! Med vuxna barn! Femti års gammal man! Nej, vore jag lika säker på allt annat som på det, så... Jag har läst hannes bref. Och så mycket måtte jag väl förstå...»

I detsamma kom Signe med en filbunke.

»Jag hör att du är kär i din småländske präst», sade Ragnar forskande.

»Ja», började Signe snyfta, »det är som pappa går och gör opp. Får jag nu inte låf att tycka om någon mänska häller!»

»Så, lugna dig! Det går nog öfver.»

»Jag ämnar skrifva till farbror», snyftade Signe, »och be honom själf skrifva till pappa och säga...»

»Nej, gör inte det! Jag skall nog sköta om den saken», sade Ragnar.

När han ätit, gick han in för att hålla sin far sällskap. Gubben tittade vänligt upp från tidningen och frågade något om grödan i den trakt, som Ragnar farit igenom. Som vanligt, hade Ragnar här och där kastat en blick på säden, för att ej stå svarslös. Men något egentligt samtal kom ej i gång, då gubben tycktes vilja läsa sina tidningar först. Ragnar satte sig i stället hos Olga och pratade halfhögt med henne om ditt och datt.

Det ringde till aftonvard, och gubben reste sig, för att göra sin rond i marken.

»Går du med?»

»Jaha.»

De gingo långsamt neråt lagården, aldeles som vanligt, Ragnar till vänster, en liten smula bakom.

»Nu gäller det att hålla tungan rätt i mun», tänkte Ragnar. Han hade förberedt sig på ett sätt att leda samtalet så, att han med tillbörlig värkan skulle kunna få fram något till Signes förmån. Han ämnade börja med att gumman haft några besynnerliga yttranden om ett kärleksförhållande mellan prästen och Signe, och så ville han göra sig lustig öfver att sådana be-

fängdheter ens kunde få rum i en klok mänskafantasi. Det öfriga skulle gå af sig själf.

»Granarna ha vuxit betydligt sedan sist», började han. Det var den stående frasen, när han första gången gick med gubben i marken, efter hemkomsten från Lund.

»Ja-a, det går bra med dem», instämde gubben belåten. »Se! Halfannan aln bara i år! Om tio år är här en hel skog.»

»Men skulle pappa inte låta värkställa en liten utgallring snart?» vågade Ragnar hemställa. »Det blir för tätt annars.»

»Åh, ännu behöfs det inte, min gosse», försäkrade fadren och vek in på den slagna klöfvern, där korna lågo tjudrade i långa rader. »Ja, Anneholm är en präktig gård», fortsatte han, och där-efter följde en liflig skildring af Anneholms företräden, landtlifvets behag och landtmannens oberoende. Gubben var påtagligen vid det bästa lynne. Det hördes på hans stämma, det sågs på hans minspel, och det märktes på själfva kroppsställningen, när han stannade för att kasta en blick utöfver fälten. Då och då afbröt han sitt resonnemang, för att lukta på det slagna höt eller undersöka en ko, men upptog det på nytt, så snart marschen åter började. Efter en stund voro de framme vid kornfältet, och sedan de följt dikeskanten ett stycke, befunno de sig på trädesåkern, där de möttes af ett tungt stenlass, på väg till den nya gårdsgårdsläggningen.

Medan gubben stod och betraktade hästarna, som drogo lasset, tyckte Ragnar det kunde vara tid att rycka fram med hvad som för tillfället låg honom mäst om hjärtat. Men det var ej utan ängslan, som han började.

»Signe har allt vuxit en del i vinter, och hon ser friskare ut än förr», sade han försigtigt.

Gubben tog en liten sten, som låg i vägen, och kastade bort den på en hög af småsten, som skulle bortköras.

»Ja-a», yttrade han därefter, långsamt, »hännes kropp fattas minsann ingenting. Hon skulle passa till dragon, om hon vore karl.»

Ragnar funderade på hvad han nu skulle säga. Det var något i gubbens stämning, som afhöll honom från att genast komma fram med kärlekshistorien.

»Signe blir allt en . . . bra hustru . . . med tiden», sade han slutligen något oförsigtigt, medan de gingo framåt den smala körvägen, gubben före, han efter.

»Gud vet hvem som skulle vilja ha Signe till hustru», inföll gubben och vände sig och stannade. »Hvem tror du skulle vilja ha Signe till hustru? Ful är hon, och dum är hon, och ingenting kan hon, ingenting har hon lärt, och ingenting vill hon lära.»

»Fast hon inte har Olgas begåfning för studier», svarade Ragnar stillsamt, »så är hon visst inte så dum som pappa tror.»

»Men», tog gubben i med hetsighet. »om hon också vore ett snille som Newton eller Öhlenschläger, hvad fan hjälper det, om hon låter alla människor tro att hon är dum och trög? Jag har minsann aldrig upptäckt att hon duger till någonting.»

»Efter hvad mamma säger, är hon åtminstone skicklig i handarbeten och hushållsgöromål.»

»Det har jag sannerligen aldrig hört. Men om så vore! Hvad konst är det att laga ett par strumpor? Inte behöfver man hufvud till det? Därtill behöfs ett par flinka fingrar och tråd och stoppnål. Ja, gubevars, laga strumpor, det kan hon kanske. Säger mamma det, så får jag väl tro det, fast jag aldrig sett något bevis därpå. Men här har du ett godt exempel på mammas sätt att uppfostra sina flickor. Hvad tror du tösen skall tänka, när hon hör att hennes egen mor säger att hon är skicklig? Signe skicklig i handarbeten? Låt henne komma till en sömerska i stan och försöka sig, så får du höra huruvida hon är skicklig! Sådant snack! Men det är som jag alltid säger, mamma har med alla sina förtjenster det stora felet...» Och nu följde, som ofta, en lång skildring af modrens egen-skaper, saker som Ragnar kunde nästan utantill. Denna gång var det företrädesvis hennes uppfostringsmetod, som ogillades, medan promenaden långsamt fortsattes utmed gårdsgården, på den upprifna marken. Se, fortsatte fadren, mamma låte det gå precis som hon sett det gå

till i sitt eget föräldrahem, där hvar och en fick sköta sig själf, tills det plötsligt kunde falla händes mor in att något måste göras, och då blef det rutsch i en hast, och då var det min själ inte värdt att knysta, så länge mormor var på den kanten. Sedan kunde mormor gubevars skryta med sina flickors skicklighet, liksom mamma gjort med Signes. Men inte kunde sådant kallas uppfostran! Olga ginge det väl an med, därför att Olga så mycket hållit sig till honom själf och af naturen hade ett sundt förstånd. Men se nu på Signe! Hon hade fått samma undervisning som Olga, haft samma guvernanter, men stod där lika dum eller klok som när hon föddes. Inte kunde hon ens lägga en duk på bordet, utan att genast få anmärkningar, och nu finge hon knappast ens någon anmärkning, därför att man blefve trött af att ständigt gå och dragga om samma sak.

»Nej», slöt gubben och stannade, »ser du, min gosse... du håller af din mor, och det gör du rätt i... jag håller min själ också af henne, och det förtjenar hon... men hvad uppfostran beträffar, så är det en olycka... jag säger en olycka... att händes flickor inte haft en bättre tillsyn. Olga vill jag nu inte tala om, ty det...»

»Men inte är det bara mammas fel, om uppfostran varit dålig?» invände Ragnar fredligt, fast det sjöd i honom af harm.

»Inte mammas fel? Hvems annars? Du vill väl inte att jag, som har en mängd andra

saker att tänka på, också skulle lägga mig ombord med flickornas uppfostran?»

»Nä-ä, men . . .» sade Ragnar, fast han egentligen ville säga något annat.

»Nå! Eller vill du att Helmer . . . eller bokhållaren eller ryktaren eller stalldrängen . . .? Skulle jag kanske säga till mamma så här: hör du, Matilda, hädanefter låter du stalldrängen se opp med dina flickor! Tror du inte mänskorna skulle hålla mig för tokig, om jag satte någonting sådant i fråga?»

»Jo, inte menar jag det.»

»Nå hvad menar du då? Inte mammas fel, sa' du. Hvems är då felet?»

»Om mamma finge göra som hon ville, så . . .»

»Hvad så?»

Ragnar teg.

»Hvad så? Hvem hindrar henne? Kanske när allt går omkring, så kan mamma uppfostra bättre än jag! Mycket gärna för mig. Jag skall min själ inte hindra henne.»

»Men det är just hvad pappa gör», slungade Ragnar fram, utan att besinna sig.

Gubben harklade sig och spottade.

»Hur så, min gosse?» frågade han med större fattning, i en mildt öfverlägsen ton.

»Jo-o . . . jo . . .»

Ragnar visste knappt, hur han skulle svara. Han märkte att han gifvit sig ut på en hal is. Om han bara lyckades behärska sig, vore det

inte farligt, tyckte han. Men han kände med sig att han kunde bli häftig hvilket ogonblick som hälst, och snärjde gubben honom in på sitt vanliga sätt, skulle resultatet af detta samtal kanske bli raka motsatsen af hvad som åsyftats.

»Säg ut!» sade gubben fogligt. »Kommer du med beskyllningar, får du naturligtvis också bevisa att du har rätt. På hvad sätt hindrar jag mamma att uppfostra sina flickor som hon vill?»

»När pappa t. ex. tillrättavisar dem ibland, så . . . så . . .», slapp det fram ur Ragnar, som om han funnit en räddningsplanka.

»Tillrättavisar flickorna? Skulle nu en far inte ha rättighet att tillrättavisa sina egna barn? Är du alldeles spritt galen, mänska? Jag märkte nog, när du kom, att det var något i vägen med ditt förstånd. Knappt har du satt foten i ditt hem, förrän du pratar en massa gallimatias och skrattar som en fåne och tar och dansar med din gamla mor, som vore du alldeles från vettet. Och så påstår du att en far inte skulle få tillrättavisa sina barn! Är du full?»

Gubben gjorde hastigt en sväng på klacken och marscherade framåt öfver åkern. Ragnar, som ängslades öfver att ett missförstånd kommit in emellan dem, trodde att det onda skulle bli värre genom en förklaring och beslöt därför att tiga till en annan gång. Efter en längre paus upptog gubben ånyo samtalet, som om han fortsatte en redan börjad tankegång. Tonen var

åter foglig och mild, resonnemanget rörde sig lugnt kring uppfostran i allmänhet. Men så behöfdes exempel och så kom först gumman på tapeten igen och sedan Signe. Den där idén att skicka Signe till Småland (det var för öfrigt hans egen önskan, som gumman endast gifvit uttryck i ett formligt förslag) — hvad visade sig den idén ha ledt till? Jo, därtill att Signe gått och förälskat sig i prästen! Hon hade blifvit så förtrolig med honom, att hon sade farbror! Sade farbror till en person, som hon troligen aldrig mer finge se i sitt lif och som var alldeles obekant för hennes anhöriga!

»Hon säger farbror till honom!» upprepade gubben och vände sig och stannade.

»Ja, det tycker jag inte är så märkvärdigt», invände Ragnar stillsamt. »Han har ju konfirmerat henne.»

»Så, du vill inbilla mig att alla läs barn säga farbror till den präst, som konfirmerat dem? Fick du själf säga farbror till pastor Humbla?»

»Nä-ä...»

»Nå, hvad är det då för ett förbannadt snack, du kommer med? Att det inte» — gubben härmade honom — »är så märkvärdigt, han har ju konfirmerat henne! Hvad är det för sludder?»

»Det här är ju någonting alldeles särskildt», invände Ragnar.

»Ja, visst är det någonting särskildt. Det är ju det jag säger. Tösen är kär i prästen, och gud vet om inte prästen också...»

»Det är inte rätt af pappa att komma med sådana beskyllningar.»

»Hör du, min gosse, låt du din far själf bestämma hvad som är rätt eller inte! Ännu är jag gudskelåf inte så bortkommen, att jag därom behöfver ta undervisning af mina barn.»

»Nä-ä, det var inte min mening ... Jag ville bara ...»

»Hvad ville du? Säg ut!»

»Jag ville försöka öfvertyga pappa om att pappa tar fel i fråga om Signe.»

»Hur ... vet ... du ... det?» frågade gubben strängt.

»Jag känner Signe. Pappa känner henne inte.»

»Det var då märkvärdigt! Jag, som i sexton år varit tillsammans med henne dag ut och dag in, skulle inte känna henne så bra som du, som bara varit tillsammans med henne under ferierna.»

»För pappa kan hon ju aldrig visa sig sådan hon är.»

»Hvarför inte det?»

»Hon är rädd. Pappa har aldrig varit som en far för henne. Pappa har behandlat Olga på helt annat sätt.»

»Ja, ser du, min gosse, det är därför att Olga varit som ett barn *skall* vara. När Olga kommer till mig och säger: snälle pappa, får jag sitta på pappas knä? eller: käre pappa, får jag följa pappa? så kan jag väl för fan inte köra

bort hanne! Har Signe någon enda gång kommit till mig på detta sätt?»

»Gjorde hon det, skulle hon bara få snäsor», kastade Ragnar häftigt fram. Han var ej längre mäktig sig själf.

Gubben spände förvånad sin blick i honom.

»Vet du att det är din far du talar till?» utbrast han retad.

»Ja, det vet jag», svarade Ragnar, som darrade i hela kroppen, men beslöt att vara modig och inte ge tappt. »Alla där hemma stå på Signes sida. Pappa har alltid varit en tyrann mot hanne.»

»Vet du hvad du säger, pojke?»

»Ja, pappa har varit en tyrann mot oss alle-samman.»

Gubben rätade på sig och gick med lyft käpp emot honom.

»Jag... har... varit... alltför beskedlig mot er», sade han upprörd. »Gjorde jag min rätt, så toge jag min själ och smorde opp dig, din... länge... drummel!»

»Slå mig gärna, om pappa vill», sade Ragnar, som instinktligt höjde sin arm, för att mota slaget.

»Så länge jag föder och kläder dig, skall du min själ också veta hut, så stor skald du än inbillar dig att du är.»

»Jag kan godt föda mig själf, och jag skall göra det hädanefter.»

»Ja, gör du det, om du kan!»

»Jag har åtminstone fått säga pappa sanningen en gång.»

»Tig! Och gå! Sätt aldrig foten mer i mitt hus!»

»Nej... nej... jag går...»

Och han började skynda sig därifrån.

»Lär dig först», ropade gubben efter honom, »lär dig först att veta hut, innan du kommer tillbaka till din far!»

»Jag kommer aldrig mer tillbaka!» snyftade Ragnar fram, i det han vände sig mot fadren, som med snabba steg kom efter.

»När du ångrat dig och vill be om förlåtelse, då kan du...»

Ragnar hörde icke mer. Han snarare sprang än gick öfver trädesåkern, öfver klöfvern, förbi grandungen, genom lagården, öfver gårdsplanteringen. I hans upprörda själ framstod en dunkel föreställning om att han såg allt detta för sista gången i sitt lif. Inne i förstugan omkringades han af mor och systrar, som ängsligt frågade hvad som händt. Han svarade med afbrutna ord, att han blifvit jagad bort från hemmet, att han aldrig någonsin finge se dem mer, att han menat väl, att de skulle förlåta honom, i fall han ej uträttat hvad han ville. Gumman påstod sig ha haft en aning om någonting sorgligt, när hon såg hur uppsluppet glad han kom ifrån Lund. Alla sökte öfvertala honom att stanna, tills han åtminstone lugnat sig, men han

var obeveklig i sitt beslut att gå — hvarthän det visste han ej.

När gubben efter en stund syntes nere på stallgården, ryckte Ragnar sig lös och gick ut i parken. Men han låfvade vänta där, tills de utan uppseende kunde smyga sig till honom och säga honom ett sista farväl.

I ett par timmars tid väntade han förgäfvets. Till en början satt han i lusthuset i den så kallade öfversta trädgården. Han var där fullständigt gömd af det täta löfvärket, men kunde på samma gång, genom att böja kvistar åt sidan, hålla utkik öfver de tvänne broar, som ledde öfver en liten gräfd kanal in i parken. Då och då lutade han sig forskande ut genom den smala ingången, som var nästan igenvuxen af kaprifolier. Hans själ var i det häftigaste uppror. Hvart skulle han ge sig hän? Hvad skulle han ta sig till? Det var fred i Europa, så att han ej kunde som frivillig gå ut i något krig. Det fans för honom ingen annan utväg än att resa till Amerika. Tretti kronor hade han i fickan, och det öfriga finge han väl låna af Helmer eller Kristoffer eller någon af morbröderna. Han fasade för att sitta på Atlanten, sjösjuk på ett skepp, som kastades upp och ned mellan skyhöga vågor. Om skeppet förliste, skulle han drunkna i djupet, utan att någon anade hans förfärliga slut. Om han ändå kunnat stanna kvar i Sverige! Men det enda, som han nu skulle kunna bli, då han måste afbryta sina

studier, det var skolmästare på landet, och det vore dock alltför simpelt. I Norrland möjligtvis, men äfven där . . . Amerika vore således den enda utvägen. Han påminte sig en student, som gifvit sig af till Amerika, för att göra sin lycka, men i stället blifvit tvungen att skaffa sig plats som kypare på ett hotell i Newyork. Tänk om han, Ragnar Möller, skulle få ta tjenst som kypare! Men hållre det! Ingen kände honom där. Han kunde göra sig alldeles oigenkänlig genom att raka mustascher och hagskäggar bort, men låta polissongerna växa. Det var således ändå en riktig aning han haft, när han skref sina dystra qväden om »Landsflyktingens hemlängtan» och »Sorgens son» och dylikt. Han skulle nu gå i landsflykt och dö i främmande land — men inte var det på detta sätt, som han tänkt sig det! Kanske blefve han mördad af indianer? Dunkla reminiscenser från Coopers romaner korsade hvarandra i hans fantasi.

När han äntligen blef trött af att sitta i lusthuset, smög han sig in i parken, in på den långa, smala gången, som i sicksack slingrade sig utefter kanalen. Hvar gång han gjorde helt om vid kökssidan, kunde han skymta den öfre våningen af det kära hvita huset, som han trodde sig aldrig mer skola få se. Just nu var det kvällsvardstid. Han visste så väl hur de sutto där alla, gubben närmast det öppna fönstret, gumman till vänster om det fönster, der sykorgen stod. Han tyckte sig varsna hur Olga gick

bort till bordet för att breda sig en smörgås. Med ens genombäfvades han af en känsla, som gjorde honom underligt vek och prässade tårar fram i ögonen. Han fann det obeskrifligt svårt att slita sig lös från detta älskade hem, den skönaste plats på jorden, från dessa kära föräldrar, som älskade honom så innerligt, allra mäst från den stackars kära gumman, som nu inte längre finge något stöd i honom. Upprörd skyndade han bort, till en annan del af parken. Men hvart han gick, möttes han af kära minnen. Där, som nu stockrosorna hade sin plats, hade han lekt som barn och byggt sina första luftslott, medan fadren uppförde den fästningslika lagårdsbyggnad, som blifvit ett mönster för andra lagårdar i provinsen. Där, vid randen af den forsande lilla bäcken, mellan björkar och hasselsnår, hade han lärt sig älska naturens poesi. Där, under eken med dess höghvälfda krona, hade han stått i sin prästerliga skrud, d. v. s. med det svarta förklädet på ryggen och en papperslapp under hakan, och predikat för en inbillad åhörarskara om himmelens salighet eller helvetets eld och tandagnisslan. Och nu skulle han aldrig se dessa platser mer! Aldrig? Vore det verkliga alldeles omöjligt, att han gjorde lycka därute i världen och samlade sig ära och rikedom? Han ville kämpa sig fram, för att vinna bägge delarna. Sedan, om tjugo år eller så, skulle han komma tillbaka och köpa hela gården och bygga ett slott, med en särskild bostad för de gamle!

Han skulle försörja dem på deras ålderdom och godtgöra dem för den smärta, som ödet nu tvang honom att bringa dem.

I detsamma visade sig hans mor på gången.

»Ragnar!» klagade hon. »Kom nu upp! Pappa sitter och väntar.»

»Har ni inte ätit ännu?» frågade Ragnar.

»Nej, vi skulle vänta på dig. Pappa har frågat hvar du fins.»

»Nå, du sa' väl...?»

»Ja... Men kom nu! Pappa har nog ångrat sig. Han frågade så vänligt.»

»Han har själf jagat bort mig. Nu kan jag inte, om jag också ville... Hvarför», tillade han mildare, »har du inte kommit förr, ditt gamla skrä?»

»Jag kunde inte. Jag har varit så rädd att pappa skulle komma. Men låt nu allt vara godt igen! Låtsa om ingenting och kom upp, så blir det nog bra.»

»Nej, jag går genast till gästgifvaregården, så snart jag fått säga farväl till flickorna. Skicka ner min öfverrock, så är du snäll!»

Gumman sökte förgäfvets få honom med sig och gick.

»Glöm inte att ta öfverrocken med dig, när du kommer», sade Ragnar efter hånne. Han såg att hon gret.

En stund tyckte han sig vara den mäst hårdhjärtade varelse på jorden. Han var på väg att springa efter modren och be hånne ställa till

en hederlig försoning. Men så insåg han att en försoning, hur fördelaktig som hälst för honom själf, ej skulle medföra någon varaktig förbättring i det hela, utan snarare motsatsen. Om han där- emot nu visade sig stark och offrade sin framtid för sanningens skull, då skulle nog gubben omsider få ögonen opp, och hans mor skulle välsigna hvad som skett. Han måste därför stålsätta sig mot alla gummans försök att öfvertala. Han skulle bli hård, fastän det var förfärligt svårt.

Det började mörkna, och det kändes kallt i luften.

Efter en timmes tid kom modren tillbaka. Systrarna voro hack i häl efter hånne. Längre bort syntes Helmer, likaledes närmande sig.

»Pappa går och söker efter dig», snyftade gumman. »Gå efter pappa, flickor!»

»Nej, då går jag genast!» bröt det fram ur Ragnar. »Hvar är min öfverrock?»

»Den tog pappa med sig», svarade gumman. »Han är rädd att du fryser och ville själf att vi skulle ta rocken med. Har du hjärta att lämna oss på detta sätt?»

Ragnar kom i gråt. Det att gubben gick och bar hans rock och var rädd att han skulle frysa, det grep honom innerst i hjärtat. Han kämpade förtvifladt med sig själf ett ögonblick. Kärleken manade honom att skynda till fadren och kasta sig kring hans hals. Men stoltheten sade nej. Hade han blifvit jagad bort, skulle han också visa att han kunde gå. Det var dessutom

hans pligt att gå, tyckte han, ty han skulle därigenom värka godt för hela förhållandet inom familjen.

»Jag bör inte stanna», sade han beslutsamt.
»Ingen kan öfvertala mig därtill.»

Helmer blandade sig nu i samtalet.

»Men för knäfveln, du ämnar väl inte ligga på marken i natt», utbrast han. »Skall du ge dig af, så kan du åtminstone vänta till i morgon bittida.»

Gumman instämde.

»Du kan ju ligga inne på kontoret, hos Helmer», sade hon.

»Ja, visst tusan får han det.»

Ragnar lät sig öfvertalas att tillbringa natten på kontoret, med det vilkoret att han ej skulle tvingas sammanträffa med fadren. När gumman i egen person hade bäddat till honom på soffan, såg han gubben långsamt närma sig från lagården. Han förstod att fadren tagit en omväg, för att inte misstänkas ha gått i parken och sökt.

7.

Nästa morgon var frukosten redan undanstökad, när Ragnar vaknade. Han kunde förstå det därpå att stolar samtidigt skrapade

mot golfvvet i matsalen ofvanför. Det var detta, som väckte honom. Han såg hur solen sken i en bred strimma på kakelugnen, hörde hur skatorna skrattade på gården, kände hur en frisk blomsterdoft inströmmade genom det öppna fönstret i Helmers sängkammare, som låg innanför kontoret. Gårdagens uppträde föll honom genast i minnet. En stor del af natten hade han legat och tänkt därpå, tänkt på hur han skulle skaffa sig pengar till resan, hur han skulle reda sig med engelska språket, hvilken väg han skulle ta och hvad han skulle sysselsätta sig med i Amerika. När han somnade, var det med den fasta föresatsen att i nödfall bereda sig utkomst genom att bli kypare, stadsbud eller i värsta fall gatsohare. Men nu! Så snart han vaknade, voro dessa funderingar som bortblåsta. De vilda fantasierna hade lugnat sig under sömnens välgörande inflytande, och med lugnet hade besinnningen till en viss grad återkommit.

Det var naturligtvis icke tal om att stanna! Den saken hade han fullt på det klara. Men därför behöfde han ju inte afbryta sina studier och förstöra sin framtid. Han finge nog ett lån af greve Sack, om han vände sig till honom. Det var förfärligt svårt att nödgas be om ett lån — det föreföll honom nästan som ett maskeradt tiggeri. Men nöden hade ju ingen lag.

När han klädde sig, hörde han hur gubben långsamt kom ner ifrån öfre våningen. Tänk om gubben tog i dörren och steg in! Men lyck-

ligtvis gick han förbi och ner i lagården. Ragnar, som följde honom med ögonen, kunde ej låta bli att beundra den höga, imponerande gestalten, med den spänstiga gången och det fint aristokratiska i hela sitt utseende. Han kände sig stolt öfver att vara son till denne far, som egde så många upphöjda egenskaper och som egentligen ej hade något annat stort fel än att han trodde sig själf ofelbar. Det fans något tragiskt hos gubben, tänkte Ragnar med smärta. Eller var det icke tragiskt att just han, som gjort till sin lifsuppgift att lämna efter sig en egendom, hvarest alla barnen kärleksfullt skulle kunna samlas efter hans död, att just han skulle ge upphof till split inom familjen, genom detta favoritsystem, som han själf icke ville se och erkänna? Och var det inte tragiskt att han, som alltid predikade sanning och öppenhet, själf skulle framkalla denna misstänksamhet och denna falskhet, hvaraf ingen i huset kunde undgå att beröras? Ragnar fördjupade sig i betraktelser öfver den psykologiska egendommeligheten, att så mången omedvetet arbetar emot sina egna syften, därför att han ej är i stånd att bedöma sin egen karaktär eller sina egna handlingar. Och, som vanligt vid sådana tillfällen, gjorde han genast af sin erfarenhet en tillämpning på sin egen person och stärktes i sitt längesedan fattade beslut att studera sig själf, för att bli en bättre mänska.

I sina betraktelser afbröts han af modren, som inträdde med mjölk och smörgåsar på en

bricka. Den ängslan, som kvällen förut hade gifvit sig till känna i hennes sätt, försökte hon dölja så mycket i hennes förmåga stod. Hon log och nickade fryntligt, där hon stödde sig med ryggen mot fönsterkarmen, under det Ragnar åt sin frukost, och hon pratade om hvarje handa glädjande småsaker, utan att häntyda på gårdagens händelse. I förbigående refererade hon ett par välvilliga yttranden, som fadren på morgonen haft, det var allt. När Ragnar ätit sina smörgåsar, frågade hon om han ville ha lite mer, kanske lite nybakadt kaffebröd med sylt, och när hon efter en stund återkom med detta, hade hon äfven med sig ett glas vin, »för att han skulle styrka sig efter resan».

»Nå, du stannar väl kvar . . . nu?» kom det slutligen med en viss förlägenhet fram ur modren.

»Jag *kan* inte, gumma lilla! Du borde väl förstå hur omöjligt det är.»

»Åtminstone . . . tycker jag . . . några dagar . . . för folkets skull . . . så att inte det blir skandal . . .»

Till undvikande af skandal, tyckte Ragnar, vore det alldeles nog, om Helmer ställde om att han finge skjuts, så att han inte behöfde höra sig för i byn. Man kunde ju sedan tro att han aldrig ämnat stanna längre, och ville så gubben vara ute i marken, när skjutsen var i ordning, så . . .

När gubben återkommit från promenaden, skulle familjen samlas uppe hos honom för att läsa predikan. Ragnar, som ej lämnat kontoret,

ämnade begagna sig af denna omständighet, för att ostörd gå ut i parken och njuta af det vackra vädret. Han stod just i begrepp att gå, men stötte mot sin mor i dörren.

»Pappa frågar om du inte vill höra predikan», frågade hon.

»Jag?»

»Ja. Och sedan ville han att du skulle närmare förklara hvad du sagt till honom i går.»

»Det var besynnerligt. Jag tycker jag talat alldeles nog.»

»Men när han vill, så...»

Ragnar hade fortfarande så mycken barnslig respekt för sin far, att han ej utan ängslan tänkte på att skicka ett nekande svar. Det föreföll honom dessutom feigt att undandraga sig en förklaring, om fadren kunde finna sig uti att höra den.

»Du kommer väl?» frågade modren.

»Nåja, nog kan jag förklara mig. Men jag reser i alla fall.»

Bakom sin mor trädde han in i rummet, där fadren satt i gungstolen, med ryggen vänd emot honom, och Helmer i soffan, med postillan framför sig på bordet, och systrarna på stolar.

»God morgon», sade han vördnadsfullt och satte sig på närmaste stol.

Fadren vände lite på hufvudet och svarade knappast hörbart ett: god dag, Ragnar!

Medan predikan lästes, sväfvade Ragnar med sina tankar hit och dit. Än var han med dem ute på gården, när en af pigorna sågs trippa

förbi med söndagskläderna på samt näsduk och lavendelkvist i sammanknäppta händer. Än tänkte han på Lund och sina morbröder och grefve Sack och sin examen. Än lät han blicken hvila på modrens bekymrade min eller på Signes andäktiga uppsyn eller på gubbens gråsprängda hår och utsträckta ben. Än sökte han följa ljudet af Helmers långsamma, högtidliga röst. Men alla dessa halfklara föreställningar voro som ett brutet ackompanjemang till en enda, allt annat behärskande tanke: hvad ämnar gubben säga? hur skall det sluta? Ragnar föresatte sig att vara så undfallande som möjligt, så vördnadsfull som möjligt i sina uttryck, för att ingen ny häftig scen måtte bryta ut och kanske göra den sista villan värre än den första.

När Helmer slutat läsningen och några minuter förgått under andäktig tystnad, reste fadren sig till hälften i gungstolen och vände sig till Ragnar.

»Nå, Ragnar, kan du nu inför din mor och dina syskon upprepa, hvad du i går yttrade till din far?»

»Jag var häftig då ... jag ...»

»Men häftighet ursäktar inte sådana beskyllningar», sade fadren strängt. »Förklara nu hvad du menade, min gossel!»

»Jag är rädd att ... att jag kan bli häftig nu igen ... När jag ändå skall resa, så ... så vore det kanske bäst, om ...»

»Du reser min själ inte, förrän du bevisat hvad du påstod, att din far är en tyrann. Var så god!»

Ragnar letade i sitt minne efter ett exempel, som kunde styrka riktigheten af hans beskyllning. Men hans minne svek honom helt och hållet för ögonblicket.

»Tyrann», sade han undfallande, »var naturligtvis ett öfverdrifvet uttryck, som jag ber pappa förlåta mig. Men jag tror ingen skall kunna bestrida att pappa ofta varit både sträng och ... orättvis ... och ...»

»När?» utbrast gubben med hetta. »När? Hvem fan tror du bryr sig om hvad du tycker att ingen kan bestrida? Kom med bevis!»

»Har du rätt», fortsatte fadren, när Ragnar teg, »så packar jag strax in och reser min väg, och så kan du själf sköta gården för din mor och dina syskon. Det blir kanske det bästa, när allt kommer omkring.»

»Pappa, låt mig slippa svara!» bad Ragnar. Hans far låtsade inte höra detta yttrande.

Helmer tittade ut på gården och strök sitt stora gula skägg. Modren och systrarna väntade med oro på hvad som komma skulle.

»Nå, är du inte färdig?» sade fadren och vände sig. Ragnar mötte den stränga, skarpa blicken, som tvang äfven den mäst själfständige till lydriad. Men han tänkte på att han var myndig och således ej behöfde låta behandla sig som pojke längre.

»Det bästa beviset», svarade han och närmade sig gungstolen beslutsamt, »är väl att allesamman äro så rädda för pappa, att de tiga, bara pappa kommer inom dörren.»

»Allesamman? Hvem är allesamman?»

»Både mamma och syskonen.»

»Ja, det vore värkligen sorgligt, om ingen skulle våga tala, när jag kommer in. Vågar du aldrig tala, när jag sitter inne, Matilda?»

»He... he... inte menar han så», svarade modren.

»Nå, hvad menar han då? Kan du kanske förklara hvad han menar?»

»A... a... han menar naturligtvis att du lägger band på oss... Det är värkligen så... vi kan inte hjälpa det... men du lägger band på oss... du är sträng... Och du vinner ingenting på det själf, ty du bara skrämmer oss ifrån dig... Och inte bidrar det till hvarken föräldrakärleken eller syskonkärleken, att du är helt annorlunda mot Helmer och Olga, för...»

»Ja, hör nu, Matilda, låt oss hålla oss till sak! Hvad ha föräldrakärleken och syskonkärleken att göra med den här frågan! Ragnar beskyller sin far för att vara en orättvis tyrann, och det är det, som nu skall bevisas. Har han rätt, så får du, som jag nyss sa', gärna ta honom till förvaltare på gården, ty jag själf stannar minnans inte kvar ett ögonblick längre.»

»Ah . . . inte skall du tala på det viset! Hvad är det för dumheter att du skulle resa ifrån din gård och din egen familj!»

»Jo, min själ, är det mitt fulla allvar. Det skall du få se. — Fortsätt nu du, min gosse! Nå?»

»Vill pappa inte låta mig slippa säga någonting! Jag ber pappa.»

»Fram nu med bevisen!» dundrade gubben, som af Ragnars undfallenhet kände sig ännu mera styrkt i känslan af sin oskuld.

»Nåja, då», började Ragnar, som alltmer kände sig retad. »Jag kommer till exempel i håg en gång i fjor somras, då Olga hade glömt sitt handarbete nere i parken och pappa trodde att det var Signe . . .»

»När var det?»

»Ja, dagen mins jag inte, men . . .»

»Hade du, Olga, glömt ditt handarbete nere i parken?»

Olga såg sig frågande omkring.

»Jag mins inte», svarade hon eftertänksamt.

»Nå, vidare? Hvad så?» vände sig gubben till Ragnar.

»Jo, först, när pappa trodde att det var Signe, fick Signe en skarp tillrättavising, och . . .»

»Ja, skulle jag nu inte få ge Signe tillrättavising, om hon glömmer sitt handarbete nere i parken?»

»Jo-o, men . . .»

»Hvad är det då för snack du kommer med? Du skulle ju bevisa att din far är en orättvis tyrann?»

»Ja-a...»

»Nå?»

»Jo, först trodde pappa att det var Signe, men sedan, när det visade sig att det var Olga...»

»Olga? Signe? Hvem? Än säger du att det var Olga och än att det var Signe. Hvem af dem *var* det?»

»Olga.»

»Nå, men nyss sa' du ju att Signe fick tillrättavisning, därför att det var hon?»

»Ja, pappa trodde att det var hon.»

»Hör nu, min gosse, vill du bevisa någonting, får du allt tala en smula redigare. Nå?»

»Jag får ju aldrig tala till punkt», kastade Ragnar fram, med gråten i halsen.

»Nå, så tiger jag. Låt höra nu?»

»Jo, först, när pappa *trodde* det var Signe, fick Signe en skarp tillrättavisning. Men sedan, när det *visade* sig att det var Olga, slog pappa bort det med skämt och var lika vänlig mot Olga som förut.»

»Har du slutat nu?»

»Ja.»

»Nå, hvad vill du nu bevisa med det? Inte är det väl din mening att jag hela mitt lif skulle gå och se surt på Olga därför att hon en gång varit litet glömsk? Och inte menar du väl att

jag skulle berömt Signe, om det varit hon, som glömt sitt handarbete? Nej, ser du, är det sant hvad du säger, så bevisar det att jag inte på samma sätt bestraffar en person, som ibland gör sig skyldig till ett fel — ty fel, det har hvar mänska — och en sådan person, som aldrig bekymrar sig om att *rätta* sina fel, som aldrig...»

»Nej, det bevisar att pappa är partisk!» föll Ragnar häftigt in.

»Tig, medan jag talar!»

»Ja, det tjenar till intet att jag säger något.»

»Tig, säger jag.»

»Adjö! Jag går...»

»Nej, du stannar här.»

»Öfver den saken bestämmer jag själf. Jag är myndig nu.»

»Men du skall först bevisa, din drummel, att din far är en orättvis tyrann! Förr slipper du min själ inte härifrån huset.»

»Det är inte godt att bevisa, när pappa ständigt afbryter mig.»

»Du pratar ju hela tiden.»

»Pappa kan dessutom göra svart till vitt, så det tjenar till ingenting.»

Modren, som oroligt gått af och an under dessa häftiga repliker, bad att de skulle tala med större lugn, för att inte folket skulle gå och göra opp historier.

»Jo, låt mans folket höra på!» sade fadren. »Öppna både fönster och dörrar, så att hvem som hälst kan få höra! Jag har min själ inga

hemligheter. Men kan du inte komma med bättre bevis, min gosse, så gör du klokast i...»

»Åh, det fins många bättre bevis», inpassade Ragnar, som nu blef alldeles utom sig.

»Fram med dem!»

»Ja, i allt gör pappa raka motsatsen af hvad pappa lär oss själf...»

»Hvad hör den saken hit?»

»Jo, den hör hit.»

Fadren teg och knäppte fingerspetsarna mot hvarandra, som ville han därmed ge till känna att han skulle finna sig i att höra på.

»Pappa har lärt oss att barn ska älska och vörda sina föräldrar, men sina egna svärföräldrar går pappa ständigt och talar illa om. Pappa har lärt oss att alla barn ska behandlas lika, men det fins väl ingen familj, där det råder ett så stort favoritsystem som här. Pappa har lärt oss att syskon ska älska hvarandra, men själf har pappa tagit bort syskonkärleken här i huset, därigenom att pappa satt det ena syskonet till profoss öfver det andra. Först var det Helmer och Kristoffer, som skulle befalla öfver oss yngre, och sedan var det jag, som skulle befalla öfver mina yngre bröder. Pappa har lärt oss att lögn är det enda, som inte kan förlåtas, men själf har pappa uppfostrat oss i lögn, ända från det vi föddes, därigenom att vi aldrig fått vara ärliga och... Pappa har lärt oss att vi skulle söka bli själfständiga varelser, men själf har pappa gjort oss till slafvar. Pappa har...»

En god stund höll Ragnar i på detta sätt. Modren bad honom ängsligt att för guds skull styra sig, Olga ville dra honom med sig ut. Helmer stängde fönstret. Men Ragnar, som förlorat besinningen, häfde ur sig den ena beskyllningen efter den andra, tills han ej hade mer att säga. När han slutat, såg han fadren sitta darrande, med hopknäppta händer, blek som ett lik. Då vände han sig bort och började snyfta häftigt.

Ett ögonblick hördes ej annat än snyftningar. Modren, Olga, Signe, Ragnar — alla snyftade mer eller mindre högljudt.

»Ja, där ser du, Matilda», sade slutligen fadren, med tillkämpad fattning, »där ser du hur du uppfostrat dina barn. Nu hör du hur din son kan tala till sin far.»

Med vacklande steg gick gubben ur rummet. Ragnar omringades därefter af modren och syskonen, som klandrade honom, förmanade honom, sökte lugna honom och ville att han genast skulle be fadren om förlåtelse. Det var allas mening att han förifrat sig, och Signe tyckte att han handlat alldeles förfärligt illa.

»Det kan inte», sade modren upprörd, »va' rätt, att en son talar till sin far på det sättet. Det *kan* inte va' rätt, Ragnar.»

»Men det var sant hvad jag sa'», försäkrade Ragnar till själf försvar.

»Ja, om det varit aldrig så sant, så var det ändå syndigt att säga det. Han är ändå din far, Ragnar.»

För att lugna sig, gick Ragnar ut i parken. Det var som bestode han af två personer, af hvilka den ene njöt vid tanken på att ha utfört en hjältemodig handling, medan den andre gisslade sig med tysta förebråelser. Han såg i andanom framför sig gubben, blek som ett lik, med hopknäppta händer och darrande af sinnesrörelse. Ju mer han tänkte på denna rörande bild, dess mer påminte han sig ädla handlingar af gubben, obeskrifligt vackra drag i hans karaktär, noblessen i hans beteende mot den otrogne förvaltaren på Vårdinge, det ömt frikostiga sätt hvarpå han beredde statfolket en glad jul och mer dylikt. Han frågade sig själf, huruvida han varit fullt rättvis i sina beskyllningar nyss. Med ens föll honom i minnet en mängd omständigheter, som röjde att fadren särskildt i fråga om barnens uppfostran haft de mäst berömdvärda grundsatser, t. ex. det att han efter hvarje termins slut tilldelat gossarna en liten pänning för hvarje betygsgrad, för att de dels skulle få erfara att fliten belönas, medan lättjan straffas, och dels allt ifrån början lära sig hushållning. Men när han så, med noggrann pröfning, genomtänkte hvad han nyss i häftigheten yttrat, då tyckte han att han ej sagt mer än hvad sanningen var ej framkastat en enda beskyllning, som ej var berättigad. Och hade han nu äntligen fått sjunga ut med hvad som länge legat honom på hjärtat, då kunde han ej håller ta det tillbaka!

»Jag har kanske haft orätt i mina uttryck, men rätt i sak.» Det var den slutsats, hvartill han kom under sin promenad i parken.

Men i och med detsamma som det blef honom klart, att han värkligen gjort sig skyldig till ett fel, om också blott i sättet eller uttrycket, i och med detsamma var han också besluten att be om tillgift för hvad han felat. Förrän han reste, ville han därför gå till gubben och be honom glömma häftigheten. Han skulle nog stilisera bönen så, att den ej finge utseendet af att innehålla en ursäkt för själfva fakta.

Gubben stod i sängkammaren, i skjortärmar och kalsonger, och klädde sig till middagen. Ragnar stängde långsamt dörren efter sig, medan fadren med en nervös ryckning vände honom ryggen.

»Vill pappa förlåta mig att jag i häftigheten uttryckte mig annorlunda än jag borde?» frågade Ragnar klart och högt.

Fadren kom plötsligt bort och tog honom i famn.

»Min gosse, din far är inte känd för att vara långsint», sade han med gråt i halsen.

Ragnar kom i snyftningar.

»Kommer någon och ber mig om min förlåtelse», fortfor gubben och kysste honom häftigt, »så... så... har han den... genast... Seså, min gosse!»

Hade fadren ej omedelbart därefter gått till komoden och tvättat sig, skulle Ragnar — ja,

i det ögonblicket skulle han kunnat kasta sig till fadrens fötter! Att fadren var en ädel natur, det visste han nog förut, — men ett så högsint handlingssätt som denna sista omfamning var mer än han kunnat föreställa sig.

Det var naturligtvis ej längre fråga om att resa. Ragnar tyckte sig tvärtom aldrig ha haft så stora skäl och så stor glädje af att stanna hemma som nu. Han drömde sig redan nu ha åstadkommit ett fullständigt godt förhållande mellan gumman och gubben, gumman och Helmer, gubben och Signe. Det behöfdes nu bara för honom att gå försigtigt till väga och ta gubben på det rätta sättet!

Modren kom in och kammade sig vid sitt lilla bord i alkoven. Till henne yttrade gubben något om middagsringningen, som kommit fem minuter för sent. Men för öfrigt talades ej under hela påklädningsscenen.

Äfven middagen åts under tystnad. Helmer bad Olga räcka honom saltkaret, och gubben anhöll om en portion soppa till. Det var allt hvad som yttrades. Men det var likväl ej den vanliga stelheten. Den var icke så tryckande som ofta annars, utan kändes mera t. ex. som den öfvergående andakten efter en gemensam nattvardsgång.

När gubben sedan gick ut, följde Ragnar som vanligt med. Han tänkte: se så, nu skall jag söka få i gång ett riktigt förtroligt samtal.

Gubben tog längre steg än vanligt, så att Ragnar hade svårt att hålla takten. Plötsligt vände han om, gick in i förstugan, liksom hade han glömt någonting, och kom ut genom köket, synbarligen för att slippa sällskap. Men Ragnar gensköt honom vid rosenhäcken och slöt sig åter till honom.

»Anneholm är ändå ett vackert ställe», sade han, för att leda gubben in i en för honom angenäm tankegång.

»Ja-a», svarade gubben kort och skyndade på sina steg.

De promenerade förbi smedjan, ut på klöfvern, under tystnad. När de kommo till det stora diket framför klöfvervången, hoppade Ragnar hastigt öfver och räckte som vanligt sin hand åt gubben, men gubben tog ej handen, utan hjälpte sig med sin käpp.

Ragnar förstod att fadren ännu kände sig besvärad af förmiddagens uppträde. Men han beslöt att med ihärdighet söka utplåna det obehagliga minnet. Han visste ju att gubben i sitt hjärta var vänligt stämd, och han kände honom alltför väl, för att fästa sig vid det frånstötande i sättet.

»Hvad heter den der kon, pappa?» frågade han efter en stund, som ett sista försök att få ett samtal i gång.

»Elin», svarade gubben, men skyndade sig genast ett stycke bort, liksom för att undvika

nya frågor. Hela promenaden försiggick där-
efter under absolut tystnad å ömse håll.

Nästa dag sökte Ragnar få ett nytt samtal
i gång, men med samma resultat. Tredje dagen
likaledes. Därefter uppgaf han tills vidare för-
söket. Den ena veckan gick efter den andra,
och han följde som vanligt gubben i marken om
eftermiddagarna, men de yttrade ej ett ord till
hvarandra, och gubben såg aldrig åt honom.
Ragnar bad gumman att vid tillfälle fråga gubben,
huruvida han ej glömt hvad som passerat de
bägge första dagarna.

»Jag vet inte», svarade gubben, »att Ragnar
frågat mig om någonting, utan att jag svarat
honom. När han inte talar själf, så kan han väl
inte begära att jag...»

Ragnar funderade på att försöka om igen,
men det blef ej något af. Han kände sig nu-
mera ytterst pinad af att sällskapa med fadren.
Detta så mycket mer, som han med ifver stude-
rade sin kurs i filosofi, för att hinna med sin
examen, och därför ständigt hade hufvudet fullt
af filosofiska hårklyfverier. Han kände sig djupt
olycklig, när han tänkte på sin framtid. Och
det svåraste var att han måste be grefve Sack
om ett lån, sätta sig i skuld, något af det värsta
han kunde tänka sig.

Frampå sommaren fick krigsrådet besök af
en riksdagskamrat, en generaldirektör, som för
tillfället befann sig på en resa i Skåne. Efter
middagen satt värden med sin gäst i en berså

och talade politik, vid konjak och vatten. Diskussionen var mycket liflig. Ragnar, som efter vanligheten vid sådana tillfällen var med, satt vördnadsfullt och hörde på.

»Hör», frågade generaldirektören plötsligt, »är inte den där unge mannen den sonen, som skrifver poesi?»

»Jo-o», svarade fadren, på samma gång generad och beläten, »han har till och med fått pris.»

»Ja, jag hörde någonting sådant i Barkaröd. Nå, hvad skall min unge härre bli för någonting?»

»Jag tänker bli docent i ästhetik», svarade Ragnar blygt.

»Det passar ju bra.»

»Ja», tillade gubben och småmyste, »gäller det att disputeras i filosofi och ästhetik, slår han dig minsann på fingrarna, min kära bror!»

»Det tror jag väl, det.»

»Hör, Ragnar», sade fadren och gaf sonen en hastig, men vänlig blick, »kan du gå opp efter några cigarrer, min gosse!»

Ragnar gick, öfverlycklig. Gubben hade talat till honom! Isen var bruten! Nu skulle det öfriga gå af sig själf!

När generaldirektören rest och den vanliga promenaden började, var han också fast besluten att öppna ett samtal med gubben, i hopp om bättre resultat än förut.

»Generaldirektören är allt en mycket dugtig karl», yttrade han därför, när de gått några steg.

»Ja-a... visst...»

De gingo framåt ett stycke.

»Han tycktes sätta stort värde på pappa?»

»Hm!»

Ragnar såg att fadren villé säga mer, men det kom icke mer. Ett nytt försök medförde samma värkan. Det blef åter som förut, en obehaglig tystnad, som bägge gärna ville bryta, men som ingen bröt. Återstoden af sommaren förgick på detta sätt. Ragnar ängslade sig alltmer för sin ekonomi. Ju oundvikligare det blef att vända sig till grefve Sack, dess obehagligare, nästan förödmjukande, föreföll det honom att be om lånet. Ända till det sista hoppades han att någon oväntad omständighet skulle inträffa, som befriade honom från att vända sig till grefven. En dag uppmanade honom modren att »gå till pappa», som icke önskade någonting hållre än att hjälpa honom, sade hon.

»Hur skulle jag det kunna?» svarade Ragnar.

»Han vill ju inte ens tala med mig.»

»Ack, du känner ju hans sätt! Bara du ber, så får du genast hvad du behöfver. Han sade härom dagen att det vore hans skyldighet att hjälpa dig, därför att du kostat honom mindre än de andra barnen, och för rästen kunde han mycket väl förstå, sa' han, att du i åtskilliga år behöfde understöd, om du skall stanna vid universitetet. Pappa vill att du skall stanna

där. Han väntar sig något stort af dig, må du tro. Du behöfver bara be.»

Men Ragnar hölls tillbaka af sin stolthet. Han lämnade hemmet, utan att ett ord nämdes om ekonomien. Efter hvad han sedan hörde, gick gubben med en hundrakrone-sedel i hand, för att ge honom den i afskedsstunden. Men så kom Ragnar med sitt hastiga farväl, utan något vidare tillägg, och så blef det lika kallt och stelf å gubbens sida, och så rullade vagnen bort, och så var det för sent. Bägge ville säga hvarandra ett hjärtligt ord, men ingen sade något.

8.

Det otroliga inträffade värkligen — att Ragnar tog sin examen i tid. Han var till och med färdig sex veckor före Gunnar. Hollander, som skyndsamt i bref uttryckte sin glädje däröfver, förklarade sig icke ha tilltrött honom en sådan »perfektibilitet».

Men så hade det också kostat Ragnar den största ansträngning. Under hela september månad, innan han äntligen kunde besluta sig för att skrifva till grefve Sack om lånet, hade han stormpluggat från klockan 4 på morgonen

till klockan 10 på kvällen, oftast utan att förtära annat än smör och bröd och mjölk, enär han ej ansåg sig ha råd till ordentliga middagar. Sedan, när grefven välvilligt försträckt honom så mycket, att han utan bekymmer kunde existera minst ett par år, skötte han visserligen bättre sin diet, men satt vid boken lika träget. För öfrigt upplefde han under samma tid den bittra missträkningen, att Alma förlåfvade sig med en adjunkt i juridik. Underrättelsen därom sårade honom likväl ej så mycket i hans hjärta som i hans fåfänga. Hans kärlek till Alma hade mer varit en fantasiens lek än ett djupare tycke, mindre gällt hennes person än kvinnan i allmänhet.

När examen var undanstökad, kastade Ragnar sig åter med ifver på diktningen. Allt sedan Hollander uppmanat honom att studera den nyaste literaturen, i stället för de gamle klassikerna, hade han fördjupat sig i läsning af Snoilskys glödande, formfulländade skaldestycken, hvilka han alltmer beundrade, och han svärnade särskildt för sonetterna. Under ferien efter examen krystade han fram den ena sonetten efter den andra, men till slut märkte han själf att han rönte för stor påvärkan af förebilden, och detta försvårade hans produktion. Lyckades han ej bli originel, kunde han så gärna låta bli att skrifva, tyckte han och tröstade sig därmed att hans egentliga kallelse var att bygga

upp ett ästetiskt system på den boströmska filosofiens grund.

Han tillbragte vintern i Köbenhavn, för att studera därvarande konstsamlingar och bereda sig till sin gradualafhandling. Men det var honom ytterst svårt att välja ämne. Han tyckte att allt var intressant och kunde göras till föremål för en närmare utredning, och ju mer litteratur han slök, dess tvehågsnare blef han. Studiet af Kierkegaard förmådde honom till en mängd afvikningar in på sedelärans område. Läsningen af Taine, hvars namn han förr icke hört nämnas, ehuru han hade ett briljant laudatur i ästetik, bragte honom att vackla något i det dogmatiska ästetiserande, hvarmed han ditiills sysslade. Bekantskapen med den brandesianska riktningens anhängare — hvilken bekantskap han likväl, på grund af sin blyghet, ej odlade särdeles mycket — satte honom åtskilliga myror i hufvudet. Det gick honom nu som alltid: han sköt upp med sitt nödvändigaste arbete ända till sista ögonblicket. Slutligen rafsade han i hop på en månad en stor afhandling om det skönas begrepp, en afhandling som likväl utmärkte sig genom en viss själfständighet i innehållet och genom en för dylika skrifter mindre vanlig ledighet i formen.

Väl promoverad till filosofie doktor, gaf Ragnar sig ut på en resa genom Sverge, för att äntligen tillfredsställa sin lust att se sig omkring. Med en praktisk blick, som ingen af

hans anhöriga skulle tilltrott honom, ordnade han sin resa så, att han på tvänne månader, och för ett ytterst billigt pris, fick skåda nästan allt hvad fosterlandet söder om Norrland hade att uppvisa af vacker natur och historiska minnesmärken, och dessutom gjorde han en veckas utflygt upp till de norska fjällen. Med öppna ögon såg han sig omkring öfverallt, där han reste fram, och hans bref till hemmet öfverflödade af hänförande skildringar och intressanta iakttagelser. Men på grund af sin blyghet och granlagenhet begagnade han ej de många tillfällen, som erbjödos, att stifta bekantskaper. I Sunne socken i Värmland t. ex. tillbragte han på värdshuset tvänne dagar med att intala sig mod att gå ner i prästgården och besöka den populäre historieskrifvaren Fryxell, till hvilken professor Lundberg bedt honom framföra hälsningar, och till slut reste han sin väg, utan att ha dristat aflägga besöket.

Resan blef dock för Ragnar af stor betydelse. Han hade förr med hänförelse diktat om Sverges klippiga stränder, Mälarens skogbekransade sund och dalafolkets enkla seder. Men när han i värligheten såg allt detta, när han ångade förbi vestkusten med dess nakna skär, vandrade till fots genom Dalarnas historiskt ryktbara platser, hörde dånet i Dannemora grufvor eller stod på Lejonbacken framför Stockholms slott — då kände han att det fans en skilnad mellan den patriotism, som man läser

sig till i böcker, och den, som grundar sig på personlig bekantskap med folket och naturen. Hans fosterlandskärlek fick ett mera bestämdt innehåll. Och med detsamma växte begäret hos honom att lämna Skåne bakom sig för alltid och i stället slå sig ner i Stockholm, brännpunkten för allt det rika lif, som mött honom på resan, den mäst storartade exponenten för all den naturskönhet, hvarmed han berusat sig. Att sitta som professor i Lund var nu för honom ett intet emot att som literatör slå sig fram i hufvudstaden. För öfrigt hade han länge hyst betänkligheter vid att stanna kvar i Lund, utom det att han ej ville vara så nära hemmet. Han skulle där få svårt att försörja sig, han skulle ingenting kunna uträtta, han skulle bli insnärjd i trångbröstad föreställningar och kände sig redan dunkelt i pinsam opposition mot sin blifvande förman, professorn i ästetik. I Stockholm där-emot skulle hela världen ligga öppen för honom, och där skulle han nog med sin begåfning kämpa sig upp till en framstående plats, åtminstone som literatur- och konstkritiker!

När han återvände hem, märkte han att resan äfven i ett annat hänseende varit af betydelse för honom. Hur kärt än Anneholm alljämt var honom — han fick tårar i ögonen, när han körde genom allén — måste han nämligen tillstå för sig själf att det kära stället dock ej var den vackraste plats på jorden. Där fans ingen sjö, där funnos inga bärg. Anneholm,

som dittills utgjort skådeplatsen för hans käraste framtidsdrömmar, hade med ens sjunkit ner till en liten obetydlig, om också mycket älskad, vrå af det stora fosterlandet. Fadren föreföll honom ej så viktig som förr i den allmänna världshushållningen. Hans synpunkter på lifvet hade vidgats. Men på samma gång erfor han den ödmjukande känslan af att själf ha vuxit upp i denna undangömda lilla vrå — och så tyckte han sig vara bunden vid far och mor och syskon mera innerligt än förr.

Hans mor förskräcktes, när hon hörde honom på allvar tala om att slå sig ner i Stockholm, detta Sodom och Gomorrha, som helt och hållet skulle fördärfva honom, sade hon. Och så det att han ville bli tidningsskrifvare! Det var nästan ännu förfärligare, tyckte gumman. En tidningsskrifvare var i hennes ögon detsamma som en ur samhället utstött person — och hennes mening delades af mången då för tiden.

Ragnar vacklade. Icke så, som bragtes han af modrens invänningar att se saken ur en annan synpunkt. Hur osedligt än lifvet måtte vara i Stockholm, visste han med sig att han skulle stå emot alla frestelser, och just det att tidningsmannens kall så djupt föraktades eggade honom att slå in på den banan, för att »höja den i opinionen», som han uttryckte sig. Men det gjorde honom ondt om gumman, och därför stred han med sig själf.

Med fadren talade han aldrig om sin framtid. Mellan dem hade förhållandet visserligen åter blifvit så vänligt, att de kunde samspråka om likgiltiga saker, men det fans alltjämt kvar en spänning, som uteslöt hvarje förtrolighet. Ragnar ville dock ej slå sig ner i hufvudstaden, utan att därom underrätta fadren på ett hyggligt sätt och hälst äfven nämna sina skäl. Därför, efter åtskilliga starka föresatser, bemannade han sig en dag och ryckte fram med sin plan.

»Jag har starkt funderat på», sade han, »att inte bry mig om docenturen i ästetik, utan i stället slå mig ner som författare i Stockholm.»

Fadren, som gick framför honom i allén, låtsade sig inte höra hvad han yttrade. Ragnar förstod att gubben i sin öfverraskning ej genast hade lämpliga ord till hands, ehuru gumman förberedt honom alldeles tillräckligt.

»Jag ville gärna höra, hvad pappa tycker», sade Ragnar.

»Ja, hvad jag tycker, min gosse», kom det slutligen, nästan vemodigt, »det hör ju inte hit. Du gör naturligtvis hvad du behagar i det fallet.»

»Vill du», fortfor han, då Ragnar teg, »vill du rätta dig efter hvad din far tycker, så vet du min åsigt mycket väl på förhand. Författare i Stockholm! Inte tror du man lefver på det?»

»Om jag finge plats som kritiker i en tidning, så . . .»

»Om! Ja. Hur lätt tror du väl det skall lyckas dig få plats, där så många slåss om brödstycket?»

»Åh, när man är filosofie doktor, så . . . ? Det fins inte mången publicist, som har tagit graden.»

»Nå, hvad så? I fall du nu får en plats? Tror du att du lefver på den? Vet du hur en publicist i Stockholm har det? Jag påminner mig just . . .» Och så berättades en gammal historia om tvänne bröder, af hvilka den ene, som var ett snille, kommit till Stockholm och dött som utfattig literatör, medan den andre, som var ett dumhufvud, skaffat sig rykte som professor i Upsala.

»Men», invände Ragnar, »för mig blir det lättare att uppehålla mig, därför att jag aldrig kan föra ett utsväfvande lif, som de fläste literatörer.»

För Ragnar hade det blifvit en trosartikel, att literatörlifvet i Stockholm var ytterst omoraliskt.

»Nå, du gör som du vill», sade fadren. »Men du får snart sanna mina ord, att du handlar dumt. När du känt några gånger hvad det vill säga att gå hungrig till sängs, när kanske ingen vill betala dig ett öre för hvad du skrifver, då skall du nog önska att du sutte kvar i Lund som docent och vetenskapsman och med utsigt till professur hvilken dag som helst. Ekono-

mien är min själ det viktigaste, så länge mänskan behöfver mat i mun och kläder på kroppen.»

»Mänskan lefver ej allenast af bröd», citerade Ragnar. »Och för rästen», tillade han ödmjukt, »bör man väl inte tänka för mycket på morgondagen? Gud föder ju sparfvarna under himmelen, som det står i bibeln, och . . .»

»Ja, men du är ingen sparf. En sparf har inte fått förstånd, men det har du. Och brukar du inte ditt förstånd, skall du minsann inte lita på att gud hjälper dig, häller.»

»Nåja», sade Ragnar entusiastiskt, »går det mig illa, har jag åtminstone lefvat för en idé!»

Fadren ställde sig och såg på honom medlidsamt.

»Du är en fantast, Ragnar! Du har alltid varit en fantast.»

Och så gingo de vidare framåt. Det förtroliga samtalet var slut. Men vid tanken på de gamles sorg beslöt Ragnar att tillbringa ännu ett år i Lund, för att därunder speciminera för docenturen, och sedan låta omständigheterna råda. Till ämne för docentafhandlingen ämnade han välja skalden Tegnér's personlighet, som han med ledning af de nyss utgifna tegnérska brefven skulle framställa i en alldeles ny belysning.

Andra afdelningen.

I.

är Ragnar på hösten kom till Lund, invigde han terminen med att börja en serie dagboksanteckningar. På främsta sidan af den tjocka bok, som han i en pappershandel köpte för detta ändamål, präntade han med sin vackraste handstil: *Tankar åkk intrykk av Ragnar Möller* — han hade med hänförelse omfattat den mäst radikala nystafning. Första dagen nedskref han ett slags betraktelser öfver sitt förflutna lif, särskildt öfver de sista åren, under hvilka han genomtänkt och genomlevvat så mycket, tyckte han, att han i mogen erfarenhet kunde mäta sig med en gammal man. Det föreföll honom äfven att han blifvit bättre som mänska. Han föresatte sig på nytt att ständigt granska sitt eget jag, så att han lärde känna

den minsta lilla vrå i sin själ, och att aldrig svika sitt härliga valspråk: excelsior!

Sin första dagboksanteckning avslutade han med följande rader:

»Ja, jag tackar gud att han ledt mig genom många svårigheter fram till den rätta vägen, som är behovet att lära känna honom, behovet af religion. Mätte han äfven leda mig till en verkligt religiös öfvertygelse, som jag ännu saknar! Mätte han styrka mig i pröfningens stunder och häjda mig i framgångens, att jag ej går för långt eller viker af ifrån min rätta stråt! Mätte han alltmer befästa den harmoni, som jag nu känner i mitt bröst! Mätte han göra mig ädel, visa mig mitt mål och ge mig kraft att arbeta! Ty arbete är grunden till lifvets lycka.»

Och så började han arbeta riktigt på allvar. Af hans lån fans ej mera kvar än ett par hundra kronor, och han måste således skynda sig med att få sin athandling färdig. För att så mycket som möjligt vara i lugn och ro, hade han inackorderat sig i en familj, där det fans bara man och hustru och där han till billigt pris fick allt hvad han behöfde. Hojunkaren von Döhnen, hans värd, som nyligen bosatt sig i staden, tjänstgjorde någonstades i en bank om förmiddagarna och var om eftermiddagarna mycket sällan hemma. Frun, som tycktes ha om hand hela husets ekonomi, hade stor lust att prata en stund efter middagen, men skötte sig för öfrigt själf. Ragnar

var således ostörd i sitt lilla trefliga rum, som hade särskild ingång från den långsträckta tamburen och utsigt öfver den vida slätten. Där satt han fördjupad i sin Tegnér, läsande från morgon till sängdags, med en inspirerande för-tjusning, så att han knappast gaf sig tid ens att taga sin nödiga motion. Det enda, som kunde rycka honom bort ifrån studierna, var hans värdinnas fylliga sopran, när den klang inifrån salongen, till pianots ackompanjemang. Så snart han hörde sången, kastade han boken ifrån sig, öppnade sakta dörren på glänt och lyssnade med hänförelse.

Till en början hyste Ragnar just ej något särskildt intresse för »sin fru», såsom han i dagboken merendels kallade fru von Dönnen. Hon föreföll honom rätt älskvärd och treflig, mycket rättfram och dugtig, aldeles förträfflig att ha till värdinna, isynnerhet som hon sjöng så förbaskadt bra och gärna. Det var allt. Men snart fick han ute i staden höra besynnerliga saker, som väckte hans intresse till lif. Man berättade om handgripliga tvister mellan henne och hennes man, ja om skandalösa kärleksäfventyr mellan henne och några namngifna kurtisörer. Somliga påstodo rent ut att hon aldrig blifvit »ordentligt» gift. Man smålog hemlighetsfullt, när han berättade hvar han bodde. Ragnar visste knappt hvad han skulle tro. Så vidt han kunde se, när han började närmare studera henne, förde hon ett ytterst exemplariskt lif. Hon

skötte sitt hushåll utmärkt, umgicks mäst med ett par professorsfamiljer, med hvilka hon på långt håll var beslägtad, och hade en bönbok inne på sitt spegelbord. Han tyckte nog att hon ibland var en smula egendomlig. Så t. ex. kunde hon tala om sitt vackra svarta hår, sina charmanta ögon och sitt goda hufvud, alldeles så, som erkändes hon allmänt för en skönhet och ett snille af första rang. Hon hade ett häpnadsväckande sätt att ogeneradt yttra sig om hvad som hälst och nämde allt vid dess rätta namn. När hofjunkaren — som ofta hände — sade någon riktigt stor dumhet, kunde hon stundom trampa Ragnar på foten och snörpa hop munnen till ett ironiskt löje. Men å andra sidan var hon ofta nästan öm emot sin man och förstod att med skämt slå bort hans häftighet. Någon älskare sågs icke till. I det stora hela tyckte Ragnar att ryktet öfverdrifvit på det skamligaste. Historien om giftermålet t. ex. var alldeles gripen ur luften och berodde därpå att fru von Döhnen, som var dotter af en till Sverge inflyttad fransk jesuit, tillhörde den katolska trosbekännelsen.

Redan efter några få dagar hade fru von Döhnen den vänligheten att bjuda Gunnar på middag, för Ragnars skull. Hon var klädd i en rödprickig svart klädning, med trikålif, och såg onekligen förförisk ut. Ragnar tyckte för första gången att talet om hennes skönhet var berättigadt. Denna skönhet förhöjdes af hennes muntra

lynne, händes friska skrattsalvor. När Ragnar såg den hvita tandraden mellan de små röda läpparna, fick han lust till någonting, som han blygdes öfver. Och så hon sjöng sedan!

»Hvad tycker du om händne?» frågade han Gunnar efter middagens slut.

»Hon är värkligen söt», förklarade Gunnar. »Hon är så naiv, att där inte kan vara mycket ondt med händne, fast . . . Nog är hon på samma gång utan sedliga begrepp, så mycket är säkert.»

Ragnar fäste sig vid detta sista uttryck: utan sedliga begrepp. Till en början föreföll det honom alltför starkt, för mycket orättvist, och gent emot Gunnar tog han frun i försvar på det kraftigaste. Men ju mer han lärde känna händne, dess oftare föll honom detta uttryck i minnet, såsom en träffande karaktäristik. Och ju mer han lärde känna händne, dess mer blef hon för honom på samma gång en gåta, med sin besynnerliga sammansättning af skenbart oförenliga motsatser, af konstnärsgry och hvardagsprosa, af mångsidig begåfning och gränslös okunighet, af slarf i klädsel och afsigtligt koketteri, af naivetet och slughet, af öppenhet och förställning. Ibland kunde hon ljuga så hänsynslöst, så nästan fräckt, att det slog honom med häpnad. Å ena sidan tröttnade hon ej att försäkra hur mycket hon älskade sin man, att beskrifva hur dugtig han var eller att häntyda på sin ålder, att hon snart vore tretti år och varit gift i nio. Men å andra sidan! Stundom gaf

hon Ragnar så besynnerligt varma handtryckningar eller förstulna blickar från de där ögonen, som kunde vara både skälmska och smäktande, sjöng erotiska visor för honom, med ett egenomligt tonfall på vissa för situationen passande ord, gläntade på hans dörr och kastade in några äpplen eller bjöd honom på förmiddagen till sig på chokolad — så ofta, att det nästan generade. Sannerligen . . . om hon inte varit så huslig . . . och han själf så ful . . . så . . . hade han nästan kunnat tro . . . hvad som hälst . . .

»Den där kvinnan är vådlig», utbrast Gunnar en dag, när han åter varit på middag i familjen. Ragnar hade nyss därinne skildrat sin resa på Göta kanal, beskrifvit hur ångbåten sakta gled fram på det stilla vattnet, liksom i en långsträckt berså — och fru von Döhnen hade då böjt sig ner emot honom och hviskat, utan att genera sig för Gunnar och hotjunkaren: »där vore just den rätta platsen till en liten kärlek, under en vacker månskensnatt!» Hofjunkaren hade skrattat hjärtligt, på sitt halffåniga sätt.

»Hon är alldeles vådlig», upprepade Gunnar. »Det var ju en formlig invit. Hon är som en grekisk hetär. Hon anar inte att det fins något, som kallas synd.»

»Ah, hon menade inte hvad du tror», invände Ragnar harmset.

»Ja, akta dig, Ragnar! Akta dig, Ragnar! Det säger jag dig.»

Och nog var det skäl för Ragnar att ta sig till vara. Det där psykologiska intresset, som han hyste för fru von Döhnen, hade onekligen någon bismak af erotik. Det ironiska småleende, som han fått den vanan att ta på sig i hennes sällskap, var i grunden ett sätt att dölja erotiska fantasier, hvilka han var för stolt att medvetet blotta, men hvilka ständigt lekte i hans håg. Ragnar önskade ingenting högre än ett riktigt romantiskt kärleksäventyr, ett sådant som kunde ge fart åt hans poetiska flygt och ämne åt hans diktning, nu då han trodde sig nära att gå förlorad som skald. Härtill kom, att han under sina själfbetraktelser tyckte sig alltmer upptäcka hur »känslorna vore på vägen att stelna i egoismens köld», som han uttryckte det i sin dagbok, och han inbillade sig att kärleken ensam kunde rädda honom från detta slags moraliska tillintetgörelse. Han tänkte med en viss njutning på ett kärleksförhållande med den lilla frun. Han drömde sig någonting hemlighetsfullt, som för en skald eller ett snille vore naturligt och rätt eller åtminstone förlåtligt, om också det strängt taget stred mot en »kalkborgares» moral. Han hade icke helt och hållet frigjort sig från romantikens sedlighetsbegrepp. En skald, med sina fina stämningar och sin högre lyftning, borde naturligtvis ej bedömas efter samma måttstock som vanliga människor! Tegnér till exempel var ju en storslagen personlighet med alla sina erotiska vagabonderier. Men på samma gång

hyste Ragnar den afgjordaste skräck för ett sådant förhållande, som kunde sätta en fläck på hans karaktär och som han skulle tvingas att dölja medelst en lögn.

En dag i skymningen bad fru von Döhnen honom stiga in ett ögonblick; hon hade någonting att säga honom. Han följde henne genast, undrande hvad det kunde vara för allvarliga saker hon hade att förtälja; händes sätt var så olikt det vanliga. När hon slagit sig ned i soffan, tog Ragnar plats på en stol helt nära, så att han kom i skuggan. Skenet af gaslågan därute föll däremot rakt på fru von Döhrens ansigte, så att han tydligt såg händes minspel, isynnerhet när hon böjde sig framåt. Hon var strålande vacker, men blek, och hade något oroligt, nervöst, i sin uppsyn.

»Jag vet knappt», började hon, »om jag skall säga er hvad jag nu nästan blir tvungen till. Jag fruktar att ni kommer att anse mig mycket kokett, och sådan vill jag inte synas i era ögon — inte i era!»

»Åh—åh», svarade Ragnar långdraget och undvikande.

»Säg mig», fortfor hon, »är ni förlåfvad, doktor Möller?»

»Förlåfvad? Jag har ju inte ring.»

»Nej, men i hemlighet? När ni i går skulle gå till den där prostinnan och händes dotter, hade ni en så mystisk min på er, och ni är för

råsten alltid så mystisk i ert sätt, att det bestämdt ligger någonting under.»

»Hm! Hvad ni är misstänksam!» invände Ragnar smickrad.

Det roade honom att synas gåtfull, särskildt nu.

»Jag har tänkt ofantligt mycket på den här saken sedan i går», fortfor fru von Dönnen ifrigt. »Men ni *kan* inte vara förälskad i någon annan, doktor Möller. Därtill visar ni *mig* ett alltför stort intresse. Jag läser tydligt i era ögon, då ni ser på mig, ett intresse som . . . alldeles klart visar att ni *inte* kan vara förlåfvad. Vore ni det, så . . . Men nu tror ni visst att jag är mycket kokett?»

»Jaså, det var allt hvad ni ville säga?» invände Ragnar kallt, för att dölja sin förlägenhet.

»Har jag inte rätt? Visar ni mig inte ett stort intresse?»

»Jag är naturligtvis kär i er!» utbrast han ironiskt.

»Så ni pratar! I mig, som är gift!»

»Ja, kan man inte bli kär i gifta fruntimmer?»

»Hvad skulle det tjena till?»

»Nej . . . Nej, ni har rätt . . . Nå, ni har naturligtvis talat om för er man, att ni tror jag är kär i er?»

»Hvad angår det honom?»

»Hör, säg mig, fru von Döhnen, har ni inga hemligheter för er man?»

»Hvarför frågar ni så?»

»Åh . . . för ingenting . . . Har ni?»

»Nej», svarade fru von Döhnen bestämdt. Ragnar kände något som af missräkning och beslöt att vara på sin vakt.

»Har ni aldrig tänkt», frågade han, »att det intresse, som ni tror er ha upptäckt hos mig, kan bero på något rent psykologiskt?»

»Jo», afbröt hon honom lifligt, »det tror jag nästan. Ni har funnit mig olik andra kvinnor, och ni vill studera mig?»

»Ja visst. Det är ju helt naturligt. Ni har så många egenskaper, som rent ut sagdt förefalla mig oförenliga . . . både goda och dåliga . . .»

»Kokett?» frågade hon leende och böjde sig fram, så att skenet föll rakt på hennes kind.

»Ja visst.»

»Och ytlig?»

»Ja, ytlig.»

»O!» utropade hon skrattande och gjorde en häftig rörelse, hvarunder hon kom att vidröra hans fot med sin. »O, hvad ni misskänner mig! O, hvad ni känner mig lite!»

Och så började hon att beskrifva sig själf. Det var förunderligt att han kunde finna henne kokett och ytlig — nu. Nej, då skulle han sett henne förr! Hon hade varit alldeles rysligt kokett och ytlig. Redan vid tolf års ålder hade hon

haft sitt första kärleksäfventyr. Och därefter hade hon varit förälskad ständigt, den ena dagen i en, den andra dagen i en annan. Inte hade hon älskat dem riktigt, inte. Men det funnes en illusorisk kärlek, som likväl aldrig är lycklig, och en sådan hade hon erfarit mångfaldiga gånger. När herrarna flammade för henne, var det ju helt naturligt att hon skulle tro sig älska dem igen, eftersom kvinnan af naturen är böjd att besvara den böjelse hon upptäcker hos en man. Men allt detta var nu längesedan förbi. Det var hennes öppna, rättframma sätt, som gjorde att man ännu hade skvaller om henne, hon visste nog hvad man berättade, ty hon kunde aldrig visa sig vänlig mot en karl, utan att världen genast lappade hop en kärlekshistoria. Om man t. ex. nu sett dem tillsammans, henne och Ragnar, skulle man genast tänkt: se så, nu är kurtisen redan i gång. Och hennes man! Folk kunde inte få i sina hjärnor att hon älskade honom, ty han var henne gu' bevars så underlägsen och stod under toffeln. Så trodde folk. Och det trodde Ragnar med. Men han skulle lära känna hennes man, så skulle han snart komma på andra tankar om honom. Hennes släktingar hade också i början tagit Fabian för ett fårhufvud, men snart lärt att uppskatta honom fullkomligt. Hans största fel var häftighet, men det tyckte hon om, ty det ginge snart öfver.

Ragnar, som lyssnat med en viss bekländhet, undrade hvad hela detta ordflöde skulle betyda. Hade han misstagit sig om henne? Hade hon kallat honom till sig nu, därför att hon tydligt ville låta honom förstå hur otillgänglig hon var för all erotik? Hade hon trott sig upptäcka hvad han ibland gick och önskade sig? Och ville hon kanske släcka gnistan, innan den blefve låga? Hon skulle ju annars aldrig nämt, att hon icke hade några hemligheter för sin man. Men hvarför då dessa besynnerliga blickar, som hon då och då fäste på honom, dessa tjusande ögonkast, som voro så fulla af brinnandé passion? Och foten! För andra gången hade den närmat sig och stödde sig nu på hans, nästan smekande. Tänk om hon spelade komedi! Han föresatte sig att gå diplomatiskt till väga. Inte skulle hon ta honom där hon släppte honom!

»Säg mig», började fru von Dönnen efter en paus, »säg mig nu ärligt, doktor Möller! Hvad tänker ni om mig?»

»Tänker?» svarade han undvikande. »Ni är underlig.»

»Har ni inte haft den tanken om mig — svara nu ärligt! — att jag vill förföra er?»

Det spratt till i Ragnar. Han häpnade öfver detta uttryck i en kvinnas mun.

»Svara mig!» bad hon befallande.

»Då går ni åtminstone till väga på ett besynnerligt sätt.»

»Ja, men medge att ni *har* trott mig i stånd till någonting, som visserligen jag, men inte ni, anser för en synd!»

Det spratt åter till i honom. Han, men inte hon?

»Jag har inte . . . trott . . . någonting . . .», stammade han, tafatt och skamsen.

»Ni tycker att jag är besynnerlig», fortsatte fru von Döhnen förtroligt. »Men det är bara därför att ni inte känner mig. Och ingen kan lära känna mig, utan att först ha misskänt mig mycket, ser ni. Alla karlar tro till en början att jag är gränslöst passionerad. Det ligger ett visst koketteri i mina vackra bruna ögon, jag kan inte hjälpa det. Min uppriktighet och hela mitt sätt har någonting berusande med sig. Men likväl är jag så hård och kall, att det är en riktig olycka att älska mig. Jag är så kylig som marmor . . . Tro mig», tillade hon och upplyfte sitt pekfinger. »Tro mig, min käraste vän!» upprepade hon, lade nästan moderligt sin arm på hans och klappade honom sakta.

Ragnar var alldeles förbryllad af tafatthet, men sökte behärska sig och yttrade så lugnt som möjligt, nästan ironiskt, att han kanske icke längre borde upptaga hennes tid. Hon reste sig då långsamt och räckte honom sin vänstra hand, till afsked. Han blef sittande kvar, liksom fasttrollad, och höll handen kvar i sin, utan att kunna släppa den, men utan att våga trycka den. Det var en egendomlig känsla, som med

ens kommit öfver honom. Det var icke kärlek, ej denna sympatetiska makt, som binder den ena själen vid den andra. Ännu mindre var det passion. Som hon stod där aldeles inpå honom, med upphettade kinder och lågande blick, erfor han ej den ringaste lust att draga hänne till sig, ehuru instinkten sade honom att hon ej skulle göra motstånd. Snarast kände han något af denna underbara själsförflamning, som det sublimt mystiska stundom framkallar. Han fördjupade sig i betraktande af hänne, der hon i den rembrandtska belysningen strålade af skönhet, med den gröna sjaletten kring halsen. Han kom ovilkorligt att tänka på en af Correggios madonnor, som han sett i original.

»Nå, skulle ni kunna älska mig?» frågade hon slutligen i en skämtsam ton.

»Nej», svarade han. »Då hade jag gjort det i detta ögonblick.»

»Ja, vi ska inte älska hvarandra», hviskade hon allvarligt. »Gå nu!»

Full af orediga tankar och känslor, kom Ragnar in på sitt rum. Detta var det mäst underliga han i hela sitt lif varit ute för. Han grubblade hela kvällen, grubblade halfva natten, grubblade flere dagar på detta sista samtal, hvad det skulle betyda, hvad hon åsyftat. Då fru von Dönnen var något tillbakadragen de närmaste dagarna, skändes han för sig själf öfver att han vågat hysa vissa tankar, som för hänne varit förnärmande. Men så gaf hon honom åter

dessa passionerade blickar, dessa förstulna handtryckningar, som ju måste bevisa något, tyckte Ragnar. Det ständiga resultatet af hans grubblerier var ett beslut att lära känna denna förunderliga varelse, lära känna henne på hvad sätt som hälst. Sinliga känslor och föreställningar, som alltmer hemsökte honom, bemantlade han med den bedrägliga inbillningen, att han utslutande drefs af psykologiska motiv. Och när samvetet höjde sin varnande röst, lugnade han sig lätt med den vissheten, att han nog skulle häjda sig, om det började gå för långt.

2.

En eftermiddag reste hofjunkaren bort. Ragnar hörde hur fru von Döhnen gaf honom en smällande kyss i tamburen. Han frågade sig om hon värkligen älskade sin man, som hon påstod, eller om detta skulle vara en judaskyss. Efter en halftimme skickades jungfrun bort i ett ärende. »Vill du hälsa på din mor med det samma», sade fru von Döhnen, »så kan du gärna bli borta hela kvällen.»

Ragnar blef underlig i kroppen, där han satt öfver sina tagnérska bref. Han väntade med oro

på någonting, som han gärna önskade, men som han likväl ej vågade önska. Den föreställningen lämnade honom ej, att han i hela våningen var ensam med en skön kvinna, som skulle tillåta honom allt, om han bara hade djärfhet och samvete att begära. Hon kunde när som helst komma in till honom på hans rum. Kanske han borde gå ut? Men det var honom alltför lockande att stanna, för att han på allvar skulle tänka på att dra sig undan.

Plötsligt, när det redan varit skymning en halftimmes tid, öppnades dörren sakt och stängdes lika sakt. När Ragnar vände sig, fick han syn på »Sipp», den lille pudeln, som en gång förut blifvit inskickad till honom på detta sätt, med en papperslapp i ett snöre bunden om halsen.

Mycket riktigt! Där fans en papperslapp. Ragnar tände ett ljus och läste:

»Svara mig uppriktigt — önskar ni tillbringa en stund med mig nu, i min enslighet?»

Upprichtigt? Hvad menade hon med det? tänkte Ragnar. Skulle hon värkligen tvifla på att han önskade vara tillsammans med henne? Eller kanske menade hon att det skulle bli...! Det förundrade honom att han kunde vara så lugn. Hastigt påminde han sig det förra samtalet. Hennes passionerade minspel och rörelser, hennes eldiga blickar, hennes lilla fot, som kommit i beröring med hans! Han sade sig själf att, hur lugnt han än tänkte, så var sinnet i

uppror, som hafvet, när det stormar. Skulle han gå? Skulle han stanna? Skulle han ha styrka nog att behärska situationen? Eller — skulle han falla djupt?

Han reste sig och tvekade. Så tog han i dörren, men häjdade sig och funderade på hvad han skulle säga till att börja med. Han drog ögon och mun till ett ironiskt leende och beslöt att behålla den minen på sig. Och så gick han.

I salongen var det nästan mörkt. Den enda belysningen kom ifrån gaslågan därute, som spred ett mystiskt halfdunkel öfver blomsterbordet och kaminen, och från den svagt uppskrufvade lampan i hofjunkarens rum. Troende sig ensam, gick Ragnar bort till ett fönster och väntade. Sorl af glada röster uppsteg från den undre våningen, där det skulle bli dans på kvällen. Ragnar, som i tamburen skakat från sig alla betänkligheter, började på nytt oro sig öfver det steg han tagit, på samma gång som vällustiga förnimelser trängde sig på honom, vid tanken på att hon var i närheten, att hon kanske satt i hofjunkarens rum och väntade. Just som han beslöt att gå dit in och se sig om, hörde han ett stilla ljud helt nära sig, och när han omärkligt vände på hufvudet, såg han fru von Dönnen alldeles inpå sig, bekvämt tillbakalutad i gungstolen, sakta gungande sig på tåspetsarna. Han ämnade först tilltala henne, men då han ej genast fann något passande ord, låtsade han ej om att hon fans. Han påminte sig hvad hon yttrat för

några dagar sedan, att han var så olik alla personer, med hvilka hon förut kommit i beröring, att han alltid ville tala om allvarliga saker, att hans ögon hade något magnetiskt i sig, att hans stämma för det mästa var som en hviskning, att han måtte bli en despot i sitt blifvande hem, men att hans hustru ändå skulle komma till att älska honom orimligt. På samma gång som han njöt vid tanken på denna beskrifning, kände han sig förlägen öfver situationen och undrade hvarför hon inte sade någonting.

»Jaså, ni kom ändå?» yttrade fru von Döhlen slutligen.

»Är ni här?» frågade han, med spelad öfverraskning. »Hvarför är här så mörkt?»

»Ser ni inte?» frågade hon. »Vi ha väl tillräcklig belysning för att kunna prata med hvarandra.»

Ragnar grep sig an, för att öfvervinna sin blyghet, och tog plats på en liten puff alldeles intill gungstolen.

»Jaså, vi ska ha ett allvarligt samtal nu?» yttrade han så ledigt som det stod i hans förmåga.

»Det är inte godt att veta», svarade hon.

»Nå, ett skämtsamt, då?» frågade han och smålog.

»Ingen kan förutse hvad som kommer att ske.»

Ragnar lade märke till en högst ovanlig nervositet i det sätt, hvarpå hon talade. Han tänkte på hvad hon yttrat om hans egen stämma, att den lät som en hviskning och var mjuk och

smidig som en orm. Det föll honom in att detta möjligen berodde på hans uppfostran i hemmet.

»Vill ni sjunga litet?» frågade han.

»Ja, gärna. Men inte nu genast?»

»Hvarför inte nu?»

»Jag vill inte tända ljus.»

»Om ni tillåter mig, så...»

»Nej, inte nu... Säg mig först», fortfor hon, i det hon häftigt fattade hans hand, »hvad tänkte ni, när biljetten kom? Hvad tänkte ni om mig? Säg!»

Han svarade långsamt, i det han lät henne leka med handen, som hon alltjämt höll kvar:

»Naturligtvis att ni ville prata bort en liten stund.»

»Ingenting annat?»

Han frapperades af häftigheten i hennes ord och den spända uppmärksamhet, som afspeglade sig i hennes ansigte, när hon lutade sig fram emot honom. Han tänkte för sig själf att hon såg förförisk ut med sina flammande blickar, där passionen brann så mycket tydligare, som hennes kinder voro mycket bleka. Hennes ena hand låg kvar i hans, och han fattade den andra. Endast några tum skilde hennes mun från hans.

»Hvad tänker ni om mig nu, just nu?» frågade hon.

Ragnar teg.

»Ni föraktar mig», sade hon.

»Jag föraktar ingen», svarade han allvarligt.

Hon kastade sig tillbaka i gungstolen, men höll kvar hans hand i sin.

»Jag ville säga er åtskilligt om mig själf», utbrast hon, »om jag inte visste att ni skulle förakta mig.»

»Är ni verkligen så dålig?» frågade Ragnar vänligt, nästan med ömhet. Han anade att hon sjunkit djupt, och han erfor ett behof att trösta henne.

»Ni är öfvertygad om», hviskade hon, »att jag varit min man otrogen. Är det inte så?»

»Men», fortfor hon, då han teg, »ni har orätt. Så långt har det aldrig gått.»

»Nå, berätta hvad ni ämnade!» bad han. »Men först en fråga! Är det verkligen sant, att ni inte har några hemligheter för er man?»

»Ja», svarade hon efter något betänkande.

»Nå, men detta möte mellan oss?»

»Det blir naturligtvis en hemlighet.»

»Berätta nu!» bad han.

»Nej, inte nu!»

»Jag vill, att ni berättar.»

»Vill?»

»Ja.»

»Kan ni tvinga mig?»

»Inte med yttre tvång.»

»Med hvad då?»

»Med den makt, som ligger i min vilje.»

När han märkte hur svårt hon hade för att säga hvad hon ämnat, föreslog han att hon först skulle sjunga. Men hon vägrade.

»Sjung!» bad han på det mäst bevekande sätt.
I detsamma spelades upp till dansen i undre våningen.

»Sjung!» bad han. »Det är farligt att sitta så här.»

»För hvem? För er? Ni kan ju inte bli kär, efter hvad ni sagt?»

»Hvem vet?»

Hon började gunga.

»Sjung!» upprepade han.

»Inte nu», hviskade hon mycket sakta.

»Nåja, då går jag», sade han och reste sig.

»Går ni verkligen?»

Utän att svara, gick han långsamt mot dörren och var just på väg att öppna den, då hon reste sig och kom emot honom. Han såg att hon hade på sig trikålifvet, som klädde henne så väl. För öfrigt fäste han sig vid hennes charmanta figur, som dunkelt aftecknade sig mot den mörka bakgrunden. Nerifrån hördes den glada musiken och trampet af dansande steg.

»Inte går ni redan?» frågade hon.

»Jo... Eller vill ni berätta?»

»Ja.»

Hur det var, så när de skulle sätta sig, tog han henne plötsligt om lifvet, och när hon därvid lutade sitt hufvud mot hans bröst och slog armarna kring hans hals, tryckte han en kyss på hennes hår. Hon slöt sig fastare intill honom, och snart vidrörde hennes läppar hans. Ragnar tyckte att den kyssen ej gick upp emot hvad

han drömt sig, men likväl kände han längtan efter en ny, då hon passionerad tryckte sig in till honom.

»Dagmar», hviskade han. »Hvarför frestar du mig så?»

Hon suckade.

»Kanske», sade han, »är det bäst att skiljas nu.»

»Ja, så är det väl bäst», sade hon.

Men när han ville gå, höll hon honom kvar och bad honom stanna.

»Ångrar ni er?» frågade hon ängsligt.

»Jag vet inte.»

»O ja, det är mitt fel att ni blifvit så frestad», utbrast hon, och han tyckte att hon hade tårar i ögonen.

»Jag är själf ansvarig för mina handlingar», svarade Ragnar.

»Nej, det är jag, som förfört er.»

»Nej.»

»Hade ni tänkt er detta?»

»Ja.»

»Ville ni det?»

»Ja.»

Hon såg honom in i ögonen och tycktes tvifla på hans ord. Han bad henne berätta något om sitt lif, och de togo plats i soffan.

»Du vet ju allt», sade hon.

»Nej, berätta! Har du älskat andra, sedan du blef gift?»

Utän att svara direkt, började fru von Döhlen skildra sitt lif, hur olyckligt det varit från början

till slut. Hon hade ständigt varit jagad af en ond ande, som mot hennes vilja drifvit henne till kärleksförbindelser. Hade ända från barndomen haft ett oemotståndligt behof af smekningar, aldrig kunnat undvara härrsällskap. Så snart hon sett en karl, som hon tyckte om, hade hon på alla möjliga sätt sökt behaga honom. Handtryckningar och blickar hade kommit som af sig själfva; hon kunde inte hjälpa det. Men fastän hon tillbragt många ensamma stunder med dem hon älskat, hade hon aldrig varit otrogen sin man.

»Inte?» frågade Ragnar.

»Vid gud, som ser alla våra handlingar, jag svär dig att det aldrig gått så långt, fast det varit nära. Du kan inte tro hur de frestade mig. Men gud hjälpte mig. Endast två personer, som jag var alldeles blindt förälskad i, har jag gett en kyss, men inte mer.»

»Kallar du inte det otrohet, att kyssa någon annan än din man?»

»Ja, om det kallas otrohet, då har jag varit otrogen.»

Ragnar häpnade öfver detta svar och öfver den låga sedliga ståndpunkt, som det innebar.

»Nå, säg mig», frågade han, »vet din man allt detta?»

»Han vet allt.»

Ragnar trodde henne. Det endast förundrade honom att hon gent emot andra kunnat bevara sig från ett djupare fall, då hon ju ändå, där hon slingrade sig omkring honom med sina

mjuka lemmar, visade sig vara en i högsta grad passionerad natur. Andra hade hon älskat. Honom älskade hon ej, och likväl brann vällusten på hennes darrande läppar, i alla hennes skälvande rörelser. Ragnar rycktes med som af en förtrollning. Han måste betvinga sig, för att samla sina tankar till en klar öfverblick öfver situationen. Det var som om tvänne makter inom honom utkämpade en våldsamt strid. Den ena sade: du handlar som en skurk! Den andra sade: den högsta njutning väntar dig! Den ena sade: du sviker ditt valspråk! Den andra sade: du skall lära känna lifvet från alla sidor! Den ena sade: du skulle förintas af blygsel, om någon finge se dig! Den andra sade: ingen får veta någonting.

Och midt under denna våldsamma kamp hördes nerifrån ljudet af en sprittande sinlig offenbachiad, som döfvade hvarje förnuftig tanke.

»Hvad tänker du på?» frågade hon.

»Jag kan inte se din man i ögonen, när han kommer hem.»

Hon kysste honom.

»Dagmar!» hviskade han.

»Ja.»

»Det kan snart gå för långt.»

»Det har redan gått för långt», hviskade hon tillbaka och slöt honom till sig.

»Vill du...?» Han mera gissade sig till än hörde hennes svar.

Men när i detsamma den sista tonen af den sprittande valsen förklingade, ryckte han sig lös ur omfamningen och reste sig från soffan.

»Nej», utbrast han. »Jag måste vara stark! Jag går nu», fortfor han. »Förlåt mig!... Detta ögonblick...», han kände hur han darrade på rösten, »... skall göra mig... till en annan mänska.»

Han såg hanne gömma hufvudet mellan händerna.

»Förlåter du mig!» bad han.

Då hon icke svarade, gick han bort och klappade hanne smeksamt på hufvudet.

»Dagmar», sade han. »Du skulle ha ett mål för ditt lif. Din olycka är att du aldrig haft någonting att lefva för. Har du aldrig haft barn?»

»Jo, två, döda bägge.»

»Tänk om jag skulle kunna ge ditt lif ett innehåll!»

Hon fattade honom plötsligt i handen och betraktade honom vid gasskenet.

»Dig skulle jag kunna älska!» utbrast hon.

»Du skall älska din man», sade han.

»Jag förstår nog», tillade han, »att din man ej kan vara dig nog. Du är honom alltför öfverlägsen. Men du kan utbilda dina rika möjligheter. Det skulle sysselsätta dig och hindra dig från... från... annat.»

Hon kastade sig kring hans hals och började gråta. När han lugnat hanne, tog han godnatt och gick in till sig.

Månen sken emot honom, när han trädde in i sitt rum. Han tänkte på hvad den gamle skalden sjungit om månen:

På din grund för mig du målar
hulda sinnens glans och ro.

Länge gick han fram och tillbaka, glömde till och med att tända sin pipa. Sedan tog han sin dagbok och började sin anteckning sålunda:

»Gud, jag tackar dig, jag tackar dig för segern! Denna kamp har gjort mig ööfvervinnelig.»

3.

Morgonen efter denna betydelsefulla kväll var Ragnar första gången ensam med Dagmar vid frukostbordet. Han sökte med vänlig skämtsamhet jaga bort hennes förlägenhet och kände sig till mods ungefär som en gammal ungskarl, som plötsligt fått veta att han har en vacker dotter. Det förra pikanta, lekfulla stridsförhållandet hade efterträds af en öm förtrolighet å hans sida, af en aktningsfull uppmärksamhet å hennes. Jungfruns närhet hindrade hvarje samtal af ömtåligare natur. Men de hade bägge förnimmelsen af någonting djupt allvarligt, som kommit in emellan dem och band dem tillsammans.

Efter frukosten lämnade honom Dagmar ett tidningsurklipp, som hon med en för henne mindre vanlig blyghet bad honom läsa. På den ena sidan var annonser, på den andra läste han följande:

»När kvinnan älskar, då är hon mindre än ett barn, ett viljelöst redskap gent emot den man hon älskar. Men då är det han, den starkare, som skall visa sin kärleks kraft och djup genom att hållre afstå från sin högsta önskan än se den älskade förlora sin rena oskuld. Tusenfaldt lycklig måtte en sådan man bli, som gud gifvit kraft och kärleksfullhet nog att bringa ett sådant offer, ty — o, min gud! hvad han måtte bli älskad af den kvinna, hvars renhet han förstått bevara!»

»Är du inte stolt?» frågade hon och lutade sig ner emot hans axel.

»Jo, det kan jag inte neka till. Man är alltid stolt efter en stor seger. Men, Dagmar, du får inte älska mig. Kom nu i håg att du skall lefva för din man och för din egen utveckling!»

»Säg mig, Ragnar», sade hon, »var du så stark af princip, eller är det bara mot mig.»

»Den frågan är inte lätt att besvara.»

»Jag tror du bara ville sätta mig på prof. Ville du inte det?»

»Låt oss nu tala om annat!»

»Jag hade aldrig kunnat föreställa mig att en man skulle kunna bestå ett sådant prof.»

»Du har dåliga tankar om männen.»

»Ja, så snart det är frågan om kvinnor. Det är bara sinligheten, som drifver dem. Den allra bästa karl, blir ett djur, så snart han kommer i beröring med en kvinna.»

»Du öfverdrifver. Om jag inte gör dig annat godt, kan jag måhända inge dig bättre tankar om oss män.»

»Du är ingen vanlig man!» utbrast hon. »Hvarför har jag inte träffat dig förr?»

Det föreföll Ragnar högst underligt hvad hon sade, både det om honom själf och det om män i allmänhet. Han tänkte hit och dit.

»Säg mig, Dagmar», frågade han plötsligt, »älskar du värkligen din man?»

»Ja, du, förunderligt nog. Jag håller af Fabian som man håller af ett barn, fast gud må veta att det ibland är svårt.»

»Hvarför tog du honom?»

»Jag var aldeles blind för honom. Han var då håller inte som nu. Fabian var riktigt angenäm, må du tro. Och det som slog mäst an på mig, det var hans öppenhet. Jag var på den tiden oskyldig som ett barn, fast jag varit förälskad så många gånger. De första åren var jag lycklig med honom. Nu är det mig nästan ofattligt att jag kunde gå upp i honom som jag gjorde. Det var den lyckligaste tiden i mitt lif.»

»Hur kom det sig att det tog slut?»

»Jo, en gång upptäckte jag att han varit mig otrogen. Han hade varit borta några dagar, och därunder pinades jag af den mäst obeskrif-

liga ängslan att han kunde bli kär i någon annan. Så snart han kom, förhörde jag honom, och då kröp det fram att han varit mig otrogen ända sedan vår bröllopsdag, på det simplaste sätt. Jag förstod inte då att alla män göra precis det samma, och därför tog jag det djupt. Från den stunden var det slut med mig. Jag kunde inte lefva utan kärlek, och när jag inte fann den hos honom, sökte jag den hos andra . . . Nu», tillade hon och gaf Ragnar en tacksam blick, »nu kanske börjas ett nytt lif för mig.»

»Tror du det själf?»

»Ja, skall någon uppfostra mig till en bättre mänska, så är det du.»

Med ens blef det nu ett alldeles nytt förhållande mellan dem. Med den stora segern öfver sig själf hade Ragnar vunnit en oerhörd tillökning i sedlig kraft, så att det var lättare för honom att kufva sina köttsliga begärelser, och på samma gång hade han renats i hela sin uppfattning, så att det ej längre för honom kunde bli fråga om ett vanligt kärleksäfventyr. Med sitt löfte till Dagmar, att ställa upp för hänne ett lefnadsmål, hade han tillika åtagit sig någonting, som gjorde det till en bjudande pligt för honom att ej svika det mål han ställt upp för sitt eget lif: excelsior! Hans första uppgift blef att prägla in i Dagmar den öfvertygelsen, att hon måste ta hänsyn till mänskors omdöme, att hon måste rätta sig efter vissa konvensansens fordringar, för att ej ge skvallret näring. Själf en fiende till all den konvensans,

som i grunden är onatur och gömmer så mycken lögn, kom han ofta i strid med sina egna åsigtter, af omsorg om händes rykte. Han lärde händes hur hon skulle gå, hur hon skulle stå, hur hon skulle se på folk, hur hon skulle tala, för att ej utsätta sig för anmärkingar, och fastän hon ibland beslog honom med motsägelser eller kallade honom pedant, lydde hon honom blindt, som hade han varit en magnetisör. Han gaf händes böcker att läsa, förklarade hvad hon ej förstod, höll långa föreläsningar om lifvets ändamål, äktenskapets betydelse, en hustrus pligter och annat mer. Dagmar, som egde starka intressen, men hade fått en missriktad uppfostran, gick helt och hållet upp i sträfvan att utveckla sig till en framstående kvinna. Särskildt brann hon af begär att skaffa sig mänskors aktning, i stället för den ytliga beundran, som hon förr efterfikade. Den längtan efter beundran, som låg i händes natur, fick ett ädlare mål, när hon märkte hur angenämt Ragnar öfverraskades af att läsa de betraktelser, hon dagligen nedskref med anledning af sina studier. Hon började fundera på att utbilda sig till författarinna och tillstod att hon redan i hemlighet sysslat med att skriva noveller och teaterstycken. Ragnar, som förvånades öfver händes ovanligt rika anlag för det skönliterära, uppmuntrade händes på det lifligaste, gick igenom händes manuskript, fick händes till att omarbete och granskade på nytt. Hotjunkaren, som med förtjusning tänkte sig gift

med en blifvande författarinna, gladde sig åt detta samarbete, så mycket mer som han af instinkt kände att hans hustru blef alltmer försonligt stämd mot honom själf. Ragnar kunde således utan hemlighetsmakeri vara tillsammans med Dagmar hela dagen. Han försummade sin afhandling, för att egna sig företrädesvis åt hennes utbildning — och följden blef att Dagmar småningom, omärkligt, undergick en genomgripande förändring, som inom kort väckte förvåning och nyfikenhet hos alla hennes bekanta.

»Hvad i all världen», utbrast Gunnar en dag, »har du gjort med henne? Hon är ju inte samma mänska!»

»Vi ha haft åtskilliga samtal, som kanske gjort henne godt. Ingenting vidare.»

»Jaså, ingenting vidare? Det skall du inbilla mig. Hör, Ragnar, svara mig ärligt på en fråga! Älskar hon dig?»

»Det har jag inte det ringaste skäl att tro. Jag kan till och bestämdt svara nej.»

»Vore det inte du, så . . . Men akta dig! Har inte kärleken infunnit sig ännu, så kommer den.»

»Jag försäkrar dig . . .»

Och Ragnar trodde sig tala den fullaste sanning. Dagmar hade ju själf påstått, att hennes känslor för honom ej hade med kärleken att göra, att det snarare var ett slags vördnad, ungefär något liknande hvad hon hyste för Kristus, hade hon sagt. Och så hade hon upprepade gånger försäkrat, att hennes kärlek till

hofjunkaren blifvit större på den sista tiden, just på grund af hennes förändring. För sitt eget vidkommande kunde Ragnar tryggt påstå att han ej älskade. Det nästan smärtade honom att han ej kunde höja sig till en värkligt stor och sann kärlek, ty det visade, tyckte han, att hans hjärta redan brunnit ut. När han någon gång slog armen kring Dagmars lif eller kysste hennes panna, var det som när en far smeker sitt barn, tyckte han, eller en bror sin syster, och när han tänkte på henne, var det med allt annat än den oro och längtan, som han förr erfarit under sina förälskelser. Vid hennes sida, genom den gränslösa tillit, hvarmed hon såg upp till honom, kände han sig så ren och stark, att han för hela världen skulle kunna bekänna hvad som föreginge mellan honom och henne. Och när han i ensamheten hade samvetsbetänkligheter vid att stå i hemligt förhållande till en annans hustru, lugnade han sig lätt med den vissheten att han aldrig i sin förtrolighet öfverskred en brors rättigheter.

En afton var han med sitt värdfolk på en liten supé, där äfven Alma, hans gamla flamma, var tillstädes. Ragnar var munterheten själf, något särdeles ovanligt, och skämtade med damerna, särskildt med Alma, som visade honom mycken vänlighet, nästan förtrolighet. Dagmar däremot, som gladt sig åt bjudningen, för att gästerna skulle få se hennes förändring, var tystlåten och dyster. En gång, när Alma hviskande böjde sig fram emot Ragnar — hon påstod att ryktet om

hans värdinna måtte vara betydligt öfverdrifvet — fick han plötsligt af Dagmar en blick, som allt för tydligt yppade hvad orsaken var till hennes ovanliga förstämning. Med afsigt hade han försummat henne, för att ej lämna bidrag till skvallret. När han såg denna missnöjda, nästan förtviflade blick, sökte han godtgöra försummelsen, men utan att lyckas göra henne gladare. Dagmar var bitter mot honom.

»Var nu glad och munter», sade han, »liksom jag. Ser du att jag kan ta mig ut i sällskapslivet, när jag vill?»

»Ja, jag märker att ni har många färdigheter», svarade hon trumpet.

»Men behärska dig!» hviskade han. »Allsamman ha ögonen på oss.»

Hemkommen, satt Ragnar som vanligt och skref en stund i sin dagbok. När han släckt lampan och försökte somna, hörde han plötsligt en dörr sakta öppnas i tamburen, och strax därpå öppnades på samma sätt hans egen dörr. Han förstod att det var Dagmar och blef ängslig öfver hennes oförsigtighet.

»Godnatt!» hviskade hon.

Detta godnatt trängde till djupet af hans hjärta. Det ljud så innerligt sorgset, att han måste trösta henne.

»Kom!» hviskade han.

Hon smög sig på tofflorna bort till hans säng och slog armarna kring hans hals. Han märkte att hon var i negligé.

»Du älskar mig, Dagmar», sade han.

»Ja», hviskade hon och snyftade.

»Annars», fortfor hon, »hade väl aldrig en sådan tanke uppstått i min själ.»

»Hvilken tanke, min lilla vän?»

Hon bara tryckte sig intill honom på ett underligt förtvifladt sätt.

»Har du varit svartsjuk på Alma?» frågade han.

»Ja.»

Ragnar föreställde henne hur löjligt det var att hysa en sådan känsla som svartsjuka mot Alma. Han försäkrade att han ej älskade någon, men att Dagmar, kanske med undantag af hans mor, stode hans hjärta närmast. Vidare förmanade han henne att gå framåt alltjämt, höja sig framför allt i sedligt hänseende och göra sin mans lycka till det främsta målet för sitt lif. Han berättade hvad Alma sagt och framhöll detta som ett bevis på hur mänskornas omdöme vore på vägen att ändra sig. Dagmar lugnade sig och gick.

Det sved i honom, när han hörde henne långsamt och försigtigt stänga dörren och sedan smyga sig in från tamburen. Plötsligt förnam han ett skarpt ljud — det var köksdörren, som riglades till. Han väntade att hofjunkaren skulle märka oråd och ställa till ett uppträde. När emellertid ingenting hördes af, gick han till botten med sig själf, som vanligt, för att undersöka hvad intryck han erfor af Dagmars bekännelse. Han

måste tillstå att han kände sig stolt. Men så kom med fördubblad styrka den pinsamma frågan: handlade han rätt eller orätt? Tänk om hofjunkaren kommit och sett Dagmar inne hos honom vid denna tid! Det skulle blifvit en skandal! Finge någon reda på hvad som händt, skulle naturligtvis det allra värsta misstänkas! Han själf skulle trott hvad som hälst, om det gält någon annan! Och likväl hade allt mellan honom och Dagmar varit så oskyldigt, så rent under dessa få ögonblick, att en ängel ej kunnat hysa renare känslor. Hvilket var rätt? Och hvilket var orätt? Förut hade han utan att blygas kunnat se hannes man in i ögonen. Men nu! Hvarje blick, hvarje handtryckning, hvarje smeknamn skulle innehålla beviset på en enda stor lögn, hvari han — som gjort sig till sanningens och öppenhetens förkämpe! — var den ene med brottslingen.

Som vanligt, hade själskampen till resultat Ragnar gick på ackord med sitt samvete. Han intalade sig att kärleken skulle rena Dagmar än mer, stärka henne än mer. Det var i själfva verket en lycka för henne, tänkte han, att denna kärlek brutit sig fram, ty genom den skulle hannes lif för all framtid få ett rikt innehåll, en förädlade kraft och en god eggelse.

4.

Kort därefter hände sig en dag, att hofjunkaren kom ytterst misslynt in till middagsbordet. Man såg genast på honom att något var i vägen, ty han var kopparröd i ansigtet och svarade ej på tilltal. Ragnar hade sett honom sådan vid ett par tillfällen förut och då genom att föra samtalet öfver på hans älsklingsämnen, termometrar och hyacinter, lyckats få honom i godt humör igen. Men denna gång, fastän det som vanligt endast var en obetydlig het, som framkallat förtreten, gjordes fåfängt försök med hyacinterna. Hofjunkaren bara satt och rullade med ögonen och grimaserade med läpparna. Dagmar följde honom oroligt med blicken och såg då och då på Ragnar med en betydelsefull min.

Hofjunkaren hade just börjat äta sin aborre, när han plötsligt höll in och vredgad stirrade på sin hustru.

»Är maten inte bra, lille Fabian?»

Intet svar.

»Har du någonting att anmärka mot maten?»
upprepade hon.

Nu bröt det löst.

»Jag äter min själ inte persiljesås till aborre»,
dundrade Fabian.

»Hör, Cecilia», ropade Dagmar till jungfrun,
»laga till lite smörsås till hofjunkaren, men
skynda dig! Om du väntar en stund, Fabian,
skall du genast få annan sås.»

Utan att svara, började hofjunkaren äta
hvad han hade för sig, men höll plötsligt upp.

»Jag äter min själ inte sådan sås», upp-
repade han argt.

»Men, käre Fabian, i förra veckan sa' du
själf att du ville ha persiljesås till aborre. Det
är för din skull, som jag inte hade smörsås i
dag, men den är snart i ordning.»

»Ska man nu ha två slags sås? Jag har
min själ aldrig hört att man äter persiljesås till
aborre.»

»Nåja, den saken är ju inte värd att tvista
om», bad Dagmar. »Om du nu lugnar dig, så
får du strax det andra.»

»Är jag inte lugn?» utbrast hannes man.
»Jo, min själ är jag lugn. Men när man får
sådan sås... och sådant... Jag har min själ
aldrig sagt att man äter persiljesås till aborre»,
skrek han plötsligt till.

»Jo, min vän,» inföll Ragnar, »i det fallet
kan jag bevittna att din hustru har rätt. Och
för öfrigt användes persiljesås oftast, efter hvad
jag tror.»

Med en ed slängde hofjunkaren knif och
gaffel ifrån sig och gick in på sitt rum, hvars

dörr han lät stå öppen. Han mumlade, knotade, ref i stolar och kastade småsaker omkring på golvet, som en arg pojke, som känner sin vanmakt och vill hämnas på döda ting. Ett par gånger ställde han sig i dörren och glodde, men försvann, så snart man såg på honom.

»Kanske jag borde gå?» hviskade Ragnar.
»Men jag vågar inte lämna dig nu, din lilla stackare.»

»Det är alls inte farligt», försäkrade Dagmar.
»Låt honom bara hållas!»

»Hvad du var lugn! Det hade jag inte trott dig om.»

»O, älskling», hviskade hon, »det har jag dig att tacka för. Hade inte du gjort mig bättre, så hade jag nu satt hårdt mot hårdt.»

I detsamma kom hofjunkaren inrusande, blodröd öfver hela sitt idiotiska ansigte. Han knöt handen framför näsan på Dagmar och skälfde af ilska.

»Jag har min själ aldrig sagt att man åter persiljesås till aborre», röt han.

»Nåja, min lille vän, så tar jag fel.»

»Det är för Möllers skull du har persiljesås — jag vet det min själ nog.»

Dagmar reste sig med värdighet.

»Du borde blygas», utbrast hon, »att tala så i doktor Möllers närvaro! Du borde blygas att ens tänka så! Om inte doktor Möller varit, hade din hustru aldrig blifvit den kvinna som hon nu är, tack vare honom. Det är honom

du har att tacka för att vårt lif är så dragligt som det är.»

Ragnar kunde ej låta bli att beundra henne, där hon stod majestätisk och full af sedlig förtrytelse. På samma gång fattades han af ett djupt medlidande med denna rikt begåfvade varelse, som genom ett ungdomligt själfbedrägeri låtit sig fastbindas för hela lifvet med denna karaktärslöse idiot. Ragnar tyckte nästan att han älskade henne.

Hofjunkaren brast i gråt. Han hade mycket lätt för att gråta.

»Jag har inte menat något ondt om Möller», snyftade han.

»Nej, jag hoppas det», svarade Ragnar med stolthet. »Gent emot dig har jag ingenting att förebrå mig.»

Efter detta lilla afbrott fortsattes middagen i allsköns lugn. Hofjunkaren åt ordentligt och snällt sin mat, liksom en pojke, som först fått stryk och sedan förlåtelse. Dagmar yttrade då och då ett litet ord, som om ingenting händt. Ragnar satt och funderade på huruvida Fabian ibland kände svartsjuka, såsom det ju kunde tyckas på ett af hans yttranden nyss. Fabian visste mycket väl att Dagmar stundom satt inne hos Ragnar och pratade. För några dagar sedan, när han skulle få besök af ett par herrar, som Dagmar ej ville träffa, hade han själf sagt: nå, du kan ju sätta dig inne hos Möller så länge! När besöket var slut, hade han öppnat dörren

och med deltagande frågat om hon haft mycket tråkigt under tiden. Detta tydde just ej på någon svartsjuka. Men hvad skulle då hans yttrande nyss betyda? Efter middagen frågade Ragnar hvad Dagmar tänkte om saken.

»Ack, fäst dig inte vid sådana småsaker som hvad Fabian säger!» utbrast hon. »Ibland är han svartsjuk både på jungfrun och på hunden. Han är alldeles otillräknelig i det fallet. Men det skulle inte hindra honom, i fall jag sade att du vore min älskare, att gå och skryta därmed inför hela stan.»

»Stackars liten», sade Ragnar och klappade henne ömt på kinden.

Från den dagen hade han ofta känslan af att han älskade Dagmar. Han tyckte hon blef vackrare för hvar dag. När han var ute, längtade han tillbaka hem, med en ängslan, som var honom omöjlig att dölja. När han låg vaken om nätterna, kom det ofta som ett styng i hjärtat, vid tanken på att hon slumrade vid sidan om denne ohjälplige stackare till man, som ej var värdig ens att kyssa hennes hand. Ragnar kände med sig att han skulle älskat henne obeskripligt högt, om hon varit fri och tio år yngre. Hvad hennes öga glänste, när hon en dag kom och berättade för honom, att hon nedskrifvit tankar, som ingen kunde ana, som ingen mänska på jorden förut hade tänkt? Och när han sedan fick se hvad hon skrifvit, en uppsats med öfverskriften »Jag har funnit gud!» — hur underligt

ljuft var det ej att finna sin egen lifsåskådning, som han inpräntat i hänne och som hon utvecklat på sitt originella sätt, i den öfvertygelsen att hon frambragt något alldeles nytt! Han blef ömmare mot hänne, ju mer han i hänne fann en del af sitt eget andliga jag, och ju mer han såg att hon älskade honom. Hennes kärlek var blind. Hon såg upp till honom som till en varelse af annat slag än öfriga människor. Med öfvertygelsens entusiasm kallade hon honom fullkomligheten själf, en guds ängel, guds egen välsignade son.

En gång berättade hon att hon gått förbi hans dörr, med denna tanke: där inne sitter Kristus själf, Kristus, som gud har sändt ned till mig, ovärdiga!

Detta hindrade likväl ej att Dagmar, när hon börjat älska, erfor ett lifligt behof af genkärlek. Den ömhet, som Ragnar visade hänne, blef också alltmer af det slaget, att hon trodde sig ha vunnit hans hjärta. Själf behärskades han af ett ständigt, tvifvel på huruvida han älskade hänne eller ej. Han ville det, och han ville det ej. Han resonerade med sig själf huruvida det vore rätt eller ej att älska hänne, och ju mer han resonerade, dess villrådigare blef han. Det förra lugna samlifvet afbröts därför stundom af dessa små missförstånd och oenigheter, som pläga följa kärleken i dess första skede, när de älskande ej förstå hvandra fullt.

»Du resonerar så mycket», yttrade Dagmar en dag, »att du därmed dödar helt och hållet den kärlek som fins.»

»Jag får inte låf att älska dig», svarade han. »Och skulle jag komma till att älska dig, får du aldrig veta det.»

Ragnar var fast besluten att behålla sin kärlek för sig själf. Det hade någonting lockande för honom att gå och gömma på en sådan olycklig kärlek, som han hade styrka nog att dölja till och med för hanne, som han älskade och som älskade honom tillbaka.

Men han sattes på hårda prof. En dag yttrade Dagmar:

»Tror du inte jag skulle bli mycket bättre och få större kraft att vilja det goda, om jag visste att du älskade mig? Jag skulle nog uppoffra för dig allt i alla fall, men om du inte älskar mig, kan jag inte göra något för mig själf.»

En annan dag fördes samtalet på deras skilsmässa. Ragnar, som ej hann att skriva något på sin afhandling och dessutom fruktade att alltför länge stanna kvar i Dagmars närhet, hade nästan beslutat slå sig ner i Stockholm, så snart han funne Dagmar tillräckligt stark att vara honom förutan.

»Så stark blir jag aldrig», svarade hon. »Så länge du är hos mig, sträfvar jag framåt. Men när du reser, tar du kraften ifrån mig. Jag har en alltför svag karaktär, för att ensam kunna

höja mig dit du vill. När du reser, faller jag tillbaka i det gamla.»

»Det är inte möjligt», utbrast han och såg hånne ängsligt in i ögonen. »Kan du upp-repa det?»

Hon började gråta.

»Dagmar», sade han ömt och drog hånne till sig på knät. Hon lutade sin panna mot hans kind.

»Om jag visste att du älskade mig», sade hon, »skulle jag kanske kunna lefva på den tanken. Men annars...»

»Dagmar!»

»Älskling, hvad vill du?»

»Dagmar! Betänker du hvad följden kunde bli, om jag vågade tillstå för mig själf, att jag älskar dig?»

»Hvad skulle följden bli?»

»Förstår du mig inte? Förstår du inte att jag skulle få mindre betänkligheter i ett visst hänseende? Och hvem vet hur långt det kunde gå?»

»Du är ju stark!»

»Du får inte lita för mycket på min styrka. Jag är i grund och botten ytterst passionerad, fast jag mot dig kunnat besegra min lägre natur.»

»Men om vi älska hvarandra, är ju sinlighet ingen ondt? Det har du ju själf sagt?»

»Jag vet inte hvad jag själf anser i det fallet . . . Fresta mig inte, Dagmar. Det är svårt nog ändå.»

»Ragnar», utbrast hon och slog armen kring hans hals, »min högsta tanke, min ständiga dröm, är att af dig få ett lefvande minne, som jag kunde uppfostra till din afbild!»

Ragnar tryckte för ett ögonblick intill sig den kära gestalten, som lindade sig omkring honom som lianen kring det starka trädet, med armarna mjukt som dun omkring hans hals, med barmen svallande mot hans bröst som böljor mot en strand. Han kom plötsligt att tänka på hvad han läst i någon dikt, hur riddaren omfamnas af hafsfrun och berusad drages ner i djupet. I samma stund påminde han sig hvad Dagmar sagt, att hon merendels tänkte sig honom som den allvarlige, djuptänkande, kraftige mannen, som förjagar sömnen, när den vill störa honom i hans lärda forskningar. Han undrade huruvida det funnes många sådana Faustnaturer som han.

»Om jag finge», fortfor Dagmar nästan ödmjukt, liksom efter en kamp med sig själf, »om jag finge ett sådant lefvande minne, Ragnar, då skulle du kunna resa lugnt ifrån din lilla tös.»

»Är du inte starkare, Dagmar, än så?» frågade Ragnar bittert.

»Det är väl mitt öde . . . Men när du inte älskar mig, så . . . Jag skall aldrig be dig om den saken mer . . .»

»Tänk efter, Dagmar lilla! Om nu det skedde, som du önskar, skulle det bli en hemlighet mellan dig och mig?»

»Naturligtvis. Det kan du väl begripa.»

»Vi skulle således bära på en lögn hela vårt lif?»

»Det, som nu fins emellan oss, är ju också en hemlighet?»

»Vi ha ingenting att dölja. Att vi inte blotta vårt förhållande för andra, beror helt enkelt därpå att ingen skulle tro att vi talade sant. Men om det andra sker, då. . .»

Ragnar hade talat med lugn, i den fasta öfvertygelsen att han skulle handla ohederligt, genom att gå Dagmars önskan till mötes. Men när han i ensamheten öfvertänkte hvad som yttrats, kom han i en svår strid med sig själf. »Ändamålet helgar medlen» var en sats, som det förut varit hans största nöje att försvara mot den i hans tanke oberättigade fördömelse, hvaren den råkat. Denna sats betydde för honom, att hvarje handlings moraliska värde beror på afsigten, på ändamålet. Det att den satsen råkat i så stort vanrykte berodde helt enkelt därpå, ansåg han, att man förväxlat den verkliga, på djupet liggande, möjligen omedvetna afsigten med den inbillade. Nu kom åter tviflet: är det rätt att ändamålet helgar medlen? På denna fråga rufvade han, med denna fråga pinade han sig, till långt in på nätterna. Han ville besvara den jakande, han kunde med sin uppfattning ej

annat göra. Men när han så tog för sig den ifrågasatta handling, hvarpå det var meningen att tillämpa satsen om ändamålet och medlen, då ryggade han tillbaka. Det blef inom honom en oupphörlig slitning mellan tvänne pligter, som stodo i den skarpaste strid med hvarandra, och slitningen blef så mycket våldsammare, som hans önskan alltmer drog honom öfver just till den pligten, som han ej kunde fullgöra utan att begå ett brott. Var det tillåtet, detta, som världen kallade ett brott? Han var ju fullt på det klara därmed, att ingen handling i sig själf, såsom sådan, är vare sig god eller dålig. Det t. ex. att döda en mänska, hur stor synd det än i allmänhet taget var, kunde ju försvaras under vissa omständigheter, t. ex i krig eller som nödvärn. Det att ljuga, som i hans tanke var den största synden, kunde ju också ursäktas under vissa omständigheter. Om t. ex. i krig en man lyckats gömma sin unga vackra hustru för en rå soldathop och soldaterna ville tvinga honom att yppa gömstället — skulle denne man göra sig skyldig till ett fel, om han med en lögn räddade sin hustru från att skändas och mördas? Och nu gällde det för honom själf att rädda Dagmar från ett värre öde, det att andligen gå fullständigt under!

Ragnar grubblade natt och dag, men kom ej till klarhet med sig själf.

Den förste december var en subskriberad bal på akademiska föreningen. Hofjunkaren och

Dagmar skulle dit, och Ragnar följde med för Dagmars skull. Dagmar var strålande skön, i sin lilasfärgade baldrägt och med rosen i sitt hår. Hon hade beslutat sig för att icke dansa, därför att Ragnar ej dansade, och fastän Ragnar upprepade gånger bad henne frångå sitt beslut, sade hon nej åt alla. Hon var ständigt omgifven af kavaljerer, som tiggde henne om en dans eller smickrade henne på sitt fadda, förälskade manér, men hon var ståndaktig i sitt beslut. Ragnar var obeskrifligt stolt öfver det älskvärda, från allt koketteri främmande sätt, hvarpå hon uppförde sig mot alla. Då och då smög han sig bort till henne, för att hviska ett uppmuntrande ord. Det var honom omöjligt att taga sin blick ifrån henne. Han var som bländad af hennes skönhet och fråssade vid tanken på att denna varelse var hans med hela sin själ. Han tviflade ej längre på att han älskade henne mer än sitt eget lif.

»Hvad du är strålande skön!» hviskade han efter supén.

»Älskling!» hviskade hon tillbaka. »Är du nöjd med mig?»

»Mer än nöjd.»

I detsamma kom hofjunkaren och frågade när hon ville fara hem.

»När som helst», svarade hon.

Det bestämdes att de skulle fara klockan tolf.

»Adjö då, så länge!» sade Ragnar. »Jag väntar dig i kapprummet på slaget tolf.»

»Jag skall vara punktlig», försäkrade hon. I detsamma kom hofjunkaren tillbaka.

»Du får nödvändigt dansa med grefve Rehn-hjelm», sade han.

»Nej, det vill jag visst inte.»

»Nej», sade Ragnar, »det går inte an. Har ni sagt nej åt alla andra, kan ni inte dansa nu.» Hofjunkaren måste gå tillbaka.

»Du inser naturligtvis att du inte kan dansa nu?» sade Ragnar.

»Ja, naturligtvis, min älskling.»

Ragnar gick ut i kapprummet och väntade. På slaget tolf tittade han in i balsalen, för att se hvar Dagmar tagit vägen. Plötsligt varseblef han hänne midt i kotiljongen, vid grefvens arm.

Deras blickar möttes. Hänses var lång och bedjande. Ragnar kände ett styng i bröstet och gick direkt hem. Han tänkte på hvad hon yttrat om svagheten i sin karaktär, att hon skulle falla tillbaka i det gamla, när han lämnade hänne. Han tänkte på hänses stora lögn i början af deras bekantskap, då hon vid allt heligt svurit på att hon inte hade några hemligheter för sin man. Han tänkte på några smålögn, till hvilka hon ibland gjort sig skyldig. Och när han efter hemkomsten gick fram och tillbaka på golfvet i sitt rum, idislade han en och samma tanke: när jag reser till sommaren, är det det-samma som att klockan slår tolf!

Hon kom från balen. Efter en stund öppnade hon sakta dörren till hans rum.

»Älskling», hviskade hon. »Är du ledsen på mig?»

»Ledsen?» yttrade Ragnar med en stämma, som han förgäfvets sökte göra blid. »Jag har insett att jag ställt dig för högt. När jag reser till sommaren, är det detsamma som att klockan slår tolf.»

Hon omfamnade honom konvulsiviskt och sade ett godnatt, hvars underbara tonfall mäktigt grep honom. Sedan gick hon.

Ragnar blef stående kvar på golvet, med armarna korslagda öfver bröstet. Han förmodade att hon skulle komma tillbaka, och han ville möta henne med en vänlig, men på samma gång kylig fasthet. Det var ej längre visshet hos honom, att han älskade henne. Tvärtom, hade tviflet kommit tillbaka med fördubblad styrka. Den stora lögnen, då hon svurit vid allt heligt att hon ej hade några hemligheter för sin man, trängde sig fram för hans minne som ett spöke. Han erfor lättnad öfver att ej ha bekänt sin kärlek. Han ville kufva den. Det föreföll honom som en försynens skickelse, hvad som händt på balen, som en vink till honom att ej duka under för en svag känsla.

Dagmar kom efter några minuter. Hennes vackra ögon hade en så förtviflad, bönfallande blick, att Ragnar måste betvinga sig, för att icke sluta henne till sig. Hon gick fram till honom och lade sina händer på hans axlar.

»Säg», bad hon, »att du icke trodde hvad du nyss yttradel!»

»Jo, jag tror det.»

»Men om du därmed stöter mig ner i afgrunden igen?»

»Du vill det själf.»

Hon såg länge på honom och försvann sedan, liksom hade han jagat henne på dörren med sin stränghet, där han stod med sina korslagda armar och mätte henne med blicken.

När hon aflägsnat sig, tyckte Ragnar att han varit för hård. Men så tröstade han sig därmed att hårdhet var alldeles nödvändig, för att Dagmar till fullo måtte inse hur illa hon handlat. Hon ansåge sig kanske inte ha begått större fel, än om hon af oförsigtighet trampat honom på foten! Älskling, är du ledsen på mig? Ledsen? Hade han ej enträget förmanat henne att icke dansa med grefven? Hade han ej tagit hennes löfte? Det var detta löftesbrott, som var det värsta. Hennes förtviflan var utan värde. Om hon värkligen lede så mycket af att göra honom emot, så hade hon nog tagit sig bättre till vara. Hon hade ju ej ens ursäktat sig! Icke sagt hvarför!

Nästa dag kom Dagmar som vanligt in på hans rum och slog sig ner i soffan. Ragnar låtsade sig ha brådt. När Dagmar slog fram något om att han misskände henne, sade han ironiskt: »nä, det är ju bra, att du har ett godt samvete». Hon försäkrade att han själf skulle

gillat hannes handlingsätt, om han varit närvarande vid hannes samtal med grefven. Men Ragnar påstod, att han ej var det ringaste nyfiken. Det uppstod en af dessa pinsamma ordväxlingar, som ofta förekomma mellan förälskade personer, när de ömsesidigt anse sig förorättade och liksom envisas med att ej förstå hvarandra.

»Har jag nämt», frågade hon, »att grefven var en af mina ifrigaste kurtisörer förr i tiden?»

»Nej, men det förbättrar inte saken att han kurtiserat dig förut.»

»Jo. Jag ville just visa honom att jag förändrat mig. Du tror väl inte jag gaf honom dansen för nöjes skull? Men jag kunde verkligen inte göra annat, så sant jag vill bli salig. Fabian höll på att ställa till en scen. Och vet du hvad grefven insinuerade för någonting?»

»Det är naturligtvis inte godt för mig att veta.»

»Jo, han sade att mitt nekande förmodligen hade sin grund i ett förbud af en person, som varit nog lycklig att vinna min ynnest. Jag ville just visa honom att han misstog sig.»

»Fastän du med detsamma bröt ett löfte till mig?»

»Jag kunde naturligtvis inte tro att du skulle ta' det på det viset.»

»Om du inte håller ditt löfte i en sådan sak, kan jag aldrig lita på att du skall hålla det i andra håller», sade Ragnar blidare. »Och

är du säker på att grefven hade bättre tankar om dig efter dansen?»

»Vet du hvad han sade till Fabian, när dansen var slut?»

»Nej, naturligtvis.»

»Jo, han sade: jag gratulerar dig till att ha fått en ny hustru. — Det som jag minst borde ångra af hela balen, är just att jag dansade med grefven.»

Ragnar tyckte för sig själf att hon var ursäktad, om hon också ej handlat fullt som han önskade.

»Om det bara inte», yttrade han försonligt, »varit just när klockan slog tolf!»

»Jag vet att jag inte handlat orätt emot dig», fortfor Dagmar ödmjukt. »Om du visste hvad jag kände i natt...»

Och så började hon snyfta.

»Jag var på väg in till dig», fortfor hon, med gråten i halsen, »jag var på väg in till dig... klockan två i natt... men...»

»I natt?»

»Jag låg på knä», fortfor hon, »utanför din dörr... i två timmar... men vågade inte gå in...»

Ragnar kände sig plötsligt rörd och drog hånne till sig med ömhet.

»Nåja», sade han, »låt oss aldrig tala mer om detta! Jag skall försöka glömma att du brutit ett löfte, Dagmar! Du vet inte själf hur

det värkar på mig, min älskling, när jag upptäcker sådana fel hos dig. Då kommer jag alltid att tänka på dina lögner i början af vår bekantskap, och jag tror mindre på dig, och jag håller mindre af dig, och . . . jag tycker då att vårt förhållande inte är som det borde vara. Förstår du mig?»

Därefter förfliöt ett par veckor, under hvilka renheten i deras förhållande ej fördunklades ens af det minsta moln. Dagmar sträfvade framåt med en ihärdighet, som ville hon öfverbevisa honom att hans fruktan med anledning af balen var alldeles oberättigad. Ragnar beundrade henne.

»Är det inte besynnerligt», frågade hon en dag, »att jag nu inte så mycket eftersträfvat din kärlek som mer att gå framåt?»

»Du står snart öfver mig», yttrade Ragnar entusiastiskt.

I själfva verket såg han upp till Dagmar alltmer, och det var honom svårt att lägga band på sina känslor. Gunnar misstänkte ett kärleksförhållande.

»Kalla det hvad du vill», sade Ragnar, »men om du visste allt, skulle du falla ner i stoftet för hänne!»

Gunnar skrattade.

»Skratta gärna! Det fins kanske inte i hela världen ett förhållande så rent som hennes och mitt.»

»Du är allt ändå en fantast, Ragnar!»

»Jag är hederlig karl, och det är något, som inte hvem som helst kan säga här på jorden.»

5.

Men det kom naturligtvis, det ögonblick, då äfven Ragnar bekände sin kärlek. Det inträffade på nyåret, samma kväll som han återsåg Dagmar, efter att ha julat hos sina föräldrar. Hon väntade honom öfverst på trappan, ensam som hon var i hela våningen, då pigan hade fått ledighet och Fabian gått på konsert. När Ragnar, som själf darrade af sinnesrörelse, mötte hennes glädjestrålände blick, hörde hennes hänryckta: »Ragnar, är det du?», omslöt af hennes mjuka armar, kände hennes varma kyss på sina läppar — då var det slut med besinningen, och bekännelsen flög ur hans mun, som ett jubel. Och liksom hade nu en fördämning röjts undan, som hållit hans känslor inestängda, så skildrade han med inspirerade bilder sin tysta kärleks historia, sin kamp och sina tvifvel, sin längtan under julen, hur han i nattens mörker och fotsjock snö trefvat sig fram hela mil för att i hemlighet skicka henne bref, hur han ängslats

under väntan på svar och hur lycklig han känt sig, när det kom. Han kallade henne sin »enda sanna kärlek», ett barn af hans eget bättre jag. Dagmar log i tårar. Äntligen slog de sig ner kring tébordet, förtjusta öfver att ostördt få sitta tillsammans, liksom vore de man och hustru. Men ingen af dem kunde förtära någonting. De glömde bort hela världen, för att hviska fram kärleksord och smeknamn, trycka hvarandras händer med betydelsefulla blickar och sänka öga in i öga, som för att försvinna i hvarandra. Dagmar hade fått någonting ovanligt i hela sin person, tyckte Ragnar. Aldrig hade han förut sett henne så ung, så blyg, så intagande.

Plötsligt, när hans känslor voro som ljuvfast erfor Ragnar en ängslan, som om han hölle på att sjunka. Hvarifrån den kom och hvad den gällde, det förstod han ej, därpå tänkte han ej ens. Kanske den framkallades af ett ord, en min eller en blick af Dagmar, någon oklar tankeförbindelse, något obehagligt minne. Kanske det helt enkelt var en återspeglning af något mörkt nere på själens omedvetna djup. Han ville gå in och packa upp sin kappsäck, men hade ej styrka nog att slita sig lös från den älskliga varelsen, hvars glänsande blickar hängde fast vid honom, som ville de mätta sig med kärlek. När hon frågade hvarför han såg sig oroligt omkring i rummet, kom han plötsligt att tänka på hennes man och den sannolika

följden af hvad som nu inträffat. Han kände sig liksom en tjuf, som finner utgången stängd, när han väl inhändigat sitt rof och ej kan ställa det tillbaka på sin plats.

»Nu sitter du bestämdt och resonerar igen», sade Dagmar skämtsamt. »Kanske du håller inte nu är säker på om du älskar mig eller ej?»

»Jo, jag älskar dig mer än mitt lif.»

»Tack, älskling! Jag ser det nog.»

»Men är det rätt?»

»Jag kunde just tro att du satt och resonerade.»

»Men du får inte glömma dina pligter mot din man, Dagmar! Vår kärlek skall göra oss bättre.»

»Har den inte redan gjort mig bättre?»

»Känner du att din kärlek till mig har ett godt inflytande på ditt förhållande till Fabian?»

»Ja, det vet gud.»

Ragnar lugnade sig. Han kunde ju tryggt hänge sig åt sin kärlek, åt sin lycka, när han därmed icke gjorde något ondt, tyckte han.

Och deras lycka var obeskriflig.

Ett kärleksförhållande, som måste hemlighållas, kunde svårligen gynnas mer af yttre omständigheter. De kunde råkas hvilken stund på dagen som helst, utan att behöfva ta sin tillflykt till särskilda försigtighetsmått, och sitta tillsammans timvis i salongen eller i kabinettet, utan att befara misstydingar af de bägge personer, som dagligen omgäfvade dem, nämligen Fabian

och jungfrun. Fabian var för dem endast som en nödvändig skugga i den härliga tafra, som deras kärlek målade. Han lät dem fullständigt sköta sig själfva, glad att få vara i fred, när han om aftnarna satt hemma vid sitt skrifbord och »sökte få räkningarna till att gå ihop». Störde han dem ibland, var det för att uttrycka sin förvåning öfver termometerns fall eller sin förtjusning öfver en nyss utslagen hyacint, eller ock för att jämra sig öfver förlusten af en byxknapp eller glädja sig öfver upptäckten af ett litet djur, som bitit honom. Deras förtrolighet föreföll honom så naturlig, att han vid ett tillfälle, när han klädde sig till en bjudning, kom i kalsonger in till dem i kabinettet, för att urladda sin förargelse öfver att skjortan krupit in i tvätten.

»Men Fabian», utbrast Dagmar och förde honom skyndsamt in i sängkammaren.

»Ge mig en annan skjorta genast!» hörde Ragnar genom den halföppna dörren.

»Men du skulle väl tänka på Möller!» hviskade Dagmar. »Han sitter ju därinne.»

»Ja, hvem fan tänkte på det! Ge mig nu en skjorta bara!»

När Dagmar kom tillbaka, rodnade hon af förlägenhet, men kunde på samma gång ej låta bli att skratta åt det komiska i situationen.

»Där ser du hvilken man jag har! Han är alldeles ohjälplig.»

»Ja, han är märkvärdig», instämde Ragnar.
»Jag undrar om han inte har den ringaste aning om att du och jag älska hvarandra.»

»Så långt tänker han aldrig. Det kan jag försäkra dig.»

»Älskar du honom inte mindre nu än förr?»
frågade han.

»Nej, Ragnar, det är just det märkvärdiga att jag håller af Fabian så mycket. Kan du förklara hvarpå det beror? Ibland känner jag på mig att jag skulle kunna offra lifvet för honom, till exempel i eftermiddag, när han visst för hundra gången berättade hur ärtsoppan skållat honom i hufvudet.»

»När var det?»

»På Karlberg. Han var kadett, men blef kuggad i officersexamen.»

»Kanske du älskar honom mer än mig?»
frågade Ragnar.

»Det är en helt annan känsla. Dig har jag att tacka för hela mitt lif. Jag föddes egentligen först när jag såg dig, Ragnar.»

De sågo hvarandra in i ögonen med en lång, förälskad blick, som talade mer än ord.

»Är du lycklig?» frågade han.

»Obeskrifligt.»

Men deras lycka var som en skön och doftande frukt, när masken osynlig fräter sig gångar fram under det glänsande skalet.

Det var naturligtvis ej längre nog för Ragnar att med en brors lugna likgiltighet slå armen

kring den älskades lif eller trycka en kyss på hennes panna. Passionen, länge kufvad, trängde sig in i hans blickar, hans famntag och hans kyssar, till en början mera skyggt, men sedan allt öppnare, ju mer han kände sig sjunka ner ifrån den höga piedestal, där Dagmars afgudande kärlek hade ställt honom. Men på samma gång pinades han alltmer af tvifvel på sitt eget moraliska värde, tvifvel på tillåtligheten af det förhållande, hvari han bragts. Handlade han rätt eller ej? Detta var en fråga, som alltjämt susade för hans öron, liksom ett skärande missljud i en härlig symfoni, och som trängde sig fram i hvarje tanke, liksom en växande mörk punkt, som han ej kunde bli kvitt. Icke så mycket när han var tillsammans med Dagmar, ty då gaf lyftningen i samtalet merendels en ideal karaktär åt lidelsens alla sinliga yttringar, som fastmer i ensamheten, isynnerhet när han framför sin dagbok gick till botten med sig själf. Han sökte stöd i den boströmska världsåskådningen, hvars grundtankar han med lif och själ omfattade. Han sade sig att om mänskan, såsom en sinligt förnuftig varelse, med alla sina känslor, tankar och handlingar är bunden vid det sinliga, måste äfven med nödvändighet kärleken ha ett sinligt element, till och med i sin renaste form. Handlade han orätt, låge det orätta således i själfva kärleken, ej i dess sinliga yttringar. Men hvem kunde hindra kärleken att uppkomma? När han tänkte sig in i konsekvensen af denna

åsigt, drog han sig förfärad tillbaka; men snart uppsökte han nya stödjepunkter, nya ursäkter, t. ex. i mänskans ofullkomlighet eller i förhållandenas makt. Det blef dock allt svårare för honom att finna sig till rätta i sin egenskap af hederlig karl. Han märkte att den täta samvaron med Dagmar värkade skadligt, genom att väcka begär, som ej finge tillfredsställas, och då framställde sig den frågan, huruvida han ej gjorde rätt i att tillfredsställa dessa begär, om han därmed kunde frigöra sig från någonting orent, som förlamade hvarje högre sträfvan. Den satsen, att ändamålet helgar medlen, gjorde honom åter hufvudbry. Han grubblade mer och mer på Dagmars önskan att af honom få ett lefvande minne, som för henne skulle vara det samma som en räddning från alla nya förbindelser. Borde samhällets af människor skrifna lag ej vika för den sanna moralens eviga bud? Bjöde honom ej denna moral att rädda Dagmar på det enda sätt, som var honom möjligt? Häns kärlek till barnet skulle ju dessutom närma henne till Fabian, genom att binda henne vid hemmet mer än förr! Behöfde han för öfrigt anse sig bryta mot samhällets lag? Fabian, denne till kropp och själ ruinerade nullitet, vore ju strängt taget ingen förnuftig varelse, med hvilken man hade att räkna i ett sådant fall som detta! Häns äktenskap med honom vore ju en ren absurditet!

Men fastän Ragnar sålunda gick alltmer på ackord med sitt samvete, fattade han ej något afgörande beslut. Berodde det kanske på stolt-heten, fåfången, det lockande begäret att äfven efter skilsmässan kunna säga sig ha stått stark, där icke mången skulle dröjt att sjunka ner i dyn?

Hvem vet?

En afton, vid sängdags, hörde han att Dagmar gick förbi hans dörr och uppför den lilla trätappa, som ledde till vinden. För att få säga hånne ett sista godnatt, öppnade han ljudlöst sin dörr och passade på, när hon kom tillbaka.

»Är det du?» hviskade han.

»Ja, älskling, såf godt!»

»Har du inte ljus med dig?»

»Nej, det släcktes.»

»Kom in ett litet ögonblick!»

»Jag vet inte . . . Jag höll redan på att gå till sängs . . . Det går inte an.»

I detsamma rycktes en dörr upp längst borta i tamburen, och Fabian ropade på Dagmar. Som en pil var hon inne hos Ragnar och sprang in i hans garderob.

»Säg att du inte sett mig!» hviskade hon, andtruten af ängslan.

Ragnar var förtviflad.

»Jag kan inte ljuga. Om han kommer, så . . .»

»Du är tvungen.»

Fabian hördes närma sig vindstrappan och ropa uppåt vinden. När han ej fick svar, tittade han in genom Ragnars dörr, som ej var läst.

»Jag förstår inte hvar Dagmar tagit vägen», yttrade han i sin mäst jämrande falsett. »Mina ljus ha brunnit alldeles ner, och jag har inte fått nya ljus.»

»Gå in, så kommer hon väl strax», sade Ragnar så lugnt som det stod i hans förmåga.

»Kanske är hon i köket. Men jag tycker att hon skulle höra.»

Han rusade in i köket. I hast skyndade sig Dagmar ut ur garderoben och upp på vinden.

»Säg ingenting», bad hon i förbifarten. »Bara stäng dörren!»

Ragnar stod ängsligt och lyssnade efter minsta ljud. Först kom Fabian förbi, med jungfrun efter sig; de skyndade uppför vindstrappan. Efter en stund kommo de långsamt ner igen, osäkert, som bure de någon tung börda. När de hunnit utanför hans dörr, förnam Ragnar stönande suckar, afbrutna af Fabians tafatta försök att trösta. Om några sekunder var allt åter tyst igen.

I första ögonblicket, när Fabian var i tamburen och Dagmar i garderoben, slog det Ragnar med ens att hans belägenhet ej kunde försvaras. Han kämpade med sig själf huruvida han skulle rädda sig och Dagmar genom en lögn eller möta Fabian med öppet visir och ta följderna på sig. Han fann sig, i det afgörande ögonblicket, men förskräckelsen bragte honom på det beslutet att

ej utsätta sig för sådant oftare. Sedan, när han hörde hur Dagmar stönade och suckade, glömde han bort allt annat, af ängslan öfver att hon blifvit sjuk och under febern kunde förråda någonting. Hon hade berättat om krampanfall med feber, som hon haft och som tid efter annan upprepades. Ragnar stod i tamburen och lyssnade, upptagen endast af tanken på Dagmars feberfantasier och däraf möjligen följande förvecklingar, ända tills han hörde Fabian resa sig från skrifbordet och således förstod att ingen fara var å färde. Lugnad i detta hänseende, började han åter förskräckas vid tanken på den skamliga situation, hvori han lätt kunnat råka. Han sade sig själf att hur vackert han än menade, hur mycket han än måtte vara ursäktad, så hvilade hans förhållande till Fabian på en lögn, och hur mycket än Fabian hade skäl att känna sig lycklig med denna lögn, så var och förblef det likväl en lögn. Plötsligt föll det honom in att Dagmars sjukdom kanske var förställning, och med detsamma tycktes honom hela förhållandet så förnedrande skamligt, att han frågade sig hur det var möjligt att han, som stode så högt i allas aktning, kunde fallit så djupt. Han beslöt att åstadkomma en förändring, på hvad sätt som helst. Men när han så tänkte sig att Dagmars sjukdom kunde vara verklig, blef han åter ängslig för hennes skull, att hon skulle blottställa sig, att hon skulle dö. Med dessa föreställningar höll han sig vaken till långt fram på morgonen.

När han kom in till frukosten, hade Fabian redan gått ut, och Dagmar satt frisk och glad i sin näpna morgonrock, begärlig efter att få berätta och göra frågor.

»Var du ängslig?» frågade hon.

»Jag har knappast fått en blund i ögonen i natt.»

»Ja, gudskelåf att han inte misstänkte något!»

»Bara du inte spelat komedi på det där viset!» invände Ragnar missnöjd.

»På hvilket vis?»

»Du låtsade ju att du var sjuk?»

»Ack, du, det behöfde jag minsann inte låtsa. Jag blef af förskräckelsen så illamående, att jag rent af trodde jag skulle dö.»

»Är det värkligen sant?» frågade Ragnar misstroget.

»Ja det var en riktig lycka i olyckan.»

»Men ... i alla fall ... Tänk om det skulle hända oftare!»

»Ja, inte vore det behagligt, men ...»

»Det är inte rätt ... Om du visste hur det pinar mig att ...»

»Se så, är du nu där igen?»

»Dagmar, jag har i natt allvarligt tänkt på vårt förhållande», sade han och fattade hennes hand. »Kanske borde jag resa så snart som möjligt?» tillade han tveksamt.

Hon såg ner på duken, och det kom ett fult drag omkring hennes lilla mun, ett sådant som han stundom lagt märke till förut, när hon var

förargad. Men i nästa minut fäste hon på honom sin vackra, sorgsna blick, som kände hon på sig att han verkligen menade allvar med att lämna henne.

»Inte har du hjärta att resa före sommaren?» frågade hon dämpadt.

»Det vore det rättaste.»

»Nej, det vore det visst inte.»

»Men vi ska' åtminstone lägga bort alla smekningar», sade han, halft besegrad.

»Det är ett af dina vanliga fantastier», utbrast hon. »Du vet mycket väl att ett sådant försök skulle tjena till rakt ingenting.»

Och det förblef som det varit förut. Men ej ändå fullt detsamma. Utom att Ragnar alltmer pinades af det falska i sin ställning till Fabian, märkte han stundom hos Dagmar en viss retlighet, som återvärkade på honom själf. Till en början sökte han förklara denna händelses förändring som tillfälliga utbrott af ett dåligt lynne. Men snart förstod han att hon ej längre såg upp till honom på samma sätt som förr, att han i något hänseende sjunkit i hennes ögon — han förstod det allt tydligare, på ett halft ironiskt beröm, en försmädlig min eller några oväntade förebråelser, t. ex. att han »ibland verkligen hade ganska besynnerliga åsigtter». En gång, när han gjorde henne uppmärksam på ett fel, yttrade hon att han rättade henne mer för att tillfredsställa sin egen kärlek än af åstundan att förbättra. En annan gång lät hon honom förstå att han ryckt

från hånne det stöd, som hon förut haft i sin tro på Kristi försoningsdöd och dylikt. Deras samarbete på hånnes teaterpjäser gaf ofta anledning till obehagliga meningsbyten, då hon ej var belåten med hans ändringar. Men osämjan varade blott för stunden, och hvarje liten oenighet efterföljdes af de ömmaste kärleksförsäkringar.

En afton, i skymningen, satt han med Dagmar på sitt knä, lidelsefullt besvarande hånnes långa sugande kyssar.

»Det är olidligt att sitta så här», sade han slutligen, »som din make inför gud, men utan en makes rättigheter.»

»Det är ju ditt eget fel», svarade hon.

»Ja, men om det upptäcktes!»

»Jag börjar snart tro att fruktan för upptäckt är det enda, som håller dig tillbaka.»

»Det tror du inte. Säg mig, tror du värligen det?»

»Jag vet inte hvad jag skall tro. Än säger du att det är rätt, än att det är orätt. Du vet inte hvad du själf tycker. Du vet inte hvad du vill.»

»Säg mig, Dagmar», sade han allvarligt, »jag har allt sjunkit bra mycket i dina ögon på den sista tiden?»

»Åhnej, inte sjunkit . . . fastän . . . Jag har funnit att du är en mänska, du som andra.»

»En mänska som andra, ja.»

Det förtröt honom att hon skulle kalla honom en mänska som andra.

»Vill du följa med mig till Stockholm till sommaren?» fick han plötsligt det infallet att fråga henne.

»Hur skulle det gå till?»

»Jag menar allvar. Lämna din man och stanna hos mig?»

»Det låter inte göra sig. Det vet du nog. Och för rätten vet jag inte om jag ville. Hvarför frågar du så?»

»Det är mitt fulla allvar. Du får välja mellan honom och mig», sade Ragnar, drivven af ett oemotståndligt begär att visa sig dålig och på samma gång pröfva henne.

»Se så, spela inte komedi på det där viset! Det klär dig inte alls.»

»Hvad gör det, om det klär mig? Du älskar mig ju? Spela komedi? Jaså, du tror att jag spelar komedi?»

»Se inte med den där blicken! Du skrämmer mig.»

»Jaså, jag skrämmer dig?» frågade han och borrhade sin blick in i hennes. »Hvad skulle du säga, om jag spelat komedi hela tiden ända till nu?»

»Jag går ifrån dig, om du fortfar på det viset.»

»Går ifrån mig? Du är ju min? Och jag är ju en mänska som andra? Vet du hur elden rasat i mig, ända sedan jag såg dig första gången?»

»Ragnar, jag går», sade hon och ville slita sig lös.

»Jag har bara haft en enda ful tanke, när du trodde mig vara som en gud, och nu . . .»

Men när han varseblef hur hon bet i hop läpparna och fick en tår i ögat, blef han öm om hjärtat och såg på henne med sin vanliga milda blick.

»Förlåt mig», bad han, »jag skämtade naturligtvis.»

»Ja, men du får aldrig ställa till en ny scen af det här slaget, Ragnar. Du såg så hemsk, så förfärligt hemsk ut, att jag blef riktigt rädd. Du hade någonting så hånande, sarkastiskt, sataniskt i din blick, någonting riktigt bofaktigt, att jag inte kände igen dig. Det är för rästen inte första gången som jag lagt märke till dubbelheten i din karaktär, de många motsägelserna, ytterligheterna åt bägge hållen.»

Det fans ett par saker i Dagmars yttrande som för Ragnar kändes som ett slag på örat. Inte just det om bofaktigheten i hans utseende, ty det snarare smickrade honom, gjorde honom intressant i hans egna ögon. Men det om dubbelheten i hans karaktär, och framför allt det att hon funnit honom vara »en mänska som andra». Dessa uttryck förföljde honom ständigt, och det hjälpte ej att Dagmar åter kallade honom den bästa, ädlaste, renaste varelse på jorden, med det enda felet att han själf tyckte sig stå högre än mängden. I själfva detta beröm låg ju det djupaste klander man kunde tänka sig. Själf tyckte sig stå högre! Än mängden! Tyckte

sig! Han stode således i värkligheten inte högre! Häntes »ädlaste, renaste varelse» var naturligtvis endast ett försök att stryka öfver med hartassen. Med sin böjelse för ytterligheter kom Ragnar alltmer till den slutsatsen, att han i moraliskt hänseende befunne sig på randen af en afgrund. Han måste rycka sig undan på något sätt, men hur? Om han reste, för att göra slut på sin falska ställning till Fabian, skulle ju Dagmar stå där ensam, utan stöd, i en farligare belägenhet än förr, därför att han tagit bort häntes religiösa tro, efter hvad hon påstod. Kanske Dagmar, när hon ej längre hade honom själf i närheten, skulle kasta sig in i nya kärleksäfventyr, just för att döfva sina religiösa tvifvel? Han kände på sig att för henne behöfdes en fast tro på någonting gudomligt, öfvernaturligt, att hon ej hade nog af den öfvertygelsen att hvarje handling belönar eller straffar sig själf, genom de följder, som den i oändlighet drager med sig. Dag och natt grubblade han öfver ett sätt att ge Dagmar någonting fast att hålla sig till, och slutligen kom det på honom som en ingifvelse, att hon skulle skaffa sig ett fosterbarn. Med ett fosterbarn att egna sin kärlek och sitt intresse, skulle hon bevaras för alla frestelser att söka kärlek och förströelser utom sitt hem, tänkte han. Men genast infann sig tviflet. Skulle hon värkligen lära sig att älska ett barn, som ej var häntes eget? Eller om barnet doge vid spääd ålder, skulle hon ej då,

än mer förtviflad, störta sig in i alla möjliga lättsinniga förbindelser? Eller om hon själf ginge bort och barnet stode där ensamt och öfvergifvet, kanske med en half uppfostran, förskjutet af Fabians anhöriga? Så långt hade det således gått, att han med sitt försök att ge Dagmar ett lifsmål ej uträttat annat, än tagit bort hennes religiösa tro, som med all sin bristfällighet dock utgjorde någon hållpunkt för henne, samt ej ens kunde visa henne vägen till räddning, utan att kanske med detsamma göra en annan liten varelse till ett viljelöst offer för omständigheternas makt!

6.

Mänskoanden är ett underligt ting. Eller skulle någon tro att Ragnar i dessa tärande strider, i själfva dessa naggande samvetskval, fann den rikaste källa till njutning?

Detta var dock händelsen, och därmed förhöll sig på följande sätt.

Under julen hade Ragnar författat en psykologisk novellett, bara för ro skull och utan att egentligen tänka sig någon fortsättning på detta slags författarskap. När Dagmar hörde novel-

letten uppläsas, blef hon utom sig af hänryckning. »Nä, men Ragnar», utbrast hon, »du är ju rent af skapad till novellförfattare! Sådant språk du har! Så du förstår att karaktärisera!» Öfverraskad och blyg, gjorde Ragnar åtskilliga invänningar, men från den stunden ansåg han sitt egentliga fält vara den psykologiska romanen. Hollander hade ju också berömt honom för det ypperliga sätt, hvarpå han i ett bref hade karaktäriserat deras gemensamme vänner i Lund. Ragnar trodde sig nu förstå hvarför det varit honom så ohyggligt svårt att skriva poesi de sista åren. Det var icke skaldegåfvan, som öfvergifvit honom, hvilket han nästan börjat inbilla sig, utan endast lyriken, som ju merendels är begränsad till ungdomens period. Han skulle nu med ens skaffa sig rykte genom en stort anlagd berättelse. Den själskamp, som han just för tillfället genomlefde, skulle bli det första rika ämnet för hans skildring — åh, det var ju liksom en ödets skickelse att Dagmar kommit i hans väg! Han började nu med den största omsorg utarbeta sina dagboksanteckningar, hvilka skulle utgöra materialet till hans första roman. Liksom arbetet med Tegnér's afhandlingen fått ligga nere för arbetet på Dagmars utveckling, så kom nu detta sista, honom själf omedvetet, att försummas och betraktas som bisak i jämförelse med dagboksskrifveriet — en omständighet, som nog i sin mån bidrog därtill att han sjönk i Dagmars ögon. Romanen skulle behålla dagboksformen,

liksom Goethes »Werther», något som för öfrigt vore nästan en ästetisk nödvändighet, enär det mästa och bästa däri ju blefve skildringen af hans egna tankar och känslor, hans grubbel, hans inre strider. Det skulle bli ett epokgörande arbete, som i likhet med »Werthers leiden» skulle framställa en typ för ett helt tidevarf, men en typ för det nittonde seklets reflexions-sjuka. Hans bemödanden att studera sin egen karaktär fingo därmed en starkare drifkraft än förut, när han åsyftat endast att rätta sina fel och utveckla sig till en god mänska. Med spionens ihärdighet lurade han ut hvad han ville dölja för sig själf, med anatomens kallblodighet dissekerade han sina handlingar ända in i deras hemligaste motiv, med brottmålsdomarens obehaglighet tillbakavisade han hvarje skenbart förmildrande omständighet. Hans själfintresse blef snart så öfvervägande psykologiskt, att han värderade fröjd och smärta hufvudsakligen efter den själfkänedom han skaffade sig därunder. Det gick därmed så långt till slut, att när han äntligen trodde sig vara på vägen att bli en nedrig skurk, om han ej samlade hela sin motståndskraft, då — ja, nog led han förfärligt, men på samma gång njöt han obeskrifligt af det i psykologiskt hänseende högst »intressanta» fenomenet.

Nåväl! Tiden gick.

Den tanken, att Dagmar skulle taga sig ett fosterbarn, dök upp hos Ragnar allt oftare. När

han ej lyckades upptäcka någon annan utväg, framställde han slutligen saken för Dagmar och vann utan svårighet hennes samtycke, då hon insåg omöjligheten att få ett eget barn. Fabian, som därefter fick del af förslaget, svor och dundrade öfver »en sådan galenskap . . . och sådant . . . förbannadt.» Men icke dess mindre sökte Dagmar upp åt sig en nyfödd liten faderlös gosse, och när åtskilliga förberedelser vidtagits, for hon själf och hämtade barnet, i den visheten att Fabian med glädje skulle finna sig däri, när saken förelåge som ett fullbordadt faktum.

Det var en dag i midten af april.

Ragnar satt i sin gungstol, dyster i hågen, utan att egentligen veta hvarför. Han tänkte på Dagmar och barnet, som när som helst kunde väntas. I fönsterkarmen hade Sipp, Dagmars lille pudel, hoppat opp och satt där på sina bakben, orörligt och tåligt stirrande framför sig ut genom fönstret. Det småduggade på rutorna, men eftermiddagssolen lyste det oaktadt in i rummet och på Sipp, den stackaren, hvilken Dagmar skämtsamt öfverlämnat åt Ragnar, som ett slags ersättning för henne själf, medan hon var borta.

Just som Ragnar undrade hur Fabian skulle bete sig, hördes plötsligt långsamma steg i trapporna, tamburdörren öppnades sakta, och efter några hastiga hviskningar förnams ett spädt skri, när köksdörren slogs igen. Knappt hade Ragnar

hunnit fatta sig efter den ovanliga rörelse, hvaraf han bemäktigades vid tanken på det lilla barnets närvaro, förrän ljudet af en häftig ordväxling trängde in till honom. Han öppnade sin dörr på glänt och lyssnade. Som han förmodat, var det Fabian, som blifvit ursinnig öfver den mot hans vilja företagna tillökningen i familjen, men rösterna drogo sig hastigt längre bort, in i kabinettet, och endast på en eller annan lösryckt svordom kunde Ragnar förstå att tvisten fortfor länge. Trött af att lyssna, stängde han sin dörr och väntade på att Dagmar skulle komma och berätta hvad som tilldragit sig. Den ena kvarten förflöt dock efter den andra, den ena timmen efter den andra, utan att Dagmar hördes af. Fabian gick ut, men ingen Dagmar syntes till ändå. Ragnar undrade hvarför hon dröjde, hvarför hon ej skyndade sig in till honom på denna för dem bägge så viktiga dag, och snart smög sig öfver honom ett slags svartsjuka på det lilla barnet, som tog hennes uppmärksamhet så mycket i anspråk, att hon alldeles glömde bort honom själf. Han tänkte gå in och höra sig för, men tillbakahölls af en oförklarlig aning om att han icke var på sin plats därinne. Fabian kom tillbaka, men ingen Dagmar syntes till ändå. Efter en stund hördes hon sätta sig till pianot och sjunga! Det hade således blifvit godt med Fabian, något som ju var att vänta, om också det skett med en förvånande hastighet — men hvarför dröjde hon?

Det var glada visor hon sjöng, sprittande glada, eller manne det låg i det öfverdådiga sätt, hvarpå hon sjöng ut hvarje ton med sin fylliga stämma, hvilken aldrig klingat så skönt som nu? Plötsligt afbröt hon sig midt i en ton. Det var naturligtvis barnet, som lockat hanne från pianot! Man skulle få se, tänkte Ragnar, att detta barn hädanefter skulle bli hennes afgud, liksom han själf förut, och detta vore godt och väl, om inte det toge slut, liksom hennes kärlek till honom själf nu vore på vägen att taga slut! Liksom för att trösta sig tillsammans med en olycksbroder, gick han bort och smekte Sipp, hvilken alltjämt satt kvar i fönsterkarmen, orörlig, på sin stjärt och sina bakben, med uppsynen hos en filosof, som tänker sig in i det absoluta intet!

När Ragnar äntligen gick in till supén, mötte honom Dagmar med ett strålande leende.

»Nu har jag den lille här», hviskade hon.
»Tack, älskling! Hvad han är söt! Jag kan inte beskrifva hur lycklig jag är.»

»Det behöfs inte, min lilla vän. Jag ser det nog, och det är ju bra.»

»Det var en förfärligt svår stund med Fabian, må du tro. Men nu sitter han inne hos barnet, har suttit där en hel timme. Jag tror han kommer att skämma bort den lille allt för mycket.»

»Åh, ännu är det inte farligt.»

Dagmar ropade på Fabian att téet var i ordning, och Fabian kom, sluddrande på målet af lutter förtjusning. Dagmar hade lagat en varm rätt, högtiden till ära, men den annars så glupske Fabian glömde bort de förträffliga kotletterna, bara för nöjet att beskrifva hur barnet såg ut och hur det låg nerbäddadt i en för tillfället improviserad liten säng.

»Han har redan fått hår», utbrast han och skrattade förnöjd.

»Men du ville ju inte veta af något fosterbarn?» invände Ragnar skämtsamt. »Jag tror att du ändrat åsigt nu.»

»Ja-ha-ha-ha-ha», svarade Fabian och rodnade af förlägenhet. »Men fan ta' mig, om jag tagit emot hvilket barn som hälst! Det svär jag på.»

»Egentligen», föll Dagmar in, »är det doktor Möller, som är barnets fosterfar. Ty det är honom, som jag har att tacka för att det kom hit.»

Ragnar trampade henne på foten, som ett tecken till att hon skulle tala försigtigare. Men Fabian befann sig för tillfället i sådant lynne, att hvarje särskild försigtighet var öfverflödig.

»Hvad», utbrast han och skrattade, »inte kan Möller vara fosterfar, när du är fostermor?»

»Nej, men han *borde* vara det.»

»Ja, men nu är han det inte, utan det är jag. Förstår du inte det, Dagmar, att om du är fostermor, så kan inte Möller ...»

Dagmar föll in med ett så friskt och ohäjdadt skratt, att Fabian blef alldeles handfallen och rodnade på nytt, liksom medveten om sin dumhet, hvilket dock ej var händelsen.

»Hör, Fabian», yttrade Dagmar, sedan skrattet väl hunnit lägga sig, »tycker du inte Möller och jag kunde säga du till hvarandra? Det är förunderligt att du inte föreslagit det själf.»

»Ja-a», menade Fabian», det skulle då vara därför att han är din bästa vän, men inte därför att han är fosterfar, om du är fostermor. Ja, skratta du! Men så dum är jag min själ inte, att inte jag begriper det!»

»Nej, du är visst inte dum, Fabian. Tack, Ragnar! Hjärtligt tack för den lille guds ängeln du har skänkt mig!»

»Hör, nu skriker han!» utbrast den förtjuste fosterfadren. Och när Dagmar skyndat in till barnet, tog Fabian fram och bjöd cigarr — något som icke händt förut under hela den tid, som Ragnar varit i hans hus.

Hade meningen varit att med detta barn skaffa Dagmar någonting, som utfyllde hennes lif och mildrade samvaron med Fabian, kunde verkligen resultatet ej blifvit bättre än det tycktes bli. Dagmar, som log och sjöng ifrån morgon till kväll, tänkte knappast på annat än barnet, »hännes sista kärlek», såsom hon ibland sade. Fabian var som förvandlad. Han gick omkring i det briljantaste lynne, bjöd upprepade gånger

på cigarr och glömde stundom till och med att vattna sina hyacinter. Blef han häftig, behöfdes endast att Dagmar sade: »sch! barnet!» — och han listade sig genast på tå in till sig själf.

Allt detta oaktadt, plågades Ragnar oupphörligt af en förstämning, som han ej lyckades förjaga. En vigtig orsak därtill var hans ekonomi; när Dagmar fått betaldt för rum och mat, hade han nämligen ej ens 200 kronor kvar af lånet och skulle därmed uppehålla sig, tills han finge någon plats i Stockholm. Men hvad som pinade honom vida mer, fastän på helt annat sätt, var den förändring, som barnet åstadkom i hans förhållande till Dagmar. Sällan kunde han ostördt få samtala med henne. Nästan aldrig kom hon in till honom på hans rum, som hon förr brukat göra, för att läsa eller språka. Han började känna sig öfverflödig och längtade bort, på samma gång som skilsmässan föreföll honom som en inträdesport i lifvets öcken. Det värsta var att Dagmar, hvars uppslupna glädtighet ofta slog om till retlighet gent emot honom själf, nästan tycktes finna en glädje i att plåga honom. Fick hon ej tag i annat, började hon tvist om en teaterpjäs, som Ragnar utarbetat efter ett af henne uppgjort utkast. Meningen var till en början att de gemensamt skulle uppträda som författare till detta stycke, om hvars glänsande framgång ingen af dem hyste något tvifvel. När så barnet kom och Dagmar upptogs af omtankar om dess skötsel, förlorade hon

intresse för både författarskap och annat samt skänkte Ragnar manuskriptet till pjesen. Först, när han tvekade att mottaga denna gåfva, beskyllde hon honom för tillgjordhet och häntydde på att han ej älskade henne, då han ej ville göra henne till viljes i denna lilla småsak, hvilket han så mycket hellre borde göra, som han själf gifvit pjesen allt det värde den hade. Sedan, när Ragnar tagit emot skänken, med vilkor att i ett företal få omnämna sin skuld till henne, kastade hon fram att han ej kunde dölja sin förtjusning, gaf honom vinkar om att han var egoist och insinuerade stundom på ett förnärmande sätt att han finge henne att tacka för sitt rykte som författare. Till slut brände Ragnar i förargelsen upp manuskriptet. Han vämjdes vid att hos Dagmar upptäcka det ena fula draget efter det andra. Ofta sade han sig själf att hennes sträfvan efter godt anseende, hennes rädsla för mänskors omdöme, var det enda goda, som han värkat på henne. Och till och med detta goda, tyckte han, vände hon ofta till ondt, därigenom att hon i så hög grad tog hänsyn till hvad människor skulle säga om hennes handlingssätt, att hon ej brydde sig det minsta om huruvida hon handlade rätt eller ej.

Men det behöfdes endast att Dagmar visade honom en vacker sida af sin karaktär eller att han ute i staden hörde henne berömmas — då såg han åter upp till henne som till den ädlaste varelse på jorden och förbannade sin misstänk-

samhet. Och det behöfdes endast att hon kom emot honom med ett utbrott af den mäst hän-gifna kärlek, med ett glödande uttryck af tack-samhet eller med något af dessa i hans egna ögon hädiska smeknamn, som ju i alla fall be-visade hannes gränslösa beundran — då blef han som tillintetgjord af blygsel, af blygsel öfver att ett enda ögonblick ha kunnat betvifla hannes kärlek, hannes godhet, hannes själsstorhet. Då föreföll han sig själf så nedrigt usel gent emot henne, som höjt sig, utvecklat sig, på samma gång som han själf däremot sjunkit djupare ner i både lifsåskådning och moral. Han ransakade sitt inre med större stränghet än någonsin och fann ej annat än egoism på bottnen, denna fina, förrådiska egoism, som tycktes liksom hopvuxen med hans innersta varelse.

»Du, högsta väsende», bad han en gång och föll ner på sina knän, »du högsta väsende, som ser allt och känner allt, ge mig kraft! Gör mig stark och god!» Och fastän han ej hade klart för sig hur han skulle tänka sig detta högsta väsende, greps han till den grad af känslan af sin hjälplöshet, att hans bön vidgade sig ut till en brinnande trosbekännelse, till en kraftig föresats, hvarunder han liksom ränsade bort hvarje spår af dålighet, som funnits i hans själ. Han reste sig förunderligt stärkt. Men när han så kom att tänka på hvad han läst någonstades, att man aldrig är så värtalig som när man talar till det osynliga, då slog det honom, att den

styrka och lycka, som han efter bönen erfarit, måtte berott på känslan af hans egen värtalighet i bönens ögonblick. Alltså egoism äfven här! Egoism äfven i den vackraste handling, då han trodde sig uppgifva sitt eget jag och kasta sig i den högstes armar!

7.

Så förflöt våren, under de mäst olika stämningar, hastigt växlande som vådret i april.

Ragnar hade bestämt sig för att resa den siste maj, direkt till Stockholm, utan att ens besöka sitt hem, ty han blygdes öfver att ej ha skrivit sin afhandling och ville dessutom undgå alla närgångna frågor om Dagmar. I ett till modren adresseradt bref, hvori han redogjorde för orsaken till sitt uteblifvande, låfvade han att snart, senast inom ett år, ha en roman färdig, som med ens skulle ge honom ett rum bland litteraturens stormän. I denna roman, skref han, skulle han skildra det förhållande, hvori han stått till fru von Döhnen, och då skulle hela världen få se hvilken ädel kvinna hon var och hur ädelt han själf handlat.

Ju närmre det led mot skilsmässans ögonblick, dess mer sällsynta blefvo de små missälligheter, som på den senare tiden uppstått mellan Ragnar och Dagmar. De sista dagarna voro som en efterklang af den lyckligaste perioden i deras samlif, som en eftersommar under hösten, när bladen gulnat och blommorna vissnat, men solen lyser varm och luften är ren.

Den näst sista dagen, sedan Ragnar gått ut i staden, rann det honom plötsligt i minnet att han glömt låsa ner sin dagbok. Han skyndade hem, och vid inträdet i sitt rum såg han Dagmar uppkrupen i soffan, med dagboken i sitt knä. Han ville taga den ifrån henne, men hon var nyfiken att läsa hvad där stod, och efter en liten skärmytsling fick hon sin vilja fram. Ragnar, som tog plats vid hennes sida, följde med spändt intresse hennes minspel, ängslig öfver att hon skulle stöta sig på ett och annat, som han yttrat om hennes nyckfullhet, snålhet och böjelse för intriger — yttranden, som han nu bittert ångrade, när han såg hennes älskliga min och tänkte på de ljufva dagar, som sist förflutit. Det var honom ej möjligt att i Dagmars uppsyn läsa någonting annat än den mäst lifliga nyfikenhet. Plötsligt brast hon ut i ett skallande gapskratt; det var, när hon såg hvad han yttrat om hennes snålhet.

»Jaså, du tycker jag är snål!» utbrast hon och skrattade med full hals.

Ragnar ville förklara sig, men hon bad honom vara tyst och fortsatte läsningen lika ifrigt som förut, lyssjande på honom, när han ibland ville ta boken ifrån henne eller förklara någonting, som han ångrade att han skrivit.

»Tack Ragnar», sade hon, när hon kommit till det sista bladet. »Det var riktigt intressant. Det kan tryckas utan den minsta ändring. Vet du, Ragnar, jag måste vara en bra besynnerlig karaktär!»

»Jaså, du tror verkligen att det blir intressant?» frågade han, utan att svara.

»Åh, du skall få se att man kommer att sluka boken! Men säg mig, anser du att en sådan karaktär som min kan älska fullt sant och rent?»

»Anser?»

»Ja, det har jag ofta tänkt på under den sista tiden. Jag måste verkligen vara helt olik andra kvinnor. Tror du att en sådan karaktär som min kan bli lycklig?»

»Det var en besynnerlig fråga. Du har ju, allt sedan barnet kom, nästan aldrig talat om annat än hur lycklig du känt dig.»

»Ja, barnet! Gud välsigne den lille förtjusande rare pojken! Honom tror jag att jag skall älska hela mitt lif, mer än mitt lif. Bara jag måste få behålla honom!»

Ragnar satt och tänkte på hennes besynnerliga fråga: om han trodde att en sådan karaktär som hennes kunde älska fullt sant och rent.

Hon måtte således aldrig, tänkte han, ha älskat honom riktigt, ej ens förr, innan barnet kom! Detta föreföll ytterst märkvärdigt. Det kändes som en kråssad illusion att tänka därpå.

»Du har väl ändå älskat mig en liten smula», yttrade han nästan blygt, med någon tillsats af förebråelse.

»Jag har älskat dig gränslöst, Ragnar», utbrast hon. »Det har varit min förbannelse att jag ej kunde glömma dig. Om dagen har jag slutit mig till barnet och Fabian, men om natten har jag nästan alltid legat vaken och tänkt på dig. Det är just det besynnerliga.»

Och de tyckte bägge två att de voro besynnerliga varelser, högst egendomliga, helt och hållet olika andra män och kvinnor. De fördjupade sig i förvåning öfver de märkvärdiga motsägelser, hvilka bägge trodde sig ha upptäckt i sina karaktärer. Den ene frågade hvad den andre tyckte, och det blef ett lifligt meningsbyte, som mynnade ut i en ömsesidig häpnad öfver att de kunde sitta och tala så kallt om sig själfva och sin kärlek, fastän de redan nästa dag skulle skiljas, för att kanske aldrig återse hvarandra.

»Jag är och förblir dock alltid din», sade Dagmar slutligen, när hon måste gå ut i köket och laga middagen.

»Och jag kommer aldrig att älska någon annan än dig», försäkrade Ragnar, i den fasta

öfvertygelsen att hans kärlek till henne skulle utgöra den största händelsen i hans lif.

Han följde henne sedan hvar hon gick, i köket, i skafferiet, i barnkammaren, ehuru Fabian mot vanligheten satt hemma. När ingen såg det, smög han hastigt armen kring hennes lif och kysste hennes panna. Då svarade hon med något af dessa tillbedjande smeknamn, som förut alltid hos honom väckt en känsla af blygsel, men som nu på det ljufvaste smekte hans öra, när han tänkte sig den välsignelserika följden af hans vistelse i detta hem, där hon numera fått någonting att lefva för. Efter middagen satt han och hviskade förtroligt med henne, medan Fabian i skjortärmarna genomgick sina räkenskaper några steg ifrån, och sedan sjöng hon länge för honom, sjöng hans älsklingslånger, sjöng om kärlek och trohet i evighet. Sången dog slutligen bort i melankoliska fantasier på instrumentet, och rundt omkring föreföll honom allt som ett vemodigt farväl, ett farväl till en lycklig tid, som aldrig någonsin skulle komma tillbaka.

Plötsligt hörde Ragnar ett dämpadt rop från pianot, och Dagmar sjönk sanslös ner till golvet, förrän han hunnit fram.

Fabian kom till. Dagmar bars in i sängkammaren, och Ragnar, som af granlagenhet stannade i salongen, tyckte sig efter en stund höra att hon frågade efter honom. Fabian kom ut och bad honom gå efter läkaren.

»Hur står det till med henne?» frågade Ragnar ängsligt.

»Jo», svarade Fabian med gråten i halsen, »hon ligger och talar så besynnerligt . . . pratar om excelsior . . . och sådant . . . och sådant . . . och djäfla besynnerligheter . . .»

Läkaren, hvilken snart infann sig, förklarade att sjukdomen var en obetydlighet, som icke det minsta vore att fästa sig vid. Men Ragnar gick hela natten i sitt rum och ängslades, medan han då och då packade ner en del af sina saker i kappsäcken.

Fram emot morgonen gick han till hvila. Men han lyckades ej falla i sömn, utan pinades alltjämt af tankar på att ej få säga ett ordentligt farväl.

Äntligen, när tåget om ett par timmar skulle gå, fick han bud att Dagmar vaknat och ville tala med honom. Han satte sig på kanten af hennes säng och ville säga tusen saker, men Fabian eller jungfrun eller amman kommo ständigt och störde. Betydelsefulla blickar och varma handtryckningar fingo tolka hvad han kände, och Dagmar höll kvar hans hand i sin, utan att på minsta sätt bry sig om Fabians närvaro.

»Blef du ängslig i går, min älskling?» frågade hon, när de blifvit ensamma för ett par minuter.

»Jag väntade på slutet hvarit ögonblick», svarade han. »Hvad det kom hastigt!»

»Nå, hvad skulle du tänkt, om jag dött?»

»Hvad jag skulle tänkt? Åh!»

»Du skulle bestämdt ha funnit det ganska intressant», yttrade hon skämtsamt, med sin matta stämma. »Du skulle visserligen ha sörjt mig, men på samma gång funnit en viss njutning i att vår kärlek slutat på ett så romantiskt sätt. Har jag inte rätt?»

Ragnar smålog förläget, ty han hade verkligen haft några tankar ditåt. Men det var ej tillfälle att fortsätta samtalet. Han måste säga farväl. Dagmar brast i gråt och hade svårt för att släppa hans hand. Äfven Ragnar höll på att förlora sin själfbehärskning i det sista ögonblicket, isynnerhet när Fabian med rörelse framräckte sin hand och bad honom ej glömma bort »sina vänner i Lund».

En half timme därefter satt Ragnar i en snälltågskupé, på väg till Stockholm. Han hade krupit in i ett hörn och stirrade genom fönster-rutan oafbrutet, utan att taga notis om de medresande. Hur mycket än skilsmässan från Dagmar smärtade honom, kunde han icke dölja för sig att han erfor en känsla som af befrielse från ett odrägligt tryck. Landskap efter landskap drog förbi hans syn, utan att han egentligen fäste någon uppmärksamhet vid dessa växlande naturscenerier, men det var honom en njutning att tänka sig att det rullande järnvägståget förde honom allt längre bort. Historien med Dagmar tycktes honom redan som en afslutad period i hans lif, nyttig för hans utveckling. Nu skulle

han med förnyade krafter, starkare till sin karaktär och rikare på erfarenhet, sträfva fram till sitt mål.

Excelsior!

Han skulle nog lyckas. Hela framtiden log emot honom. Kanske, när man en gång skulle skildra den svenska literaturen på 1870-talet, att man då som vitterhetens ypperste representanter skulle nämna honom vid sidan af . . . åh! kanske det skulle heta: Viktor Rydberg, Karl Snoilsky, Ragnar Möller . . .!

Hans reskamrater hade svept in sig i sina filter och halfågo snarkande på sofforna. Tänk om de haft en aning om att de åkte tillsammans med en person, hvars namn om några år skulle genljuda kring hela Sverges rike!

Om han bara lyckades göra sitt blifvande skådespel om Jesus af Nazaret till ett klassiskt mästervärk! Det skulle då kanske heta i literaturhistorien: först Ragnar Möller, sedan Viktor Rydberg och Karl Snoilsky! Nåja, det kunde ju hända att det under tiden växte upp någon annan, som toge rummet före Snoilsky.

För öfrigt, äran skulle han ej sätta i främsta rummet. Han skulle aldrig glömma sitt valspråk: excelsior!

Men tänk ändå om literaturperioden skulle kallas — det möllerska tidehvarvet!

Åh!

Tredje afdelningen.

I.

»Du är en fantast», hade krigsrådet Möller yttrat, när Ragnar omtalade sin afsigt att resa till Stockholm och slå sig på tidningsmannayrket. Ungefär detsamma hade Gunnar upprepade gånger sagt, i den öfvertygelsen att Ragnar var klippt och skuren till professuren i ästhetik och att simpel tidningsmannavärksamhet för öfrigt var en alltför tarflig sysselsättning för en person i hans samhällställning.

»Du kommer att ångra dig», hade vännen yttrat, »när du finner att alla vända dig ryggen och att du får tiggas fram eller sälja din öfvertygelse.»

Ragnar var i högsta grad rädd om sitt anseende och ville för intet i världen utsätta sig

för skammen att låta sin öfvertygelse påvärkas af materiella hänsyn. Men allt, hvad Gunnar invände, studsade tillbaka för den fasta tron att ingen hederlig karl, som vill arbeta sig fram i världen, behöfver frukta vare sig missaktning eller nöd. Det föreföll Ragnar dessutom alldeles oantagligt, att en person med goda laudatur i ästetik och filosofi samt med en erkänd poetisk begåfning ej med uppräcкта händer skulle hälsas välkommen i hvilken tidningsredaktion som helst. Och hade han väl erhållit fast fot någonstädes, skulle han nog, därom var han öfvertygad, visa hela världen att det var mannen, som adlade yrket, och inte tvärtom!

Ragnar var således vid det bästa mod, när han med sina 150 kronor i fickan skulle försöka sin lycka i Stockholm, där han ej hade någon slägt, ej någon vän, ej ens en bekant, som han kunde vända sig till med bön om råd eller hjälp, i fall han skulle råka i sjukdom eller andra svårigheter.

»Jag behöfver bara», tänkte han, »gå opp till redaktör Valldén i Stockholms dagblad, och så får jag snart både befattning och bekanta och allt hvad jag kan önska mig.»

Men utom det att han i sin naivitet föreställde sig det att få en anställning som den allra lättaste sak, om man hade förmåga och lust för arbete, så hade han ej tagit i beräkning sin blyghet och sin stolthet. Hur enkelt han än tyckte det var att gå opp till herr Valldén

och säga: jag är Ragnar Möller, filosofie doktor, utsedd till docent i ästetik vid Lunds universitet, men med större lust för tidningsmannabanan och dessutom prisbelönt skald, får jag tillbjuda er min tjänst? — så var det honom omöjligt, när det kom till stycket, att gripa sig an och gå upp till herr Valldén. Han stod ett par gånger i porten, besluten att öfvervinna sin blyghet. Men så tänkte han sig möjligheten af ett afslag, emot all förmodan, och den skammen ville han ej utsätta sig för, icke till något pris i världen.

Ragnar uppsköt alltså dag för dag att besöka Stockholms dagblads redaktör. Han hade för öfrigt till en början nog att göra med en serie korrespondenser, hvilka han af en ren tillfällighet fått uppdrag att skriva till Skånska aftonbladet.

Men det började se mörkt ut för honom i ekonomiskt hänseende. Korrespondenserna, som voro fullt anonyma, ådrogo sig visserligen en rätt smickrande uppmärksamhet, men inbragte honom ej mer än 40 à 50 kronor i månaden, och det var dyrt att lefva som korrespondent. Hur han än sparade på slantarna, måste han minska sitt lilla kapital med den ena tian efter den andra.

»Nu blir jag tvungen att gå till Valldén med allra första», sade han sig själf allt oftare. Men det var ej med samma lugna tillförsigt som förr, som han tänkte sig en framtid i prässens

tjenst. I anfall af missmod sökte han en kamrersbefattning i Åmål och en plats som folkhögskoleföreståndare i Dalarna, men erhöi ej ens ett svar på någon af sina ansökningar.

»I dag går jag till Valdén», tänkte han hvar morgon, för hvar gång med starkare föresats att handla. Men blygheten och stoltheten ställde sig alltjämt i vägen för honom i det afgörande ögonblicket.

Då kom, i september, Hollander som en räddande ängel. Hollander hade på tre års tid hunnit samla sig en liten förmögenhet i Brasilien, där han först arbetat som ingenjör i ett bolags tjänst och därefter anlagt en tändsticksfabrik för egen räkning. Nyligen gift med en ung engelska, som han träffat där ute, kom han till Sverge på besök, för att presentera sin hustru för släkt och vänner.

Ragnar, som ej hade mer än 50 kronor kvar af sitt kapital, beslöt använda hälften däraf till en efter hans omständigheter lukullisk middag tillsammans med det nygifta paret. Gästfri af naturen, och dessutom ängslig för att vännen skulle märka hans ekonomiska bryderi, ansåg han att fästligheten ej kunde gå af för mindre, fastän det sved i honom vid tanken på hur många goda middagar han kunnat skaffa sig själf för denna summa, i stället för att han nu en längre tid måste inskränka sitt viktigaste mål till en kopp kaffe med bröd.

Efter middagen, som äts på Hasselbacken, blef Hollander omringad och gratulerad af åtskilliga bekanta, som af det vackra vädret lockats ut till den förtjusande platsen. De fläste gingo strax tillbaka, hvar till sitt sällskap, men en liflig medelålders man, hvilken presenterades som professor Björk, slog sig ner och pratade.

Ragnar hade just i tidningarna läst en notis om ett storartadt arbete, hvars utgifvande förbereddes under Björks ledning, en skandinavisk encyklopedi, hvartill nordens förnämste vetenskapsmän låfvat sin medvärkan. För att erhålla några detaljer till sin korrespondens gjorde han blygsamt en fråga rörande planen för detta verk, tillika i den tysta förhoppningen att bli anmodad skrifva någon artikel och således få sitt namn upptaget bland den lysande förteckningen på medarbetare. Björk, som tycktes uppgå helt och hållet i encyklopedien, var ej sen att göra frågan till utgångspunkt för en lång ingående förklaring, som han allt som oftast afbröt med att ta sig en pris snus eller berätta en anekdot ur sitt påtagligen rika förråd på sådana.

»Hör», frågade Björk plötsligt, »känner doktorn kanske någon, som skulle kunna hjälpa mig med manuskriptgranskningen?»

Ragnar började lifvas af hopp om arbete.

»Jag har», fortsatte Björk, »med ljus och lykta sökt efter en sådan person. Fastän jag har tio medarbetare i redaktionen, duger ingen att

granska och förkorta manuskripten. Och jag har gjort försök med andra också, men ingen duger.»

Ragnar grep sig an med att erbjuda sin egen tjänst, och sålunda kom det sig att han plötsligt, på försök, fick anställning i redaktionen af Skandinavisk encyklopedi. Redan första dagen, när han hade uppdrag att anmärka och rätta språkfel i ett korrektur, märkte han att Björk öfverraskades af hans språksinne och kritiska blick. Ragnar insåg nu hur stort gagn han haft af sina långa promenader med fadren, hvarunder han ej allenast vant sig vid att uttrycka sig klart och på sak, utan äfven lärt sig att lägga en kritisk måttstock på allt hvad han hörde och såg. Han erhöll genast fast anställning, med 125 kronor i månaden som lön. Efter hand fick han äfven hela manuskriptgranskningen öfverlåten på sig. Detta i sin ordning bragte honom i en särskild ställning till åtskilliga medarbetare, såväl utom som inom redaktionen, hvarjämte det medförde närmare beröring med hufvudredaktören, med hvilken han ofta samarbetade. Småningom blef det till Ragnar, som man i chefens frånvaro vände sig med alla redaktionssaker, och Björk var under en större del af dagen upptagen af sin befattning i vetenskapsakademien. Efter ett halft år fick Ragnar sin lön fördubblad, och när han kort därefter, i en tidningsrecension öfver något af de första häftena, kallades redaktionens souschef, erhöll han liksom ett intyg på hvad man redan i tysthet erkände, att han var Björks närmaste man.

Ragnar trufdes utomordentligt väl i sin nya ställning. Det var ej allenast därför att han kunde äta sig mätt utan bekymmer, bestå sig en cigarr utan samvetsskrupler och i det hela motse den närmaste framtiden utan oro. Själva manuskriptgranskningen, som för de fläste skulle varit en tortyr, beredde honom ett nästan oblandadt nöje, därigenom att den på det kraftigaste bidrog till hans utveckling. Tvungen att leta efter grammatikaliska fel och osvenska talesätt, fick han alltmer blicken öppen för det svenska språkets lagar, något som ju var af den största vikt för en blifvande författare. Genom att omskrifva dunkla ställen och sammandraga långgrandiga beskrifningar uppöfvade han sin för en skriftställare lika viktiga förmåga att ge tanken ett på samma gång klart och koncentreradt uttryck. Nödvändigheten att kontrollera uppgifter och jämföra med källskrifter gaf honom ständigt anledning till studier och reflektioner samt ledde hans kunskapsbegär in på en mängd områden, som förut varit honom mer eller mindre främmande. Till och med naturvetenskapen, som han förut hade sett ner på med ringaktning, liksom de fläste boströmaner, började fångsla hans intresse, när han fick öga för dess omätliga betydelse för hela den nutida civilisationen. Men ju mer han selsatte sig med denna olikartade mängd artiklar, som det var hans uppgift att i formelt afseende granska, dess flere luckor upptäckte han i sin egen bildning. Det föreföll honom, som hade

nästan hela studietiden för honom varit till det mästa spild. Hvad han lärt sig i skolan hade gått in genom det ena örat och ut genom det andra, såsom förhållandet var med en massa historiska namn och årtal, som han måst lära sig utantill, eller också varit utan ringaste gagn för honom i det praktiska lifvet, såsom förhållandet var med hans vackra kunskaper i språk, med hvilka han ej kunde våga sig i samtal hvarken på tyska, franska eller engelska. Hans ästhetik och filosofi hade visserligen gifvit honom en del i behållning, men hur litet mot hvad de skulle gifvit, om han haft ett mera reelt vetande som underlag! Hvad visste han egentligen om naturen och mänskorna? Han visste att Kanton låg i Kina och Teheran i Persien, men hur litet visste han om kinesernas och persernas lif och samfunds-förhållanden? Hvad nytta eller glädje hade han väl däraf, att han som pojke fått lära sig latinska namn och minutiösa beskrifningar på en mängd ovanliga örter, som han dessutom ej kunde känna igen i naturen, eller beskaffenheten af stjärt-pännorna hos en fågel, som han aldrig skulle få se! Nu stod han där med sin doktorstitel och alla dessa döda minnesläxor, utan att kunna säga namnet på de olika träden i Humlegården, utan att veta hvad det var för en fågel, som kvittrade i skogen!

Den öfvertygelsen, hvartill Ragnar sålunda kom, att han egentligen visste nästan intet, var dock så långt ifrån att nedslå honom, att den

endast stegrade hans längtan efter kunskaper. Han erfor en brinnande håg att lära sig allt möjligt, äfven praktiska saker, som för honom numera fingo en ökad betydelse. Det kom öfver honom en lefnadslust och värksamhetslust, som han förr ej erfarit. Han ville taga del i de kommunala bestyren, kämpa med i de religiösa stridigheterna, kasta sig ut i det politiska lifvet, för att därunder utveckla sig till en verklig personlighet, för hvilken ingenting mänskligt vore främmande. Något, som i sin mån bidrog till detta plötsligt påkomna intresse för den yttre verkligheten, var den ifrån Brandes utgångna literära väckelsen. Ragnar ämnade »sätta problem under debatt» i sina tilltänkta skönliterära skrifter, på sig själf tillämpande Björnsons af Hollander framhållna påstående, att den skald,

som i livets slingring står,
er bedste folkesanger.

Men det stannade vid önskningsar. Det enda resultatet af alla de praktiska funderingarna var att Ragnar började gymnastisera och ta kalla afrifningar för att stärka sin kropp. Ragnar behöfde merendels en knuff utifrån, för att sättas i rörelse, när det gällde någon större kraftansträngning. Men de personer, med hvilka han kom i beröring, voro alltför praktiskt ointresserade för att kunna ge honom den behöfliga knuffen, egga honom genom uppmuntringar eller eget exempel. Den enda skulle varit fröken Edela Vancke, som

i redaktionen biträdde vid korrekturläsningen. Fröken Vancke, som allt ifrån början visade honom en påfallande sympati, var en af dessa entusiastiska, energiska, begåfvade unga kvinnor, hvilka satt hela sitt lif in i kampen för sociala reformer, utan att förlora det oförklarliga något, som utgör en af kvinnans förnämsta prydnader. Hade Ragnar slutit sig till henne, som han af innersta hjärta önskade, skulle hon sannolikt ha ryckt honom upp ur obeslutsamhetens förslappning och gifvit hans lif en helt annan riktning än det fick. Men af fruktan att hon skulle mistänka någon ömmare känsla, tog han sig till vara för att lägga sitt intresse för mycket i dagen, och af fruktan att säga någon dumhet undvek han att yttra sina tankar rent ut under månget samtal, som kunde fört dem närmare hvarandra. Nu, som ofta, var det hans stolthet, hans blyghet och hans misstro till sig själf, som hindrade honom att gripa hvad han i tysthet erkände som en lycka för sig att vinna.

Redaktionen bestod för öfrigt mäst af unga filosofie doktorer, som arbetade för encyklopedien i afvaktan på ordinarie befattningar i akademierna eller de lärda ämbetsvärken. Där voro de flästa vetenskapsgrenar och de mäst olika typer representerade: filologen och bibliologen Ekerot, välfödd och godmodig, med ett outtömligt förråd af karaktäristiska ordvänningar och lustiga anekdoter, som ofta försatte hela redaktionen i den muntraste stämning; historikern Strand, som med

Westrin

nåsan öfver sina papper ansträngde sig med hop-svarfningen af invecklade perioder, tills han plötsligt kunde fara upp och strö omkring sig ett gnistrande fyrverkeri af genialiska galanterier; arkeologen Strömfält, som i sin naiva godtrogenhet kände sig oändligt smickrad öfver kamraternas drift med hans många egenheter; den tystlåtna botanisten Eurelius, med den trofasta blicken och det hjärtliga leendet; den lillgamle matematikern Nyrén, hvars artiklar voro skrifna med skönskrift och hvars yttranden voro korrekta som ett öfningsexempel; den tjenstaktige geografen Örnberg, som hade reda på allt, men aldrig öppnade sin mun, utom när han tilltalades; och slutligen den nervöse literaturhistorikern Sparrman, som tjattrade som en skata öfver lifvets vedervärdigheter. Björk själf, som merendels höll sig instängd i sitt mottagningsrum, var med all sin opraktiskhet och allt sitt pedanteri en ovanligt anderik natur, och fröken Alma Lund, som skötte bokhålleriet och utskref requi-sitionerna, kunde tjena som ett mönster i ordning och samvetsgranhet.

Dessa voro de personer, tillsammans med hvilka Ragnar dagligen arbetade. Hur olika de än voro sinsemellan, och hur olika deras um-gängeskretsar än voro, så var kamratanden inom redaktionen den förträffligaste. Missförstånd och tvister förekommo aldrig, än mindre det slags intriger, som ofta uppstår inom dylika inrättningar, där den ene så lätt går i vägen för den andre.

Genom sina kamrater och på grund af sin ställning inom redaktionen kom Ragnar dessutom i beröring med en mängd literära personligheter. Han valdes in i publicistklubben och sällskapet Idun samt blef god vän och bror med personer, hvilkas namn förut hade strålat för honom i ryktets magiska belysning. Edvard Morris, den bekante broschyrförfattaren, blef hans dagliga middagssällskap, liksom Ekerot var det redan från början af deras bekantskap. Tillitsfull af framgången, hyrde sig Ragnar en stor dublett och köpte möbler på afbetalning. Han såg ju alltmer sin gamla tro bekräftad, att ingen, som verkligt både vill och kan arbeta, behöfver vänta förgäfvos på inkomst och anseende. Han hade redan, med sina tretusen i lön, bättre stäldt för sig än en lektor i första lönegraden. Han fann sig omtyckt af alla, trots sin tystlåtenhet och en viss sträfhets, hvarmed han mot sin vilja bemantlade sin blyghet. Hans närmaste vänner gäfvos honom upprepade gånger bevis på sin aktning, fastän han ej stack under stol med sina frisinnade åsigter, som enligt deras mening voro att betrakta endast såsom en af hans älskvärda egenheter. I själfva deras skämt gaf deras aktning sig till känna, t. ex. när de kallade honom principkungen eller det absoluta dygdemönstret.

Ragnar skulle känt sig odeladt belåten med sin ställning — om han ej plågats af sin brinnande längtan att få uppträda som skönliterär författare.

Till en början var han så trött efter sitt dagsvärk, att han om aftonen ej förmådde sätta sig ner till sin käraste sysselsättning, om han aldrig så gärna velat. Tankarna voro som domnade, fantasien var som vingklippt, och handen vägrade nästan att föra pännan. Det enda, som han då kunde göra, var att läsa någonting lättfattligt, en roman eller ett annat populärt arbete.

»Nåja», tänkte han, »det betyder ingenting. Jag har framtiden för mig. Jag skall begagna det här året till att utveckla mig, så går det så mycket lättare sedan att ge innehåll åt mina skrifter.»

Och så läste han, dock ej som folk i allmänhet läser, oafbrutet sida efter sida. Han läste långsamt, punkt för punkt, gjorde hvarje märkligare uttalande till föremål för långa betraktelser och fördes därifrån öfver till ständigt nya själfstudier, genom sin benägenhet att tillämpa allt på sig själf. Hvarje psykologisk iakttagelse, som mötte honom i böckerna, ställde frågor till hans eget medvetande. Hvarje diktad karaktär föreföll honom som en mer eller mindre sann afspegling af hans egen. Läste han om en idealmänska, tyckte han sig själf vara detta ideal. Läste han om en bof, förskräcktes han öfver de många motsvarigheter, som han trodde sig upptäcka i sitt allra innersta. Och så väl i ena som i andra fallet hämtade han ur boken materialier till sin egen lifsåskådning eller rättesnören för sitt eget handlingsätt.

Men när året gått till ända, hade Ragnar endast upptäckt nya svårigheter, hvilka ställde sig i vägen för hans författarskap. Han kunde visserligen ej längre klaga öfver brist på tid, ty han hade numera ledigt om eftermiddagarna, ej håller öfver brist på poetiska idéer, ty sådana strömmade på honom i öfverflöd. Också var hans portfölj alldeles full med hastigt gjorda utkast och fragment, både novellistiska och dramatiska. Men hvar gång han skulle till att utarbete någon idé, var det liksom en ond ande förlamat hans uppfinningsförmåga. Hade han ett ypperligt problem att sätta under debatt, var det honom t. ex. omöjligt att finna den rätta lösningen, därför att den uppfattning, som han ville angripa, från vissa synpunkter tycktes honom ha ett visst berättigande. Hade han uppräningen till en lifsbild, med karaktärer och situationer fullt klara för sitt medvetande, sökte han förgäfvets efter det nödvändiga »problemet», som skulle sätta kronan på det hela. Än lyckades han ej få handlingen tillräckligt intressant, utan att på samma gång göra den mindre verklighetstrogen, hvilket han på inga vilkor ville tillåta sig. Än hängde han sig opp på någon naturskildring, på grund af sin obekantskap med den yttre naturens alla detaljer, än på någon psykologisk skildring, på grund af sin ängslan att taga miste i själsanalysen. Kom han stundom i farten och kände sig belåten, infann sig dock snart själfkritiken och dömde ut äfven

sådana saker, som i första ögonblicket syntes honom förträffliga.

»Nåja», tänkte Ragnar, »ännu är det inte farligt. Men om jag ej lyckats få någonting färdigt innan årets slut, då...»

Hvad som gjorde honom störst hufvudbry, var ovissheten huruvida han vore skapad till novellist eller dramaturg. Han lyckades bäst med dialogerna, hvilket tycktes honom vara ett bevis på dramatisk begåfning, men hans flästa ingifvelser kräfde novellistisk behandling. Om han bara kunde få klart för sig huruvida han skulle slå sig på novellen eller dramatiken, då...!

Men tiden gick, och Ragnar stod på samma punkt, endast med den skilnaden att han alltmer tviflade på sin begåfning. Och det värsta var att lusten växte, ju mer han tviflade.

Händelsevis kom han att läsa en beskrifning på hur Zola och Daudet arbetade. Med ens gick det liksom ett ljus upp för honom. Att han ej lyckats fullborda något af sina många arbeten, tycktes honom bero därpå att han ej, i likhet med dessa författare, gått ut och samlat typer och detaljer i det verkliga lifvet. Han hade varit för mycket romantiker och på samma gång haft en känsla af att romantikens tid var förbi! Det var denna motsägelse, ingenting annat, som förlamat hans produktionskraft! Nu skulle han göra anteckningar om allt hvad han såg och hörde, gå ut på gator och torg och studera lifvet, tvinga sig att endast se och samla,

jaga bort alla drömmier! Ifrån den stunden var det hos Ragnar en mani att ge akt på lifvet rundt omkring. Men drömmarna kunde han ej förjaga.

✻

2.

Med Dagmar korresponderade Ragnar flitigt i början. Sedan gick det som alltid, när man ej rákas personligen och ens intressen allt mer skilja sig: korrespondensen mattades af och upphörde slutligen. Men allt som Dagmar och kärleken till hánne förbleknade till ett minne, kom Ragnar med sin böjelse för idealisering att se både hánne och denna kärlek i ett förklaradt ljus, som allt mindre lämnade rum för några skuggor. Han älskade hánnes minne, liksom han förut älskat hánne själf, och ju mer han lefde sig in i hágkomsten af denna kärlek med dess välsignelserika frukter, dess mer öfvertygad kände han sig därom, att aldrig Dagmars like existerat på jorden, lika litet som en man älskat så rent och stort som han. Det var honom en njutning att tänka på denna stora kärlek, som på en ljuf och helig hemlighet, hvilken eggade honom att ytterligare fullkomna sig själf.

Detta uteslöt dock ej åtskilliga små förälskelser. När hälst Ragnar såg en ung och vacker flicka, särskildt om hon hade lifliga eller drömmande ögon, råkade hans hjärta i brand, mer eller mindre ytligt. Men kom han mellan fyra ögon med en sådan flicka, och märkte han att hon intresserade sig för honom — hvilket han alltid gjorde — då förband svärmeriet sig genast med en liflig åstundan att »rycka hänne upp», att »ge hänne ett mål för sitt lif», att för hänne bli ett slags »räddande ängel», liksom han varit för Dagmar. Dessa kärleksförbindelser, under hvilka erotiken endast låg på lur, afklippes dock alla på något sätt af yttre omständigheter, utan att löften hvarken togos eller gäfvos å någondera sidan.

Ragnar upptäckte småningom att han slog mycket an på kvinnor. Och genom att dra sig till minnes hvad som yttrades om honom själf, kom han snart äfven på det klara med hvad det var, som hos honom egentligen var det fångslande. »Hvad ni är ovanlig!» var t. ex. ett uttryck, som han nästan alltid fick höra, när han talade med en kvinna förtroligt första gången. Eller ett yttrande som detta: »om andra herrar vet man precis hvad de ämna säga, men hvad ni säger kommer alltid som en öfverraskning!» Alla trodde att han gått igenom mycket och bar på en hemlig sorg, alla funno hans stämma förunderligt sympatisk och rik på skiftningar, alla begagnade sig af första tillfälle att uttrycka

sin förtjusning öfver hans ögon, som »hade något förtrollande med sig och kunde se tvärt igenom en». Alla tyckte att han var ironisk, men tackade honom på ett rörande sätt, när han gisslat dem som värst. Hvad som förundrade honom allra mäst, var att han i mångas ögon, trots näsan och ansigtsbildningen, såg bra ut, ej endast artistisk och sydländsk, utan verkligt bra ut, med sitt tjocka, vågiga hår, sina mörka mustascher, sitt pipskägg och sin bleka hy — han hade nämligen i Stockholm rakat af sig det stora helskägg, som han burit sedan fransk-tyska kriget och som i Dagmars tycke gifvit honom ett så vördnadsbjudande utseende.

Ragnar, som i mäns närvaro alltjämt bibehöll en öfverdrifvet stor blyghet och undfallenhet, blef snart, i medvetenhet om sin makt, helt obesvärad och tvärsäker i sitt beteende mot unga damer. Och småningom upptäckte han att han genom denna själf tillit ökade sin förmåga att imponera. Han behöfde bara se med ett visst uttryck i blicken, för att draga en kvinnosjäl in under sitt magnetiska inflytande, bara lägga ett visst tonfall in i stämman, för att redan vid ett första sammanträffande framtvinga förtroenden. Och likväl kom det aldrig till annat än platoniska förhållanden mellan honom och de kvinnor, som han svärmade för. Hur han än längtade själf efter någonting mer, så visste han alltid att behärska sig och sökte redan i början ta bort

alla tankar på förläfnig, för att icke väcka förhoppningar, som han ej kunde förvärliga.

»Jag borde ge tusan alla hänsyn», tänkte han stundom, »och kasta mig in i ett riktigt kärleksäfventyr.» Han kände med sig att de kärleksförhållanden, i hvilka han inlät sig, hade någonting skeft genom sin halfhet. Om han ej längre kunde älska med hela sin själ, borde han åtminstone af psykologiskt intresse, tyckte han, söka till att komma kvinnorna riktigt in på lifvet, något som ej kunde ske, så länge han gick och hade den ovanan att ständigt vara »hederlig karl» gent emot fruntimmer.

»Om jag bara kunde bli en humbug!» tänkte han. I uttrycket humbug innefattade han allt, som i hans egen tanke var stridande mot hederns kraf, utan att fördömas af den allmänna opinionen.

Vid ett tillfälle, när en flicka, på hvars öppenhet han blindt hade litat, visade sig ha spunnit i hop en hel väfnad af smålögner, för att locka ifrån honom den ena lilla pänningssumman efter den andra — kom den föreställningen öfver honom, att han egentligen handlade som en idiot, genom att gå omkring och »värka godt», utan att för egen del få annat i lön än missräkningar. Han påminte sig andra dumheter, som han begått, t. ex. när han för kort tid sedan afsagt sig ett inbringande literärt arbete, för att ej gå en af sina vänner i vägen. Hvad skulle sådana dumma granlagenhetshänsyn tjena

till? Hur många värderade honom för det? Hur många skulle gjort på samma sätt? Han tänkte på sin nye redaktionskamrat, Didrik Ossian Gustafson eller Doggen, som han merendels kallades (efter sin i tidningar använda signatur D. O. G.) — en karaktärlös pratmakare, som ej var att lita på för två styfver, men som likväl skuffade sig fram öfverallt. Hvarför gjorde han ej som Doggen? Eller hvarför gjorde han ej som Janne Kjellman, som lefde på skuld och likväl reste utrikes hvar sommar, utan att erfara några samvetsskrupler, ständigt belåten, utom när han behöfde låna pengar!

»Om jag bara kunde bli en humbug!» tänkte han. Och till hälften på allvar gjorde han den föresatsen att bli som andra: ge löften utan egentligen att ämna hålla dem, kurtisera flickor utan att tänka på följderna, småljugas om det fölle sig obekvämt att tala sanning, byta åsigtter allt efter omständigheterna, låna pengar till höger och vänster utan att betala, hämnas på sina fiender, baktala sina vänner — med ett ord: endast tänka på sig själf och sin egen fördel. Men han sade sig genast själf att hvarje sådan föresats tjenade till ingenting, skulle stranda mot hans eget nej i det afgörande ögonblicket. Det var just det sorgliga med honom, tänkte han, att han ej hade kraft ens att rycka sig lös från sina grundsatser om dygd och heder, ehuru han insåg det fåniga i att hålla fast vid dem under kampen för tillvaron. Om han ändå hade

den trösten att han vore bättre än andra! Men just det att han önskade bli som andra, men ej hade kraft att öfvervinna sina betänkligheter, visade väl att han i själfva verket stode lägre!

»Om jag bara kunde bli författare!» tänkte han. Det hade blifvit honom klart, att författardriften var den mask, som gnagde på hans själs innersta rötter och vållade honom den olidliga kamp, som betog honom all hans kraft och gjorde honom sämre som mänska. Finge han bara visshet huruvida han vore skapad till författare eller ej, då skulle med ens alla fula känslor sjunka ned i glömskans flod, och hälsan och lifsmotet skulle komma tillbaka med förnyad styrka, som efter en långvarig sjukdom. Det var honom omöjligt att slita sig lös ifrån tanken på författeriet, men allt ogörligare blef det för honom att ge konstnärlig form åt någon poetisk idé. Motsägelsen mellan föreställning och vetande gjorde honom otroligt hufvudbry, t. ex. när han ville skriva något om att solen går ned eller att stjärnorna tindra på himlahalvvet och plötsligt erinrade sig att solen alls inte går ned, lika litet som något himlahalf i själfva verket existerar. Stundom föreföll det honom, som hade hans fantasi torkat aldeles ut. Och det värsta var att det ständiga granskningsarbetet gjort honom så själfkritisk i fråga om språket, att han endast med största möda förmådde sätta ner de enklaste meningar på papperet. Från att vara ett oblandadt nöje hade den kritiska

sysselsättningen för honom blifvit en plåga, genom det otroligt svåra band, som det lade på hans förmåga att i skrift uttrycka sig ledigt och naturligt. Han insåg att han aldrig skulle lyckas afsluta ens den minsta lilla novellett, så länge han satt kvar i encyklopedien — och därför längtade han bort därifrån, hälst till ett annat land, där han kunde skaka det mångåriga själsdammet af sig och försörja sig som korrespondent, medan han samlade krafter till en storartad produktion!

Det var äfven annat, som gjorde honom missbelåten med sin befattning inom redaktionen. Enligt planen skulle encyklopedien varit färdig inom sex år, för att därefter utgifvas i nya upplagor. Men ehuru den alltså redan borde varit nära slutet, hade man ej hunnit mer än femtedelen, och allmänheten började klaga öfver långsamheten i utgifningen, och förläggaren blef ängslig. Det förargade Ragnar att Björk, som för öfrigt hade de yppersta egenskaper för ett dylikt arbete, ej kunde förmås att ordna redaktionsgöromålen på ett praktiskt sätt, hvarigenom kanske dubbelt så många häften skulle medhinnas om året. Det förtröt honom att ideligen få höra samma fråga upprepas: nå, encyklopedien blir väl inte färdig i det här århundradet? och att därvid, af hänsyn till Björk, nödgas ursäktas långsamheten med ständigt samma dumma fraser. Hvad som pinade honom allra mäst var det onödiga dagliga samarbetet med chefen, som

spille snus på hans byxor och manschetter och alltjämt vädjade till sitt eget »tycke och smak», såsom en ofelbar auktoritet, när Ragnar höll på konsekvens och principer.

»Det skall vara måtta med konsekvensen också», brukade Björk yttra, när Ragnar var alltför envis med sin opposition.

»Men det vore ju detsamma som att upphöja godtycket till lag?» invände Ragnar retligt.

»Ja, ja, ja, ja, — — —, låt oss nu gå vidare!»

Därefter fortsattes det gemensamma genomgåendet af de svårläsliga manuskripten, som redan förut blifvit tillräckligt granskade och förbättrade. Mången gång var denna sysselsättning alldeles odräglig!

Ragnar var ej håller fullt tillfredsställd med sin omgifning för öfrigt — det skulle då vara med Edela Vancke, som i hans ögon var idealet för en emanciperad kvinna. Han värderade visserligen sina kamrater särdeles högt både som människor och som vänner (utom Doggen, som han afskydde), men det fans icke hos någon enda bland dem hvad han sökte: förståelse. De intresserade sig icke för detsamma som han, för lifvets allvarigare frågor, samtidens andliga strömningar, den uppspirande norsk-danska literaturen. Och när det hände stundom, att dessa ämnen bragtes på tal, befann sig Ragnar ensam med sin uppfattning midt ibland deras förutfattade meningar, i en så mycket oangenämre situation

som han hade svårt att uttrycka sig. Vid middagsbordet var det lönlöst att diskutera vare sig med Ekerot, hvilken med all sin öfverflödande kvickhet var utan sinne för logik, eller med Edvard Morris, för hvilken det faktiska var allt. Ragnar kände sig skild från sina vänner genom en öfverstiglig klyfta. Han hade länge, så långt tillbaka som han kunde minnas, haft en s. k. frisinnad uppfattning af både religiösa, moraliska och sociala frågor. Förut hade hans frisinthet inskränkt sig till 1860-talets radikalism, d. v. s. därtill att han ville ha bort konungamakten, ha bort alla privilegierade klasser, ha bort tron på Kristi gudom och de heliga sakramenten, ha bort onaturen i umgängeslivet. Med studiet af åtskilliga märkligare arbeten, som han efter sin anställning i redaktionen kastade sig öfver, kom han till en mera djup uppfattning. Hvad som mäktigast värkade på honom var det intryck, som han fick af hela den nyare forskningens resultat, att universum är ett lefvande helt, som är stadt i ständig utveckling till någonting högre. Han hade nog varit öfvertygad därom redan förut, men fick nu så till sägandes se det med sina egna ögon, i en öfverväldigande skarp belysning. Och med detsamma förändrade sig hans radikalism. Han fann att både konungamakt, privilegier, teologiska dogmer och onaturlig konvenans haft sin historiska förklaringsgrund och således äfven egde sitt förnuftiga berättigande, så länge mänskligheten icke höjt

sig till en viss grad af utveckling. Men på samma gång blef det honom klart, att ej allenast alla sociala institutioner och moraliska uppfattningar, utan ock själfva kristendomen med sitt anspråk på absolut giltighet, endast äro mer eller mindre betydande utvecklingsstadier, som mänskligheten har att genomlöpa. Det blef honom klart, att hvarje tid har sin särskilda uppgift att lösa i fråga om det stora utvecklingsarbetet, och han frågade sig hvilken uppgift vår egen tid hade fått på sin lott. Efter långvarigt sökande trodde han sig ha funnit svaret: vår tid har att utrota tron på en särskild gudomlig uppenbarelse, bringa moralen i harmoni med kännedomen om lagarna för vårt andliga och fysiska lif samt förändra uppfattningen af samhället från den om en gudomlig polisinrättning (såsom han uttryckte sig) till den om en i naturen grundad organisk sammanslutning mellan varelser, hvilka behöfva hvarandra för sin utveckling.

Hans vänner kunde naturligtvis ej sätta sig in i en dylik tankegång. Ragnar kände sig ha kommit i en skef ställning på alla håll och längtade bort, längtade utrikes — för att mogna sina tankar, lefva i friare förhållanden och slutligen få kraft att dikta.

Då var det som Strindberg uppträdde med sin första märkligare dikt, det sedan så berömda skådespelet Mäster Olof. Kritiken teg eller skolmästrade på sitt öfersittaraktiga sätt, och

publiken förhöll sig likgiltig. Ragnar, som med ens fick syn på Strindbergs stora betydelse för vår litteratur, sjöd af harm, och ehuru han alls icke hyste någon sympati för Strindberg såsom enskild person, skref han i hast och utgaf anonymt en broschyr till hans försvar.

Det var just ingenting märkligt med denna broschyr för öfrigt, men emellertid hade Ragnar genom den fått visshet om att han ännu ej var alldeles oförmögen att producera någonting. Det hade kostat honom otrolig ansträngning att på tre halfva nätter få i hop dessa tjugo trycksidor, men det hade lyckats till slut, och inte så illa ändå! Komme han ut i nya förhållanden, skulle det gå som en dans med författarskapet!

Från det ögonblicket gick Ragnar ständigt i en nervös oro och spänning. Han sade sig dagligen att han borde slita sig lös och resa ut, äfven om han skulle tvingas att åsamka sig nya skulder, men genast var pligtkänslan framme och bjöd honom stanna kvar på sin plats, för att ej råka i ekonomiska svårigheter och möjligen sätta andra i förlägenhet.

Så kom Nordenskiöld hem, efter upptäckten af nordostpassagen. Hela världen hade firat honom, hela Sverge brann af längtan att hälsa honom som en af sina störste söner, som en af de män, hvilkas stordåd skulle ge sin glans åt tidehvarvet. Ragnar svällde af förtjusning. Utan att egentligen förstå hur upptäckten af nordostpassagen kunde medföra några märkligare prak-

tiska resultat, tvang han sig att i denna upptäckt se den stora händelse, som skulle rycka upp hela den svenska nationen ur dess slapphet och därmed äfven åstadkomma en väckelse på litteraturens område. Strindberg hade redan börjat. Den fosterländska hänförelsen skulle snart kalla fram den ena skaldenaturen efter den andra, och då! Ragnar kände redan inom sig hur den poetiska ådran började välla fram på nytt, när han ströfvade kring i skogen vid Lilljans, medan träden knoppades och fåglarna kvittrade.

Det var en månads tid efter Nordenskiölds triumftåg, alltså i slutet af maj 1880. Ragnar, som i den härliga morgonstunden varit ute vid Ugglevikskällan, kom med friska lungor, men vemodiga känslor upp i redaktionen. Vid tanken på sitt själsmördande granskningsarbete kände han det liksom han skulle träda halsen under ett ok och steg för steg drifvas fram med piska, han som nyss i skogen känt sig ha vingar att flyga med, in i diktningens förlåfvade land.

I den rymliga tamburen stod Ekerot, nyrakad och godmodig, och bytte sin bonjour ut emot en sämre arbetsrock. Ragnar berättade om sin promenad i skogen.

»Ja», sade kamraten med sin fylliga bas, »det är nästan ett majestätsbrott mot försynen att stänga in sig i det här osunda rännstenskvarteret nu längre. I nästa vecka reser jag till Lysekil, det är då säkert.»

»Den som vore så lycklig att man kunde göra det!»

»Hvad hindrar dig? Låt manuskriptluntorna ligga så länge! Björk får väl i värsta fall knåpa med den smörjan själf. Nå, hvad sägs? Följer du med?»

»Nej, tyvärr. Jag reser väl ner på ett par dagar till Skåne, som vanligt, och längre tid kan jag svårligen vara borta.»

»Vill du, så kan du väl också. Du behöver komma ut och ruska opp dig. Om du, som jag, toge dig en sex veckors ledighet om året och skakade själsdammet af dig, skulle du känna dig femton år yngre. Här går du och stampar rundt i trampkvarnen, som en gammal märr med skygg-lapp för ögonen, och stirrar dig till idiot på alla kråkfötterna.»

»Ja, du har rätt», inföll Ragnar, som hört sina egna tankar uttalas på vännens saftiga språk. »Till nästa år skall jag resa utrikes, om möjligt. Åtminstone på ett par månader.»

»Nästa år? Det kommer du alltid med. Se så, in i trampkvarnen, då! Du blir naturligtvis ett gammalt inventarium här, liksom de andra möblerna.»

Ragnar slog sig ner vid sin pulpet, men tänkte på det nyss förda samtalet. Vore han bara säker på att kunna dra sig fram som korrespondent i Paris, skulle han ej ett ögonblick stanna kvar i sin ansträngande befattning, som

tryckte honom, pinade honom, mer än vännen anade.

Just när han redde sig att börja sitt arbete, kom Doggen ut ifrån sitt rum, vaggande fram och tillbaka med sin välfödda kropp och blinkande med sina små grisögon, som han brukade, när han hade något att förtälja.

»Har ni hört den stora nyheten?» frågade Doggen och småmyste, med händerna i byxfickorna.

»Hvilken nyhet?»

»Att Björk sagt upp sin plats. Jag hörde det redan i går kväll af förläggaren. Det gick både hastigt och lustigt. Han tänkte visst inte själf på den saken, förr än det redan var gjordt.»

Ragnar kände sig liksom han fått ett slag på örat. Medan Ekerot hörde på Doggens skildring af samtalet mellan Björk och förläggaren, susade genom hans hufvud den ena oklara föreställningen efter den andra. Hufvudredaktör, utrikes resa, romanförfattare, förbigången, arbetslös, en outplånlig skam, en stor ära, ett hem på fattighuset! Hvilket af allt detta? Hvad som med ens föreföll honom klart och tydligt, som en konsekvens af situationen, var nödvändigheten för honom att säga upp sig genast, liksom Björk, för att ej möjligen få lida skammen att bli förbigången vid tillsättning af Björks efterträdare. Men fastän det endast ett ögonblick förut hade stått för honom som en räddning att få resa ut, att få någon anledning att lämna sin befattning,

förskräcktes han nu för att taga detta viktiga steg, hvarigenom han skulle kasta sig ut i ekonomiska bekymmer af oberäknelig vidd. Det var likväl ej någonting annat att göra. Man kunde ju förbigå honom! Han skulle naturligtvis anses för ung för ett så maktpåliggande värf som att bli hufvudredaktör, ehuru han kände sig vara den mäst kompetente därtill, och för öfrigt ville man kanske ha en alldeles ny redaktionspersonal, för att arbetet skulle gå fortare och bära sig bättre. Hade han ej förut varit så blyg och tillbakadragen, utan odlat bekantskapen med förläggaren och knutit förbindelser med de yttre medarbetarna! Men nu så

»Vet du om Björk är inne hos sig?» frågade han Doggen med tillkämpad fattning.

»Ja visst. Han sitter just och håller på med sin frukost.»

I nästa minut var Ragnar inne hos Björk, hvars pigga ögon tydde på det bästa lynne, där han satt i solskenet, framför sina kotletter, med serveten under hakan och munnen full.

»Är det sant», frågade Ragnar, »att du sagt upp din befattning som redaktör?»

»Jaha», svarade Björk och smålog muntert, som om han vore stolt öfver sin handling.

»Det var tråkigt att jag inte visste det förut, så att jag kunde lämnat redaktionen före dig . . .»

»Före mig? Hvad skulle det tjena till? Hvad menar du?»

»I den ställning, som jag haft här, skulle det vara en skam för mig att bli förbigången vid tillsättning af ny redaktör, och ...»

»Å-å-å—»

»Jag vill därför underrätta dig att jag lämnar min plats så snart som möjligt», fortsatte Ragnar, som kände sig retad af Björks likgiltighet.

»Men, min kära bror, det där är ju barnsligheter. Du stannar väl åtminstone kvar, så länge mitt kontrakt räcker?»

»Hur länge är det?»

»Ett halft år.»

»Nej, ett par månader kan vara nog. Mer kan du inte begära.»

»Begära? Det här var ju tråkigt. Hvarför kan du inte stanna? Hvem vet hvad som kan hända? Hvad skall du ta dig till, om du lämnar din plats här?»

»Det blir väl någon råd för mig.»

Fastän Björk, som alltjämt åt sina kotletter, ville fortsätta samtalet, aflägsnade sig Ragnar plötsligt, upprörd som han var. Han kände med sig att han kanske förstört sin ekonomiska existens, men visste på samma gång att han ej kunnat handla annorlunda. Det förtröt honom att han uraktlåtit inskrifva sig i något af ämbetsvärken, i förlitan på att encyklopedien med dess nya upplagor skulle ge honom att göra för hela lifvet. Nu stod han där, med alla utvägar stängda, en litteraturens proletär, men alltför stolt för att kunna sjunka ner till proletärens lif.

Vid lugnare sinnesstämning började Ragnar likväl se en försynens skickelse i hvad som inträffat. Han skulle nu kunna resa utrikes, komma ifrån den pinsamma belägenhet, som i åratals hämmat hans utveckling, och på allvar få pröfva sig huruvida han dugde till skönliterär författare. Vid tillfälle skulle han gå till Valldén och erbjuda sig att skriva korrespondenser utrikes ifrån till Stockholms dagblad. Men tänk om han ej dugde till författare! Om han misstagit sig på sin begåfning! Än lifvades han af de mäst öfvertygande förhoppningar, än plågades han af de grymmaste tvifvel. Han beslöt emellertid att för sommaren hyra sig rum i skärgården, för att om eftermiddagarna kunna vistas i naturens sköte och kanske äfven få tillfälle till nya psykologiska iakttagelser, af hvilka han i framtiden kunde ha gagn för sina romaner och skådespel.

3.

Det var icke svårt att få en treflig sommarbostad. Ragnar skaffade sig rum hos en änkefru Ljungkvist, som hade inackordering till yrke. Stället, som kallades Björksätra, låg endast

en half timmes ångbåtsfärd från staden, utåt Saltsjön, tio minuters väg från en ståtlig ångbåtsbrygga, ensamt på en åt sjösidan alldeles naken höjd. Själva byggnaden hade just ingenting vackert, utom den stora balkongen i öfre våningen. Men omgifningarna voro förtjusande. På vägen till bryggan sträckte sig en rad af täcka sommarvillor, delvis tornprydda, med trädgårdsanläggningar framför och skogen bakom, på slutningen. Inåt landet till voro de mest romantiska små skogsvägar, utåt sjön hade man utsigt öfver hela den stora segelleden bort till Bogesund. Hvad som icke minst förmådde Ragnar att genast besluta sig för denna plats, var det umgänge, som han väntade sig. Fru Ljungkvist, som först gjorde intrycket af någonting slarfvigt och halfbildadt, omstämde honom redan efter några få minuters samtal, genom att häntyda på sina förnäma bekantskaper, på sin kusin professorn, på den ogifta systemen, som i fjorton år hade rest Europa rundt och nu skulle komma hem och bo hos henne, samt — bäst af allt — på de personer, som under sommaren skulle utgöra hennes inackorderingar, allesammans fint och bildadt folk, en diplomat, en professor, en grosshandlare, en ingenjör, ett par äldre damer och en ung värmländska. Med sådant umgänge, tänkte Ragnar, skulle tillfälle beredas honom till de mest intressanta psykologiska studier. En lärd professor, en rik grosshandlare, en fin diplomat! Och hvem kunde veta? Han finge kanske

stifta vänskapsförbindelser, som blefve af betydelse för hela hans framtid! Kanske diplomaten bjöde honom med sig till Paris och introducerade honom i den eleganta societeten! Om han nu bara kunde lägga band på sin dysterhet och visa sig från sin angenämaste sida! Han ginge kanske nu med lyckan i sin hand!

Den första kvällen förflöt särdeles angenämt. Fru Ljungkvist var ensam hemma. Hennes inackorderingar skulle komma efter hand under veckans lopp, och sönerna voro för tillfället borta. Natten tillbragtes under mindre behagliga känslor. Sängen knirkade förfärligt, täcket var alltför litet, och madrassen var som en sten. Sönnen blef naturligtvis därefter. Och redan tidigt på morgonen väcktes Ragnar af en hes pojkestämman, som svor och dundrade rakt inunder honom.

»Hvar i sju helvetes tid håller dom hus?» dundrade rösten. »Mamma!... Kristin!... Jösses, sådana kroppar! Kan jag då inte få ett par strumpor?... Mamma!... Fins det då ingen djäfvul i helvetet! Det var då ena djäfla förbannade kroppar, som inte kan höra!... Fan! Ro genast hit med ett par strumpor, säger jag... Satan!... Mamma!... Mamma-a-a-a!»

Ragnar erfor en obehaglig känsla. Det var något af missträkning. Fru Ljungkvist hade således en son, som kunde uppföra sig på detta råa sätt emot sin mor. Hon själf måtte således ej vara särdeles finkänslig. Ragnar drog sig nu till minnes det första intrycket af fru Ljungkvist,

och när han besinnade sig rätt, hade hon under aftonens lopp stundom, med all sin älskvärdhet, förefallit honom något simpel i sitt sätt att uttrycka sig. När han kom ner till kaffet, sökte han utforska närmare händes omständigheter och familjeförhållanden. Hvad han erfor bidrog ej att skingra det mindre gynsamma intrycket. Af händes söner var den ene bryggarlärling, den andre biträde i en kryddkramhandel och den tredje rakt ingenting. Värre var likväl att en illa känd dansös utgjorde en af familjens intimaste bekantskaper. Till sin bestörtning hörde Ragnar att detta beryktade fruntimmer torde komma på besök frampå sommaren. Med all sin böjelse för psykologiska studier, tyckte han att det likväl vore något för starkt, om han skulle tvingas att dagligen umgås med en så godt som prostituerad kvinna, riktigt umgås med henne, ja möjligen ej kunna undgå att visa sig i händes sällskap på båten eller inne i själfva staden.

Ragnar gjorde snart den ena sorgliga upptäckten efter den andra. När den första veckan tilländalupit och alla inackorderingarna kommit, med undantag af den lilla värmländskan, fann han sig ha missräknat sig på dem allesamman. Grosshandlaren var ingenting annat än en skroderande profryttare af tredje rang, diplomaten hade någon underordnad plats på ett af de större generalkonsulaten, professorn inskränkte sig till en äfventyrare, som i Amerika gifvit lektioner i svenska och därifrån medfört sin usurperade titel.

Ingenjören — åh, en sådan ingenjör! — endast en halffänig pojkslyngel, som för oordentligt leverne relegerats från tekniska högskolan. Ingen af dem var en sådan person, att Ragnar skulle vilja riskera ens att dricka brorskål med honom, än mindre att räkna honom bland sina daglige umgängesväänner. Fruntimren voro ej stort bättre: den ena ett skarpt och snäsigt gammalt rifjärn, den andra en sentimental fyrtiåring, som gick och väntade på »den rätte», som hon troligen aldrig skulle finna — bägge högst enformiga, nästan omöjliga att umgås. Och så var det slutligen fru Ljungkvists ogifta syster, fröken Asfaltine, lång och stel, med puder i håret, smink i ansigtet och siden på kroppen. Det var hon, som hade rest Europa rundt, som hon själf påstod i egenkap af sällskapsdam i furstliga familjer, men — efter hvad man kunde förstå på ett och annat — endast i egenkap af kammarjungfru. Sådant var det högst blandade sällskap, som af ödet förts tillsammans i denna idylliska natur.

Hade Ragnar varit klok, skulle han, om också naturligtvis med den största försigtighet, odlat umgänget med dessa hvarandra så olika individer, som både hvar för sig och ännu mer i klump utgjorde en förträfflig grufva för den psykologiska iakttagelsen. Men Ragnar, som framför allt var rädd om sitt anseende, beslöt att så mycket som möjligt hålla sig på afstånd. Detta blef honom icke svårt. Om eftermiddagen kunde han ostördt sköta sig hur han behagade, ty frun-

timren togo sig en grundlig middagslur och hærarna kommo från staden först med 8-båten. Vid kvällsvarden var han naturligtvis tvungen att idka sällskapslif. Men därefter behöfde han endast undvika verandan, för att ej råka i beröring med de öfrige. Tillsammans med dem, iakttog han alltid en förnäm tillbakadragenhet, då och då kastande fram någon af dessa ironiska anmärkningar, i hvilka han excellerade, när han befann sig bland folk, för hvilka han ej intresserade sig och hvilkas underlägsenhet var påtaglig. Han märkte nog att man ej tyckte om honom, att man rent af ansåg honom högfärdig, hvilket ju också skenbart kunde ha sina fullgiltiga skäl; men han märkte på samma gång att man hade respekt för honom, och medvetandet därom gaf åt hans uppträdande en säkerhet, hvaröfver han kände sig icke så litet stolt. Han trufdes emellertid ej. De många missräkningarna hade gjort honom missmodig med afseende på framtiden. Liksom han nyss blifvit bedragen på de lysande föreställningar han gjort sig om sommaren, kunde han ju också bli sviken i sina förväntningar om resan till Paris. Tänk om han ej lyckades få någon fast och inbringande befattning som korrespondent! Han måste tillstå för sig själf att han var en oförbätterlig sangviniker. Det skulle nog gå, därpå tviflade han visserligen ej, men . . . Kanske det ändå varit dumt af honom att uppsäga sin plats i encyklopedien! Tankarna härpå

lade sig liksom ett tryck öfver honom och pinade honom mycket.

En eftermiddag, när Ragnar, försjunken i svårmodiga drömmier, hvilade sig på gräsullen, afsides från byggnaden, men med utsigt öfver det praktfulla inloppet till hufvudstaden, hörde han plötsligt tvänne röster, som närmade sig nerifrån skogsvägen. Den ena var fru Ljungkvists välkända barytonlåt, framprässad genom näsan, med en entonighet, som ej tillät annan omväxling än ett mer eller mindre skärande forte. Den andra rösten, klingande som ett klockspel, tillhörde förmodligen den unga värmländskan, som kunde väntas när som hälst, om hon icke redan kommit. Ragnar reste sig instinktmässigt, för att osedd smyga sig bort. Men det var redan för sent. Han kunde hvart ögonblick få se sin aktade värdinna huldrikt uppenbara sig alldeles in på honom, med binocklerna på näsan och den smuts-gula parasollen i hand, och så i hennes sällskap detta nya nummer i det ljungkvistiska menageriet, en fuling naturligtvis, med koppärr i ansigtet, snedvridna höfter och kanske puckel på ryggen. Det vore bäst att skydda sig för nya missräkningar, tänkte han. De aderton åren och den klingande rösten uteslöte ju ej den mäst frånstötande vanskaplighet för öfrigt.

Han stannade således kvar på höjden. Men för att se likgiltig ut, vände han ryggen åt det håll, hvarifrån damerna kommo. »Där står doktorn», hörde han fru Ljungkvist yttra. Det

oaktadt bibehöll han sin likgiltiga hållning, tills frun kommit alldeles inpå honom. Då vände han sig, liksom öfverraskad, i detsamma som hans värdinna bad att få presentera — fröken Lilli Dahlberg och doktor Möller.

Ragnar tog hatten af och bugade sig tyst, med en hastig och nyfiken blick på den unga damen. Hon såg alls inte så anskrämlig ut som han förmodat, ehuru hon visst icke var någon skönhet, tyckte han. Klänningen var ofreflig, figuren rätt skaplig, hyn ovanligt frisk, och så hade hon något gult i hatten — det var det första intrycket.

»Om fröken stannar hos doktorn, så går jag ner till stugan så länge», sade fru Ljungkvist och aflägsnade sig med en uppmuntrande böjning på hufvudet.

Den unga flickan stannade, villrådig, och Ragnar smålog på sitt öfverlägset ironiska sätt.

»Jaså», yttrade han slutligen, utan att se på Lilli, »kanske ni också har kommit hit för att i naturens skönhet dränka sorgen öfver lifvets bitterhet?»

»Hvad menar ni med det?» frågade hon, förvånad och nästan förnärnad, tyckte han.

»Menar? Inte menar man någonting, när man pratar så här om likgiltiga saker med likgiltiga personer! Eller har ni alltid någon mening med hvad ni säger?»

»Ja, det trodde jag.»

»Då är ni ju ett riktigt fenomen. Har ni också klart för er alltid hvad ni tänker?»

»Jag vet inte. Hvarför frågar ni så?»

»Låt oss undersöka! Hvad tänker ni t. ex. nu?»

Hon stirrade på honom och slog ej ner sin blick, när han spände sin i hennes.

»Hvad tänker ni?» fortfor han. »Skall jag säga det?»

»Inte kan ni det?»

»Jag ser alltid genast hvad en flicka tänker», sade han. »Och hvad ni tänker är just inte svårt att se.»

»Nå, säg det, då!»

»Först och främst tänker ni att ni råkat ut för en högst besynnerlig figur.»

»Jag känner er ju inte alls», yttrade hon med någon förlägenhet.

»Nej», sade han och skrattade tyst. »Det gör ingen. Men», fortfor han efter ett ögonblick, »vi ska väl tala om andra saker. Hvad talar ni helst om? Kärlek naturligtvis, men det förstår jag mig inte på. Ska vi tala om lyckan? Vet ni hvad lycka är för någonting?»

»Åhja, nog vet jag det.»

»Svara, då! Hvad är lycka?»

»Det fins mycket, som man inte kan så noga definiera, fastän man känner hvad det är.»

»Vill ni att jag skall svara i ert ställe?»

Hon nickade.

»Jo, det enda, som förtjenar kallas lycka, är att ligga känslolös mellan fyra bräder», sade Ragnar dystert. Han kände på sig att han pinade flickan, och han tyckte själf att han var odräglig. Det förargade honom att han inte kunde vara imponerande på ett fint sätt, utan skulle plumpa ner sig i dumheter, som visserligen uttryckte hans stämning, men ändå... Han hade nästan lust att tala förstånd med tösen, men det var honom rakt omöjligt att bli fullt naturlig, och han erfor därför en stor lättnad, när fru Ljungkvist återkom och tog fröken Dahlberg med sig hem.

Ragnar följde dem med blicken. Det kändes nästan som en missräkning att inte Lilli vände sig om en enda gång. Måne han ej intresserade henne? Det vore då förunderligt. Eller var hennes uppfostran värkligen så god och fin, att hon kunde lägga band på sin nyfikenhet? Inte såge det just ut till att bli något kärleksäventyr med henne. Den grönspräckliga klänningen var afskyvärd, och så var hon alltför bred i ryggen, där hon gick. Hon hade någonting bastant hos sig, någonting ärligt prosaiskt, som utestängde hvarje tanke på romantik. Undras manne hvilken af herrarna som före sommarens slut skulle bli hennes fästman!

Utän att göra sig reda för motivet, infann Ragnar sig till kvällsvarden något tidigare än vanligt. Han kom, just när Lilli erbjöd sig att duka bordet, för att spara fru Ljungkvist besväret.

Det låg någonting så hjärtligt tienstaktigt i detta hannes anbud, att Ragnar från den stunden riktigt tyckte om hanne. Det var ett verkligt nöje att se hanne sätta fram bordservisen och sedan gå ut i köket och hämta in assietterna. Bordet fick ett helt annat utseende än annars om kvällarna. Hvar sak placerades symmetriskt och smakfullt. När allt var i ordning, tog hon hastigt en öfverblick öfver det hela, tycktes plötsligt ha glömt någonting, hviskade några ord till fru Ljungkvist, sprang därefter ut och kom sedan in igen med en handfull grönt och sirade därmed anrättningarna. Hennes sätt hade någonting så omedvetet behagfullt och på samma gång värdigt, att alla de äldre fruntimren fingo liksom en ny min på sig, hvar gång de betraktade hanne. Så infunno sig herrarna. Det märktes äfven på dem att de togo intryck af den unga flickans närvaro. Deras samtal fick en finare ton, och det kom någonting artigt i deras sätt. Lilli språkade fritt och otvunget med dem alla, utan att säga ett ord för mycket eller för litet. Endast när Ragnar slungade fram någon af sina halft beslöjade meningar, tycktes hon besinna sig och anstränga sig, liksom för att vara på sin vakt emot honom. Den där flickan blir en präktig hustru, sade Ragnar till sig själf. Och det var nästan med saknad, som han tänkte på hur omöjligt det vore för honom att någonsin kunna gifta sig.

Efter maten gick Ragnar in på sitt rum och rökte sin pipa. Han satte sig vid ett öppet

fönster och hörde därifrån de öfriges samtal ute på verandan. Det blef ett ganska lifligt språkande, när han väl hade lämnat sällskapet. Något som angenämt öfverraskade honom, var den naivetet, hvarmed Lilli yttrade sig om åtskilliga ting, och den friska naturlighet, hvarmed hon svarade på inquisitoriska frågor. Det märktes tydligt att hon var en ofördärfvad flicka, med de renaste föreställningar om allt, omiss-tänksam, lättrogen. Samtalet afbröts stundom af ett mångstämmigt skallande skratt, som plöts-ligt förbyttes till hviskningar emellan herrarna och en förvånad fråga från Lilli, som ej hade någon aning om att hon själf genom sin naivetet gaf anledning till munterheten. Ragnar förargade sig öfver den brist på takt, som röjde sig i här-rarnas beteende. När han slutligen hörde hur det föreslogs att man skulle hyra sig en segelbåt för sommaren, om »fröken» ville bli jungman om bord, då beslöt han att varna hänne för detta blandade sällskap, i hvilket hon af ödet kastats in som en sparf i tranedans. Men huru varna hänne? Kanske skulle hon misstyda hans inblan-ning och skrämmas bort ifrån honom ännu mera? Det vore nog bäst att lämna hänne åt sitt öde. Så dumt, att han alltid ville spela försyn! Hvad rörde honom egentligen denna flicka? Hvad behöfde han bry sig om huruvida hon bibehölle sin oskuldsfulla naivetet eller rullade utför ett sluttande plan, tillsammans med dansösen och konsorter!

Nästa dag, när Ragnar som vanligt kom ut med fem-båten och steg i land på bryggan, såg han Lilli med en hängmatta på armen gå ner till en skogsdunge vid stranden. Det var ej utan, att han kände sig en smula förälskad i henne, så pass förälskad som man t. ex. kan bli af att se ett vackert ansigte på gatan, utan tanke på någon närmare förbindelse. Och nu tog hon sig onekligen bra ut, i gul topphatt och blodröd sitsklänning med gula spetsgarneringar, och figuren var ju riktigt vacker — det var märkligt, hur mycket som kunde bero på kläderna! Så snart Ragnar hämtat en bok uppe på sitt rum, skyndade han ner till skogsdungen, där han äfven annars om eftermiddagarna brukade slå sig ner i gräset och meditera. Han hälsade med en artig förtrolighet och erbjöd sig att hjälpa till med uppsättningen af hängmattan.

»Nej, tack», svarade Lili vänligt, »jag reder mig godt själf.»

»Är ni rädd för mig?» frågade han.

»Nä, hvad skulle jag va' rädd för?» invände hon.

»Att jag skulle rövva bort er eller äta opp er, naturligtvis . . . Jaså, ni tillåter inte mig att göra den der knuten?»

»Ack, det behöfs inte, snälle doktor Möller. Jag kan mycket väl göra det själf.»

Ragnar aflägsnade sig tyst några steg och stoppade sin pipsnugga, som han alltid förde med sig om eftermiddagarna. Genom att titta

på sned kunde han följa Lillis rörelser, utan att hon misstänkte att han observerade hanne. Det var komiskt att se hannes min, när hon fått hängmattan i ordning och inte rätt visste hurvida hon skulle stiga uti den eller ej. Plötsligt, med blicken stadigt fäst på Ragnar, svängde hon sig lätt upp i den luftiga hvilstolen, men på samma gång så försigtigt, att man knappast kunde se hannes gulrandiga strumpor ofvanom de kortskaftade kängorna. Vid den häftiga rörelsen föll emellertid kudden ner på marken, och Ragnar skyndade genast fram och tog den upp.

»Tack! Tack! Hvad det var snällt af er!»

»Åh, ser man på», sade Ragnar och ställde sig bredbent framför hanne, pustande fram den ena rökhvirveln efter den andra. »Ser man bara på! Jag tror att ni kan se mildt också på mig.»

»Har jag varit ovänlig mot er, så ber jag om förlåtelse», yttrade Lilli, som endast halfåg i hängmattan, stödjande sig på armbågen.

Hvad hannes blick var ren och god! Ragnar tänkte på nytt att det vore synd, om hon skulle råka i sällskap med dansösen, få sin fantasi förskämd, förlora sin blygsamhet, dragas med på härrtillställningar...! Han hade sett förut hur oskuld inom ett halft års tid kan förvandlas till den fräckaste fräckhet.

»Ni tyckte visst i går att jag var odräglig?» frågade han.

»Jag tänkte minsann inte så mycket på den saken.»

»Inte det?»

Lilli gjorde min af att vilja läsa.

»Säg mig», frågade Ragnar hastigt, »anser ni mig inte i stånd att ta er, som ni nu ligger, och springa bort med er?»

»Hvad ni talar besynnerligt! Är ni alltid sådan?»

»Sådan? O, jag är mycket värre. Jag är en förklädd bof.» Han sänkte rösten till en hviskning. »Jag har suttit på Långholmen för ett mord och har nu rymt därifrån. Akta er för mig! Jag skulle kunna . . .»

Plötsligt afbröt han sig, när han såg att han verkligen skrämde henne. Det var ju också någonting helt annat, som han egentligen ämnat säga.

»Nå», fortfor han med alldeles nytt tonfall, »jag skall inte plåga er längre. Men hör ett allvarligt ord, innan jag går! Ni är alltför god för det här sällskapet, ni har kommit in i nu. Fru Ljungkvist, som jag för öfrigt alls inte vill tala illa om, har ganska simpla, ja mycket simpla, bekantskaper, och ni kan lätt råka ut för ett umgänge, som kunde bli farligt för ert rykte. Kanske träffar ni snart en illa beryktad dansös här ute. Hanne måste ni undvika. Låfva mig det!»

»Men är ni säker på . . .?» stammade Lilli.

»Gör bara som jag ber!» fortfor han allvarligt. »Ni kan naturligtvis inte se hvad folk går för. Men håll fru Ljungkvist på distans! Låt det aldrig gå så långt, att ni säger tant till hänne, som hon troligtvis kommer att föreslå rätt snart. Ger man hänne fingret, tar hon hela handen. Se så, nu har jag sagt hvad jag ville.»

Han vände sig bort, men kände på sig att hon betraktade honom.

»Är ni ond på mig?» frågade han.

»Nej. Jag tackar er.»

Det blef en långvarig tystnad. Ragnar tyckte slutligen att han borde säga någonting. Men att fortsätta samtalet i en förtrolig ton ville han ej, och slå in i det raljanta pessimistiska manéret kunde han ej. Ofrivilligt undslapp honom ett och annat uttryck utan mening, liksom talade han omedvetet högt till sig själf. När han märkte det, blef han förlägen och dyster.

»Ni måtte ha en bitter erfarenhet af lifvet», yttrade Lilli sakta.

»Åhja, nog har jag det.»

»Ni ser så olycklig ut.»

»Jaså, tycker ni det? Ni har ju en riktigt skarp blick . . . Nå . . . min olycka skulle ni inte förstå, och därför är det bäst . . .»

»Ack», afbröt hon ängsligt, »det var inte meningen att . . . förlåt, om jag . . .»

»Ni behöfver inte be om förlåtelse. Jag skulle gärna berätta för er något ur mitt lif, så

att ni kunde lära känna mig bättre, men . . . Det vore kanske inte klokt. Om jag det gjorde, skulle ni kanske . . . Nå, inga dumheter! . . . Jag får inte gifta mig, om jag aldrig så gärna ville . . . Därför är det bäst att undvika för mycken förtrolighet . . .»

»Jag förstår er inte alls», sade Lilli förvirrad.

»Jaså, inte det? Nå, kom då bara ihåg att det inte får bli något kärleksförhållande mellan oss!»

»Hvad menar ni? Aldrig har jag tänkt på något sådant.»

»Nä-nej, men ni kunde snart göra det.»

»Ni misstar er på mig. Era kvinliga bekantskaper måtte vara bra besynnerliga.»

»Vill jag ha er, så tar jag er. Därom är inte det ringaste tvifvel. Men jag vill inte. Jag får inte. Kom ihåg det! Vill ni ha mig till vän däremot, så . . .»

»Inte, om ni talar på det viset.»

»Nå, den saken reder sig nog. Nu lämnar jag er för i dag. Adjö!»

»Adjö!»

Ragnar gick, i den öfvertygelsen att han gjort ett djupt intryck på den unga flickan. Hon skulle nu åtminstone vinlägga sig om en reserverad hållning gent emot det öfriga sällskapet, tänkte han, och det var just så, han ville ha det. Om hon därjämte slöte sig mer förtroendefullt till honom själf, utan att bli förälskad, så vore

det naturligtvis så mycket bättre. Han skulle kunna värka obeskrifligt godt på den stackars tösen, och för honom själf kunde det för öfrigt vara godt att sysselsätta sig med annat än de sorgliga framtidstankarna.

Ragnar behöfde ej särskildt söka tillfällen till samtal med Lilli. När han kom ut med båten, hade fruntimren för det mästa börjat sin middagslur, och Lilli satt merendels ensam, på verandan eller nere vid stranden, under träden. Ragnar hade snart kommit i vana med att slå sig ner vid hennes sida. Till en början var hon skygg och tillbakadragen, ehuru hon öppet och nästan tacksamt besvarade hans frågor om hennes familj, hennes barndom och andra enskilda förhållanden, som han intresserade sig för att få veta. Men snart, redan efter ett par dagar, började hon närma sig honom med en barnslig tillit, på hvars naiva uttryck han ej kunde misstaga sig. Också visade Ragnar sig numera, när de befunno sig mellan fyra ögon, från sin mäst vinnande sida. Det hårda, bittra, fränstötande, pessimistiska, som blifvit hans andra natur i umgängeslivet, smälte ner som vax, när han talade förtroligt med denna renhjärtade varelse, och han njöt af att liksom draga fram det goda, som hans känsliga själ innerst gömde. Han behandlade Lilli som ett läraktigt barn. Alla deras samtal voro liksom uppfostrande föreläsningar å hans sida, blygsamt framställda frågor å hennes. Han invigde hänne i den lifsuppfattning, som han

tillkämpat sig under svåra strider, framhöll ständigt sin brinnande tro på det godas seger, påvisade med exempel ur sin egen erfarenhet hur hvarje handling drager med sig följder i oändlighet, angrep den gängse föreställningen om moraliskt rätt och orätt, inpräglade hos hånne den höga betydelsen af det outgrundliga sammanhanget mellan allt som existerar, fördömde självisheten, som ofta döljer sig under själfva godhetens mask, och mycket annat i samma stil. Ofta förvånades han öfver det klara förstånd, som røjde sig i hannes frågor och anmärkningar, ehuru hon ej i kunskap eller ens i allmän utveckling tycktes stå högre än de flästa så kallade bildade flickor.

En dag — det var en söndag, ungefär en vecka efter deras bekantskap — hörde Ragnar från sitt rum hur Lilli med förtjusning antog en bjudning att fara ut och segla med herrarna. Då han emellertid sett några buteljer punsch stufvas ner i båtens akter, beslöt han att om möjligt afstyra hannes deltagande i segelturen, fastän det var i allra sista ögonblicket. Han skref med blyerts på en papperslapp: »far inte med!» och lyckades med någon fintlighet få lappen i hannes händer. Några minuter efteråt hörde han att det blef stor uppståndelse på verandan. Grosshandlaren bad och tiggde att fröken Dahlberg inte skulle beröfva dem ett nöje, som de gladt sig åt hela veckan, och professorn envisades med att åtminstone få veta skälet till

den plötsliga ändringen i hannes beslut. När allt åter blef tyst därute, gick Ragnar dit och fann Lilli ensam.

»Är barnet ledsen?» frågade han ömt och satte sig ner alldeles invid henne på bänken.

»Jag tycker det är så roligt att segla», svarade hon sorgset och sakta, utan att se på honom.

»Nå, hvarför följde ni inte med, då?» frågade han och betraktade henne skarpt.

»Ni tyckte ju inte det var rätt af mig att fara», svarade hon naivt och lyfte sina stora ögon upp emot honom. »Hvarför var det inte rätt?»

»Därför att ni sannolikt skulle fått mycket obehag och kommit hem i onyktert sällskap. De hade med sig fyra buteljer punsch, nästan en per man. Tänk er att sitta ute på sjön, ensam med några halfrusiga karlar, som alla vilja kurtisera er!»

»O hvad det var väl att jag stannade hemma!»

»Ja, nu får ni hålla till godo med mitt sällskap i stället», sade han. »Är ni missnöjd med bytet?»

Hon svarade icke, hon bara såg på honom, med en hastig blick. Men den blicken talade mer än ord. Ragnar kände sig upprörd och flyttade sig mekaniskt längre bort. Han hade varit så trygg förut, så lugn för att ingen erotik skulle blanda sig in i deras förhållande, och nu

upptäckte han till sin förvåning att hon älskade honom! Att han icke märkt någonting på henne förut! Det var naturligtvis den der varningen för dansösen, som fört med sig hela den här tillställningen. Att han ej kunde vänja sig af med att ständigt vilja spela försyn, ständigt blanda sig i saker, som ej anginge honom det ringaste! Felet var hans. Han kände samvetsförebråelser öfver åtskilligt, som han ej menat någonting särskildt med, men som alltid omedvetet smög sig in i hans beteende mot unga flickor, någonting i blicken, i röstens tonfall. Han visste mycket väl att han mot Lilli icke varit så kall som en vän borde vara. Hur skulle det sluta? Gifta sig kunde han icke. Låtsa om ingenting vore kanske det rättaste. Då skulle hennes känslor kanske småningom förbytas till vänskap, och då... Nej, han visste med sig att han ej skulle kunna spela den kall-sinnige, om han ock föresatte sig det aldrig så mycket. Han borde resa, genast. Men hur skulle han säga henne det? Och hvart skulle han ta vägen? Det skulle kanske bli en ny historia, värre än det redan var? Och vore det rätt att resa nu och lämna henne ensam kvar med det öfriga sällskapet? Stackars liten! Hvad hon såg menlös ut, där hon satt och tänkte på gud vet hvad!

Han flyttade sig åter intill henne och lade sin arm bakom henne, på bänkens ryggstöd.

»Kanske det vore bäst att jag reste härifrån?» yttrade han sakta.

Hon svarade intet, men rodnade häftigt och sydde flitigt.

»Har jag inte rätt?» fortfor han.

»Ni får naturligtvis göra som ni vill i det fallet,» svarade hon.

»Skulle ni ... önska ... att jag reste?» frågade han vidare.

Hon teg, tills han upprepat frågan.

»Jag har ju», svarade hon slutligen, långsamt, »inte här någon annan vän än er. De andre — hu! jag skulle inte kunna stanna kvar här en dag längre.»

»Ni kunde ju fara hem till er syster?»

»O, det vore tusen gånger värre!»

Häftigheten i detta svar, som undslapp henne alldeles ofrivilligt, väckte Ragnars undran. Efter hvad hon förut berättat, hade hon sökt komma bort från sin hemort, Kristinehamn, emedan vistelsen där efter modrens död blef henne alltför pinsam. Först, under vintern, hade hon varit inackorderad i närheten af Södertelje, på en större landtgård, där hon dagligen fick åhöra gräl mellan härrn och frun och vid ett tillfälle kom att bevittna handgripligheter mellan dem. Det obehagliga lifvet där gjorde att hon sökte sig en ny vistelseort, och så kom hon till Björksätra. Då emellertid nu ett helt år förflutit sedan modrens död, föreföll det Ragnar besynnerligt att hon ännu kunde ängsla sig för att återvända

till sitt barndomshem, isynnerhet som hon med ovanlig stark tillgifvenhet var fäst vid sin syster, den enda bland hennes anhöriga, som fans kvar i lifvet.

Han uttalade sin undran häröfver.

»Det var inte bara mammans död», svarade Lilli sakta, »utan också något annat, som dref mig hemifrån.»

Hvad detta andra var ville hon till en början icke säga. Slutligen, efter enträgna böner å hans sida, lät hon honom förstå att man velat påtvinga henne ett giftermål, som var henne på det högsta motbudande, och att hon ej vågat lita på att kunna stå emot, i fall hon stannade kvar hemma. Denna öppna, oskuldsfulla, naiva varelse hade således redan haft sina små strider att genomgå!

Ragnar kände det så ömt för henne i detta ögonblick, att han på allvar började frukta för att själf bli förälskad. Med granlagenhet förde han talet åter öfver på deras inbördes förhållande och föreställde henne hur lätt den mellan dem uppkomna förtroligheten kunde alstra öm-
mare känslor. Han ville säga henne rent ut att han ängslades för den tillgifvenhet de redan hyste för hvarandra. Vore de längre tillsammans dagligen, under samma förhållanden som nu, skulle de fästa sig vid hvarandra med allt starkare band, för hvarje förtroligt tamtal, och hur skulle då slutet bli? Antingen måste de skiljas, med en smärta, som kanske hela lifvet ej skulle

förmå att läka, eller ock skulle de ej kunna motstå frestelsen att låta sig förenas af äkten-
skapets band, och hvad blefve då följderna? Han
ville nu för intet pris i världen gifta sig. Han
hade kastat ifrån sig sina inkomster, brutit med
sin framtid i Stockholm, för att äntligen kunna
resa ut, skaka bort de gamla hvardagsintrycken
och bli hvad både lust och fallenhet bestämde
honom till: novellförfattare. Gifte han sig, vore
den banan för alltid stängd, och han skulle
andligen tvina bort. Han vågade för öfrigt ej
gifta sig ens om han afstode från sitt lefnadsmål.
Hans ekonomi tilläte honom ej att förena sitt
öde med en kvinnas och utsätta sig för möjlig-
heten att få stor familj. Han skulle anse sig
som en usling, om han gifte sig under sådana
omständigheter, med sådana utsigter för ögonen.

»Ni inser alltså», yttrade han slutligen, med
en öm varsamhet i rösten, »att vi måste skiljas,
innan det blifvit för sent.»

Hon lutade sig ner öfver sitt arbete och bet
sig konvulsiviskt i läppen, för att kväfva en tår.
Men i nästa ögonblick brast hon i gråt och
skyndade in på sitt rum.

Ragnar satt länge kvar ensam, försjunken
i tankar. Han stirrade på det välkända land-
skapet framför, där alla konturer upplöste sig
uti ett grumligt solljus och hela luften mättades
med en värme, som han tyckte sig nästan kunna
se och ta' på. Denna sommarstiltje föreföll
honom som en återspeglning af hans egna tankar.

De rörde sig trögt om hvarandra, liksom trötta af för mycken ansträngning, och flöto slutligen öfver i hvarandra till en halfklar och tryckande stämning. Det enda, som stod någorlunda klart för honom, var att han ej hade hjärta att lämna denna flicka, på hvars tillgifvénhet han nyss fått så talande bevis. Hur allt kunde förändras i en hast! Han stirrade på de slappa segel, som här och där syntes ute på viken, och gladdde sig öfver att Lilli icke farit med på sjön. Det föreföll honom besynnerligt att blåsten saktat af, utan att han märkt det ringaste. Hela hans framtid hade ju därunder förändrats, utan att han haft en aning därom! Han måste naturligtvis stanna kvar nu, och det vore detsamma som att gifta sig, och det vore detsamma som att afstå från allt hvad han hoppats. Undras hvad hon nu tänkte därinne, stackaren! Och hur underligt var icke lifvet! Man drefves fram af okända makter, till okända mål, jagades liksom ett frö af vinden, för att falla ner någonstades och spira upp eller förintas. Hade han då icke sin egen fria vilje? Kunde han ej resa ut, som han ämnat, och betrakta historien med Lilli som en ljuf sommarsaga? Nej, han hade pligter mot henne. Han hade själf framkallat hennes kärlek, uppammat den till hvad den blifvit, dragit henne till sig, väckt till lif hos henne tankar och tvifvel, som kunde bli farliga, om hon öfverlämnades åt sig själf, med en bitter sorg i hjärtat. Men stode han sig icke själf närmast? Han

hade ju handlat i god afsigt. Egde han då icke rätt att bryta detta förhållande, när det blifvit något annat än han åsyftat och när det skulle skada honom själf? Hänes förmögenhet utgjordes af några få tusen kronor. Det blefve ju ett bekymmersamt lif, i slit och släp! Skulle detta bli ersättningen för den lysande triumf, som han väntat sig af framtiden!

Från den stunden beredde sig Ragnar allvarligt på den möjligheten, att förhållandet till Lilli skulle sluta med äktenskap. Han lät ej flickan ana hur höga fordringar han ställde på sig själf som hederlig karl i detta fall, ty så länge det fans hopp att undgå den fruktade möjligheten, vore det ju vansinnigt att han själf omintetgjorde detta hopp genom att invagga hanne i illusioner. Men den fruktade möjligheten visade sig alltmer sannolik. Det förflöt knappast någon dag, utan att han upptäckte någonting godt hos denna flicka, som af ödet så oförmödat kastats i hans väg. Hänes begåfning, som i början ej förefallit honom särdeles ovanlig, öfverraskade honom genom sin mångsidighet, men framför allt förvånades han öfver det lifliga intresse, hvarmed hon omfattade allt, vare sig konst, literatur, hushållsgöromål, religiösa ämnen, uppfostringsfrågor, idrotter eller till och med politik. Han upptäckte snart att hon under god ledning skulle kunna höja sig till någonting framstående. Och hänes karaktär sedan! En grufva med idel diamanter! Blygsamhet, öppenhet, fri-

modighet, arbetsamhet, enkelhet, anspråkslöshet, förnöjsamhet! Hur hon älskade sin syster (hvilken tycktes anse henne som ett orakel och följde hennes råd i allt!), och hur hon hängde fast vid minnet af sin far! Det fina i hennes väsende kontrasterade på det skarpaste mot omgifningen. Aldrig deltog hon i skvallret, aldrig hördes hon tala illa om någon, aldrig visade hon dåligt humör! Bara inte hennes mun varit så stor och hennes skratt ibland så bredt! Men detta var ju småsaker. Snart hade Ragnar lärt sig skatta Lilli så högt, att han skulle ansett en förening med henne som en välsignelse, om ej författardriften varit. Men tanken på författarskapet hägrade för honom beständigt och fångslade honom med sina tjusande framtidsmålningar. Det var en svår strid han utkämpade. Var det pligten, som bjöd honom att för lifvet binda sig vid denna flicka? Eller var det endast en svaghet i karaktären, ett fegt eftergifvande för omständigheternas makt, kanske rent af ett bevis därpå att författardriften hos honom ej var af den äkta sorten, då den så lätt kunde låta sig kufvas, i stället för att nära sig på alla de öfriga känslornas bekostnad och bli härre öfver hela hans jag! Om han ändå kunnat älska Lilli med hela sin själ! En sådan kärlek skulle ge honom vingar, elda hans fantasi, stärka hans inspiration. Men hans kärlek var ej af det slaget. Så mycket mindre vore det ju en pligt för honom att gifta sig med henne. Själf hoppades hon intet af

honom för framtiden. Gränslöst lycklig öfver att han stannade kvar hos henne, motsåg hon med visshetens lugn den i hennes tankar oundvikliga skilsmässan. Vore det värligen så tadelvärdt att under sådana omständigheter älska så länge sommaren varade, för att sedan . . . ! Åh, men det var just detta, att hon med upp-gifvande af hvarje anspråk förtroendefullt öfverlämnade sig åt honom, det var just detta som mer än någonting annat band honom vid henne! När han blickade in i hennes stora, själfulla, trofasta ögon, föreföll det honom rent af omöjligt att öfverge denna ensamma varelse, hvilken trodde honom så blindt, förstod honom så väl, älskade honom så högt.

Men dessa förtroliga samtal började snart väcka uppmärksamhet. Ragnar, som nu mer än någonsin ville draga Lilli bort från umgänget med de öfrige, hade ofta den smärtsamma känslan af att han därmed kanske skadade hennes rykte. Lifligt önskade han för hennes skull att få bekantskaper i någon af de närbelägna villorna, men hans öfverdrifna rädsla för att synas på-flugen, att möjligen falla besvärlig, hindrade honom att begagna sig af de gynsamma till-fällen, som erbjödos. Det blef således ingen annan råd än att »sätta sig öfver folks prat», som han uttryckte sig, och se tiden an. Skulle han förlåfva sig, ville han åtminstone vänta till sommarens slut, för att ej gå som fästman bland de många osympatiska personer, med hvilka han

tvangs att dagligen vara tillsammans. För att kunna möta alla eventualiteter beslöt han emellertid att ha förlåfningsringarna till hands. Han beställde dem utan Lillis vetskap, för den visserligen mycket osannolika händelsen att de aldrig skulle komma att begagnas. Dessa bägge ringar — i hvilka han lät ingravera sitt och Lillis förnamn, årtalet 1880 och valspråket »Excelsior» — bar han sedan ständigt i fickan, tills en dag, då . . . Men detta kräver ett nytt kapitel.

4.

Emellertid sökte förläggaren till Skandinavisk encyklopedi med ljus och lykta efter en ny hufvudredaktör. Ragnar, som utan tvifvel hade största kompetensen bland alla tänkbara kandidater, fick ej något anbud, naturligtvis därför att han som Björks sous-chef ansågs till en del bära ansvaret för den björkska långsamheten. Men det var icke lätt att finna en person, tillräckligt erfaren och lämplig att sköta den svåra befattningen samt tillika villig att åtaga sig densamma. Förläggaren hörde sig för hos tvänne professorer, efter hvad det berättades, och när han af dem erhöll bestämda afslag, vände han

sig till ett literärt kansliråd, men med samma resultat. Slutligen hemställde han till Björk, huruvida icke denne ville föreslå någon till efterträdare, men Björk undanbad sig uttryckligen att i ringaste mån bära ansvaret för arbetets fortsättning och nämde endast upplysningsvis, att doktor Möller varit hans närmaste man. Allt detta fick Ragnar veta genom Doggen, som tillhörde förläggarens umgängeskrets. Ragnar gick i en stark spänning. Han förutsåg att man till slut skulle nödgas vända sig till honom, och han var mycket oviss om hvad han borde svara. Den ära och den ekonomiska trygghet, som befattningen medförde, hade någonting alltför lockande, för att han ej vid närmare besinning skulle anse det nästan som ett öfverdåd att säga nej utan de mäst giltiga skäl. Men å andra sidan lockade honom ej mindre den föreställningen, att han endast genom en total brytning med sin nuvarande värksamhet skulle få utveckla sina länge kufvade författaranlag. Den, som mäst oroade sig för den blifvande redaktörsutnämningen, var Doggen, som af helt naturliga skäl fruktade för en strängare kontroll. Ju mer det visade sig att platsens besättande var förenadt med svårigheter, dess mer kunde man hos Doggen iakttaga ett feberaktigt intresse. Plötsligt började han uppträda med en nästan komisk hemlighetsfullhet, som ingen kunde förklara. Man trodde att han intrigerade för egen räkning, och man skrattade vid tanken på att han värk-

ligen skulle drifva sin plan igenom — någonting alldeles otroligt, då följden sannolikt skulle bli att han finge stå där som en general utan armé, som en redaktör utan redaktion och medarbetare. Snart fick man dock förklaring öfver hans hemlighetsfulla sätt. Anbudet hade gjorts en af hans intimaste vänner, en berömd publicist och skicklig stilist, dessutom en grundlärd man med allmänt erkänd duglighet i åtskilliga värf, men i saknad af mera framstående chefsegenskaper. Doggen började redan kråma sig och spela förnäm och antaga en viss beskyddande min gent emot kamraterna. Men så gaf äfven vännen ett bestämdt afslag, och saken stod på samma punkt.

Inom redaktionen ansågs det nu som en gifven sak, att Ragnar hvilken dag som helst kunde vänta sig ett samtal med förläggaren. Äfven Doggen, som instinktmässigt önskat Ragnars aflägsnande, så länge det fans något hopp därom, tycktes ha kommit till samma åsigt. Det märktes tydligt på hans uppträdande. Han orerade nu om det galna i att sätta en utböling, som han uttryckte sig, i spetsen för »detta stortartade företag, som kräfde den största rutin hos chefen och den fullständigaste homogenitet inom redaktionen». Han kallade Ragnar sin käre vän och låfvade rekommendera honom hos förläggaren. »Du är själskrifven till chef», sade han, »om du bara vill förbinda dig att påskynda utgifningen, och en sådan förbindelse är ju den lättaste sak i världen.» Åh, fortfor han, det

skulle bli en riktig njutning att arbeta i en redaktion, där broderlighetens och jämlikhetens ideal under en human chef skulle bli en förkroppsligad verklighet, utan motstycke i den civiliserade världen! Ragnar led af dessa inställsamma fraser, hvilkas rätta halt han genomskådade, och det pinade honom att denne karaktärslöse egoist möjligen skulle anse sig få vissa anspråk på hans tacksamhet. Men just vid samma tid var det, som förhållandet till Lilli tog en afgörande vänning. Hade Ragnar förut tvekat huruvida han skulle mottaga redaktörsanbudet, så önskade han nu ingenting högre än att få befattningen, utan hvilken det blefve honom omöjligt att gifta sig. Han var nu fast besluten att med tacksamhet säga ja, när anbudet gjordes. Men af stolthet ville han ej ta första steget, hur mycket han än oroade sig öfver dröjsmålet.

Efter någon tids förlopp kom förläggaren upp på byrån, i den tydliga afsigten att sondera terrängen. Han gick först in till Doggen, som varit på supé hos honom dagen förut. Ragnar blef dock snart anmodad stiga in på några ögonblick. Det talades om nödvändigheten att påskynda arbetets utgifning, och det gjordes allehanda beräkningar. Förläggaren visade med siffror, att den långsamma utgifningen bragt honom en förlust af bortåt hundra tusen kronor, att redaktionskostnaderna måste nedbringas till allra minst hälften, för att icke vidare någon

större förlust måtte riskeras, och att alltså dubbelt så många häften måste utgifvas om året, i fall han skulle våga fortsätta med förlaget. Ragnar yttrade sig med stor försigtighet. Han erkände att åtskilligt kunde vinnas genom en förenkling i redaktionsgöromålen, men framhöll på samma gång att en alltför stor snabbhet i utgifningen måhända skulle värka menligt på den noggrannhet, som dittills utgjort arbetets yppersta förtjenst. Förläggaren, hvilken ej betraktade detta förlag uteslutande som en affär, utan äfven som en hederssak, visade sig oväntadt medgörlig. Men så kastade sig Doggen in i samtalet. Dubbelt så många häften! Tredubbelt så många skulle han, Doggen, vara man att åstadkomma! Det hade ju varit det mäst gräsliga slöseri med tid och krafter! Den björkska noggrannheten! Åh, bara ett eufemistiskt namn för det mäst kolosala pedanteri! Allmänheten brydde sig fan om sådant! Och så fortfor han att skoningslöst hugga ned på Björk. Ragnar kände sig ytterst retad af att bevittna detta nedriga beteende mot en person, hvilken Doggen hade att tacka för sin räddning ur ekonomiskt betryck. Det största felet hos Björk hade just varit att han icke jagat bort denne baktalare, hvars arbete, om det skulle värderats efter hvad han värkligen gjort, hade betalats femdubbelt för högt. Det kostade Ragnar en våldsam ansträngning att icke slunga Doggen denna sanning midt i ansigtet. Emellertid försvarade han sin chef på det varmaste.

B. f. Olson

Han glömde att det gällde hans egen framtid, glömde att hvarje hans yttrande skulle föra honom bort ifrån det mål han eftersträfvade. Förläggaren började se fundersam ut och gick slutligen, utan att ha nämt ett ord om Ragnars kandidatur.

»Det var fan hvad du var dum!» utbrast Doggen och kastade sig bakåt i stolen, med ett medlidsamt uttryck i sin lurfviga fysionomi.

Det var ej utan, att Ragnar smått ångrade sin ridderlighet. Han sökte visserligen trösta sig med den tanken, att hvarje god handling till slut får sin förtjenta lön, men ett faktum var att han begått en radikal dumhet. Innerst hoppades han att kunna reparera felet, genom ett nytt samtal med vederbörande. Men det hoppet beröfvades honom snart. Redan efter ett par dagar fann han nämligen på sin pulpet följande bref ifrån förläggaren:

»Då herr doktorn varit professor Björks närmaste man, anser jag mig genast böra meddela hvad jag förliden afton uppgjorde med tre af redaktionens hittills varande medlemmar, herrar Gustafson, Eurelius och Strand, hvilka därvid förbundo sig att öfvertaga redaktionens ledning vid professor Björks afgang. Då herr doktorn naturligtvis på grund af sin ställning varit alltför nära förbunden med den nuvarande regimen, kunde jag ej af herr doktorn vänta ett ingående på de fordringar, hvilka jag hädanefter måste

ställa på arbetets utgifning. Men jag ber doktorn vara försäkrad o. s. v.»

Ragnar darrade i hvarje lem. Det var som om marken sjönk under hans fötter. Att stanna kvar som underordnad föll honom ej ens in, och det var således nu ett faktum att han om några veckor skulle stå utan fast befattning, utan bestämd inkomst. Med detta första intryck blandade sig harmen öfver att Doggen blifvit en af de lycklige, harmen öfver att humbugen skulle triumfera på hans egen bekostnad. Men på samma gång kändes det ljust att veta sig ha kunnat slå denne intrigör till marken med ett enda ord. Det faktiska nederlaget innebar en moralisk seger. Och det var kanske därför, som Ragnar kände sig mera tillitsfull än någonsin, när han väl hade lugnat sig efter den första uppbrusningen. Han tyckte själf att hans styrka vuxit i det svåra ögonblicket. Det hade varit en väckelse för honom. Han skulle nu gå fram med hela den energi, som han visste sig ega, och hämta lärdom af motgången. Det finnes ju en mängd utvägar för honom, äfven om han stannade kvar i Sverge. Han kunde ju t. ex. grundlägga en literär månadsskrift, en sådan som »Revue des deux mondes» i Paris eller »Athenæum» i London. Hans kritiska förmåga, hans vana vid redaktionsgöromål, hans personliga förbindelser med en massa nordiska författare på alla områden hänvisade honom ju med bestämdhet till ett sådant företag. Eller

också kunde han börja utgifvandet af en samling folkskrifter, sprida upplysning ut ibland den lägre befolkningen, något som han svärmät för i åratal. Ja, hvarför inte själf förlägga sådana skrifter och därigenom skaffa sig en tryggad ekonomisk ställning? Allt detta kräfde arbete, mödosamt arbete till en början, det förutsåg han. Men han kände sig ega jättekrafter nu.

I denna stämning kom Ragnar ut till Björksätra. Mot vanligheten fans ingen i det hvita huset, med undantag af Lilli. Fru Ljungkvist hade tillsammans med sin syster och dansösen farit till staden, för att på kvällen bevista en varieté-föreställning, och de andra bägge damerna hade varit borta sedan morgonen, utan att man visste hvar. Ragnar föreslog därför att han och Lilli skulle fara ut på sjön en timmes tid, liksom de gjort ett par gånger förut i en af honom för sommaren hyrd roddbåt. Men Lilli svarade undvikande.

»Hvarför inte?» frågade han. »Tycker barnet inte det skulle va' roligt?»

»Ack jo.»

»Nå, hvarför inte, då? Du är väl inte nyckfull, barn lille?»

I detsamma upptäckte han att hon gråtit och såg ledsen ut.

»Har någonting sorgligt hänt?» frågade han.

»Det är bara fru Ljungkvist, som ...»

»Hvad som?»

»Låt mig slippa säga det!» bad hon och såg upp med sina stora ögon.

Ragnar blef naturligtvis ännu mer nyfiken.

»Ha vi inte kommit öfverens att du skall berätta mig allt?» frågade han mildt.

»Jo ... men ... Hon blef ond därför att jag inte ville fara med på varietén, och så ...»

»Jaså, inte värre!»

Han önskade att de skulle fortsätta samtalet ute på sjön, och Lilli gjorde sig genast i ordning att fara, då hon märkte att han ville det. För att komma ner till båten, som hade sin plats vid badhuset, måste de promenera förbi den långa raden af villor, bland hvilkas innehållare de knappast kände någon enda, mer än till namnet, förstås. Lilli gick före, Ragnar efter, på vägkanten. Han granskade henne noga, där hon gick, och tänkte sig in i en situation, som ganska snart kunde bli verklighet, nämligen att han som trolåfvad ginge med hennes arm i sin. Det blefve nog en smula genant till att börja med. Hu, hvad hans bekanta skulle se på honom! Men hon förde sig bra, tog sig riktigt stiligt ut i den blodröda klänningen och med det fina ryschet kring halsen, och i gången hade hon ej det tunga, som han ibland stött sig på, och så var allt hos henne så enkelt och anspråkslöst, gud ske låf för det! Med ens kom han att tänka på förmiddagens svåra motgång. Han kände sig icke längre så

tillitsfull som nyss, han ängslades för den ekonomiska osäkerhet, som äfven i bästa fall skulle bli hans lott. Var det rätt att binda denna flickas öde vid en så vacklande existens? Att kanske bringa öfver henne de bittraste försakelser, de tyngsta lidanden? Han visste ju att ett mödosamt lif väntade honom, i fall han gifte sig! Tänk att kanske sitta med hustru och barn i ett iskallt rum, utan bröd för dagen!

När de kommit i båten, omtalade Ragnar hela redaktionshistorien, med en dämpad bitterhet, men utan att säga sitt hjärtas tankar om Doggen, hvars beteende han tvärtom beskref på ett nästan urskuldande sätt. Han förvånades därvid öfver den harmens häftighet, hvarmed Lilli ständigt afbröt hans berättelse. Det var en ny egenskap han upptäckte hos henne, en egenskap som hänryckte honom, icke därför att den bevisade hennes stora kärlek, utan emedan den røjde tillvaron af en moralisk kraft, som han ej väntat finna hos denna blida, böjliga natur. Till sist omnämde han äfven skälet, hvarför han så ifrigt önskat erhålla redaktörsbefattningen, att kunna gifta sig nämligen. Då fick Lilli tårar i ögonen.

»Du vet ju att det inte låtit sig göra ändå», yttrade hon.

»Jo, om jag fått befattningen, så . . .»

»Nej, Ragnar, dina arbeten äro viktigare. Som gift skulle du alltid känna dig bunden och inte få tid att skrifva . . . Jag har ju aldrig väntat

mig annat än att du skulle resa utrikes», tillade hon mattare.

Han tog ett par raska årtag och rodde in under några högstammiga rönnar, som hängde ut öfver vattnet. Det hade kommit öfver honom en häftig längtan att få vara ensam med den goda flickan, riktigt ensam, och där i trädens skugga voro de osynliga för alla spjåjande blickar. Han lät sig glida ner i bottenen af båten och lade hufvudet i hennes knä — den största förtrolighet han ännu hade tillåtit sig mot henne. Det kändes så tryggt att veta sig under hennes blick, och hon måste ju bli hans fästmö förr eller senare. Det var så förunderligt, tyckte han, hela förhållandet till denna flicka! Före sin bekantskap med henne hade han egentligen aldrig erfarit detta omotståndliga behof af hjälp och tröst och stöd, hvilket nu så ofta kom öfver honom. Kanske just därför att han i Lilli för allra första gången träffat en kvinlig varelse, som med sin blotta närvaro förmodade utfylla detta behof! Han kände sig starkare, när han var i hennes närhet, lugnare, när han hörde hennes mjuka stämma, förhoppningsfullare, när han såg hennes stora blåa ögon riktade på sig. Och likväl älskade han henne icke.

»Stackars gosse lille!» hviskade hon och smekte hans yfviga hår. Det var första gången hon använde smeknamnet »gosse lille», hvilket sedan blef honom så kärt.

Han lyfte på hufvudet och såg på henne. Det kom öfver honom en stark lust att just nu sätta ringen på hennes finger. Hon kunde ju taga den af igen strax och gömma den till hösten. Men så förskräcktes han vid tanken att binda sig, att oåterkalleligen afstå från sitt käraste hopp. Han inskränkte sig därför till att trycka hennes hand och betrakta henne kärleksfullt.

»Hvad jag är lycklig öfver att du håller af mig!» hviskade hon. »Håller du mycket af mig?»

»Ja, mycket. Jag tror att vi skulle bli lyckliga som man och hustru.»

Hon strök med handen öfver hans panna och betraktade honom med ett uttryck af smärta.

»Du får inte tala så», hviskade hon.

»Ack», utbrast han, »ack, om jag kunde älska dig med hela min själ, älska dig så, att du för mig blefve mer än mitt eget lif! Min olycka är att jag plåttrat ut mina känslor i småportioner, så att jag inte är i stånd att samla dem till en hel och fullständig kärlek. Om jag det kunde, vore jag skald med det samma.»

Han såg ej hvad intryck detta utbrott gjorde på henne. Det följdes af en lång tystnad. Vågorna, som kastades mot stranden, höllo båten i en sakta vaggning. Det hela var så vemodigt ljuft — skvalpet, vaggningen, skuggan under

träden — och så därutanför det blåa vattnet och den nedgående solen.

Plötsligt vaknade Ragnar upp ur sina drömerier.

»Du skulle ju berätta det där om fru Ljungkvist», sade han.

»Det är ju en obetydlighet. När jag tänker på hvad du har gått igenom i dag, så...»

»Men berätta i alla fall!»

Hon började. Fru Ljungkvist hade, som sagdt, redan på förmiddagen ordnat om att besöka varietén och tagit mycket illa vid sig att Lilli afböjde förslaget att följa med. Under midnatten återkom hon till samma ämne och försökte först öfvertala, men blef sedan ond och... sade så mycket häftigt så... Ragnar ville närmare veta hvad hon yttrat, ord för ord. Och då Lilli, till hans undran, påtagligen undvek att nämna ett och annat, begärde han upplysningar och gjorde frågor, tills han slutligen fick reda på allt, äfven hvad Lilli af kvinlig hänsynsfullhet ej velat säga. Det blef honom således klart att fru Ljungkvist, i sin uppbrusning, på ett ytterst sårande sätt häntydt på deras förtrohet och ondgjorts öfver deras sträfvan att afsöndra sig från det öfriga sällskapet. Han önskade veta huruvida hon icke förut hade gjort dylika häntydingar. Lilli medgaf att så varit fallet, men fann det helt förlåtligt och naturligt att fru Ljungkvist, som ju var ett äldre frun-

timmer och dessutom hennes värdinna, sökt utöfva ett slags förmynderskap, och Ragnar skulle själf sätta sig i fru Ljungkvists ställe m. m. . . . Nåja, det där var mycket bra och väl, invände Ragnar. Hade fru Ljungkvist sökt tillvälla sig detta förmynderskap af omtanke för Lillis framtid och rykte, så skulle han värderat henne därför, tackat henne hjärtligt och visat henne den största hänsyn. Men trodde Lilli värligen att hon haft ett så ädelt motiv? Männe frun inte snarare drifvits af sin svartsjuka, sin fåfänga, sitt maktbegär? Hvad hade hon sagt? Hur hade hon uttryckt sig? Ja, se där! Med stickord, med näsvishet, med sura miner! Detta visade ju tillräckligt hvad hennes skyddskap hade för värde. Nå, det roade honom nu att veta mer! Hade någon annan också gjort händtyningar? Hade de talat om honom i hennes närvaro? Hvad hade de sagt? . . . Åh, de hade så förfärlig respekt för honom, allesamman. Så snart han visade sig, fingo alla fruntimren tvärt en annan min och ett annat sätt. Fru Ljungkvist isynnerhet var rädd för honom, men tyckte fasligt illa om honom och härmade honom ibland, när hon berättade hvad han sagt . . . Nå, det där var ju trefligt att få reda på. Han hade nog anat det förut. Hade de varit sådana hela tiden? . . . Nej, det var egentligen först den sista veckan. Förut hade fru Ljungkvist varit älskvärdheten själf. Hennes förändring började samma dag som de många främmande voro

därute, när hon kastat fram om tantskapet och Lilli vändt sig bort och låtsat sig inte höra hvad hon sa'. Hon var sedan snäsigt hela kvällen, och när Lilli nästa morgon bad jungfrun städa rummet, eftersom hon själf hade så ondt i hufvudet, om Ragnar påminte sig det... Hvad skulle det betyda? Be jungfrun städa rummet? Städade inte jungfrun alltid hannes rum?... Nej, fru Ljungkvist hade redan i början låtit förstå att jungfrun hade tillräcklig sysselsättning med hushållet och herrarna, och så fick Lilli naturligtvis, om inte där skulle stå ostädadt hela dagen... Nå, det var kuriöst! Kanske jungfrun inte håller borstade hannes skor?... Nej, inte nu längre. Inte den sista veckan.

Det kokte i Ragnar. På hemfärden tänkte han bara på hur han skulle läsa lagen för käringen, som han uttryckte sig. Lilli bad honom ängsligt att låtsa om ingenting, eftersom han ju ändå inte skulle uträtta annat än skaffa henne själf nya obehagligheter. Men det örat ville Ragnar inte höra på. Inte uträtta? Jo, det skulle han visa henne. Så mycket åtminstone kunde han försäkra, att hon inte vidare skulle få snäsor eller själf behöfva borsta sina skor. Hon skulle bara förhålla sig alldeles lugn. Han hade ju nästan hela morgondagen på sig att tänka ut ett riktigt fint sätt, eftersom fru Ljungkvist förmodligen stannade kvar i staden öfver natten. Men — när de kommo fram, funno de till sin öfverraskning att fru Ljung-

kvist redan var hemma. Ända ner till bryggan trängde hannes entoniga, skärande, grälände röst, omväxlande med jungfruns ungdomliga, snäsande stämma. Hon hade aldrig sett på maken! Komma hem och finna hela huset tomt! Hvar hade jungfrun hållit hus?... Hållit hus? Hon hade bara på fem minuter varit efter mjölken... Jaså, det skulle man tro! Hon kunde ju hämtat mjölken för en timme sedan!... Jaså, för en timme sedan? När man var ensam i hela köket och hade åtta herrar och hälften så många fruntimmer att passa och gick och slet ut sig från morgon till kväll!... Slet ut sig? Hon skulle bara tiga, hon! Ville hon nu vara så god och genast hälla vattnet af potatisen! Och inte vara snäsig! Annars...

Lilli ämnade gå in, men Ragnar höll henne kvar. I detsamma hördes åter fru Ljungkvist, darrande af ilska.

»Hvar är fröken Dahlberg?» skrek hon.

»Inte vet jag», svarade jungfrun. »Hon passar sig nog, där hon är.»

»Hon är naturligtvis ute och springer med doktorn nu igen, i stället för att duka bordet. Allting skall man göra själf. Har inte sett på maken!»

Lilli hade redan skyndat in. Ragnar, som med spänd uppmärksamhet lyssnade efter hvarje det minsta ljud inifrån, hörde länge knappast annat än dunkande steg i köket, lätta steg i trappan, jämna steg i matsalen och dessemellan

ett svagt slammer af porslin. Han satte sig på den grönmålade soffan under salsfönstren och funderade på hur han skulle säga fru Ljungkvist sanningen i ett lugnt och städadt, men tillika tydligt språk. Ehuru det fortfarande sjöd inom honom af harm, betviflade han ej ett ögonblick att han skulle behärska sig fullkomligt, och hvad som bekymrade honom var egentligen endast hur han skulle börja. Till slut fick han en, som han tyckte, förträfflig idé. I detsamma kom Lilli som hastigast ut och bad honom icke säga något, utan vänta till nästa dag, då fru Ljungkvist blifvit lugn och kanske skulle rätta sig mer efter honom. Nu vore det bara att ställa till obehagligheter för dem bägge två, både Ragnar och Lilli. Fru Ljungkvist var retad öfver att inte system, som hon trott, ämnat »bjuda» henne på varietén — det var därför, som hon kommit tillbaka så tidigt — och dessutom var hon förargad öfver att en af sönerna förmodligen tagit hennes sista femma i spegellådan. Ragnar bad Lilli vara lugn. Han skulle nog sköta fru Ljungkvist på ett klokt sätt. Och med det beskedet aflägsnade Lilli sig. Hon måtte nu ha bedt honom hur innerligt som hälst, så skulle det varit honom omöjligt att tiga. Den idé, som behärskade honom, hade kommit öfver honom som en poetisk ingivelse. Liksom vid konciperingen af en stor dikt, såg han i andanom den blifvande scenen med fru Ljungkvist, tänkte sig åtbörder, ställning

och mimik, hörde hvarje replik. Det tråkiga var att fru Ljungkvist genom ett enda litet oväntadt ord skulle kunna förstöra det hela.

Först när alla voro samlade — utom fruns syster, som var på varietén — gick Ragnar in i matsalen. En pinsam tystnad rådde därinne, något som för öfrigt ej var ovanligt. Ragnar, som kände sig behöfva ett slags moraliskt understöd, sökte instinktmässigt göra sig angenäm för diplomaten och professorn, hos hvilka han trodde sig ha funnit minst antipati. Sålunda uppstod en rätt liflig konversation, i hvilken dock endast herrarna togo del. När man slutat äta, började Lilli som vanligt bära ut assietterna. Ragnar ansåg då det rätta ögonblicket inne och vände sig plötsligt till fru Ljungkvist, ehuru han märkte sig ha glömt inledningen till det långa strafftal, som han ämnat hålla.

»Fru Ljungkvist tycks ha en god hjälp af fröken Dahlberg?» yttrade han, med en särskild tonvigt och något darrande på rösten.

»Nåja, det må jag säga doktorn», svarade frun, »att om en ung flicka inte just alltid låter gamla människor passa upp sig, så är det väl inte mer än man kan begära.»

»Kan begära?» invände Ragnar fogligt. »Det är väl ändå att ställa för höga anspråk på en person, som betalar för allt!»

»Mina anspråk äro värligen så blygsamma, skall jag säga doktorn, att jag alls inte behöfver någon undervisning därom. Den smula hjälpen

med dukningen, när det faller nådig fröken in! Jag skall säga doktorn rent ut, eftersom doktorn tar sig så mycket af fröken Dahlberg, att jag mycket väl kan undvara den där lilla hjälpen, och när fröken gunås skall göra sig till för härrarnas skull, för något annat är det rakt inte, så är det sannerligen inte för mycket, då man betalar så litet som hon.»

»Betalar inte fröken Dahlberg detsamma som de öfriga damerna?»

»Jag behöfver alls inte stå till svars för doktorn», utbrast fru Ljungkvist med stigande hetta. »Egentligen skulle hon betala detsamma som en karl, eftersom hon äter fullt ut lika mycket. Jag förtjenar alls inte något på att ha henne till inackordering. Jag har inte annat än obehag af fröken Dahlberg. De utlägg, som jag haft för henne, får jag naturligtvis aldrig se röken af, och . . .»

Lilli föll nu in med sin blida stämma.

»Jag påminner mig inte något annat utlägg än det härom dagen för spetsarna», sade hon, »och fru Ljungkvist vet nog att jag två gånger erbjudit mig betala, men att fru Ljungkvist inte kunde växla.»

»Ja, ursäkter finner man ju alltid», invände frun. »När doktorn är närvarande, kan fröken gubevars säga hvad fröken vill», fortfor hon uppretad. »En sådan flickslyna! Jag ville veta . . .»

Lilli aflägsnade sig genast efter det sista yttrandet, och Ragnar kände sig förlora sin själfbehärskning.

»Jag ville veta», fortsatte frun, »hvad hennes syster skulle säga, om hon visste hur fröken uppför sig här. Om jag gjorde min skyldighet, så skref jag och berättade...»

»Jag anhåller», inföll Ragnar häftigt, »att fru Ljungkvist väger sina ord en smula.»

»Åhja, vet doktorn, jag har lärt väga mina ord, förrän doktorn var född. Jag har värkligen ofta tänkt skriva till hennes syster och fråga om det är med hennes vetskap och vilja, som fröken... Ja, och det är möjligt att jag gör det någon dag, antingen doktorn så tillåter det eller inte.»

»Hvad angår det mig hvad frun skrifer?»

»Åhjo, det angår doktorn ganska nära.»

»Var god och förklara sig, fru Ljungkvist!»

»Ja, doktorn är värkligen så besynnerlig, så doktorn kanske tycker att allt är som sig bör!»

»Förklaringen får allt bli en smula tydligare.»

»Jag tycker annars», utbrast frun, »att jag som frökens naturliga skydd kunde ha vissa anspråk... Det är precis som om jag inte funnes till!... Ja, doktorn tar naturligtvis fröken i för-svar, men...»

»Ja, gud bevara henne för ett sådant skydd som ert, fru Ljungkvist! Tillåt att jag säger det rent ut!»

Fru Ljungkvist blef rasande och gick ut. Det öfriga sällskapet, som pinades af en helt naturlig förlägenhet, reste på sig och började likaledes gå sin väg. Men fru Ljungkvist kom genast tillbaka, med gråten i halsen. Det var första gången, som någon hade vågat förnärma henne så som doktorn nyss hade gjort! Hon hade värkligen trott att doktorn räknade sig till bättre folk, men när man uttryckte sig på det viset mot fruntimmer, så... Det var ett fel att hon inte varnat fröken Dahlberg för honom redan i början, men hon skulle nog...! I andra familjer, där ungdom var tillsammans, hade värdinnan åtminstone... Man skulle sett i den prästgård, där hon vistades som flicka! Där skulle någon af döttrarna vågat sig ensam ut och promenera med en karl! Till och med som förlåfvade fingode aldrig vara tillsammans med sina fästmän, utan att någon var i närheten! Men doktorn kantänka...!

»De där flickorna», yttrade Ragnar, »måtte haft mycket dåliga tendenser, eftersom de behöfde bevakas så strängt!»

»Åh, vet doktorn, jag tror att ingen af dem skulle behöfva stå tillbaka för fröken Dahlberg. Hvad fröken och doktorn ha för sig, det kan ingen mänska så noga veta.»

»Ha för sig?»

»Ja, kors, man går väl inte och gömmer sig, om hvem som hälst kunde få höra hvad man sa! Doktorn glömmet för öfrigt att fröken ibland

farit ut i doktorsn båt, utan att någon annan varit med än doktorn, och det är verkligt inte riktigt passande, ska' jag säga.»

»Hvarför inte det?»

»Därför att det inte passar sig. Det passar sig inte alls, ska' jag säga.»

»Men det passar sig naturligtvis att en ung flicka far på varietén och hör oanständiga visor!» Ragnar, som hittills behärskat sig tämligen, höll nu ett dundrande strafftal, om också i helt andra ordalag än han ämnat. Häftigheten fick sådan makt med honom, att han efteråt icke påminde sig hvad han yttrat. När fru Ljungkvist afbröt honom, slog han handen i bordet och tvang hänne tiga, så länge det räckte. Hon fick i sig allt hvad han för några timmar sedan hört af Lilli, både tantskapet och städningen och skoborstningen och mycket annat. Han kände på sig att han förgick sig, men på samma gång njöt han af att riktigt få sjunga ut.

»Och nu», sade han till sist, »anhåller jag att fru Ljungkvist inte vidare ställer några som helst anspråk på fröken Dahlberg. Betalar hon för litet, så garanterar jag för bristen.»

Därmed bugade han sig för sällskapet och gick. Han var på det högsta upprörd, så att han skakade i hela kroppen. Med ens, utan att han anat det, hade hans framtid blifvit afgjord. Han måste nu naturligtvis förlåfva sig genast, om han på minsta sätt vore mån om Lillis rykte. Den allsmåktiga konvenansen tvang honom

därtill. Förbannade konvenans! Förbannade samhällsmoral, som kan tvinga en person att förstöra sin egen framtid, för att rädda en annans rykte! Han sökte lugna sig ute på balkongen, medan de öfrige, två och två, troppade ut genom förstudörren och försvunno i omgifningarna. Det fans ingen tvekan hos honom, hur han borde handla. Som hederlig karl hade han icke längre något vall! Med lätthet nedtystade han de betänkligheter, särskildt ekonomiska, som redan förut mångfaldiga gånger framställt sig för honom och som nu i sista ögonblicket höjde sin varnande röst. Om han arbetade dugtigt, skulle det nog reda sig med ekonomien, därom var han öfvertygad. Men författarskapet var det slut med! Skald blefve han naturligtvis aldrig! Det var med vemod, som han dröjde vid tanken därpå, vid tanken på den i hans drömmar så lysande bana, som nu för alltid stängdes.

Efter en stund kom Lilli ut.

»Det var förfärligt hvad du var häftig!»
hviskade hon ängsligt. »Jag hade aldrig trott att du kunde bli så häftig.»

Han fattade hennes händer och såg henne allvarligt in i ögonen, så mycket skymningen tillät.

»Älskar du mig?» frågade han.

»Vet du inte det?»

Han tog upp ringarna ur västfickan och satte den ena på hennes vänstra ringfinger. Förvanad såg hon först på ringen, sedan på honom och sedan på ringen igen.

»Det är ju en slät ring!» sade hon förskräckt.

»Det är din förlåfningsring, barn!»

»Men...»

»Nu äro vi tvungna att förlåfva oss genast.»

Hon började snyfta.

»Är du inte lycklig öfver att bli min, barn lille?» frågade han.

»Jo», snyftade hon.

»Inte gråter man så, då man är lycklig?»

»Jag vill inte», utbrast hon bestämdt. »Jag skulle bli ett hinder för dig.»

»Du blir en god hustru», svarade han ömt.

»Låt mig slippa!» bad hon sakta. »Jag kan ju få gömma ringen som ett minne.»

Han lade sin arm kring hennes lif och kysste henne på pannan; det var den första kyssen.

»Låt nu ingen se dig i kväll», sade han.

»Men i morgon bära vi ringarna bägge två.»

»Kan det inte vänta?» hviskade hon.

»Jag vet hvad jag gör. Du gör ju allt hvad jag vill?»

»Ja, annars, men...»

De betraktade hvarandra länge, kärleksfullt, under tystnad.

»Hvad lifvet ändå är besynnerligt», sade han slutligen. »Vi ha träffats här af en ren tillfällighet, och nu äro vi förenade för hela lifvet.»

»Men jag gör inte rätt...»

»Kan du bära motgång och nöd? Kan du arbeta, om det skulle behövas?»

»Ja, det vet jag att jag kan.»

»Då är jag lugn.»

»Men du ångrar dig kanske?»

»Jag ångrar mig aldrig.»

»Du uppoffrar dig för min skull.»

»Det behöfver inte bli något offer. Det beror på dig själf.»

»Om jag bara visste!»

Han tänkte så mycket. Han tänkte på framtiden, men ej med saknad. Han tyckte nästan att han älskade henne, där hon stod så hängifven och melankolisk, eller att han åtminstone skulle komma till att älska henne.

»Jag känner mig lycklig öfver hvad som skett», yttrade han allvarligt.

»O, gosse lille, kunde jag värkligen tro...!»

5.

När Ragnar nästa dag kom ut med båten, var Lilli som vanligt ensam. Hon hade längtat obeskrifligt efter honom. Det hade varit en ytterst pinsam dag för henne. Ingen hade gratulerat henne, med undantag af diplomaten, hvilken för öfrigt hela tiden visat sig som en gentleman. Fröken Asfaltine hade frågat hvad

ringen skulle betyda. Fru Ljungkvist hade försmädligt dragit på mun och yttrat någonting om att förlåfning ej vore detsamma som giftermål.

För att kunna vara helt ostörda, foro de ut på sjön. Det var för Ragnar en verklig njutning att icke längre behöfva ta hänsyn till folkprat. Lilli var lycklig, men lät då och då ett ord falla, som tydde på att hon ej öfvervunnit sina betänkligheter. Ragnar, som kände sig lugnare, sedan förlåfningen väl hade blifvit ett faktum, talade förtröstansfullt om deras framtid. Till att börja med finge de ju visserligen ta ett lån, då Lillis obetydliga förmögenhet var placerad i en fastighet och således först om en längre tid kunde fås ut. Men sedan skulle han nog förtjena så mycket, att de kunde lefva, och lite till. Han hade lyckligtvis godt anseende, stor arbetsförmåga, rätt många relationer och — det trodde han sig kunna säga utan skryt — äfven skicklighet. Han ville naturligtvis ej åtaga sig hvilket arbete som hälst, och därför kunde det möjligtvis dröja några månader, innan förtjensten blefve tillräcklig för behofvet. Men sedan skulle det gå så mycket lättare. I nödfall kunde han ju lefva på öfersättningsarbete, något som jämförelsevis lönade sig ganska bra, om också äran ej var särdeles stor. Lilli invände fogligt att han med allt detta likväl ej finge tid att skrifva hvad han ville, skönliterära saker. Men äfven det ansåg han icke som en omöjlighet alls, i den förtröstansfulla stämning som nu fått makt med honom. Finge

han bara fast fot i en tidning, t. ex. som kritiker, så att han kunde tvingas att skriva fort, så skulle han snart uppöfva sin stil och komma ifrån den pedantiska korrektheten, som utgjort det förnämsta hindret för hans produktion. Ännu vore ju ingen tid förlorad. Han vore bara trettiett år. Frits Reuter hade varit tio år äldre, när han utgaf sin första roman. Det berodde mycket på Lilli, nästan uteslutande på henne, huruvida han skulle bli romanförfattare eller ej. En hustru kunde göra undervärk. Mången stor man hade sin hustru att tacka för sin ryktbarhet. Stuart Mill t. ex. hade själf erkänt, att han aldrig utan sin hustru kunde blifvit den han blef. Lilli skulle söka bli en sådan hustru som fru Mill. Om hon lefde sig in i hans tankar, tvunge honom att för sig själf klargöra sina idéer, ständigt eggade honom att gå framåt och framför allt satte lif i hans energi, så skulle han nog lyckas. Om hon det gjorde, skulle han älska henne så högt som ingen kvinna förut blifvit älskad af någon man, och kunde han endast lyfta sig upp till denna hela personligheten omfattande kärlek, så blefve han skald med detsamma. Lillis uppsyn klarade. Trodde han värkligen det? Ja, nog skulle hon göra hvad på henne berodde. Men han måste öfverse med henne till en början, ty hon vore ju så okunnig och oerfaren och dum. Allt hvad hon var hade hon blifvit genom honom. Hon förvånades ibland öfver den förändring, som hon genomgått på dessa få veckor, under hans

ledning. Hännens tankevärld hade blifvit en helt annan än förut, och lifvet hade för henne fått en helt annan betydelse. Hon skulle nog med tiden kunna höja sig upp till honom och bli en hjälp för honom. Var det orätt af henne att tro sig om så mycket? Trodde han inte själf detsamma?

»Jo, därom är jag öfvertygad», svarade Ragnar förtröstansfullt.

Men, fortfor han, en sak ville han särskildt lägga henne på hjärtat, fastän det kanske ej behöfdes: att hon alltid skulle vara sann emot honom, hänsynslöst öppen emot honom. Det enda nödvändiga villkoret för lycka i ett hem vore öppenhet mellan familjens medlemmar. Det att hans föräldrahem varit så olyckligt hade i främsta rummet berott därpå, att hvarje medlem af familjen omärkligt spunnits in i ett nät af lögn och förbehållsamhet, ur hvilket det varit omöjligt rycka sig loss, äfven med den allra bästa vilja. Hans eget hem åtminstone skulle bli raka motsatsen därtill. Kärleken, den kunde gärna vara borta, d. v. s. den kärlek, som består i ett sinnenas rus eller ett fantasiens och känslornas rus, ty den kärleken är endast ett tjusande själfbedrägeri, en poetisk lögn, hvars ursäkt ligger i dess poesi. Men öppenheten vore nödvändig. Upptäckte han att hon dåldes någonting för honom, att hon ej blottade för honom hvarje skrymsla i sin själ, då skulle han lida förfärligt. Det skulle då komma någonting främmande mellan dem, som

för honom skulle kännas gräsligt förnedrande, utom det att han aldrig skulle kunna tro henne mer! Denna öppenhet, hvarpå han satte så stort pris, vore i själfva värdet det, som gifve äktenskapet dess sedliga karaktär. Den förutan vore det lyckligaste äktenskap endast en legaliserad prostitution. Det finnes en mängd äktenskap, som voro byggda på kärlek i någon af dess många former, men utan denna öppenhet, detta själens fullständiga hängifvande. För honom, det upprepade han, vore öppenheten af vida större vigt än kärleken. Öppenhet kunde man låfva, kärlek kunde man icke låfva. Hon skulle dock förstå honom rätt! Han var så långt ifrån att förakta kärleken, att han tvärtom ansåg denna känsla för den ljufvaste, som en mänska kunde erfara, d. v. s. kärleken i dess högsta form, som var något helt annat än man vanligtvis menade med kärlek. Hade hon erfarit den upplyftande känslan af att utveckla sig? Den hela personligheten genomströmmande lyckan i att känna sina förmögenheter vidga sig och växa? Då skulle hon förstå hvad han menade med kärlek. Den kärlek, han åsyftade, vore just en sådan upplyftande känsla af att man utvecklade sig tillsammans med en personlighet af motsatt kön, så att det manliga hos den ene och det kvinnliga hos den andra liksom väfde sig in i hvartannat och alstrade nya känslor, nya tankar, nya synpunkter, hvilka återvärkade på hela personligheten, och så att man ständigt hade förnimmelsen

af att man gaf och tog på samma gång. En sådan kärlek skulle deras kunna bli. Men ville hon hos honom väcka den känsla, som han nu skildrat, då vore det icke nog att hon hjälpte honom, att hon slösade ömma omsorger på honom, att hon tröstade honom, att hon uppoffrade sig för honom, att hon själf utvecklade sig. Hon skulle tillika liksom draga fram ur honom alla dålda möjligheter, göra honom till skald, ge hans ande vingar! Tilltrorde hon sig att kunna göra det? Ville hon låfva honom att försöka och inte ge tappt?

»Ack ja, gosse, det skall bli min högsta sträfvan på jorden!»

Sådana samtal som detta upprepades nu dagligen. De värkade förunderligt stärkande och upplyftande på dem bägge två samt förde dem allt närmre hvarandra. Något, som likaledes i hög grad stärkte bandet mellan dem, var det mindre glädjande sätt, hvarpå deras anhöriga mottogo underrättelsen om förlåfningen. Lillis syster skref ju visserligen ett mycket hjärtligt bref med varma lyckönskningar, ehuru äfven hon röjde någon oro öfver att Lilli förhastat sig. Men svågern, som aldrig annars brukade skrifva, präntade nu hela fyra sidor fulla med varningar och förebråelser, påtagligen stött öfver att förlåfningen offentliggjorts, utan att hans tillstånd först inhämtats. Ingen kunde veta hvad det var för en härre, som tjusat till Lilli så där hastigt, menade han, och det var kanske inte så helt med

doktorstiteln ens. Lilli, som grät af blygsel öfver detta rått stilerade bref, kände sig innerligt tacksam, när Ragnar tröstade henne med en kyss och några lugnande ord. Men så kom det ifrigt efterlängtade brefvet från Anneholt! Gubben, som yttrade sig med sin vanliga klokhet och myndighet, klandrade skarpt att Ragnar, som befunde sig utan fast inkomst och förstört sina framtidsutsigter (hå, hå! tänkte Ragnar), icke dess mindre tagit ett steg, som förr eller senare skulle tvinga honom att stifta familj, och att han därtill med sitt val fallit på en sådan flicka, som han för några veckor sedan aldrig sett, en flicka, om hvilken han ju inte kunde veta ens huruvida hon vore fågel eller fisk, en flicka som inackorderat sig hos vildt främmande personer, i stället för att stanna hos de sina o. s. v. Naturligtvis blef gubben sekunderad af gumman, som likväl uttryckte sig mera kärleksfullt. Lilli, stackaren, blef så förtviflad, att hon önskade bryta förlåfningen. Det kostade Ragnar icke liten möda att bringa henne på andra tankar. Han förklarade för henne hur naturligt det vore att hans föräldrar, som ju ej kunde sätta sig in i situationen, talade så som de gjorde. Han skulle själf kanske skrivit på samma sätt, om han varit i deras ställe. Nu skulle hon söka vinna dem med kärleksfulla bref, och så skulle hon snart finna sig älskad af dem lika mycket som de redan älskades af henne. Den kärlek, som hon sålunda kämpade sig till,

skulle bli dess fastare, som den skänktes henne för hennes egen skull och ej för hans.

Men nya stridigheter väntade.

Ragnar var af princip emot långa förlåfningar. För honom själf, tyckte han, var det så mycket mindre skäl att uppskjuta giftermålet, som inga särskilda förberedelser behöfde göras, då ju han själf hade möbler till två rum och Lilli efter sin mor ärft möbler till ett äfvensom en del husgerådssaker. Det beslöts därför att brölloppet skulle stå redan i midten af september, när de flyttat in ifrån landet. Men detta beslut väckte bestörtning hos de gamle. Var Ragnar då rent ifrån vettet? Ämnade han verkligen med berådt mod kasta sig in i nöd och elände? Om inte han själf, som alltid varit en fantast, kunde se hvarhän ett giftermål under nuvarande omständigheter måste leda, så borde väl åtminstone Lilli, som i sitt bref gjorde intrycket af en god och förständig flicka, ha besinning nog att säga nej. De kände hvarandra ju icke det minsta. Gubben slutade sitt bref med den kategoriska förklaringen, att Lilli borde vistas på Anneholm under vintern, så att de kunde få tillfälle pröfva hvarandras kärlek, och först därefter kunde det möjligen bli tal om giftermål, i fall de fortfarande trodde sig passa för hvarandra. Gumman upprörde himmel och jord öfver det oerhörda i att gifta sig efter endast sex veckors förlåfning. Man skulle naturligtvis ej kunna tro annat än att giftermålet af vissa

orsaker var alldeles nödvändigt. De skulle bli en visa för alla, som kände dem!

Hå, hå, tänkte Ragnar. Hade man ej andra invänningar att göra mot hans giftermål, så blefve det lätt för honom att ge svar på tal. Gubben måtte visst på allvar tro att han vore fattighusmässig hvilken dag som helst! Bara därför att han inte för tillfället hade någon säker inkomst! Men hade han redt sig förut, skulle han väl kunna göra det hädanefter också. Om ingen borde gifta sig, som inte hade fasta inkomster, skulle ju alla världens arbetare, alla världens affärsmän, alla som inte hade kapital eller statsämbeten, få gå som ogifta hela sitt lif! Att man kunde råka ut för olyckor, ja visst! Men det vore ju också fallet med kapitalisten, som under en pänningkris kunde förlora sin förmögenhet, med ämbetsmannen, som under en revolution kunde mista sin befattning, med egendomshärren, som under ett krig kunde få sitt gods förvandladt till en ödemark! Inte skulle man ta sådana högst osannolika möjligheter med i beräkningen, när man tänkte gifta sig! Och det där idiotiska talet om att de inte kände hvarandra tillräckligt! Nonsens! Inte kände hvarandra! När man under en hel månad, och lite därutöfver, varit tillsammans dagligen, fem timmar om dagen, oftast mellan fyra ögon, och samtalat om allt möjligt, isynnerhet allvarliga saker — skulle man inte känna hvarandra då! Hur många fästmän kände sin fästmö så väl, som

han kände Lilli! Och hvad gumman skref om »vissa orsaker»! Det var ju rent af så, att man kunde bli galen! »Vissa orsaker» om Lilli, som var så oskyldig, ja tyvärr så okunnig om äkten- skapets hemligheter, att hon ej ens begripit hvad gumman åsyftade!

»Är det inte bäst», frågade Lilli ängsligt, »att vi vänta? Gosse lille, är det inte rättast?»

»Vänta? För att lika feigt som andra böja oss för den auktoriserade osedlighetsmoralen? Nej tack!»

»Men för de gamles skull?»

»Nej, min lilla tös! Jag kan offra mycket för de gamle, men aldrig kommer jag att låta deras fördomar vinna seger öfver mina pligter. Gubben är ju halftokig! Föreslå att du skall vistas på Anneholm! Liksom det vore det bästa sättet för mig att lära känna dig! Nej, min lilla tös, nu gifta vi oss — och därmed punkt!»

»Men», invände Lilli, »de gamle skola aldrig kunna förlåta mig.»

»Var lugn! Skrif du till dem ett vackert bref! Skrif som du känner! Jag skrifver strängt. Men du kan gärna be dem öfverse med mitt sätt att uttrycka mig. Det skall göra ett godt intryck på dem. Du har ju redan gjort dem blidare stämda mot dig. Om du inte låter nerslå dig af deras kallsinnighet, inte tröttnar med att visa dem hur jag lärt dig älska dem — då skall du snart bli dem lika kär, som om du varit deras egen dotter!»

Striden med de gamle var den sorgligaste, men ej den pinsammaste följden af förlåfningen. Pinsammast kändes onekligen att dagligen vara tillsammans med sällskapet på Björksätra. Förut hade samlifvet med detta sällskap varit jämförelsevis drägligt. Efter förlåfningen däremot inträdde med ens ett förhållande, som kunde liknas vid en vapenhvila mellan tvänne stridande partier. När fru Ljungkvist var i sitt dåliga humör, något som merendels var händelsen om förmiddagarna, hade Lilli ingen ro för dessa många små stickande nålstyng, hvilka kännas så mycket smärtsammare, som de träffa indirekt, på en omväg, utan att man kan sätta sig till motvärn. Det blef något bättre, när det beaktgjordes att brölloppet skulle stå på hösten och att våning var hyrd. Nålstyngen efterträddes då af nyfikna frågor, närgångna förtroeligheter, som tydde på en innerlig lust hos den älskvärda frun att spela en framstående roll vid den högtidliga akten. Men Ragnar funderade starkt på att ej ens invitera henne. Till en början gaf han Lilli order att ej nämna något om dagen för brölloppet, ehuru den redan var bestämd, och ej ens förråda något om lysningen, ehuru den redan första gången kungjorts i Kristinehamns kyrka. Ju längre det led mot slutet af augusti, dess nyfiknare blef emellertid fru Ljungkvist, och slutligen måste Lilli rent ut förklara att hennes fästman förbjudit henne svara på de frågor, som framställes. Fru Ljungkvist

gaf likväl ej tappt för det. Hon blef inställsam, gaf moderliga råd, erbjöd sig att hjälpa till med gardinsömnaden o. s. v., allt under vänliga häntydningar på det onödiga och orätta i att visa henne denna sårande förbehållsamhet. Men när hon fortfarande misslyckades, försökte hon sig på en ny taktik. Hon hade plötsligt funnit att Ragnar som fästman var ovanligt kärf och sträng. Därifrån ledde hon sig lätt till den förmodan, att han som äkta man skulle bli hård och tyrannisk. Snart ansåg hon det för sin pligt att varna Lilli för honom. Doktorn ville naturligtvis bara åt förmögenheten, som hon trodde vara mycket större än den i verkligheten var. Till slut antydde hon att en brytning ännu vore möjlig och att det funnes en annan person (förmodligen professorn), som ej önskade någonting högre och som alldeles säkert skulle bli en vida bättre man än doktorn.

»Jag hör», sade Ragnar en afton, när han af en händelse blef ensam med frun, »jag hör att fru Ljungkvist intresserar sig mycket för min fästmöes lycka. Det är skada att dessa intressen äro af sådan art, att jag svårligen kan be fru Ljungkvist vara närvarande vid hennes bröllop.»

»Åhå, det där brölloppet är insvept i en sådan hemlighetsfullhet, att man inte rätt kan veta om det blir af eller ej.»

»Jaså, fru Ljungkvist har verkligen tviflat på det?»

»Fröken kommer att ångra sig!»

»Det blir hennes och min ensak.»

»Det första jag sa' till Asfaltine, var att fröken aldrig blir lycklig med doktorn.»

»Tackar så mycket.»

»För rästen gör det mig alldeles detsamma, när brölloppet blir.»

»Det gläder mig att höra. Då hastar det inte med notificeringen.»

Och så förflöt den sista veckan af denna för Ragnar betydelsefulla sommar. Fru Ljungkvist upphörde med ens med sina frågor. Den sista dagen kom, utan att hon frågat ens hvar Lilli skulle vistas under sin återstående flicktid. Härrarna och de öfriga fruntimren visade samma likgiltighet. Och slutligen sades farväl, utan att en enda bland omgifningen anade att brölloppet skulle stå redan samma dag.

Brölloppet, som hölls på hotell Fenix, karaktäriserades af en stilla glädje, en sådan som växer endast på allvarets diamantgrund. De enda gästerna voro Strand, Ekerot, Morris, Edela Vancke samt gamla fru Strand, som visat Lilli mycken vänlighet under hennes besök i staden.

När Ragnar slutligen förde sin unga brud hem till sin ungarlslägenhet, som de måste bebo till månadens slut, tyckte han sig redan ha en försmak af den hemmets lycka, som han målat sig i sina vakna drömmar.

»Är du lycklig?» frågade han.

Lilli bara tryckte sig närmre intill honom.

»Skall du bli en sådan hustru som fru Mill?»
fortfor han ömt.

»Jag hoppas, gosse lille!»

6.

Den våning, som hyrts af det nygifta paret, var en bekvämt inredd lägenhet på fyra små rum, tambur och kök. Med verkligt nöje deltog Ragnar i de många bestyr, hvilka sammanhänge med flyttningen, i placering af möbler, upphängning af gardiner, uppställning af böcker och dylikt, som annars plägade förefalla honom ytterst obehagligt. Men det var Lilli, som gaf det hela den förtjusande karaktären af ett hem. Hon förskönade väggarna med kopparstick och fotografier, delvis inom ramar som hon själf med otrolig händighet fabricerat. Då hon ej hade blomsterbord, staplade hon upp framför ett fönster några tomma lårar och träaskar af olika dimensioner, dälde virket med ormbunkar och torr mossa, som hon skaffade sig gud vet hvarifrån, och placerade blomkrukor på afsatserna, med snäckor lagda här och hvar. En persisk sjal, som tillhört hennes mor, förvandlade hon till en präktig portiére mellan sängkammaren

och »salongen». På detta sätt blef snart den lilla våningen rätt komfortabel och treffig, utan att det kostade mer än en obetydlighet.

När allt var i ordning, satt Ragnar en skymningsstund med Lilli på knät, framför brasan. Han berättade om Dagmar, berättade med hela den entusiasm, hvarmed han ännu tänkte sig föremålet för sin största kärlek. Han skildrade hanne som en ovanligt ädel och uppåtsträfvande natur, såsom han i minnet ville bevara hannes bild, och sökte förklara hannes fel som ursäktliga följder af en massa yttre omständigheter.

»Undras om du någonsin kan älska mig så mycket som hanne?» hviskade Lilli.

»Det beror på dig själf, barn.»

»Du älskar hanne visst ännu, gosse lille.»

»Nej, inte nu längre.»

Hon smekte honom på kinden, och de stirrade länge tyst på de sprakande bränderna, lyckliga i medvetenheten om att de förstodo hvarandra. Plötsligt böjde Lilli sig ner emot honom och slog armarna kring hans hals.

»Gosse lille», sade hon. »Käre gosse lille ... Vill du låfva mig en sak?»

»Hvad då, min tös?»

»Jo, gosse lille ... jag ville så gärna ...»

»Säg ut!»

»Jo, gosse lille ... jag ville så gärna ha Dagmars porträtt på mitt skrifbord. Får jag det?»
Ragnar teg, häpen öfver denna fråga.

»Får jag inte, gosse lille?»

»Jo visst får du det, om du vill. Men det var en besynnerlig bön. Hvarför önskar du det?»

»Jo, om jag ständigt har Dagmar framför mig, gosse lille, så blir det lättare för mig att likna henne. Jag ville så gärna likna henne, gosse lille.»

Ragnar kände sig rörd. Han nästan förbrådde sig att han ej älskade Lilli högre än han gjorde, henne som i honom såg sitt allt på jorden och i hans lycka sitt enda mål. Tänk om han värkligen ej längre förmådde lyfta sig upp till denna rena, odelade kärlek, som finner sin njutning i offer och försakelse för den älskades egen skull! Han visste nog med sig att han för Lillis lycka skulle göra hvad i hans förmåga stod, men det vore mera pligten, som drefve honom därtill, än kärleken. Ragnar kände sig emellertid lycklig. Han njöt af att ega ett hem. Han njöt af att vara befriad från denna odrägliga befattning med lannesaker och klädespersedlar, njöt af att slippa gå på värdshus och kaféer, njöt af att i egen länstol röka sin pipa efter maten, njöt af att dagligen höra musik från sitt eget instrument (Lilli hade nämligen i boet medfört ett piano), njöt af att omhuldas på alla möjliga sätt, njöt af att utgöra medelpunkten i ett litet samhälle, som visserligen bestod endast af två personer, utom honom själf, men hvars timliga väl och ve berodde på honom ensam. Mäst njöt han dock af att kunna öppna sig helt för en annan mänsklig varelse. Det

slutna, som uppfostran och andra lefnadsomständigheter tvungit in i hans sätt, kastade han af sig inför Lilli, som man kastar af sig en besvärande högtidsdrägt, när man väl kommit hem till sig själf. Och med slutenheten försvunnö tillgjordheten, pedanteriet, svårigheten att uttrycka sig och alla dessa tryckande band, som han dittills förgäfves sökt afskudda sig. Dysterheten, som förut mer eller mindre legat öfver alla hans stämningar, äfven dystyret makade sig undan alltmer, liksom skuggan för den allsmäktiga solen, och gick småningom öfver i en hjärtlig munterhet, tack vare just denna soliga öppenhet, som utgjort hans ideal för mänsklig sammanlefnad och som han nu äntligen kunde realisera gent emot en. Lilli förvånades öfver hans förändring. Han var, påstod hon, i hemmet så olik den Ragnar, som hon lärt känna på Björksätra, att hon ibland frågade sig huruvida han vore samma person. Han märkte själf sin förvandling. Han pratade, log och skämtade ständigt, när han med sin lilla hustru hvilade sig ut efter förmiddagens arbete. Han strödde kring sig den ena kvickheten efter den andra, som om han vore född till humorist. Han sjöng med sin vackra, men oskolade baryton, sjöng med hela den känsla, hvaraf han var mäktig, han som förut nästan blygts öfver att höra sin egen röst. Han berättade historier med en öfivad berättares färdighet och nonchalans, han som förut alltid af förlägenhet kommit af sig, när han någon gång

sökt roa med en präktig anekdot. Och så inträffade slutligen att han skrattade, skrattade högt och otvunget, utan att tänka därpå. Lilli förstummades af häpnad. Hon hade ej föreställt sig att han verkligen kunde skratta så!

Men det började se mörkt ut med ekonomin. Efter långvarig kamp med sin stolthet hade Ragnar visserligen tagit upp ett lån på 1,200 kronor, och dessutom förtjenade han åtskilligt för en del artiklar, som han i egenskap af »yttre» medarbetare låfvat skriva till encyklopedien. Men lånet, som mäst gick åt till bröllop och bosättning, var snart uppätet, och inkomsten för artiklarna var ingenting att bygga på. Ragnar insåg att han med snaraste borde söka sig arbete på annat håll, men uppsköt som vanligt, i sådana fall, att handla.

»Du skall inte oroa dig, min lilla tös», sade han till Lilli. »Vill man arbeta, får man nog också arbete. Bara jag hunnit få artiklarna färdiga, så...»

Men Ragnar slapp den gången att »bjuda ut sig», som han uttryckte sig. En dag öfverraskades han nämligen af att få besök af en härre, hvilken presenterade sig som den blifvande redaktören för en tilltänkt större daglig tidning, Korsaren, samt erbjöd Ragnar att som literatur- och teaterkritiker inträda i redaktionen. Ragnar hade redan förut hört talas om detta tidningsföretag, hvilket i landsortsprässen utbasunades som någonting storartadt, någonting »noch nie

da gewesenes». Det skulle bli en fin godtköps-tidning med utpräglad vensterfärg, redaktionen skulle bestå uteslutande af personer med socialt och literärt anseende, och honoraren skulle bli därefter. Ragnar hade redan haft en tanke på att söka sig anställning där — och nu kom redaktören själf och sökte upp honom.

»Men», sade Ragnar, »jag vill sköta min afdelning själfständigt. Skall jag ansvara för mina omdömen och signera mina uppsatser, så...»

»Någon signatur kommer inte i fråga i min tidning», afbröt redaktören.

»Jaså, inte det?»

Det var en af Ragnars grundsatser att aldrig skriva en literär kritik, utan att utsätta en mer eller mindre lätt igenkännelig signatur. Han hade ofta förargat sig öfver anonymiteten i recensioner, hvilken i hans tanke var en af orsakerna till den svenska tidningskritikens låga ståndpunkt. Och nu ville man att han själf skulle bli en af dessa anonyma recensenter, som i en handvänning bestämde om personers literära eller artistiska existens, utan att offentligen stå för sina omdömen! Nej tack... Men 250 kronor i månaden för en lindrig sysselsättning, och till på köpet en inflytelserik ställning och tillfälle att uppöfva sin stilistiska förmåga — det var inte lätt att säga nej till det!

Redaktören var envis, och Ragnar var lika envis. Ragnar ville dessutom ha rättighet att i

sina uppsatser begagna ett blygsamt »jag» i stället för det öfvermodiga, häfdvunna »vi», som alltid retat honom.

»Se så», afbröt redaktören, »inte skall man ställa till så mycket bråk för sin lilla fåfångas skull?»

»I detta fall är det inte fåfånga», svarade Ragnar, som fann sig oangenämt berörd af att få en sådan beskyllning midt i ansigtet, af en alldeles främmande person. »Jag vill stå för hvad jag skriver och inte uppträda i redaktionens namn, då jag uttalar mitt eget omdöme. Jag har mina principer, jag också.»

»Ja, hur fan ska vi då bära oss åt? Jag hade gjort mig räkning på doktorn.»

Ragnar teg. Det var ej utan ängslan, som han afvaktade slutet på samtalet. För honom gällde det ju nästan hela hans existens, tyckte han i det ögonblicket. »Nå», yttrade slutligen redaktören. »Låt oss gå halfva vägen hvar! Diktorn får behålla signaturen, men förbinder sig att inte begagna jag. Är det öfverenskommet?»

Efter någon tvekan gick Ragnar in på förslaget. Och när han väl hade fattat sitt beslut, var det som en tyngd hade lyfts ifrån hans hjässa, en tyngd ifrån hans bröst. Känslan af ekonomisk otrygghet, som han varit sangvinisk nog att knappast erkänna ens för sig själf, hade likväl pinat honom, tryckt honom, ehuru han ej hade märkt det så noga — men nu märkte

han det, när trycket icke längre fans! Han önskade redaktören för hin i våld, för att kunna ge luft åt sina frigjorda fröjdekänslor, och när han äntligen hjälpt honom på med öfverrocken, tagit honom i hand för sista gången och stängt tamburdörren efter honom, då — ja, hur det kunde ske, det förstod han ej, men när Lilli, som deltagit i samtalet, mötte honom med ett indiantjut af hänryckning och stampade med fötterna, som hon brukade göra, när hon var riktigt uppspelt, då tog han och dansade med hanne genom de små rummen, gjorde konster som en akrobat och ropade hej! och tjo! så det kunde höras in till grannens. Den lilla våning, som var hans, föreföll honom som det mäst förtjusande lilla hem på jorden, med sina blommor i fönstren, sina fotografier på väggarna och sin persiska sjal framför sängkammardörren. Och Lilli hade som hustru inte sin like bland alla världens kvinnor! Hon lagade själf maten, sydde själf sina kläder, skötte korrespondensen med de gamle, hade ekonomien om hand, ordnade och numrerade hans anteckningar, genomläste tidningar för hans räkning, katalogiserade hans böcker, utgjorde för honom en levande promemoria! Hon var omtyckt af alla, för sin älskvardhet och sitt klara förstånd! Och så hon utvecklat sig sedan! Och nu var ekonomien tryggad för en längre tid! Hvad kunde han begära mer!

»Ska' vi inte bjuda Ekerot på middag i morgon?» frågade han, när han lugnat sig efter den första glädjen.

»Men går det an, gosse lille? Det kostar så mycket.»

»Vi göra det naturligtvis enkelt.»

»Ja, jag vet hur det går. Först vill du ha Ekerot, men sedan blir det alla dina vänner, och först vill du ha det som i hvardagslag, men sedan blir det fem rätter mat och vin. Så var det sista gången. Nu, gosse lille, får du vara klok.»

»Men det här är ju någonting alldeles särskildt.»

»Ja, så säger du alltid.»

»För en gång gör det ju ingenting om där springer en liten tia. Jag ville så gärna bjuda Ekerot, kanske Morris också. Men inte fler. Du ser emellertid att man får arbete, när man bara vill arbeta. Man bör aldrig förtvifla här i lifvet.»

»Du stod dugtigt på dig, gosse lille. Men tänk om han inte velat låta dig behålla signalen!»

»Då hade jag sagt nej.»

»Och kanske inte fått något arbete.»

»Var du lugn!»

»Du är allt ändå bra egenkär, gosse lille?»

»Tycker du väckligen det?» frågade Ragnar tviflande.

»Jag vet inte. Nu tycker jag det kanske inte. Men första gången vi träffades — du var riktigt odräglig. Jag var så ängslig, när jag

var tillsammans med dig först, att jag höll på att gråta. Hur kunde du säga som du sa', att du kunde ta' mig, om du ville? Första dagen vi råkades?»

»Nej, andra dagen.»

»Nåja, det var lika egenkärt för det.»

»Inte är det egenkärt att man tror sig i besittning af en egenskap, som man värkligen har? Om jag vet att jag gör intryck på kvinnor, skulle jag då inte få tillstå det för mig själf och andra?»

»Men det kan misstydas.»

»Ja, men det blir inte mitt fel.» — —

Ragnar egnade sig med lif och lust åt sin kritiska värksamhet, som likväl, på grund af hans svårighet att uttrycka sig skriftligt, vållade honom ett otroligt hufvudbry, isynnerhet som han tvang sig att undvika första person, för att ej nödgas använda det förhatliga »vi» om sig själf. Han ämnade sköta kritiken så, att han blefve nummer ett bland recensenterna. Han ville komma först med sitt omdöme, skaffa sig den största auktoriteten och bli den främste stilisten. Men han ville mer! Han ville bli den kritiske banbrytaren för den nya riktning, som genom Strindbergs »Röda rummet» nyss hade börjat få insteg i vår literatur, ville dra i härnad mot den i hans tanke falska idealism, som alltjämt var rådande på vitterhetens fält, samt uppfostrande invärka på de yngre literära förmågor, hvilka utan tvifvel snart skulle framträda i Sverige,

liksom redan skett i Danmark och Norge. Därför, liksom han förut varit den förste, som offentligen tog parti för Strindberg, så blef han nu den förste, som i en skarp kritik vände sig mot Virsén, hvilken kort förut hade lyft det idealistiska banéret som tecken till strid. Han rönte mycken uppmuntran för sina recensioner. Artisterna vid teatern satte värde på hans omdömen, landsortskorrespondenter gjorde för hans artiklar ett undantag, när de angrepo Korsaren för att den svikit förväntningarna, och äfven från andra håll, där han minst hade väntat sig någonting sådant, erhöll han beröm i de mäst smickrande ordalag, särskildt för sin själfständiga hållning. Denna framgång återvärkade på det redan förut lyckliga lifvet i hans hem. Det glada lynne, som framgången alstrade, lade sig öfver detta lif som ett strålade solsken och gjorde det nästan till en enda förtjusande lek, fastän allvaret ständigt låg inunder. Mellan honom och Lilli utbildades ett särskildt språk, af sig själf, med en inre nödvändighet, oförståeligt för andra än dem själfva, men för dem så naturligt, att de kände sig liksom förlägna, när de i andras närvaro måste tilltala hvarandra på vanlig svenska. Tonen i deras samtal fick en egendomlig prägel. Om någon hört dem, utan att uppfatta orden och deras betydelse, skulle meningsbytet ibland förefallit som den mäst häftiga tvist, äfven när det var som mäst uppfyllt af smeknamn. Någon verklig tvist förekom emellertid aldrig, lika litet

som något sentimentalt kärlekspjäller. Det var en sund lycka, byggd på en ärlig sträfvan att göra allt för hvarandra och på en öppenhet, som var obegränsad.

I början af maj blef emellertid Lilli svårt sjuk. Ungefär samtidigt spred sig det ryktet att Korsaren, som redan uppslukat hälften af aktiekapitalet och förlorat en del af sina prenumeranter, ej torde kunna fortsättas ens till årets slut. Ragnar blef ängslig. Han hade gladt sig åt att snart, när han hunnit bli varm i kläderna som recensent, få tillräcklig tid öfver till skönliterärt författarskap — och nu blefve det sannolikt i stället så, att han i åratal finge tråla för sitt bröd, utan hopp att någonsin få ens den minsta lilla novell i ordning.

»Du ängslar dig för framtiden, gosse lille», yttrade Lilli en dag, när hon låg på soffan, efter sjukdomen. »Jag är för dig en börda.»

»Hvar i härrans namn får du sådana tankar ifrån, min tös? Du en börda? Har du den ringaste anledning att förmoda någonting sådant?»

Hon reste sig på armbågen och fäste sina stora ögon på honom.

»Jag har ofta tänkt det nu under sjukdomen, när jag sett hur du suttit uppe om nätterna, för att arbeta. Jag gjorde inte rätt, när jag trodde att jag kunde bli ett stöd för dig. Om nu tidningen upphör, så . . .»

»Då skaffar jag mig annat arbete, naturligtvis. Du får inte plåga dig med sådana inbill-

ningar, barn. Jag tvärtom välsignar den stund, då jag fick dig till hustru, du ädla, trogna varelse.»

»Men du får aldrig skriva dina romaner!»

»Det vet ingen.»

»Jo, jag ser det nu. Förut förstod jag inte hur svårt en författare har att dra sig fram här i landet, men nu förstår jag det. Om tidningen upphör, så...»

»Ja, då är det väl ödets beslut att jag inte skall egna mig åt författarskapet. Nu kan jag bära det med lugn.»

»Nej, det kan du aldrig. Alla dina tankar koncentrera sig kring tanken på dina romaner, gosse — jo, jag vet det nog, hela din lycka beror på om du får skriva eller ej.»

»Nå, jag ämnar ju försöka till sommaren. Då har jag ingen teater att sköta och får lönen ut lika fullt. Bara nu du blir frisk igen, älskling!» Och så tog han hennes afmagrade hand och såg in i hennes stora ögon och målade framtidsbilder för henne, så att hon lugnades af hans vältaliga försäkringar, af hans eldiga förhoppningar.

»Om bara jag får den vissheten att jag duger», sade han, »då skall nog ekonomien också bli god.»

»Ja, visst duger du.»

Lilli blef åter glad som förut. Men stundom upptäckte Ragnar att hon led af den tanken att hon köpt sin lycka på bekostnad af hans framtid.

¶ Så kom sommaren, och de flyttade ut till landet.

De hade för ovanligt billigt pris hyrt sig en lägenhet utåt saltsjösidan, några timmars färd från Stockholm. Stället hette Granskoga. Det låg tyvärr en åttondels mil ifrån närmaste brygga, hvarest dessutom ångbåtar lade till endast tvänne gånger i veckan, och äfven till badstället var ett långt stycke väg, enär intet badhus fans och man ej kunde bada vid Granskogavikens branta stränder. Men därtill inskränkte sig olägenheterna. Hvad som behöfdes till hushållet erhöles på platsen, både mjölk och smör och kött och ägg och grönsaker, och brödet bakades hemma. Bostaden var rymlig och bekväm. Värdfolket, som utgjordes af en ogift karl och hans gamla mor, hade för sommaren rymt sig in i lagården, som genom en ganska stor trädgårdsanläggning var skild från boningshuset. Läget var romantiskt skönt. Skogbeklädda bärgsåsar omväxlade med djupa dalar, och på ena sidan skymtade viken fram, lång och smal, med sina brant stupande stränder. Från en närbelägen höjd, ej lätt att bestiga, hade man utsigt öfver en insjö med oräkneliga små

holmar, och vattnet från denna sjö, hopträngdt i en naturlig strömfåra, störtade sig forsande ner i viken, drifvande hjulen af en kvarn, hvars enformiga buller angenämt bröt den djupa tystnaden vidt omkring. Från kvarnen, som hade sin särskilda brygga, där likväl endast dess egna lastbåtar lade till, förde den mäst förtjusande lilla väg inåt ön, förbi bondgården, som därifrån tedde sig utomordentligt vackert, med sin röda färg bland grönskande kastanjetråd och blommande fruktträd. Sådant var landskapet. Mänskorna, hvilka till största delen utgjordes af kvarnens folk, voro stillsamma, höfliga, tillmötesgående. Något lämpligt umgänge fans dock ej. Det skulle då vara kyrkoherdens och ett par »andligt sinnade» stockholms-familjer, som ibland kommo ner till ångbåtsbryggan.

»Hvad här är förtjusande skönt!» utbrast Ragnar den första dagen, när han med Lilli satt utanför stugan och rökte sin pipa.

»Ja, gosse lille, jag skulle vilja dö här.»

»Om bara ekonomien vore bättre!» fortfor han dystert.

»Den blir nog bra, gosse, bara du inte oroar dig. Nu skall du börja med din roman i morgon. O hvad jag längtar!»

Det var alltid så, att när den ene var missmodig, kom den andre med uppmuntringar. Nu var det Lilli, som uppmuntrade.

»Jag längtar så!» upprepade hon och gjorde en åtbörd af entusiasm.

Ragnar såg på henne. Hon föreföll honom så älsklig i sin blårandiga nya bomullsklänning, att han ej kunde tänka sig något mera ljust än att ensam vistas tillsammans med henne i denna härliga natur, ostördt skrivande på sin roman, hvarpå hela hans framtid berodde.

Allt skulle varit som ett paradys, om han kunnat glömma ekonomien, glömma att han måste förtjena till uppehållet för sig och sin hustru och det lilla barn, som vid årets slut eller så kunde väntas. Gubben, tänkte han, hade nog ändå haft vissa grundade skäl för sin uppfattning, när han påstod att ekonomien vore det viktigaste, så länge man hade en kropp att sörja för!

Tidningen var ju allt hvad han hade. Om den upphörde, hvad skulle han då ta sig till? Den lilla förmögenhet, som Lilli egde, vållade honom trassel att få ut och torde kanske ge anledning till process. Om han ändå haft tillgång till hennes fattiga pengar, så att han kunnat ha någonting i ryggen i händelse af motgång! Och så att tänka sig barnet!

»Om bara tidningen fortföre», sade han, »tills jag hunnit få romanen färdig!»

»Skynda dig!» uppmuntrade hon. »Skynda dig! Skrif hela sommaren, så blir den nog färdig!»

»Men om den inte duger?»

»Jo, visst gör den det.»

»Men är det rätt? När jag tänker på att vi snart bli fler än vi två, så tycker jag nästan

att jag handlar i högsta grad lättsinnigt genom att förspilla tiden på en sak, som kanske misslyckas.»

»Barnet är ju inte födt ännu, gosse lille!»

»Men jag får bereda mig därpå.»

»Kommer dag, så kommer också råd», utbrast Lilli med en mindre vanlig häftighet.

»Är det min lilla förståndiga hustomte, som talar på det viset?» frågade Ragnar smeksamt och drog henne till sig.

»Gosse», hviskade hon ömt, »jag ber dig, tänk inte på barnet, tänk inte på ekonomien, tänk inte på någonting alls, utom på din roman!»

»Om jag bara visste att jag duger!»

»Skrif!» bad hon och kastade sig till marken och omfamnade hans knän. »Det är min enda tanke att du skall skrifva. Jag vet att du skall lyckas. Det fins ingen bland dem allesamman, som skrifver så bra som du. Jag tänker alltid på Turgénjev, när jag läser dina småsaker, som du redan skrifvit. Du kommer att gå öfver dem allesamman.»

»Ja, så tänker du, men andra . . .»

»Jag tänker så, därför att jag känner dig», försäkrade hon med en innerlig öfvertygelse, hvars tjusmakt han ej kunde motså. »Om du bara ville fatta ett raskt beslut och våga!»

Ragnar kände sig obeskrifligt stärkt efter detta lilla samtal. Han kastade sig med ifver öfver sin roman, och snart upptogs han af roman-skrifveriet så, att han måste göra våld på sig

för att kunna skicka en eller annan literatur-anmälan in till redaktionen. Hvad som mäst oroade honom, var tanken därpå att möjligen ett europeiskt krig skulle bryta ut, innan man visste ordet af, och förtaga intresset för romanen. Om ingenting annat tillkommit, skulle han erfarit en nästan fullständig lycka.

Men Lilli började förefalla högst besynnerlig. Fastän landtluften bragte hälsan fram på hennes kinder, var hon i sina rörelser och sitt tal alltjämt lika långsam och nästan slö, som hon varit efter sjukdomen. Hennes ömhetsbetygelser fingo någonting oroligt, nästan ängsligt. Hennes ögon — dessa blåa, stora, trofasta ögon! — beslöjades af en underlig, främmande fuktighet, hvar gång han ville se djupt in i dem, liksom bure hon på ett lidande, som hon ville dölja för honom. Dölja? Det var ju en ren löjlighet att tänka sig Lilli dölja någonting för honom! Kanske besynnerligheten uteslutande berodde på hennes moderskap, tänkte han ibland. Men hur vore det möjligt att en blifvande mor kunde tala så lättsinnigt om framtiden, som hon ibland gjorde? Ständigt uppmaningar att ej tänka på morgondagen, ej oroa sig för ekonomien, vare sig tidningen upphörde eller ej! Hur oliskt hennes yttranden förut! Och barnet? Antydningar om barnet slog hon bort med förakt. Hvarför, upprepade hon alltjämt, ängsla sig för någonting, som ännu icke vore födt, som kanske aldrig komme till

världen? Ingen visste ju hvad som kunde hända. Hon kunde ju t. ex. dö.

»Låt bli att tänka så mycket på döden, min älskling», yttrade Ragnar en dag, när de sutto på en afsats af den närmaste bärgshällen, hon med sitt broderi, han med sin pipa och sin bok. »Du skall tänka på det ofödda lilla kräket, som redan i moderlifvet tar intryck af allt hvad du känner.»

»Det kommer aldrig till världen, aldrig.»

»Men hvarifrån har du fått alla de här inbillningarna, barn lille? Du är dig inte lik. Tror att du skall dö!»

»Jag anar det så visst. Jag anar att det skall ske redan i sommar, och jag vill att du skall förlika dig med den tanken, gosse lille.»

Hon reste sig och smekte honom. Det föreföll honom ofattligt att han ej längre skulle få klappa denna hvita, lena underarm, ej höra denna fulltoniga, friska stämma, ej sola sig i dessa förunderligt stora ögon, hvilkas like han aldrig sett.

»Den aningen», sade han mildt och drog hände till sig på knäet, »är endast en följd af din sjukdom. Den går nog öfver, när du hämtat krafter tillräckligt.»

»Nej», svarade hon blidt och böjde sitt ansigte ner till hans, »det är guds röst. Jag hör den liksom en befallning. Gud låter mig dö, för att du skall bli fri.»

»Men det är ju vanvettigt! Tror du verkligen ännu att gud blandar sig i våra små jordiska angelägenheter?»

»Jag vet inte, men jag känner det.»

Ragnar teg för den gången, inseende hur onyttigt det vore att fortsätta ett dylikt samtal. För Lilli hade påtagligen dödstankarna blifvit en fix idé! Han förstod emellertid nu den smärt-samma lyckan i hennes blick, det skenbart lätt-sinniga i hennes yttranden. Hon var öfvertygad om att gud beslutat hennes död, för att göra honom fri! Det klokaste var att stärka henne och förströ henne på alla möjliga sätt, så att hon åter kunde bli normal.

Därefter häntydde Lilli icke direkt på döden. Men af allt hvad hon sade framgick tydligt, att hon ansåg denna sommar som den sista ljufva tiden af deras samlif. Hon tog det löftet af Ragnar, att han till hösten, om allt ginge som hon trodde, skulle slita sig lös från Stockholm och resa utrikes. Hon kastade för hans räkning ut resplaner, som hon i detalj bestämde med den uppslupna glädjen hos ett barn, som får sin vilja fram. Hon förmanade honom att ej för andra gången binda sitt öde vid en kvinnas, utan att denna kvinna åtminstone hade någon större förmögenhet, så att han ostördt kunde egna sig åt sin kallelse. Ragnar tvangs sålunda sätta sig in i en situation, som han icke tänkt sig förut, att snart bli änkling. Än mer — han började själf tro på Lillis aningar. Hennes blick,

hännes tal, händes hela uppträdande blef alltmör så fullt af den mäst jublande, men på samma gång melankoliska segervisshet, att det värkade på honom liksom en förtrollning. Man kunde ju mycket väl, tänkte han, tro på vissa aningar, utan att vara fördomsfull för det. Om det vore sant att hela universum, äfven det kommande, på något sätt funnes till i mänskans medvetande, så vore det ju ej alldeles onaturligt att någonting kommande, stundom, för en särskildt känslig individ, gåfve sig till känna med en klarhet, som hade det redan inträffat.

»Tänk om hon dör!» ljöd det oupphörligt i hans öron.

Och nu, då han ständigt föreställde sig möjligheten af en snar skilsmässa genom döden, nu tyckte Ragnar med ens att han älskade Lilli. Han gick till botten med sig själf och frågade sig på samvete, huruvida hans känslor värligen förtjente namnet kärlek, i detta ords högsta bemärkelse. Och när han efter grundlig själfpröfning trodde sig obetingadt kunna svara ja, då erfor han en lättnad, som vore han befriad från en tryckande anklagelse. Om hon lämnade honom, skulle hon åtminstone taga med sig vissheten att han älskat henne högre än någon annan kvinna på jorden, att han till och med skulle velat offra sitt författarskap, för att få behålla henne vid sin sida länge!

»Jag älskar dig», utbrast han vid ett tillfälle. »Nu äntligen kan jag säga med den fullaste

öfvertygelse: jag älskar dig mer än jag älskat någon annan kvinna på jorden.»

Han väntade att hon skulle bli utom sig af lycka, sjunka till hans bröst och hviska de ljufvaste smeknamn. Men i stället nöjde hon sig med att stryka luggen ur hans panna och betrakta honom med sin halft melankoliska blick.

»Är du inte glad öfver det?» frågade han.

»Gosse lille», svarade hon med en mild bestämmdhet. »Ditt goda hjärta förvillar ditt omdöme. Jag vet nog att jag som hustru inte kan väcka den höga kärlek, hvaraf du är mäktig, hvaraf en sådan personlighet som du är mäktig. Men efter min död, kanske! Då, gosse lille, kanske!»

»Jag försäkrar dig vid allt heligt i himmel och på jord, att min kärlek till Dagmar inte var så stark eller så oblandadt ren, som den jag nu hyser för dig.»

Hon klappade honom moderligt på hufvudet, som ville hon säga att hon förstode saken bättre.

»Jag vet nog att du skall sörja mig», sade hon, »sörja mig mycket, men du skall på samma gång känna dig glad och fri.»

Detta yttrande slog honom. Det var som hade han blifvit gripen på bar gärning vid begående af ett brott. Med ens stod det nämligen klart för honom att han redan, vid tanke på hennes död, haft en känsla som af glädje, fastän han det oaktadt kände smärtan och kärleken allt större. Han blygdes tillstå denna upptäckt för

Lilli. Han urskuldade sig därmed, att äfven den bästa mänska stundom kan få en förflugen ful tanke, som ej behöfver stå i ringaste sammanhang med hennes afsigter och handlingssätt. Men denna förbannade glädjekänsla stack upp hufvudet beständigt, när han för sig själf, på sina ensliga vandringar, tänkte sig den närmaste följen af Lillis död. Han måste säga Lilli allt. Hänsynslös öppenhet hade han låfvat och fordrat. Om han ej älskade henne så högt som han själf trodde, skulle hon åtminstone, som han låfvat henne, få blicka in i den djupaste vrå af hans själ. Det var inte grymhet, om också det kunde tyckas så i andras ögon. Det var en tung pligt. Han vågade ej se in i hennes ögon, så länge den mörka punkten fans i hans eget inre.

»Du hade nog rätt ändå», yttrade han några dagar efteråt, med tillkämpad beslutsamhet.

»I hvad då, gosse lille?»

»Jo, att jag . . . Men det var en ful tanke — jag blygs att säga den.»

»Du kan inte ha någon ful tanke.»

»Jo, ibland har jag liksom känt . . .»

»Nå?»

»Ibland har jag liksom känt en glädje vid tanken på . . . det där . . . Men jag tänker inte så! Förlåt mig! Jag försäkrar . . .»

»Ack, gosse lille, det är ju så naturligt. Det är ju inte mer än mänskligt.»

Han hade beredt sig på ett slags försvar, som skulle visa hur innerligt kär hon blifvit

honom. Och nu fann hon i stället allt fullt naturligt!

Emellertid, under dessa pinsamt lyckliga samtal, förändrades omärkligt deras sätt emot hvarandra. De nästan bytte roller. Det var icke längre Lilli, som ifrigt lyssnade på allt hvad Ragnar yttrade, begärlig efter att förstå allt och sätta sig in i allt, för att kunna lyfta sig till jämnhöjd med honom. Det var tvärtom han, som ängsligt uppfångade hvarje hennes blick, uppmärksamt följde hvarje hennes rörelse, ifrigt utfrågade hennes önskingar i det minsta, för att göra hennes återstående dagar så lyckliga som möjligt. Det var hon, som talade mäst, och det var han, som lyssnade. Hon klargjorde för honom mycket i hans inre, hon visade honom hvad som utgjorde hans styrka och hvad som utgjorde hans svaghet. Han såg redan upp till henne som till ett högre väsende, som till sin blifvande skyddsängel. Hvad han tyckte att hon förskönats denna sommar! Hennes hy, som efter de första dagarna på nytt förlorat sin friskhet, hade i stället fått en genomskinlighet, som tycktes bebåda hennes snara bortgång. Hennes gestalt, som visserligen icke magrat, snarare tvärtom, hade det oaktadt, tyckte han, fått någonting luftigt och eteriskt, hennes gång hade blifvit sväfvande, som rörde hon ej vid marken. Och hennes ögon! Han förstod nu att just det blå hade blifvit trohetens färg. Timvis kunde han sitta och se på henne, som en förälskad sitta och stirra på henne,

medan hon sydde resväskan åt honom — den resväska, som han skulle taga med sig utrikes, taga med sig hvar han for, som ett minne af hanne, som hannes sista gåfva, där hon skulle sy in deras »Excelsior!» och de hundratals smeknamn, som han gifvit hanne och som hon öfvat sig att räkna upp från början till slut.

Ofta rörde sig naturligtvis samtalet kring hans författarskap. Den roman, som han höll på med, gaf nästan hvarje dag en osökt anledning därtill. När han arbetade, satt Lilli ständigt vid hans sida, med ett broderi eller en bok, och genomläste punkt för punkt hvad han skref.

Än, när det gick lätt undan med skrifningen, kunde Ragnar måla sitt blifvande författarskap i de ljusaste färger. Än, när det gick trögare, tyckte han hela sitt lif tillspillogifvet endast därför att han envisades med att tro sig ega en förmåga, som alltjämt visade sig vara till endast i hans inbillning.

»Det går aldrig», utbrast han vid ett sådant tillfälle. »Min fantasi är helt och hållet uttorkad.»

Han frapperades af Lillis invänning.

»Sådant prat, gosse lille», sade hon. »Om någon har fantasi, är det väl du. Ja, inte en sådan där vild fantasi, det menar jag inte. Men du betraktar allt från en poetisk synpunkt. Du vill se allt i sin helhet, i stort, och se ett ändamål i allt. Du kan inte fatta en sak riktigt, utan att du först placerat den på en viss plats i din fantasi... Är jag mycket dum, gosse lille?»

Ragnar gaf ej akt på den sista frågan. Han tänkte på hvad hon yttrat om hans fantasi. Han tyckte sig ha fått nyckeln till sitt eget jag. Dagmar hade ju sagt ungefär detsamma som hon. Tänk om ändå...!

»Bara jag inte tviflade så mycket på min egen förmåga, så...»

»Vet du, gosse lille», afbröt Lilli mildt, »det är bestämdt ett fel hos dig, att du tänker så mycket på dig själf.»

Han såg hastigt upp.

»Ja, du förstår nog att jag inte menar något fult, gosse lille. Men du dissekerar så mycket dig själf, dina känslor, dina motiv och dina handlingar, att det till slut kanske blir ingenting kvar. Det är det, som har förstört dig. Det är inte så mycket din sysselsättning som kritiker, som förlamat din produktion, utan det är din själfkritik, det att du inte kunnat företaga det ringaste, utan att lägga dig själf på sträckbänken och pina dig så länge, tills det var för sent att handla. Du skulle ut ibland människor och studera dem, bara studera dem, men inte bry dig om dina egna intryck och hvad intryck du gör på andra.»

Ragnar slök hvart ord och stirrade på Lilli, där hon satt i allsköns lugn med sitt broderi, utan att ens lyfta ögonen från sitt arbete. Det kom på honom som en öfverväldigande nyhet, hvad han endast till hälften på allvar sagt sig mångfaldiga gånger, att han förstört hela sitt

förflutna lif genom detta »känn dig själf!», som det utgjort hans stolthet att ha tagit till rättessnöre. Lilli hade rätt! Det var endast själfstudiet, som hindrat honom att utveckla sig till författare! Men det var ju en förfärlig upptäckt! I bästa mening, för att utveckla sig till en god mänska, hade han sökt studera sitt eget inre, och nu hängde han så fast vid sitt eget lilla obetydliga jag, att hans egna tankar utgjorde hans fångelse. Lilli hade sett honom rakt in i själen! Det kom öfver honom en brinnande lust att komma ifrån sig själf, glömma sig så helt, att han kunde stå upp ur sin aska som en ny mänska.

»Du har rätt», hviskade han. »O hvad jag får dig att tacka för mycket!»

Detta samtal bragte honom att om möjligt se upp till Lilli än mer. Det föreföll honom så gräsligt svårt att mista henne, att han ej ville tänka därpå. Men han tänkte därpå ständigt. Han högg sig fast vid denna tanke, högg sig fast vid den öfvertygelsen att hennes död skulle bringa honom ej allenast en förfärlig sorg, utan också en oersättlig förlust. Hur skulle han ej som författare kunnat utveckla sig vid denna kvinnas sida, om hon fått lefva! Nu skulle man tvärtom se, att hennes död blefve hans egna anlags fullständiga undergång. En rättfärdig nemesi, för att han kunnat glädja sig vid tanken på hennes frånfälle! Så tänkte han ofta, så tvang han sig att tänka, liksom för att tysta ner

en annan tanke, som visserligen sällan iklädde sig tankens klara form, men ständigt som en varm underström befruktade hans tankelif — denna förbjudna sällhetsförmimelse, hvars tillvaro han ej kunde hjälpa. Sålunda spelades ut inom honom en kamp mellan den medvetna smärtan och den halft omedvetna lyckan, själfva kampen dock en tjusande lycka, en skenstrid, en lek, då ju smärtan låg i lyckan och lyckan låg i smärtan. Han försökte slå bort dessa underliga stämningar. Han skulle ju ej tänka så mycket på sig själf numera. Han skulle tänka på en enda sak: att göra Lillis återstående lif så lätt, så ljust som möjligt. De skulle glädjas, så länge de voro tillsammans! De skulle njuta den återstående tiden, njuta af hvarandras närhet, njuta naturens romantiska skönhet, njuta den obeskrifligt ljufva känslan af att lefva. Sålunda jagade han upp sig till ett slags epikureisk lifsbetraktelse, på samma gång som framtidsmålet utgjorde bakgrunden för alla hans tankar. Och lycklig var han. Lyckliga voro de bägge. Det var, som postgumman sade, ett himmelrike att se dem tillsammans. Själfva tyckte de sig mindre tillhöra jorden än en annan värld.

8.

Så förflöt sommaren till in i början af augusti.

Det rägnade mycket, det var kallt och blåsigt, men de märkte det knappast. För dem var det som hade solen skint oafbrutet under dessa himmelskt ljufva sommarveckor.

Då, en ovanligt härlig dag, följde Lilli honom upp på höjden, för att se vattenfallet. De stannade länge kvar däruppe, hon sittande på den stora stenen, under en tjock fura, han liggande på marken, vid hennes fötter. Han tänkte på sin resa, på romanen och på mycket annat. Plötsligt beträdde han sig med att fundera öfver sin egen underliga karaktär. Han blef ängslig till mods.

»Barn lille», sade han, utan att se upp.

»Hvad vill du, gosse lille?»

»Jag vill be dig sy ett par små ord på väskan, så att de genast falla i ögonen.»

»Hvilka då?»

»Glöm dig själf!»

Hon klappade honom på hufvudet.

»Med riktigt stora bokstäfver», tillade han.

»Ja, det skall jag göra.»

Han försjönk åter i tankar. När han äntligen lyfte blicken upp, såg han att Lilli grät.

»Hvarför gråter du?»

»Åh, det var ingenting», svarade hon och torkade bort tårarna.

Han satte sig bredvid henne på stenen, slog armen kring hennes lif och frågade ömt hvad som fattades.

»Det blir så svårt», suckade hon och gömde sig vid hans bröst.

»Hvilket?» Han glömde för ögonblicket hvad som annars upptog både hans och hennes tankar.

»Att vi ska skiljas.»

Han kysste hennes hår.

»Men du bedrar dig kanske», sade han. »Du är ju inte sjuk. Det fins ju inte det ringaste skäl, hvarför vi skulle tro på det där sorgliga. Låt oss nu vara förnuftiga, min tös! Vi ha ju kommit öfverens om att vara glada hela denna sommar. Och när så hösten kommer och du ser att du alltjämt är lika frisk och . . . då . . . ja, då ska vi bli ännu gladare . . . och lyckligare.»

De höllo hvarandra fortfarande i famn, men tego, som man tiger, då hjärtat är fullt, men då man icke har någonting särskildt att säga hvarandra.

Plötsligt kom Ragnar att tänka på en sak, hvaröfver han förut ej hade reflekterat synnerligen mycket. Det var något om en hemlighet, som Lilli redan i början af sommaren bedt honom ej söka utforska. Det sätt, hvarpå hon framställt sin bön, hade ingifvit honom den föreställningen att hon förberedde någon present åt honom eller

dylikt. Ett par gånger hade han skämtat öfver hennes hemlighetsmakeri, men aldrig visat sig nyfiken. Nu däremot greps han af ett starkt begär att få veta hvad det kunde vara för en sak, som hon ej ville meddela honom. Det var utan tvifvel, tänkte han, något som hade sammanhang med hennes död, kanske något slags testamente eller dylikt. I alla händelser måste han veta det nu.

»Hur länge dröjer det, tills jag får veta hemligheten?» frågade han nyfiket.

»Till hösten», svarade hon entonigt.

»Men om du skulle dö, före sommars slut, som du inbillar dig, så får jag ju aldrig veta den?»

»Jo, det får du ändå.»

»Efter din död?»

»Ja, i alla fall.»

Han började känna sig orolig. Tonfallet i hennes röst var så egendomligt. Hon hade för öfrigt undergått en förändring på de sista bägge dagarna, kom han nu att tänka på. Det var efter ett samtal om fiskaren, som drunknat i sjön. Hon hade noga frågat om allt, undrat hur det gick till att dragga efter liket, velat ha beskrifning på den döda kroppens utseende och dylikt. Han påminte sig detta nu. En gräslig aning fattade honom, och en mängd småsaker, som han förut inte fäst den minsta vikt vid, doko plötsligt upp för honom och bekräftade hans

aning. Han såg på Lilli, som fortfarande gömde sitt ansigte vid hans bröst.

»Låt mig se dina ögon!» bad han.

Hon vände sig emot honom.

»Jag vill veta hemligheten», sade han bestämdt.

»Det får du inte, gosse lille. Du får inte fresta mig, ty du får inte veta den ändå.»

Det blixtrade till i honom.

»Men om jag vet den redan?» sade han.

»Nej, det vet du inte», brast hon ut med ovanlig häftighet och stirrade på honom.

»Jo», sade han och borrhade sin blick in i hennes.

»Du tror väl inte...?»

»Att du själf ämnar ta ditt lif? Jo.»

Hon kastade sig till hans bröst, utan att svara.

»Ser du att jag upptäcker allt?» fortfor han.

»Ser du... ser du...» Han omfamnade henne krampaktigt. Han ville säga så mycket, men kunde ej få fram annat än afbrutna meningar. Han darrade af sinnesrörelse. Det kändes, som om han omedvetet rusat mot en afgrund och i sista sekunden hållits tillbaka. Det var lyckligt att upptäckten ej kommit för sent! En sådan kärlek var utan sitt motstycke! — dessa bägge tankar fyllde honom. Äfven samvetet höjde sin stämma. Han hade nästan själf drifvit henne till denna förfärliga plan. Hans åsigt att ingen handling i sig själf är dålig, att allt beror på bevekelsegrunden, att själfmord i de flästa fall

är en feghet, men ej ett brott! Åh, han påminte sig nu hur de just denna sommar afhandlat dessa frågor och hur han ympat in sina tankar på henne. Han påminte sig, när de talat om de olika sätten att beröfva sig själf lifvet, hur han själf framhållit dränkning som det lättaste. Han skulle således kanske...

»Men nu», sade han, darrande på rösten, »nu låfvar du mig att aldrig mer tänka en sådan tanke.»

»Nej, gosse lille, det kan jag inte låfva.»

»Kan inte? Ämnar du ännu...?»

»Det är guds vilje att det skall ske.»

»Guds vilje? Du gör mig vansinnig med sådant prat!»

»Jag känner att en högre makt befaller mig.»

»Men förstår du inte...? Vill du göra mig till mördare, barn? Nu, då jag vet allt, ämnar du värligen...?»

Lilli var omottaglig för skäl, omottaglig för böner, omottaglig för allt hvad han kunde säga för att afvända det förfärliga beslutet. Hans egen förtviflan? Hon visste ju att det skulle göra honom lycklig efteråt. Den förfärliga skammen? Hon skulle nog ställa så till, att det såge ut som en olyckshändelse. Den lögn, hvarpå han då skulle bära hela sitt lif? Det vore ju ingen lögn att tiga, när ingen hade rätt att fråga. Men om den lögnen ändå skulle bli en förtärande brand, som ödelade hans framtid och

lycka? Detta vore endast inbillning hos honom. Hon kände med sig att det var guds vilje.

Dagligen blef det nu en kamp emellan dem. Allt hvad han lyckades utvärka var ett löfte att ingenting skulle ske före den sista veckan i augusti.

Som vanligt, när Ragnar befann sig i starka själsspänningar, omsatte han sina intryck i poetisk form, ehuru han ej kom utöfver den inspi-rerade totalbilden. Han diktade nu ständigt om en målare, som i likhet med honom själf pinats af tvifvel på sin kallelse, gift sig af missförstådd pligt och nedtryckts af ekonomiska bekymmer, men som till slut eröfrade världsrykte, när hans hustru offrat sitt lif för honom och kärleken till den döda med ens gjort honom till ett snille. Den tafla, hvarmed detta rykte skulle vinnas, föreställde den skönaste kvinna på jorden, just i det ögonblick, då hon från en brant klippa störtar sig i hafvet, i den härligaste nattbelysning, medan en yngling förtviflad rusar till stranden, för att häjda henne. Ragnar lefde sig till den grad in i denna dikt, att han för den ofta glömde sin egen själskamp. Under sina vandringar i skog och bärg såg han målarens tafla så lefvande för sin inbillning, att han rent af trodde sig ha att göra med ett stycke värklighet, hvori han själf var den förtviflade ynglingen, och när han efter sådana vandringar återvände hem, erfor han stundom något som af sviken förhoppning: hvad han målade var icke värklighet, det var

en dikt! Han skulle hindra Lilli från att värkställa sin fasansfulla plan. Därpå tviflade han ej. Han tänkte ju ej på annat än att hindra henne, tänkte ju endast på att hindra henne med öfvertalning eller våld. Men det fans något af missräkning i den öfvertygelsen att han skulle lyckas. Om han inte vetat af någonting, om han aldrig upptäckt...! En dag slog honom den iakttagelsen, att han värkligen hyste liksom en tyst önskan att något af honom själf oförutsedt skulle... Han facade för att tänka tanken ut. Han afskydde sig. Han tyckte sig vara den störste skurk, som gått på jorden.

»Stackars gosse lille», sade Lilli en afton, när han var mer än vanligt nerstämd. »Förlåt att jag vållar dig så mycken sorg!»

Det ryckte till i hans ögon och mungipor. Han kastade sig på knä för henne och lade sitt hufvud i hennes sköte.

»Du anser mig visst för en eländig usling?» stönade han.

»Det fins ingen mänska så god som du», tröstade hon.

»Du tror att jag önskar dig bort... att jag ännu...» Han såg upp på henne med det mäst förtviflade, mäst bönfällande uttryck i sitt ansigte. »Men när en sådan tanke kommer, ryser jag för mig själf. Gå inte från din lille gosse! Den där tanken är ingenting annat än skuggan af en framtidsdröm, skuggan af något som inte längre fins till. Stanna kvar hos mig! Älskling! Min

lilla hjärtefrid! Jag blir en usling, om du lämnar mig. Om det bara vore sorgen! Men samvetskvalen! Om du bara låfvar mig att stanna! Du skulle göra mig så god! Och så stark! Hjärte lille?»

»Din smärta går öfver, när du känner dig fri», sade hon tröstande.

»Men jag uthärdar inte samvetskvalen.»

»Du har ingenting att förebrå dig.»

»Jag kommer att anse mig som din mördare. Låfva mig att lefva! Låfva mig! Bara till hälften! Bara som en möjlighet!»

Hon hade svårt för att hålla sig lugn.

»Du får inte be mig, gosse lille!»

»Men jag tvingar dig», utbrast han.

»Det kan du inte.»

Hännes ord åtföljdes af denna innerligt goda, men bestämda blick, som han så väl kände, som tydligt sade honom att hans egen vilja icke längre var den starkaste.

9.

Midt under denna förfärliga strid kom den underrättelsen att Korsaren begärts i konkurs, sedan först redaktören hade rymt. Ragnar, som dagen förut hade skrivit till redaktören

och bedt honom skicka ut med båten arvodet för juli, måste således själf in till staden, för att taga ut något af den summa, som han lyckligtvis hade insatt i banken. Hans vänner och bekanta, så många som annars möjligen kunnat hjälpa honom, hade farit utrikes eller lågo vid badorter. Resan till staden var alltså en nödvändighet. Först ville Ragnar att Lilli skulle följa med. Men då hon enträget bad att få stanna på landet, gaf han slutligen vika, när hon med en helig ed låfvat honom att intet skulle hända under hans frånvaro.

Knappast hade likväl ångbåten lagt ut ifrån bryggan, förrän Ragnar började marteras af de gräsligaste tvifvel. Om hon skulle bryta eden? Han hade visserligen förestafvat henne den i sådana ordalag, att hon ej skulle kunna finna däri ens ett sken af möjlighet till undanflykt, hade till och med låtit henne svära på att hon icke gjorde några tysta förbehåll. Men om hon ansåge sig handla rätt genom att bryta? Hon kände hans åsigt om eder. Enligt hans tanke vore det stundom orätt att hålla en ed, om man insåge sig ha handlat orätt genom att afgifva den. För Lilli kunde möjligen allt synas tillåtet, som förde henne till det mål hon satt sig, ett mål som för henne var det högsta på jorden. Han trodde nog att hon skulle hålla eden, men det motsatta vore ju en möjlighet. Denna möjlighet pinade honom gräsligt. Det var ogörligt för honom att återvända. Det var ogörligt för

honom att komma till Granskoga förrän om fyra dagar, när ångbåten gick dit endast tvänne gånger i veckan. I staden hade han ingen ro. Han förtärde knappast någon föda, såf knappast en blund om nätterna, låg och vred sig och vändade sig, tänkte på hennes utseende i afskedsstunden, drog sig till minnes hennes sista ord, för att i dem finna en antydning om hvad han skulle tro. Äntligen, efter fyra dagars olidlig själskamp, var han åter i land på ön. Det kändes som en lättnad, att ingen var honom till mötes vid bryggan. Hade det förfärliga inträffat, skulle jungfrun eller någon annan naturligtvis kommit ner och förberedt honom. Han skyndade fram öfver ängen, bort till genvägen genom skogen. Då tyckte han plötsligt att en gammal bonde, som hälsat på honom vid landstigningen, hade betraktat honom länge, medlidamt, underligt. Han greps af ängslan. Kallsvetten dröp neråt ryggen på honom, och utan att tänka en redig tanke sprang han uppför skogsbacken, där Lilli enligt aftal skulle möta. Han späjade förgäfves efter hennes skärt rosenfärgade sommarklänning. Stenen var tom, stigen var tom, hela skogen var tom! Det fans ej tvifvel mer. Han såg i andanom hennes döda kropp, vanställd, med kläderna fastklubbade vid köttet. Eller kanske man redan klädt henne till begrafningen, skaffat kistan, talat med prästen! Eller kanske låge hon ännu på vikens botten?

Kanske man som bäst hölle på med att dragga efter liket?

Han hade hunnit fram till trädgårdsgrinden. Med afsigt, ehuru det föreföll honom som ett vanhelgande, stötte han upp den på ett bullrande sätt. Men ingen mänska syntes till. Han ställde sig bekvämt mot grindstolpen och betraktade utsigten, för att ingen skulle märka någon oro hos honom. Då hördes steg på den sandiga gången, välbekanta steg. Han spratt till, som ur en dröm.

»Är du redan hemma, gosse lille?»

Han ville svara, men fick ej fram ett ord. Han bara tryckte henne till sig och såg på henne. Det fans ej spår af dödsminen i hennes ansigte. Hon var idel glädje.

»Du skulle ju möta mig?» fick han slutligen fram.

»Ja, klockan måtte ha saktat sig. Och så höll jag på med bakning. Vill du ha en varm bulle, gosse lille?»

»Ja, om du låfvar mig att aldrig mer tänka på . . . det där», sade han allvarligt.

Hon tog hans arm muntert under sin och drog honom med sig.

»Vill du låfva mig det, barn?» upprepade han.

»Ja, om du låfvar mig detsamma. Vet du, gosse lille . . .» Och så började hon berätta om allehanda, som tilldragit sig under hans frånvaro.

Något, som öfverraskade honom, var en jämn munterhet, som tycktes ha kommit öfver henne. Ragnar fick det intrycket, att hon nu trodde sig ha vunnit hans kärlek och blifvit öfvertygad om de sorgliga följder, som hennes tilltänkta handling skulle medföra för honom? Hennes muntra sinnesstämning fortfor. Han själf smittades af denna munterhet, så att det förra lekfulla förhållandet åter inträdde mellan dem, ehuru det var som ett glittrande skum öfver en bränning. Hvad som mycket lugnade honom, var dels åtskilligt i hennes hushållsanordningar, som tydde på att hon hade planer för vintern, dels den omständigheten att hon tycktes ha upphört med badningen. Ingen af dem berörde med ett ord det sorgliga ämnet. Men han bevakade henne ständigt, äfven när ingen badning kunde komma i fråga och han således hade full garanti för att ingen olycka skulle ske.

En dag, när han i lusthuset satt och skref på sin roman, hvilken just icke framskridit särdeles långt, upptäckte han plötsligt att Lilli gått ifrån honom. Det var en timme före middagstid, men det föll honom ej in att hon begifvit sig till badstället, isynnerhet som hon nyss föreslagit att de skulle gå ner till kvarnen och bese maskineriet. Emellertid ropade han på henne genast. Men intet svar. Då rusade han in och ropade på nytt. Men ingen svarade. Han sökte på vinden, i köket, i källaren. Men allt förgäfves.

»Vet Anna hvar frun är?» frågade han upprörd, när i detsamma jungfrun kom med vatten ifrån brunnen.

»Frun är visst gången å bada, för jag tyckte jag såg hånne nyss gå ditåt.»

Hans första tanke var att springa efter. Men hvad skulle jungfrun tro, hvad skulle folk tro, om han sprunge ner till badstället just vid det tillfället då hans hustru drunknade? Man skulle tro att han på förhand visste allt, kanske att han mördat hånne! Benen ville framåt, hjärtat ville framåt, men hufvudet sade nej. Han stirrade på ängen, där världens röda ko gick och betade, på skogen där bakom, där hon kanske just nu . . . Han frös af förskräckelse.

»Det var då djäfvulen anamma tusan . . .!»

I hast tillgrep han denna svordom, för att ge luft åt och på samma gång dölja sin förfärliga oro. Han, som nästan aldrig brukade svära! Han kände att han måste behärska sig.

»Hälsa frun», fortfor han, »och be hånne vänta med middagen, när hon kommer! Jag behöfver gå ut och motionera mig lite. Jag har fått så förfärlig hufvudvärk.»

Han gick raskt förbi vedboden, ut på ängen, bort till skogen. Allt berodde nu på hur stort försprång hon hadel! Så snart han kommit in på skogsstigen, började han springa, men häjdade sig genast. Att springa vore detsamma som att förråda sig själf, om någon finge se honom. Han kastade blicken oroligt omkring åt alla håll,

på samma gång som han ilade fram i hastig marschtakt. Tänk om någon redan sett hur han sprang? Och sett hur han tittat sig omkring? Han spände blicken rakt framåt, utan att se hvarken till höger eller till vänster. Hans kropp var så lätt, som ville den lyfta sig upp och flyga fram, och han måste med kraft sätta fötterna i marken, för att ingen skulle tro att han sprang. Takt tu, takt tu! Bara han inte komme för sent! Åter tog han till att springa, men häjdade sig. Kanske redan folk hade samlats där nere! Kanske länsman var med! Kanske länsman kom emot honom och frågade hvad hans utseende skulle betyda! »Besynnerligt att gå och bada vid den här tiden!» sade han högt, för att det skulle höras, om någon funnes i närheten. Värst var att han inte hade käppen med, som han annars brukade. Det såge misstänkt ut. »Mördare!» Han tyckte han hörde någon säga: »mördare!» Det gjorde väl ingenting att se sig omkring, för en enda gång, så likgiltigt som möjligt. Nej, ingen syntes till. Han påskyndade sin gång allt mer. Hela skogen talade. Mördare! Mördare! Du har mördat henne! Han ville ropa: »Lilli, badar du, min tös?» Men det stannade vid en hväsning. Bara de redan hade gripit honom! Han skulle nog, som vanligt, bli stark i den afgörande stunden. Han vore för öfrigt alldeles oskyldig. Hade gjort hvad i hans förmåga stått, för att hindra henne. Han kunde med godt samvete se lugn

ut. Nu bara några steg igen! Han började hvissla på en munter melodi, fast det snördes i strupen på honom och slet i hjärtat. Nu såg han vattnet! Och löfhyddan! Där skyntade något hvitt emellan kvistarna! Det hvita rörde sig . . .

I ett nu stod han framför ingången till löfhyddan. Lilli skrek till, där hon halfåg på marken, och kastade något öfver sin nakna kropp. Han darrade så, att han måste hålla sig i trädstammen. Lilli hade klamrat sig fast vid hans fötter och låg orörlig, med ansigtet mot jorden. Några långa sekunder förgingo, utan att någon af dem yttrade ett ord.

»Det var väl att jag kom!» förmådde han slutligen stamma fram.

»Förlåt mig!» snyftade hon.

»Klä nu på dig fort!» sade han. »Jag stannar utanför.»

Han ville gå, men hon höll honom fast.

»Skynda dig nu, min tös!»

Hon försökte resa sig, men föll maktlös tillbaka. Han satte sig ner vid hennes sida och stödde henne. Då varseblef han att hon såg förfärligt medtagen ut. Ansigtet var nästan oigenkänneligt. Hon var mager och blek, som efter en lång sjukdom, och blå under ögonen, som efter långa nattvak.

»Hur är det med dig, mitt barn? Hvad du ser ut!» frågade han upprörd.

»Jag har försökt. Jag var för feg . . .»

»Försökt?»

Han tryckte henne till sig och höljde lakanet öfver hennes rygg. Hon berättade nu att hon simmat hela viken ut, ända till den stora fjärden, men blifvit tvungen att vända om, emedan ett par fiskare sutto där och metade. Hon hade simmat om igen tre gånger samma väg, i den förhoppning att hennes krafter inte skulle räcka till, och försökt att låta sig sjunka, men instinktmässigt hållit sig uppe. Därefter hade hon vid stranden lagt sig på knä och upprepade gånger tryckt hufvudet under vattnet, för att kväfvas. Men hvar gång hade lifsbegäret omedvetet i sista ögonblicket fått makten öfver henne. Slutligen hade hon gått upp. Men just när hon öfverraskades af honom, hade hon ämnat simma ut igen, så långt som möjligt.

»Det var väl att jag kom», var allt hvad Ragnar kunde säga.

Han hjälpte henne klä på sig, utan att annat än nödvändiga, mekaniskt framsagda små repliker yttrades. Därefter gingo de långsamt hemåt, alltjämt under tystnad, Ragnar försjunken i djupa tankar, Lilli stödjande sig tungt på hans arm. Tänkte gjorde han väl knappast ändå. Därtill hade han nyss varit alltför uppskakad. Men han samlade sig till en klar överblick öfver sin nuvarande ställning. Trots sinnesrörelsen erfor han ett obeskrifligt lugn, en ovärderlig trygghet. Han var åtminstone fri från det hemska spöke, som förföljt honom, hans samvete kunde få ro

igen. Och likväl erfor han ingen glädje, bara lugn, men ingen glädje. Pinsamma föreställningar doko med ens upp för honom. Slut med romanen, slut med det sköna hoppet! Ingen anställning, intet arbete, inga inkomster! Ekonomien trängde sig på honom som en tryckande mara. Han hade förut knappast egnat en tanke däråt. Nu först, när faktum förelåg, det faktum att han ej finge resa utrikes, utan måste stanna hemma och försörja familj, nu först insåg han att han måste gripa sig an, för att ej duka under i kampen för tillvaron. Det var ett prosaiskt slut på den poetiska sommaren! Det föreföll honom nästan ofattligt att denna sommar kunde sluta på detta sätt. Men faktum förelåg. Han måste bli stark!

»Är du inte mycket trött, min tös? Vill du hvila dig?» frågade han ömt.

»Åhnej, jag kan nog gå.»

»Nu tänker du väl aldrig mer på det där åtminstone?»

»Nej.»

Middagsbordet var dukadt på förstukvisten, som för tillfället var prydd med friska löfruskor. Lilli mera sjönk än satte sig ner på sin vanliga plats intill väggen, och Ragnar tog plats på stolen midt emot, med föresats att visa sig glad och munter.

»Hvad! Jag tror du bjuder på kyckling i dag?» utbrast han och såg till sin glädje ett litet småleende skymta fram på Lillis ansigte.

»Hvad har du mer?» fortför han.

»Hallon», svarade Lilli sakta.

»Nå, det var ju alldeles förträffligt.» Och så grep han sig an med kycklingen, för att riktigt göra heder åt hennes anrättning. Men köttet var ovanligt segt och knappast mer än halfsteckt. Han hade svårt för att få ner tuggorna, men åt likväl så godt han kunde, för att ej göra henne ledsen. Lilli tittade på honom ett par gånger och brast därefter i gråt.

»Men hvarför gråter du, min lilla tös?» frågade han ängsligt.

»Jag ville du skulle haft någonting godt», snyftade hon, »och så... i stället...»

»Inte värre? Jag är så hungrig, att jag kan äta hvad som helst.»

»Anna kan inte hjälpa det. Spisen är så dålig.»

»Ja, jag vet det ju, mitt lilla barn, och maten är ju det minst viktiga.» Han ville skämta, men kom plötsligt att tänka på någonting som förfärade honom. Läkaren hade ordinerat bad för Lilli, men förbjudit henne simma. Tänk om hennes ansträngande sinning skulle medföra den värkan, att hennes barn blefve krympling eller idiot! Det blefve kanske straffet för hans fula tankar!

Det var förgäfvets han sökte slå bort den föreställningen att barnet skulle bli en ständig påminnelse om den olycka, som han förekommit. Efter maten gick han fram och tillbaka på

golfvet i det stora ytterrummet, med pipan i mun, och grubblade. Gång efter gång klappade han i förbifarten Lilli på kinden eller kysste hennes hand.

»Du kan aldrig förlåta mig», hviskade hon slutligen.

»Förlåta?» Han träffades af hennes ord som af en grym förebråelse.

»Jag var bara stor i truten, men liten i besluten», fortfor hon sorgset.

Han satte sig ner vid hennes sida.

»Barn, du har velat offra lifvet för mig. Det glömmet jag aldrig.»

»Jag har förstört din framtid.»

»Ingen ser in i framtiden. Allt hvad jag vet är att den blir mödosam. Du blir tvungen att egga mig ännu mer än förr. Men om inte lyckan blir lika stor, så är felet inte mitt, älskade barn! Förstår du mig?»

Hon kastade sig kring hans hals och öfverhöljde honom med kyssar. Han såg ut genom fönstret och varseblef att det rägnade. Han tänkte på att det rägnat nästan hela sommaren, efter hvad det påstods. Han själf påminte sig endast de vackra dagarna, som nu voro förbi.

Large, low, flat, entire, hemispherical
evenly tapered
Habit rising $3 \frac{5}{8}$ - 5

EXCELSIOR!

EN FANTASTS HISTORIA,

BERÄTTAD AF

BERNHARD MEIJER.

ANDRA BANDET.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

EXCELSIOR

EXCELSIOR

EXCELSIOR

EXCELSIOR

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1888.

Fjärde afdelningen.

I.

Före sitt giftermål hade Ragnar regelbundet, hvar fjortonde dag, skrivvit till sitt föräldrahem. Han hade just ej haft mycket att skriva om, ty hans lif var i det hela ganska enformigt, och hvad som intresserade honom, hvad han tänkte, hvad han kände, kunde ju ej intressera hans anhöriga. Merendels fick han dock en god idé, som gaf honom ämne till ett bref, stundom allvarligt resonerande, men oftare skämtsamt eller något af bägge delarna. Han betraktade som en kär pligt att glädja de gamle på detta sätt, om han äfven skulle koka soppa på en spik. Också voro hans bref ett angenämt afbrott i det tröttsamt enformiga lifvet på Anneholm.

När han gift sig, öfvertog Lilli denna korrespondens. Hon egnade sig däråt med ett intresse, som växte för hvarje nytt bref, och hon skref så ledigt underhållande, så rättframt hjärtligt, att hon *måste* göra godt intryck på den som läste. Snart visade sig att hon till den grad vunnit både gumman och syskonen, att de rent ut kallade henne den bästa svär-dottern i familjen och täflade om att få särskilda bref ifrån henne, adresserade till sig. Men hvad som var märkligare: hon vann äfven gubben, lika fort, om icke fortare. Ragnar hade skildrat för henne gubbens karaktär, denna järnfasta köld, som inneslöt så mycken ömhet, denna despotiska stränghet, som blef till vax för den han tyckte särskildt om. »Du», sade han till Lilli, »som inte påverkats af den tryckande Anneholms-atmosfären, skall med ens bli en gunstling hos gubben, om du följer mitt råd och inte visar dig det minsta rädd för honom, utan ger dig sådan du är. Du kan till och med gärna raljera med honom, kalla honom gubbe och säga du till honom.» Lilli, som först tillbakahölls af en öfverdrifven respekt, följde likväl rådet, hvilket snart blef henne lätt nog. Och värkan uteblef ej. Gubben, som förut hade skrifvit ytterst sparsamt till Ragnar, endast när han hade någon särskild anledning, började regelbundet besvara Lillis bref. Det var komiskt att se hur han steg för steg ändrade sin mening om Ragnars giftermål. Först ut-

tryckte han sin belåtenhet med att Lilli skref så långt och bra. Sedan erkände han motvilligt att Ragnar värkligen haft »tur» med sig i valet af hustru. En gång yttrade han på ett raljant sätt, att han nästan kände sig svartsjuk på sin son. Och så långt han skref! Det uppstod en ordentlig diskussion mellan Lilli och honom. Han var tydligen förtjust öfver att hon vågade säga du och »lille gubbe». Han berömde henne ständigt för hennes roande skrivelser, hennes klara förstånd, hennes varma hjärta. Han bad henne skriva särskildt till honom, ofta. Hans »kära svärdotter» lämnade rum för »kära dotter» eller »käraste Lilli». Och hvarje bref slutade med en rörande förhoppning att han snart måtte få göra hennes personliga bekantskap.

Ragnar kände sig innerligt lycklig häröfver. Och då nu hösten kom och de flyttat in från landet, var det hans lifligaste önskan att Lilli skulle resa till Anneholm på någon tid, innan kanske barnet och ekonomien lade hinder i vägen. Och Lilli for. Det var ett af Ragnars lyckligaste ögonblick, när han fick ett telegram från henne, med orden: »Tagit dem med storm allesamman! Gubben aldrig från min sida. Mår bra.» Och när hon sedan i bref skildrade sin framkomst och sitt lif där nere! Hur gubben genast kommit emot henne, tagit henne i famn och fått tårar i ögonen, när han sade sitt »tack att du kom, Lilli!» Hur gumman inte

visste till sig af glädje, pråppade hanne full med päron och smörbakelser och hade hanne inne hos sig om nätterna! Hur hon måste följa gubben i skog och mark och lagård, och hur roligt det var att följa honom öfverallt! Hur underligt det var att alla voro så rädda för honom! Hur komisk han såg ut, när hon berättade hur Ragnar var som äkta man och hur Ragnar utvecklat hannel! Han var bestämdt en smula svartsjuk på Ragnar, skref hon. Och gumman, det kära gamla skrå't! En natt hade gumman smugit sig upp ur sängen, trefvat sig fram till Lilli och kysst hanne lätt på pannan, i den tron att hon såf!

Ragnar njöt af hvarje nytt bref. Hans förväntningar öfverträffades ju! Den gamla drömmen inställde sig på nytt — drömmen om att han en gång skulle bli den försonare, som bragte lyckan in i det gamla kära föräldrahemmet!

Men det blef icke mycken tid öfrig till drömmar.

Så snart Ragnar kommit i ordning efter inflyttningen, måste han tänka på att skaffa sig arbete. Han erfor nu för tredje gången i sitt lif den pinsamma känslan af att nödgas bjuda ut sig, hvilket hans stolta natur ansåg ungefär som ett slags maskeradt tiggeri. För att undgå förödmjukelsen att direkt anhålla om arbete, skickade han omkring till bokförläggarna ett stort visitkort, på hvilket han låtit trycka: »D:r

Ragnar Möller, f. d. literatur- och teaterrecensent i Korsaren, åtager sig öfversättningar, manuskriptgranskningar och andra literära arbeten». Han litade på att ett dylikt tillkännagifvande vore allt hvad som behöfdes, för att den ene förläggaren efter den andre skulle vända sig till honom. Men ingen hördes af. I stället fick han till sin öfverraskning ett anbud att öfvertaga ledningen af en daglig tidning, som förbereddes i en större landsortsstad. Förslaget var lockande. Lönen skulle bli 6,000 kronor, uppsägningstiden ett halft år och tidningens färg liberal. Ombudet, som rest till Stockolm enkom för att träffa honom, var stor fabrikssegare, stadsfullmäktiges ordförande, nordstjerneriddare. Företaget tycktes alltså bakom sig ha personer med anseende och kapital. Underhandlingarna fortsattes skriftligen, fabrikssegaren gillade fullständigt Ragnars program, som var affattadt i allmänna ordalag, och dagen för kontraktets undertecknande bestämdes. Men detta hände på den tiden, då alla ville kallas liberala och då »konservativ» betraktades som ett skällsord. Just när Ragnar stod i begrepp att anträda resan, för att göra upp affären och hyra sig bostad, fick han af en händelse den upplysningen att fabrikören var en af samhällets konservativaste medlemmar. Det blef således ingenting af med den affären. Ragnar skattade sig lycklig öfver att ej ha råkat i en fälla, som kunde medfört de sorgligaste kon-

flikter, förstört hans framtid och kanske satt en fläck på hans karaktär.

Nu började han emellertid på allvar oro sig för sin existens. Nog kändes det bittert, att för sina åsigtens skull nödgas afstå från 6,000 kronor om året, när man icke hade någonting att lefva af! Hade han ej tillfälligtvis fått en roman att öfversätta (en af hans bekanta, som plötsligt insjuknat, bad honom öfvertaga romanen, hvars utgifning hastadel!), så hade han stått alldes utan sysselsättning. Men det ljusnade på nytt. Ragnar fick anbud att i hast redigera en stor bazartidning med illustrationer, efter mönstret af »Paris illustré». Man hade vändt sig till flera personer, men ingen vågade gripa sig an med företaget. Risken var alltför stor, tiden alltför knapp. Ragnar, som nu fått en möjlighet till räddning åtminstone för tillfället, svarade utan betänkande ja. Under en månads tid upptogs han helt af denna tidning, var ständigt på språng till artister och författare, skref tvåhundra femtio bref och biljetter, fick löften och afslag, gick i en oupphörlig spänning och såf oroligt om nätterna. Men tidningen låg i präss på den bestämda tiden. Man komplimenterade honom för hans duglighet, beundrade hans energi. Och så kom det bästa till sist! Förläggaren, med hvilken han under tryckningen varit i daglig beröring, föreslog honom att utgifva en serie populära arbeten i lexikalisk form, under titeln »Familjebibliotek». Oron för framtiden var med

ens förbi. Detta familjebibliotek kunde fortsättas i årat, och så behöfdes naturligtvis alljämt nya upplagor, så att det kunde anses så godt som en fast befattning. Han blefve sin egen härre fullständigt. Han finge egna sig åt en jämförelsevis ganska lönande värksamhet, som alltid förefallit honom lockande, att sprida upplysning ut ibland den stora allmänheten. Det visade sig alltså, tänkte han, att dygden till slut får sin belöning, att arbete själfmant erbjuder sig för den, som vill och kan arbeta.

Så kom äntligen Lilli tillbaka från Anneholm. Innan tåget anlände, gick Ragnar och tänkte på hur han skulle meddela henne under rättelsen om »Biblioteket». Om han skulle narra henne först? Inbilla henne att bazartidningen misslyckats, att hans anseende var totalt förstördt, att han ej kunde få något arbete? Hvad cigarren smakade skönt! Han tänkte på den första stockholmstiden, då han rökte schweizercigarrer till fem öre stycket, en half om dagen. Nu skulle han ej kunna röka en cigarr under tio öre! Han hade råd till en hel om dagen, minst, och pipor för rästen. Väntsalen fylldes. En hög ämbetsman hälsade artigt på honom och gick förbi. Hvad det kändes förunderligt ljust att kunna ta hatten af sig med en värdig hållning, utan att behöfva liksom blygas för sig själf, vid tanken på fattighuset! Han hade verkligen gifvit akt på att hans gång blifvit fastare, hans sätt friare, sedan ekonomien kommit på

det klara. Själständighetskänslan berodde sannerligen mycket af ekonomisk trygghet. När nu Lilli kom! En god bärgning och en trofast hustru! Kunde han begära mer?

Tåget anlände. Han fick sigte på Lilli, bland den tätt packade folkmassan. Frisk såg hon ut, men så tjock hon blifvit! Det var naturligtvis barnets skull, förstås. Och nära två månader kvar ännu! Tänk hvad det skulle bli till slut! I en hast beställde han en droska, dels för att få sin lilla hustru för sig själf, så fort som möjligt, och höra hennes beskrifning på allt, men dels äfven därför att han generade sig för att gå med henne på gatan i det där skicket. Han såg efter att hon blef väl ombonad och fick sitta bekvämt. Det var ett alideles nytt slag af ömhet, som plötsligt kom öfver honom. Hur hon mådde? Förträffligt. Hur de gamle mådde? Bra. Men de hade tårar i ögonen, när hon reste. Hur — det där — mådde? Fy, gosse lille! — Vagnen rullade fram öfver gator och torg, och snart voro de hemma hos sig själfva. Lampan, deras enda bröllopspresent (Ragnar hade nämligen undanbedt sig alla bröllopspresenter, både därför att han af princip var emot sådana, såsom utgörande band på umgängeslivet, och särskildt emedan han ville spara Lilli den förödmjukelsen att vid redogörelsen för presenterna ej kunna nämna någon från de gamle, hvilken omtänksamhet visade sig fullt befogad) — lampan, som sagdt, lyste mot dem

med sitt klaraste sken, när de trädde in i sin lilla »salong», och väggspegeln med den förgyllda ramen gaf honom genast bekräftelse på att han icke var ensam i sitt förtjusande hem. Han öfverraskades af den innerliga fröjd, som återseendet skänkte honom. I början af skilsmässan hade han visserligen erfarit stor saknad, men vanans makt i förening med de många bestyren hade snart försonat honom med ensamheten. Det var ej utan, att han ibland förebrätt sig den likgiltighet, hvarmed han tänkte på den frånvarande. Men nu! Han tyckte sig nästan ha blifvit kär i hänne. Frisk och rödkindad satt hon där, ännu med ytterplaggen på, den pälsbrämade vinterkappan och den nya hatten — så den klädde hänne! — munter och talför, nästan alltför talför, ty han fick ju själf inte fram ett ord! Hon beskref hur gubben talat förstånd med hänne, hur gumman varit nyfiken på allt i deras bostad, hur fåren tagit bröd af hennes hand, hur hunden i förtjusning rifvit sönder hennes gamla svarta klänning, hur kyrkoherden beundrat hennes sång. Ragnar gick fram och tillbaka på golfvvet, med pipan i mun, och myste i sitt skägg. Hon skulle fara ner till Anneholm en gång om året, det vore då säkert. Och han själf skulle göra hänne sällskap, det vore då lika säkert.

»Men tag kappan af dig, tös! Hvad tänker du på?»

»O, jag är så glad, så glad!» utbrast Lilli och stampade med fötterna, som hon brukade, när hon var riktigt uppsluppen.

»Nå, det var ju roligt.»

»Gör dig inte till, gosse! Du är minsann lika glad som jag.»

»Är du fullt säker på det?»

Lilli kom fram till honom och lade sina händer på hans axlar.

»Gosse lille», frågade hon menlöst, med förändrad stämma, »är du inte glad? Inte riktigt?»

»Rör mig inte!» dundrade han och stötte bort henne med pipskastet. Han njöt af att se hennes på skämt förskrämda min. Det fans ingen, som så plötsligt kunde förändra ansigtsuttryck som hon, tänkte han.

Lilli ställde sig i vägen för honom, där han gick.

»Undan!» röt han. »Det behagar mig att gå.»

Lilli spände opp sina ögon och gjorde grimaser med sin mun.

»Håll truten rätt! Fall ner på knä, Hjärtefrid!»

Hon lydde honom med förställd undergifvenhet.

»Telegrafera genast till Anneholm, att jag reser till Paris om ett år!»

Hon låtsade telegrafera på golfvet.

»Jag är rik», fortfor han på samma sätt.
»Jag har arbete. Du är bara min slafvinna.
Sätt dig ner i soffan!»

Lilli reste sig plötsligt och höll honom fast.

»Hvad har händt, gosse? Säg! O hvad
jag längtar!»

»Det är min hemlighet.»

»Säg, säg, säg, säg! Fort!»

Han sökte på skämt göra sig lös.

»Jag befaller dig, gosse! Säg genast!»

Han bad om nåd och låtsade gråta.

Hon förhörde honom. Han ställde sig lik-
som en brottsling, som gör undanflykter, af
fruktan att bekänna sanningen. Under tiden
undrade han huruvida Lilli, som det tycktes,
hade glömt den förflutna sommaren, med dess
sorgligt sälla minnen. Han själf tänkte nästan
aldrig på denna sommar. Romantankarna plågade
honom icke längre. Han hade kommit till viss-
het om att han ej dugde till skald eller att ödet
åtminstone tillämnat honom en helt annan lifs-
uppgift. När han ibland tänkte på sina kråssade
förhoppningar i romanväg, var det som när man
påminner sig en längesedan afliden kär vän, med
saknad, men utan hopp om återseende.

»Gosse lille, säg hvad det är!» bad Lilli
slutligen bevekande.

Han redogjorde nu för öfverenskommelsen
med förläggaren. Det tycktes honom att hans
lif inträdt i ett nytt skede. Han var lycklig.
Det föreföll honom som en oförnuftig inbillning,

hvad som oroat honom så mycket på den senaste tiden, att barnet skulle få något mén af själfmordsförsöket. I stället invaggade han sig nu i den föreställningen, att Lillis utmärktaste egenskaper skulle gå öfver på det barn, som hon burit under sitt hjärta, när hon beredde sig till sitt storslagna offer. Hans natur var sådan, att alla framtidens möjligheter fingo sin belysning af stämningen för tillfället, och hans stämning färgade nu allt i rosenrödt.

✻

2.

I januari föddes barnet.

Så snart den lilla, som var en flicka, gjort sitt inträde i världen, erfor Ragnar en känsla, hvars ljufhet han aldrig kunnat föreställa sig. Det var, som hade plötsligt någonting brutit sig ut ur hjärtat och med blixstens hastighet trängt in i alla nerver. Han tog näsduken upp, för att torka sig i ögonen, men visste på samma gång inte till sig af glädje. Det var inte bara det, att barnet låg där friskt och välskapadt. Åhnej, om också det varit blindt och snedt och

vanständt på alla möjliga sätt, skulle han erfarit samma känsla likväl. Det var hans eget kött och blod! Han var far! Knappt hade barnmorskan lämnat rummet, förr än hans förtjusning yttrade sig i sprittande dansrörelser, som han för Lillis skull sökte göra så tysta som möjligt, hvilket gjorde det hela ännu löjligare, samt i en mängd oartikulerade ljud, som han förgäfves tvang sig att bekämpa. När han varseblef att Lilli med undran betraktade honom, där hon låg efter smärtorna, kunde han ej motstå frestelsen att meddela sig.

»Hur mår du, barn?»

»Bra, gosse lille!»

»Vet du hvad som ligger där borta på soffan? Tjo!»

Hon log.

»Du tror kanske», fortfor han, »att du rå om det där lilla byltet? Jag skulle ha lust å se hvad det är för nånting.»

Med tillgjord försigtighet gick han bort till soffan, och hela hans själ låg i den blick, hvarmed han betraktade barnet.

»Hvad är *du* för en? Hvarifrån har *du* kommit? Hvad vill *du* här? En riktig liten nattuggla! Sådana ögon det har, det lilla omänskliga belätet! Akta dig! Jag behöfver bara trampa på dig eller krama dig om halsen, så är du inte längre till!» Det var känslan af ansvar, som gaf sig luft på detta mindre vanliga sätt.

»Det är bara ett litet djur», fortfor han, vänd till Lilli, med strålande uppsyn. »En liten grådaskig padda... en lerklump... en... en plåtslagaregesäll...»

Han grep till det första ord, som föll honom på läppen. Utom sig af förtjusning, sprang han från Lilli till barnet och från barnet till Lilli.

»Du skulle nog bra gärna vilja se det där lilla djuret?... Oroar jag dig, barn lille? Men jag kan inte hjälpa det. Se! Se, hur det ligger och glor! Det har lika stora ögon som du!»

Han sprang bort och kysste den lilla, som ej gaf ett ljud ifrån sig under hela tiden.

»Men om det där lilla kräket är ett djur», fortfor han öfverlycklig, »så är ju också du och jag ingenting annat än djur. Hör nu på hvad jag säger! Du är det *lilla* djuret, och jag är det *stora* djuret. Men» — han höjde rösten — »den där lille moskoviten — det är det *lilla minsta* djuret!»

»O, hvad du är tokig, gosse lille!»

»Ja. Men de gamle? Ska de gamle också räknas till djuren?»

Lilli såg matt ut.

»Nå, du skall ha ro nu, barn!» Men det kostade honom stor ansträngning att vara tyst. »Jo, de gamle, det är de *gamle* djuren!» kunde han ej låta bli att gå bort och hviska, fastän Lilli redan slutit sina ögon. Hans lycka var obeskriflig. Han förstod hur ljuft det kan vara

att uppgifva sig själf och helt gå upp i en annan varelses lif.

Och det behöfdes ett rikt mått af inre frid och lycka, för att Ragnar skulle kunna stå emot de yttre motgångar, som nu träffade honom. Lilli insjuknade svårt. Väl på bättringsvägen, föll hon i en ny sjukdom, hvarunder det gällde lifvet. Knappt uppkommen efter den andra sjukdomen, fick hon en tredje, lunginflammation. Så förflöto vintern och våren, och när hon i maj blef någorlunda frisk, sade läkaren att händes ena lunga aldrig kunde botas fullständigt. Huset var upp- och nedvändt i denna tid. Jungfrun, som de förut haft och tyckte mycket om, skulle gifta sig i februari och måste alltså flytta. Innan de fingo en ny, med hvilken de voro någorlunda belåtna, måste de fyra gånger byta tjenare på grund af åtskilliga omständigheter. Hushållet kostade mer än dubbelt mot annars, maten var dålig, dammet låg i högar. Ragnar, som i Lillis ställe måste besörja om alla husmoderliga göromål, var ofta husfar, husmor, barnpiga, sjuksköterska och städerska på samma gång. Dessutom arbetade han på sitt »bibliotek». Om dagen satt han med sina papper och böcker inne hos Lilli, om natten skref han i sitt eget rum, tills han efter midnatt gick i säng. Men han underkastade sig dessa mödor och vedervärdigheter med gladt mod. Alltid var han vid godt lynne. Han hade ju någonting att lefva för, att arbeta för!

Och besväret med Lilli, för öfrigt, var för honom detsamma som en liten afbetalning på hans stora skuld till henne.

En enda sak pinade honom gruffigt, ja vållade honom en förfärlig kamp. Det var frågan om barndopet.

Med sina åsikter och med sin karaktär kunde Ragnar, förstås, ej ge sin tillåtelse till barnets dop.

Redan under förlåfningtiden hade han en gång, i förbigående, sagt sina tankar om dopfrågan, utan att Lilli tycktes ha någonting att anmärka därvid. När han varit gift ett par månader och samma fråga händelsevis åter kom på tal, yttrade han sin mening mera direkt, utan aning om att Lilli skulle taga saken så häftigt som hon gjorde. Hvad han som förlåfvad yttrat om dopet hade hon ej ansett för hans fulla allvar. Åtminstone hade hon ej trott att han icke ville döpa sitt eget barn. Ragnar beslöt att ej vidröra frågan tills vidare. Han var öfvertygad att Lilli skulle ge med sig, när hon lärt sig tydligt inse hans motiv, left sig fullständigt in i hans föreställningssätt och kommit att betrakta sin egen åsigt som en inrotad fördom. Hon hade ju redan, omärkligt för henne själf, kastat öfver bord en massa religiösa missuppfattningar, som han samtalsvis belyst från ståndpunkten af sin egen lifsåskådning. Med hennes klara förstånd och modiga hängifvenhet var det nödvändigt, att hon skulle följa honom

äfvén i den praktiska tillämpningen af åsigter, som hon genom honom insöp och assimilerade med sin egen tankegång. Han gaf henne böcker att läsa, hvilka väckte henne att tänka själfständigt öfver religiösa frågor, och efter läsningen diskuterade han med henne, småningom rifvande ned och byggande upp, utan att det ömtåliga ämnet direkt fördes på tal. Värknin-garna visade sig allt mer. När barnet föddes, var Lilli så pass ense med honom, att hon gaf honom rätt i hans uppfattning af dopet, ehuru hon ännu, på grund af fördomens starka in-flytelse, hade svårt att i detta fall böja sig under hvad hon måste erkänna som rätt.

»Gör som du vill», sade hon.

»Vi uppskjuta naturligtvis att tala om den saken, tills du blir frisk», sade han.

Men först nu började kampen för Ragnar. Han hade föreställt sig att Lillis medgifvande vore tillräckligt, för att han med lugn skulle våga trotsa en mäktig opinion, som på den tiden var ännu mera stark än nu, då ju numera barndop uraktlåtes i åtskilliga bildade familjer. Han hade ej tagit i beräkning att utanför stående mera direkt och personligt skulle blanda sig uti hans enskilda angelägenheter, med undantag naturligtvis af föräldrarna, på hvilkas invänningar han gjort sig beredd. Så mycket mindre hade han tänkt sig försök till påtryckning utifrån, som nästan hela hans umgängeskrets, om också föga liberalt sinnad i politiken, dock i religiösa

frågor stod ungefär på samma ståndpunkt som han själf, med den skilnaden att intresset ej var på långt när så lefvande. Men knappt hade barnet hunnit bli några veckor gammalt, förrän stormlöpningarna började. Var det hans allvar att låta barnet bli odöpt? Hade han tänkt sig hvad folk skulle säga? Ville han förstöra framtiden för sitt eget barn? Först var det fruntimren, som infunno sig en efter annan, bestormande honom med böner, utan att lyssna till hans förklaringar, besvärjande honom att afstå från sina så kallade principer, stundom med förebråelsen att han endast af maktbegär vore på vägen att kråsa sin hustrus heligaste känslor. Så kommo hans manlige vänner och bekanta. Han borde ge vika för en allmänt antagen sed, äfven om den berodde på en fördom! Hans envishet vore naturligtvis endast ett begär att synas originel! Det stackars barnet skulle bli fågelfri öfverallt! Ingen, som själf hade barn, skulle våga umgås med honom, så länge hans barn ej vore döpt! Öfverallt mötte honom dylika förebråelser. Ute på gatan angreps han af folk, som annars aldrig brydde sig om honom. Vildt främmande personer läto presentera sig för honom, för att afvända hans beslut. En gammal skolkamrat, som han nästan glömt, öfverraskade honom med ett långt varningsbref från sin prästerliga vrå på landet. Anonymt skickades honom ända från Danmark en bild

af den korsfäste Jesus, med citaten: »låter barnen komma till mig!» och »vakter eder för de falske profeter!» En af hans bekanta hotade honom, på allvar, att ta en präst med sig hem till honom och låta döpa barnet med våld. Morris, den i vanliga fall så förståndige Morris, som aldrig annars blandade sig i andras angelägenheter och som i religiöst hänseende var fullkomligt indifferent, besvor Lilli att använda hela sitt inflytande, för att få dopet till stånd. Ragnar fick den föreställningen att han skulle bli som utstött ur samhället. Alla människor skulle fly honom, som en skandalskrifvare, som en pästmittad. Äfven de, som i sitt hjärta önskade barndopets upphäfvande, skulle skyggt peka på honom och säga: »där går doktor Möller, han som inte låtit döpa sitt barn!» Kanske hans »bibliotek» ej skulle få någon afsättning och därför snart upphöra, så att han om ett år skulle tvingas hoptigga det nödvändigaste till detta lilla barn, för hvars skull han pröfvades så hårdt! Värst af allt var gummans förtviflan. Hännens invänningar kunde han bemöta. Men att läsa hännens hjärtskärande, med tårar nästan halft utplånade skildring af sömlösa nätter, under hvilka hon bad och besvor den högste att rycka hännens käraste son undan fördörelsens eviga kval — det bragte honom stundom att för ett ögonblick, om också endast för ett ögonblick, vackla i sitt beslut.

Den enda, som bistod honom i dessa merendels häftiga strider, det var Lilli, som alltid i främmandes närvaro tog hans parti, ehuru hon därvid mindre lyssnade till känslan än till förståndet.

3.

I början af hösten, då barnet alltså redan var åtta månader, kom Hollander på besök till Sverige. Han hade samlat stor förmögenhet i Syd-Amerika, men önskade nu sälja sina fastigheter där och slå sig ner i hemlandet. Ragnar väntade sig mycket af samlifvet med denne karaktärsfaste, frisinnade man, hvars pålitliga vänskap han lärt värdera vid flera tillfällen. Särskildt i dopfrågan skulle naturligtvis Hollander för honom bli ett ovärderligt stöd, med sin skarpa dialektiska förmåga och sin imponerande personlighet.

Efter ett par dagars samvaro bragtes ämnet på tal emellan dem, när de sutto förtroligt tillsammans i Ragnars enskilda rum och språkade om hvarjehanda.

»Du har allt förändrat dig betydligt», började Hollander, »sedan vi sist träffades.»

»Kanske det», svarade Ragnar. »Jag har också gått igenom åtskilligt.»

»Det märks. Du har blifvit en man, Ragnar, i ordets vackraste bemärkelse.»

»Tack för det ordet!»

»Nå, Gunnar Stenberg, som blifvit präst!»

»Ja. Han har utvecklats sig baklänges.»

»Det var små söta barn han har.»

»Jag har aldrig sett dem. — Du själf tycks aldrig få några barn?»

»Nej. — Hör, säg mig, Ragnar, är din lilla flicka döpt?»

»Nej. Och hon blir det heller inte.»

»Ja, du skref något om den saken i vintras. Har du inte ändrat mening se'n dess?»

»Nej. Trodde du inte jag skulle stå fast?»

Hollander drog några drag på sin cigarr.

»Hvad säger din hustru om saken?» frågade han därefter.

»Hon ger mig rätt, fastän det ännu kanske kostar en smula på.»

Hollander såg fundersam ut.

»Jag skulle dock råda dig att låta döpa barnet», yttrade han. »Du vinner ingenting på att låta det bli odöpt, men du kan förlora så mycket mer.»

»Det förvånar mig att höra sådant af dig! Jag trodde vi om dopet hade ungefär samma åsikter.»

»Ja, ser du, min käre vän, det är skilnad på teori och praktik. Jag kan mycket väl gå in på din mening i teorien, men vid tillämpningen måste man ta hänsyn till en massa omständigheter, som en teoretiker kan sätta sig öfver. Frågan är helt enkelt den: hvad uträttar du med att sätta dig upp emot ett bruk, som för de fläste har karaktären af en helig handling? Så vidt jag kan se, uträttar du ingenting annat än att isolera dig och hopa stötestenar i vägen för ditt barn. Inte genomdrifver du en reform! Du inbillar dig kanske, att så snart Ragnar Möller låter bli att döpa sitt barn, så skall genast hela världen låta bli att döpa sina barn? Nej, min kära bror, det behöfs mer, för att åstadkomma sådana saker. Här vid lag uträttar den enskilde ingenting.»

»Men om ingen börjar, så kan ju ingen reform bli af. Någon måste ju vara den förste, naturligtvis.»

»Ja, när tiden är mogen, så kan man börja.»

»Hvem skall veta, när tiden är mogen? För mig är den mogen, så snart mitt samvete befäller mig att för egen del uraktlåta dopet. Här vid lag är det alls inte fråga om att reformera. Då skulle jag för länge sedan afstått. Men mitt samvete förbjuder mig att fastbinda mitt barn vid ett samfund, som jag själf, om jag hade tid och tillfälle, skulle med alla krafter bekämpa.»

»Har du blifvit ateist?»

»Nej. I den här frågan ställer jag mig på rent kristlig grund. Barndopet har lika litet stöd i bibeln som i förnuftet. Om det gällde huruvida barnet skulle registreras in bland de kristne, skulle jag kanske ge vika, fastän ceremonien förefaller mig absurd. Men genom dopet sättes barnet in i den svensk-lutherska statskyrkan, och det kommer jag aldrig att medgifva.»

»Men du begagnade luthersk präst, när du gifte dig!»

»Ja, hvarför? Därför att lagen tvang mig.»

»Du kunde gått ut ur statskyrkan!»

»Nej, det kunde jag inte. Jo, genom en lögn. Om jag uppgifvit ett annat kristet samfund, i hvilket jag ville gå in. Men jag känner intet sådant samfund.»

»Du talar om lagen. Vet du att lagen ger prästen rätt att med polisens hjälp tvinga dig att döpa barnet?»

»Ja, det vet jag. Men den förordningen är antiqverad. Ingen präst i Stockholm åtminstone skulle våga tillämpa den.»

»Men om?»

»Då finge jag naturligtvis böja mig för lagen. Men då gick ansvaret från mig öfver på lagen.»

»Hör, Ragnar, du måste ta ditt förnuft till fånga», invände Hollander. »Jag lämnar dig inte, förrän du låfvat mig låta döpa ditt barn.»

»Det gör jag aldrig.»

»Tänk på barnets egen framtid, mänska! När det skickas ut ibland andra barn, när det ständigt får höra stickord och skymford, när det gråtande kommer hem, för att man kallat det hedning, när du finner...»

»I nödfall kan jag själf uppfostra mitt barn helt och hållet.»

»Men det här är ju rent fantasteri! Du ämnar väl inte för knäfveln i våld stänga det in mellan fyra väggar? Det måste väl komma i beröring med andra?»

»Jag skall nog förstå att ha motgift till hands för alla dåliga inflytelser.»

»Det tror du. Men samhället är starkare än du.»

»Nåväl, då kan det inte hjälpas. Jag har gjort min pligt.»

»Pligt? Din pligt är att inte lägga hinder i vägen för ditt barns lycka.»

»Hvem vet om jag lägger hinder i vägen? Hvem vet om inte denna tidiga kamp kan bli stärkande för barnets karaktär?»

»Men det kan också bli motsatsen.»

»Kanske. Men jag har gjort min pligt.»

»Om barnet, när det blir äldre, förbannar sin far?»

»Nåväl, då må det förbanna mig! Men du kan vara lugn för den saken. Inte förbannar jag själf mina föräldrar, därför att de gjort mig till lutheran för hela min lifstid och därigenom bragt mig in i en lögnaktig ställning, hvarunder jag

pinats otroligt? De ha handlat efter bästa öfvertygelse. Men om min far varit fritänkare och det oaktadt gjort mig till lutheran, då skulle jag förbannat honom, om jag för öfrigt kunde förbanna. Jag skulle ansett honom för en svag stackare, jag skulle inte haft någon aktning för hans själfständighet, jag skulle känt en ständig blygsel öfver honom. Tror du att detta skulle varit nyttigare? Om mitt barn, när det kommer till förnuftig ålder, vill gå in i statskyrkan, så gärna för mig. Det skall få sin fulla frihet. Det är just det jag önskar, att det fritt skall råda öfver sin religiösa öfvertygelse. Om jag satte mitt barn in i statskyrkan och det med tiden blefve fritänkare, liksom jag själf, skulle det inte då med rätta kunna förebrå mig att jag handlat mot min egen öfvertygelse, mot bättre vetande? Jag vill kunna se mitt barn in i ögonen, utan att behöfva blygas för mig själf. Jag skulle aldrig kunna uppfostra mitt barn, aldrig lära det kärlek till sanningen, om jag ständigt bure på den förfärliga tanken att jag af feghet, endast af feghet, gjort hela dess lif till en lögn.»

»Men om du dör?»

»Då få andra makten och därmed också ansvaret.»

När Hollander gått, hörde Ragnar att det hviskades i rummet bredvid. Det var en fru Hagman, en snäll och beskedlig mänska, som kommit på besök till Lilli. Äfven därinne talades om dopet. Fru Hagman ville med all makt

öfvertala Lilli att i hemlighet låta döpa barnet. Lilli önskade naturligtvis ingenting högre, menade frun. Hvarför inte erkänna, hvad alla människor visste, att hon bara för husfridens skull inte genomdrefve sin vilja? Dessa män, som alltid skulle få rätt, därför att de hade makten! Lilli yttrade sig med en värdighet och en höflig kyla, som ej lämnade något öfrigt att önska.

Ragnar tänkte först gå in till damerna och ge den snälla fru Hagman en liten tillrättavisning. Men han kände sig alltför upprörd, för att kunna visa sig i sällskap. Hvad Hollander yttrat hade gjort ett djupt intryck på honom. Det kändes bittert, att äfven den bäste, den starkaste, den mäst principfaste bland alla hans vänner skulle svika honom i denna viktiga sak. Ragnar vacklade ej i sitt beslut. Tvärtom! Men det grep honom, det riktigt sved i honom, ej att han skulle stå så förfärligt ensam, ty det hade ju någonting upplyftande på samma gång, men att alla andra skulle visa sig så små, så små. Hur ofta hade inte Hollander försäkrat att hans barn aldrig skulle döpas, om han finge några! Och nu, fastän det bara gällde hans vän, gjorde sig genast fordringar gällande, för hvilka den teoretiska öfvertygelsen måste vika! Hänsyn! Alltid hänsyn! Prata kunde man nog, men ingen vågade handla. Det var så med alla, med alla dessa s. k. radikaler, som uppträdde mot samhällslögnerna! De skrefvo böcker och höllo föredrag t. ex. mot osedligheten inom äktenskapet, men sölade själfva

ner sig i den osedlighet, mot hvilken de riktade sitt angrepp. De väsnades och skrånade mot rikedomens egoism, men tego som hundar, när en brödbit kastades i deras mun. De knöto händer mot statskyrkan och det religiösa skrymteriet, men döpte själfva sina barn i allsköns lugn. Öfverallt pratmakare, men inga personligheter. Hela deras personlighet var ej annat än väder, ej annat än ord, inga grundsatser, ingen logik, ingen själfuppoffring, bara prat alltsammans. Radikaler? De förtjente ej detta hedersnamn, som betydde att man ginge till roten med en sak, alltså hade sina fasta grundsatser och genomförde dem i sitt lif. Och denna lilla fru Hagman, denna älskvärda, snälla, exemplariska lilla fru, med sina gammaldags åsigter om en hustrus pligter, satt hon inte därinne och . . .! I hemlighet låta döpa barnet! Hvad alla mänskor visste! För husfridens skull! Kunde man tänka sig ett simplare handlingssätt? Och denna kvinna, som därinne sökte stifta oenighet mellan man och hustru, bad hon inte sina böner både morgon och kväll och gick i kyrkan om söndagarna! De kunde rätt ta hvarandra i handen, både det ena och det andra partiet!

När fru Hagman gått, kom Lilli in till Ragnar, lika upprörd som han själf. Fru Hagmans yttranden hade med ens häft alla hennes betänkligheter i fråga om dopet. Nu gaf hon Ragnar rätt, ej endast med sitt förstånd, utan äfven med sin känsla.

»Låt oss genast ge den lilla ett namn», sade hon. »Förr få vi inte vara i fred.»

Ragnar gick in på hennes förslag.

Lilli föreslog att barnet skulle heta Dagmar. Ragnar, som själf haft samma önskan, hade likväl mer och mer kommit till den öfvertygelsen att namnet Dagmar af hänsyn till folkprat borde undvikas. Fru Hagman hade ju nyss talat om husfriden och maktlystnaden. Man skulle naturligtvis tro att Lilli tvungits ge sitt barn detta namn, liksom hon tvungits att ge efter i dopfrågan! I sådana småsaker borde man ta hänsyn till andras omdöme, tyckte han. Lilli, som medgaf att han hade rätt, föreslog att barnet skulle heta Matilda, efter hans mor. Men äfven detta motsatte sig Ragnar. Att uppkalla tvänne medlemmar i samma släkt med samma förnamn, var i hans tanke förnuftsvidrigt. Namn vore ju till för att skilja personer från hvarandra, men genom att uppkalla sina barn efter mammor och pappor åstadkomme man ju raka motsatsen. Lilli gaf ånyo efter. Att gifva barnet två namn var enligt bægges mening en onödig löjlighet.

När de slutligen råkade i valet och kvalet mellan åtskilliga vackra namn, föreslog Ragnar att de skulle välja namnet på dagen, om det ej stötte för mycket på abrakadabra. Sålunda erhöll den lilla namnet Fausta, hvilket de för öfrigt bägge tyckte särdeles mycket om. Betydelsen af detta namn, »den lyckliga» eller »den lycko-

bringande», föreföll dem som ett godt förebud och som ett slags symbol af mycket.

Men äfven namnet blef en källa till obehagligheter. Gumman, skakad i sitt innersta, tyckte att den lilla stackaren åtminstone kunde fått ett kristet namn, i stället för detta hedniska, som ingen kunde uttala. Hon lugnade sig emellertid, när hon fick den upplysningen att Fausta varit namn på en kristen martyr och som sådant förekom i almanackan. Värre var att bemöta deras invänningar, som stödde sig på namnets likhet med den beryktade sagohjältens. Barnet, invände man, skulle få lida förfärligt, om det växte upp till en dum hvardagsmänska, i stället för att bli en kvinlig Faust, ett lysande snille, som namnet antydde! För några i religiöst hänseende mindre utvecklade personer innebar valet af detta namn ett fräckt erkännande af det faktum, att barnet sålts åt hin onde! Men ingenting var att göra. Namnet hade genast antecknats i kyrkoboken och kunde således ej ändras.

Nåväl!

Ännu en vinter gick, den tredje.

Mycket var onekligen bättre än förut. Ragnar, som redan första vintern iakttagit äktenskapets välgörande invärkan både på kroppens och på själens hälsa, kände sig ovanligt kraftfull, spänstig och arbetsduglig. Han förtjenade rätt bra, särskildt på sitt »bibliotek», och hade dessutom äntligen fått ut Lillis förmögenhet, som visserligen hopsmält till nästan hälften af det beräknade, men i alla fall utgjorde ett godt stöd i ryggen, för den som måste lefva på tillfälligt arbete. Första bandet af »biblioteket», som häftevis utgafs under denna tid, bedömdes ytterst förmånligt i prässen. Barnet, det friskaste barn man kunde se, var en ständig anledning till glädje. Romantankarna voro som dunstade bort. Ragnar, som trodde sig fullständigt ha gjort upp sin räkning med sina inbillade anlag, väntade sig af dem ingenting, hoppades ingenting och sörjde ej däröfver. Han tvärtom gladdes, innerligt, öfver att äntligen ha lyckats kufva något, som han nu kallade med det fula namnet äregirighet, och öfver att därigenom också ha blifvit en bättre mänska. Ragnar stod onekligen denna

vinter på en högre moralisk ståndpunkt än någonsin förut. Han begärde för egen del intet af lifvet, han lefde endast för att uträtta något godt, särskildt genom att sprida upplysning bland den stora allmänheten, uppfostra sitt barn till en sann och fritt tänkande personlighet samt göra sin hustru lycklig. Han kände själf hur hans ande renats, kände det som en ljuf hemlighet. Och likväl fattades något i hans lycka! Sorgbundenheten lade sig ofta öfver honom, som ett tryckande måln, ehuru han kunde behärska sin stämning vida mer än förr.

Det var inte det, att han kände sig isolerad, att han af granlagenhet, för dopfrågans skull, ansåg sig böra undvika umgänge med de personer, som dittills visat honom välvilja och för öfrigt skänkte honom sin aktning. Detta bidrog kanske något, i sin mån. Men det var också något annat.

På våren hade läkaren sagt, att Lillis ena lunga troligen aldrig kunde botas fullständigt. Ragnar, som ej så noga hade reda på sjukdomars beskaffenhet och yttringar, fäste sig till en början icke vidare vid denna underrättelse. Han förutsåg att Lilli kunde bli sjuk emellanåt, men fann sig med undergifvenhet däri, glad öfver att hon nyss sluppit undan med lifvet. När han sedan erfor att lungfelet var början till lungsot, tog han naturligtvis saken ej lika lätt. Han förutsåg nu att Lilli skulle dö i sina tidigare år och lämna honom ensam med barnet, som kanske aldrig

skulle få en annan mor, säkert ej en lika god och klok. Men efter hvad han hört om lungdot, medförde denna sjukdom inga större plågor och kunde fortfara i många år, utan att patienten egentligen hade något mén däraf. Ragnar tyckte sig därför tills vidare kunna vara lugn. Det föll honom ej in att frukta för Lillis lif, så länge han ej upptäckt några sjukliga upphostningar eller sett de röda fläckarna på hennes kinder. Då nu hösten kom och sjukdomen spred sig, yttrande sig först i tilltagande slapphet och glömska, tänkte Ragnar därför ej på lungdoten såsom orsak till dessa småningom alltmer framträdande egenskaper. Han kände sig i stället besviken på Lilli. Midt under det förtroliga förhållande, som alltjämt rådde mellan dem, midt under det komiskt smeksamma språket och det stundom sprittande jällret med barnet, hade han den pinsamma förnimmelsen af att Lilli icke blifvit den kvinna, som han väntat. Hon, som förr stigit upp före jungfrun om mornarna, låg nu merendels i sängen till uppåt förmiddagen. Hon, som förr varit för honom en lefvande promemoria, kom ej i håg ens hvad hon själf skulle uträtta. Hon, som förr hade varit ordningen personifierad, lät böcker och handarbeten ligga huller om buller, kom för sent med maten, gick i morgondrägt stundom hela dagen. Ragnar led obeskrifligt af detta, som återvärkade på allt i huset. Men han nändes ej klandra henne, knappast ens i tankarna. Han hade ständigt

för sig minnet af det offer hon velat bringa, och detta minne tystade munnen på honom, tystade äfven klandret i hans hjärta. För öfrigt, hon gjorde hvad hon kunde, det såg han ju! Hon lefde för barnet och för sitt hushåll, tänkte ej på annat, utom naturligtvis på honom, satt timtals och räknade ut hur hon skulle göra maten så billig som möjligt, kläderna så billiga som möjligt. Det var bara det, att hon blifvit så förfärligt slapp och glömsk! Han såg att viljan alltjämt var den bästa, men han trodde sig ha misräknat sig på hennes karaktärsstyrka.

Plötsligt grep Lilli sig an. En morgon steg hon upp klockan sju och satte sig till sitt arbete. Ragnar, som vaknade kort därefter, förundrade sig i sitt stilla sinne öfver den tidiga uppstigningen. Själf låg han kvar, låtsande som han såf, för att se hvad hon vidare skulle ta sig till. Han hörde henne säga till jungfrun att kaffet hädanefter skulle vara färdigt på slaget åtta. Denna plötsliga energi kunde han ej förklara. Var hennes slapphet måne förbi? Han invaggade sig i de ljufvaste förhoppningar.

Snart kom Lilli bort till sängen och ruskade kraftigt i honom.

»Opp, gosse lille! Fort nu!»

Han låtsade vara sömnig.

»Ingen pardon, gosse lille! Genast opp med dig och till ditt arbete! Här skall bli en annan ordning i huset nu?»

»Är det du?» frågade han, med oförställd glädje.

Hon såg så bestämd och hurtig ut, trots sin blekhet, att han värkligen började tro på en blifvande förändring i deras husliga lif.

»Du får inte vara ond på mig», sade hon, »för att jag hittills varit så lat och trög. Jag har inte begripit mig själf. Men nu skall jag nog bli dugtig. Det går nog, om man bara vill.»

Och det gick — några dagar. Så sjönk hon småningom tillbaka i den gamla dåsigheten. Hon kämpade förtvifladt, för att hålla sig rask och kraftfull. Men ingen mäktar i längden stå emot naturens kraf. Ragnar, som nu började bli orolig, fick af läkaren bekräftelse på sin aning, att den för honom så pinsamma slapheten varit en yttring af den redan ganska långt framskridna lungsoten. Skamsen öfver att ha kunnat misskänna den stackars sjuka, plågad af samvetsförebråelser öfver att möjligen ej ha vårdat henne med tillräckligt stor omtänksamhet, drefs han af både hjärtat och pligten att göra hennes återstående dagar så ljufva som det stod i hans förmåga. Han vek aldrig från hennes sida, utom när han tvangs att gå ut för motionens eller arbetets skull.

Sjukdomen spred sig med en otrolig snabbhet. Lilli magrade förfärligt, håret föll af, upphostningarna togo till, febern inträdde, frossbrytningar inställde sig, och den klubbiga nattsvetten kom slutligen också. Kinderna började flamma med

den hemska, men sköna rodnaden, och ögonen strålade ständigt med den underligt heta glansen. Själf trodde hon fullt och fast att hon skulle lefva, tills hon blefve tretti år, alltså nio år ännu, och att hon snart skulle bli någorlunda frisk igen, om också icke fullkomligt.

En dag, när hon låg inne på soffan i hans rum, såg hon mot vanligheten mycket olycklig ut. Ragnar frågade hvad hon tänkte på.

»Jo, gosse lille . . . På det här sättet kommer du aldrig utrikes», klagade hon. »Stackars gosse lille, du får aldrig skrifva dina romaner.»

»Se så, min lilla tös, den där historien är ju glömd. Jag har upphört att längta, och väl det! Pina dig aldrig med den saken, mitt barn! Vill du göra mig lycklig, så tänk aldrig därpå!»

»Ack, gosse lille, jag tänker ju aldrig på någonting annat», sade hon stillsamt och såg på honom med sin vackraste melankoliska blick.

»Men du blir sämre af sådana tankar! Jag duger inte till romanförfattare, min älskling! Låt oss glädjas öfver att jag äntligen kommit till den insigten!»

»Du duger så visst som jag ligger här!» utbrast hon. »Gosse lille», fortfor hon blidare, »skulle du inte kunna resa ut ändå? Om du reste ut, så kunde jag sätta upp en sy-atelier i någon småstad, hvar som helst, utom i Kristinehamn, och vänta på dig, tills du en gång i framtiden komme tillbaka, gosse lille. Jag skulle

nog försörja både mig och det lilla minsta djuret.»

Ragnar kände sig rörd öfver detta nya bevis på hannes obeskrifligt stora kärlek. Men på samma gång häpnade han öfver denna framtidsmålning af en person, som stod på grafvens brädd.

Sommaren kom, och de flyttade på landet. Men där blef det vida sämre. De hade visserligen fått sig en rymlig bostad, i närheten af barrskog. Men Lilli ville nödvändigt för sin räkning ha ett rum, som låg åt norr, afskildt från de andra bägge. Med en oförklarlig envishet vidhöll hon sitt beslut, trots alla försök att bringa hanne på andra tankar. Ragnar såg att maktspråk skulle göra hanne sämre. Det värsta var att hon med samma envishet höll på att ha barnet inne hos sig om nätterna, fastän den lilla, som på landet låg i sin dragvagn, stundom vaknade och kräufde hjälp. Lillis krafter aftogo med hvarje dag som gick. Hon blef snart så mager, att Ragnar tyckte sig omfamna ett skelett och ryste till, hvar gång han med armen om hannes lif skulle föra hanne ut i fria luften. Fastän hon endast med yttersta ansträngning kunde resa och förflytta sig själf, fortför hon dock att ha barnet inne hos sig om nätterna, litande på sin styrka, och först när Ragnar upprepade gånger en hel natt stått och väntat utanför dörren, i förstugan, för att vara till hands, om barnet behöfde hjälp, först då fick han äntligen

ta den lilla in till sig. Lilli började bli särdeles svår att tillfredsställa, särskildt i matväg, ehuru hon på samma gång, med sitt blidaste tonfall, bad om förlåtelse för sina s. k. nycker. Hon förtärde det minsta möjliga. Hon förlorade intresset för allt och tänkte bara på en enda sak: att hon låge till last för sin omgivning. Om dagen såg hon ofta så utledsen ut, att det sved i hjärtat att se henne. Om natten såf hon mycket illa. Den första hälften drömde hon merendels om det sämsta skräp, reminiscenser ur följetongen, och den andra hälften plågades hon af de våldsamma upphostningarna, som ibland mera liknade kräkningar och gjorde henne maktlös för hela förmiddagen. I sömnen kved hon och jämrade sig stundom så, att det var en ynk att höra. Ofta brast hon i gråt, utan någon anledning, och när gråten upphörde, kippade hon ängsligt efter andan, ropade på vatten — fort! fort! — och sjönk slappt tillbaka, när hon druckit. Grannarna väntade att hon skulle dö hvilken stund som hälst. Ragnar själf gick i samma väntan. Så förflöt sommaren. När den var slut och inflyttningen verkställdes, var Lilli så svag, att hon i sängen måste bäras ned till ångbåten.

I allmänhet är lungsot en smärtfri sjukdom. För Lilli var den mot slutet mycket plågsam. Smittämnet trängde upp i luftstrupen och vållade henne svåra smärtor, när den ihållande upphostningen började. Magerheten var så stor, att

hännes lemmar nästan ej utgjordes af annat än skinn och ben, hvarför till och med hvilat för henne blef ett oupphörligt lidande. Hon förlorade minnet af en mängd ord, och stundom var hon alldeles ur stånd att tala, bara därför att hon ej kunde finna ord. Med obeskrifligt tålmod fördrog hon dock allt. Långa stunder kunde hon vara glad och munter som förr. Timvis kunde hon ligga och läsa en lättfattlig bok, och sina hushållsräkenskaper skötte hon alltjämt själf, ehuru det naturligtvis blef därefter. Men plågorna tilltogo mer och mer. Aj, aj, aj, oj, oj, oj! Dessa halfkväfda jämmerrop, som frampräsades af det minsta försök att röra sig, blefvo merendels ihållande frampå eftermiddagen och fortforo till långt in på natten, då och då afbrutna af den besvärliga hostan. Så förflöt hösten till ett stycke in i oktober.

Det var nu alldeles påtagligt, att Lilli ej hade många veckor kvar att lefva. Hon märkte själf att slutet nalkades och kände sig lycklig däröfver.

»Men», sade hon en dag, »jag måste vara en mycket dålig mänska. Sedan vi sist talade om religion, tänker jag nästan aldrig på det religiösa. Är inte det orätt? Men jag är så slö.»

Ragnar lugnade henne därmed, att den mänska vore den bästa, som vid dödens annalkande ej oroade sig öfver det kommande lifvet, ty det bevisade att hennes religion fullständigt genomträngt hennes personlighet. För dem, som

på dödsbädden måste få nattvarden och höra salmer eller dylikt, för att känna sig lugna, för dem vore tron på gud och i allmänhet det religiösa någonting rent yttre, som därför ej hade något högre värde.

»Tack, gosse lille! Du behöfver bara säga ett enda litet ord, för att göra mig lugn. Gå inte ifrån mig, gosse lille, mer än som är alldeles nödvändigt. När du sitter hos mig eller bara jag har dig i närheten, känner jag alltid en så förunderlig ro. Men när du går, känner jag mig så orolig, nästan förtviflad. Så snart du kommer, blir jag lugn igen.»

»Är jag inte hos dig ständigt?»

»Ack jo! Gosse lille, är du säker på att vi träffas i ett annat lif?»

»Det är min fasta tro.»

»Det lilla minsta djuret också?»

»Ja.»

»Alla de små djuren? Är du säker på det?»

»Så säker som man kan vara, när man tror.»

»Dagmar också? Gumman och gubben också?»

»Ja, naturligtvis. Fastän vi inte komma i samma förhållande till hvarandra som här. Om vi känna längtan efter hvarandra, skall nog denna längtan tillfredsställas. Och fins inte längtan, så...»

»Du låfvar ju att du skall längta efter mig där?»

»Om det beror på mig, så . . . Tror du inte det?»

»Ack, ingen skulle gjort hvad du har gjort! Stackars lille gosse! Bara du nu finge träffa en kvinna, som kunde ge dig vingar!»

»Det är föga troligt. Men om du tror, så vill också jag tro.»

»Bara hon måtte bli snäll mot det lilla minsta djuret!»

»Annars blir hon aldrig min hustru.»

»Tack! Nu skall jag försöka såfva.»

5.

När Ragnar morgonen efter det nyss skildrade samtalet gick och klädde sig, ropade Lilli honom in till sig, med en ovanligt glad klang i sin röst. Hon hade framför sig Dagens nyheter, som hon alltjämt brukade genomögnä, så snart den lämnats af budet.

»Gosse lille, vet du hvad här står?»

»Nå?»

»Dagmar har kommit hit.»

Ragnar tog tidningen och upptäckte verkligt Dagmars namn bland anmälda resande.

»Det kan ju inte vara någon annan än hon?»
frågade Lilli ifrigt.

»Nej, det tycks verkligen så.»

Han förvånades öfver den likgiltighet, hvar med han tänkte sig ett möte med Dagmar. Det var nästan endast häpnad han erfor, häpnad öfver att denna kvinna, som han älskat med hela sin själ, skulle komma, som vore hon skickad, till hans hustrus dödsbädd. Hon var änka, det visste han. Tanken på möjligheten af ett giftermål med hänne föresväfvade honom dunkelt. Men han erfor ej den ringaste längtan efter hänne. Kärleken åtminstone var länge sedan död.

»Det var underligt att hon skulle komma just nu», sade Lilli.

»Ja, det var högst märkvärdigt. Lifvet kan ofta uppvisa märkligare tillfälligheter, än man finner i den mäst fantastiska roman.»

»Ja», instämde hon.

Ragnar sökte förgäfvos att af ansigtsuttrycket sluta sig till Lillis känslor.

»Hvad tänker du om den här saken, barn?»
frågade han därför rent ut.

»Nu fån I hvarandra, naturligtvis», svarade Lilli entonigt.

»Tror du det? Nej, för den saken kan du vara fullkomligt lugn.»

»Hvarför skulle hon annars komma just nu?»

»En ren tillfällighet. Ingenting annat. Är du ledsen öfver det här?»

»Nej», svarade hon mildt. »Jag har ju alltid önskat att jag skulle få se henne. Du skickar naturligtvis bud på henne, gosse lille?»

»Ja visst. Men inbilla dig ingenting, min lilla tös! Jag låfvar dig, så sant jag anser mig för hederlig karl, att hon aldrig skall bli min hustru.»

»Låfva inte!»

»Önskar du själf att hon...?»

»Jag vet inte.»

»Jo, säg mig! Skulle du värkligen önska?»

»Jag vill se henne först.»

Ragnar sände genast en biljett till Dagmar och bad henne med snaraste besöka honom. I korthet nämde han att hans hustru, som låge för döden, ifrigt önskade göra hennes bekantskap.

Ju mer han tänkte på den besynnerliga tillfällighet, som i detta kritiska ögonblick skulle sammanföra de bägge kvinnor, hvilka utgjorde hjältinnorna i hans hjärtas historia, dess mindre kunde han frigöra sig från känslan af en högre makts ingripande. Han trodde visserligen ej en enda sekund att gud direkt hade skickat Dagmar i hans väg, men i alla fall! Sådana tillfälligheter som denna, sådana förunderliga sammanstötningar af de skenbart mäst sammanhangslösa händelser, tydde likväl på en i minsta detalj ordnad världsstyrelse, hvars orakelmässiga bud hvarje lefvande varelse blindt måste lyda! Hvad vi i vår okunnighet kallade slump, en blindt värkande obegriplighet, vore blott en skenbart

laglös yttring af den för oss okända lag, som behärskar allt! Vore det ödets vilja att han skulle förenas med Dagmar, kunde han således ej undgå det. Men han' ryste tillbaka för en sådan förening. Med ens dök upp för hans minne den dittills nästan förgätna, fulare sidan af hans och Dagmars förhållande, framför allt hennes egoism, hennes lättssinne, hennes lögn. Att göra henne till sitt barns mor! Liksom för att stärka sin motståndskraft anställde han jämförelser mellan Lilli och henne, fann å ena sidan idel ljus och godhet och själsstorhet, å andra sidan däremot en underlig blanning af ljust och mörkt, godt och ondt, stort och smått. En förening med Dagmar skulle göra våld på hans bättre natur. Och hennes barn, det barn, som på sätt och vis också vore hans, kunde ju aldrig bli hans! En förening med Dagmar vore ett nidingsdåd mot hans eget lilla barn! Ju mer han tänkte på detta, dess fastare blef han i sitt beslut att stå emot, för den händelse Dagmar uppgjorde vissa planer. Och liksom för att ytterligare stärka sig, sade han upprepade gånger till Lilli: intet kan förmå mig att göra henne till min hustru.

Det hade redan börjat skymma, när Dagmar anlände. Så snart Ragnar hörde hennes röst från tamburen, skyndade han ut och tog emot henne på det hjärtligaste. Det fans ännu, märkte han, kvar hos honom en stor ömhet för henne, just en sådan känsla, som han fortfarande ville

hysa för den person, som stått hans hjärta så nära som hon. När hon kommit in i halfdagern, såg han till sin öfverraskning att hon var lika skön som förr i sina vackraste ögonblick, utom att hon blifvit en smula fet. Hänses hälsning förådade varmt deltagande i hans sorg, men på samma gång en oförställd glädje öfver att träffa honom. Hon presenterade sin adoptivson, en lång, skranglig, ful och slyngelaktig åttaåring, på hvilken det genast upptäcktes att han blifvit bortskämd af sin mor.

»Stackars Ragnar, hvad du har sorgligt hos dig!» yttrade Dagmar, när hänses pojke skickats ut med Fausta till jungfrun.

»Ja, det har varit en svår tid.»

»Jag visste inte ens att du var gift. Hur fick du veta att jag kommit hit?»

»Min hustru såg det i tidningen.»

»Har du talt om för henne...?»

»För min hustru har jag aldrig haft någon hemlighet.»

»Älskar du henne?»

»Det fins ingen varelse på jorden, som är mig så kär som hon och barnet.»

»Ack ja, ja, ja, det är ju naturligt.»

Ragnar gick sakta bort till Lillis dörr och tittade in.

»Såfver hon?» frågade Dagmar.

»Jag tror det.»

Han fattade vänskapsfullt Dagmar om lifvet och förde henne bort till soffan.

»Ack, Ragnar, det är längesedan vi gingo på det här viset. Mycket har händt sedan dess.»

»Du har blifvit änka.»

»Och du snart änklings. Käre Ragnar, är det verkligt du? Hvad du ser artistisk ut, med det där pipskägget! Jag skulle bestämdt inte känt igen dig på gatan. Och så manlig du blifvit!»

»Man blir man i motgången!»

»Ja, hvar och en har sitt att gå igenom.»

De talade om sina öden. Ragnar berättade i korthet sin historia under de sista åtta åren, dock utan att meddela några förtroenden. Dagmar beskref lifligt hvad hon uppleft under samma tid, men på ett sätt, som icke på Ragnar gjorde ett godt intryck. Han förstod att hon utan barnet sannolikt skulle gjort sig skyldig till rätt stora extravaganser, fastän hon själf skröt med att hon varit så förnuftig. Nu ämnade hon bosätta sig i Stockholm. De 3,000 kronor, som hon efter sin fars död haft i ränta om året, vore mer än nog för henne. Hon glädde sig åt att komma och hälsa på Ragnar. De skulle ofta gå tillsammans på teatrar och konserter, för att skingra hans sorg. Något stötande kunde naturligtvis inte ligga däri. Det värsta, tillade hon skämtsamt, som man därom kunde säga, var detta: nu ska' de två äntligen få hvarandra.

Ragnar kände på sig, att Dagmar skulle genera honom mycket.

»Och så har jag varit förlåfvad, Ragnar. Vet du det?»

»Nej!» utbrast han.

»Jo. Han var så förunderligt lik dig, hade samma utseende, samma gång, samma tonfall i rösten.»

»Nå, hvarför tog den förlåfningen slut?»

»Jag kunde aldrig med honom riktigt. Det var bara vänskap från min sida, och han har aldrig ens fått en kyss, du! Det var det, som retade honom. Men ännu går han och väntar. Vi ha korresponderat med hvarandra hela tiden.»

Ragnar fann sig obehagligt berörd af hela detta samtal. Han längtade efter att föra Dagmar in till Lilli och tittade ofta i dörren. Men den sjuka tycktes såfva.

»Det är lyckligt för dig att jag kommit hit nu», fortfor Dagmar. »Vore det inte rent af bäst att jag öfvertog ditt hushåll, tills allt är öfver? Jag kommer hit om morgonen och går om kvällen. Min gosse, eller vår gosse, ty det är ju egentligen dig, som jag har att tacka för honom, kan ju leka med ditt lilla kära barn under tiden. Är det inte bäst?»

»Åhnej, jag reder mig nog ensam», svarade Ragnar på ett vänligt afvisande sätt.

Nu äntligen hördes ett hviskande ljud inne från Lilli. Ragnar skyndade in.

»Dagmar är kommen», yttrade han halfhögt.

Till hans bestörtning råkade Lilli i häftiga skakningar.

»Hvarför ... kunde du inte ... förbereda mig?» hviskade hon andfådd. »Låt henne ... gå in i ... ett annat rum!»

»Hon är naturligtvis inte här inne, min lilla tös. Lugna dig!» förmanade han ömt.

»Jaså ... jaså ... nå ... Ja, låt henne ... då ... komma hit!»

»Lugna dig först», bad han och satte sig ner hos henne.

»Nu är jag ... lugn ... Nu kan hon ... komma.»

Ragnar dröjde en stund, tills han var säker på att hennes sinnesrörelse lagt sig. Därefter tände han lampan och vinkade på Dagmar.

Lilli, som påtagligen var ytterst matt, räckte småleende fram sin hand. Dagmar frågade hur det stod till.

»Åh ... jo ... nu ... är det bra.»

»Ser hon ut som du föreställt dig?» frågade Ragnar Lilli, för att få ett litet samtal i gång.

»O ... mycket ... mycket ... ja, jag vågar ... inte säga ... hvad jag menar, för att inte ... anses smickra.»

Dagmar log sötsurt.

Ett samtal om hvardagligheter utspann sig därefter mellan Dagmar och Ragnar. Under tiden låg Lilli aldeles tyst och betraktade

Dagmar. Då och då växlades ett melankoliskt småleende mellan dem bägge, som om de ville säga hvarandra något, men ej visste hvad. Ragnar stötte sig på Dagnars sätt. Det var ej naturligt. Han bad henne snart lämna den sjuka och låfvade själf komma efter strax.

När Dagmar aflägsnat sig, fick Lillis ansigte ett strålande uttryck.

»O . . . hvad . . . hon . . . var . . . vacker!»
utbrast Lilli.

»Ja, hon har bibehållit sig utomordentligt, med sina bortåt fyrtio år. Nå, hvad tyckte du för öfrigt om henne?»

»Bra . . . men . . .»

»Inte riktigt, tror jag?»

»Hon är . . . en farlig . . . kvinna.»

»För mig kan du vara lugn, mitt barn!
Eller tror du inte . . .?»

»Jo, nu tror jag.»

»Är du nöjd?»

»Ja.»

Ragnar skulle gå, men häjdades af Lilli.

»Tror du», frågade hon, »att Dagmar . . . vill komma hit i morgon . . . när du går ut . . . och läsa högt . . . för mig?»

Ja, det trodde Ragnar visst. Han lämnade Lilli allena, på hennes egen begäran, och framförde genast hennes ärende till Dagmar, som stod inne vid hans skrifbord och tittade på hans manuskript. Dagmar låfvade med förtjusning komma och läsa högt. Ragnar höll på att be

hänne lämna sin pojke hemma, men tänkte strax att det skulle såra henne. Pojken, som hade tråkigt ute hos Fausta, visade sig då och då i dörren. Till slut måste Dagmar på det strängaste befälla honom stanna kvar där ute, emedan hon själf hade viktiga saker att tala med »farbror Ragnar» om.

»Tycker du inte», frågade Ragnar allvarligt, när de satt sig tillsammans i soffan, »tycker du inte det är besynnerligt, att du skulle komma hit just nu?»

»Jo, det vet gud, att det är förunderligt», svarade Dagmar.

»Det tyckte Lilli också.»

»Gjorde hon det? Stackars liten!»

»Det är värkligen som en riktig roman. Om någonting sådant förekommit i en roman, skulle ingen mänska trott därpå.»

»Nej, minsann . . . Ja, käre Ragnar, väl-signade Ragnar, så det skulle gå på det viset!»

Det blef en paus. Dagmar klappade honom på axeln och tycktes upprörd.

»Du har naturligtvis tänkt dig möjligheten att vi skulle gifta oss, du och jag?» frågade Ragnar.

»Så, Ragnar, nämn inte det nu! Det blir tids nog med den saken.»

»Jo, just nu måste vi tala därom. Jag tillstår att jag själf tänkt mig en sådan möjlighet,

det vore onaturligt annat, och det har naturligtvis också du . . .»

»Vänta med den saken, Ragnar, jag ber dig, inte nu. Kom ihåg situationen!»

»Jag ser inte något hinder i situationen. Tvärtom! Har en sådan tanke smugit sig in i oss, så böra vi komma till klarhet däröfver, ju förr dess hällre.»

»Det kan i alla fall inte nu bestämmas någonting därom. Det vore nedrigt.»

»Nedrigt? Det inser jag inte.»

»Jo, att komma öfverens om äktenskap, innan din hustru är död.»

»Komma öfverens om äktenskap? Tvärtom! För min del anser jag ett giftermål emellan oss allt annat än önskligt.»

»Jaså, gör du det?» frågade hon öfverraskad.

»Ja», svarade Ragnar med fasthet. »Den gamla kärleken — låt oss komma öfverens om det — är död. Eller hur?»

»Den kan komma tillbaka», inföll Dagmar, med kufvad hetsighet.

»Det tror jag knappast. Men äfven om så skedde, skulle jag aldrig kunna gifta mig med dig, numera.»

»Nej, jag vill inte håller att vi skola gifta oss . . . Men du skall få se, att det går så ändå. Det är ödet, som har velat det. Kort före min hitresa var jag hos en spågumma, som förutspådde mig att jag skulle bli gift om igen . . .

och med en skriftställare... du... med en skriftställare... och med en mörk karl, som nyss blifvit änkring och som hade ett barn. Ja, då tänkte jag naturligtvis inte på dig, ty jag visste ju inte att du var gift... Men så snart jag kommit hit, omtalade jag drömmen för min kusin Amanda, som jag skall bo hos tills vidare, och när så din biljett kom och hon fick veta vårt förhållande, sade hon genast: du skall få se att det blir Möller! Var det inte besynnerligt?»

»Jo, det var högst eget», svarade Ragnar ironiskt. Han hade märkt den motsägelse, hvar till hon gjort sig skyldig, genom att först tala om en spådom och sedan om en dröm.

»Jag vet nog», fortfor Dagmar, »att du inte tror på sådant där. Men jag tror, och du skall få se.»

»Möjligt. Men jag önskar det inte. Och jag har mina giltiga skäl.»

»Hvilka?» frågade Dagmar och spände hastigt ögonen i honom.

»Mitt barn först och främst. Mitt barn skulle jag inte kunna uppfostra tillsammans med ditt.»

»Ack jo, älskade Ragnar, så du det skulle kunna!»

»Nåja, men... så kan jag inte neka till att... att det för mig skulle vara en högst obehaglig känsla... jag menar att jag aldrig

skulle känna mig riktigt lycklig... eftersom du haft åtskilliga andra förbindelser...»

»Förbindelser? Hvad menar du med det?»

»Du yttrade ju t. ex. nyss att du varit för-låfvad?»

»Han! Åh, honom träffar du aldrig, och han...»

»Men bara tanken därpå! Bara tanken på att det fins andra, med hvilka du stått i nära beröring!»

»Det skulle du inte ha sagt, Ragnar», invände Dagmar och såg honom hvasst i ögonen.

»Vi måste ha saken klar emellan oss. För öfrigt, hvad som en gång har varit, det är dödt, och hvad som är dödt kan aldrig få lif igen.»

»Ja, den här situationen passar inte för ett dylikt samtal. Tiden får visa hur det går.»

De skildes på det mest vänskapsfulla sätt. Ragnar kände sig lugn öfver att ha sagt sitt hjärtas mening. Med Lilli talade han ej om Dagmar vidare. Men han märkte att hon förstod honom.

6.

Den följande natten var mycket svår. Ragnar kom ej i säng förrän bort emot morgonen. När han stigit upp, var det genast tid för honom att gå ett nödvändigt ärende ner till söder. Men han aflägsnade sig utan oro, ty efter sömnen befann sig Lilli ovanligt bra, och Dagmar satt redan inne hos henne, med en bok i handen, för att läsa högt.

Ragnar var borta länge. På hemvägen unnade han sig det nöjet att gå in i Blanchs utställningslokal och bese Kronbergs »Kleopatra», som för sista gången var utställd. Det var det enda nöje han bestått sig på hela året. Men knappt hade han tagit en öfverblick af den berömda taflan, förrän han liksom förebrådde sig att han ett enda ögonblick, utan att vara nödsakad därtill, dröjde borta från sitt hem och den sjuka. Han aflägsnade sig genast. Hemkommen, möttes han af läkaren, som beredde honom på att slutet var mycket nära. Upprörd, skyndade han in till Lilli, hvars svaga jämmer han hört ända ut i tamburen. Dagmar gick omkring i rummet och sysslade med hvarje-handa. Hon och Lilli sade du till hvarandra och tycktes ha kommit på den bästa fot.

»Gosse lille... hvad du varit... borta...
länge!... Kom! Aj, aj, aj, oj, oj, oj!»

»Förlåt mig, älskling! Nu går jag inte
från dig.»

»Sitt... hos mig... Gå... inte... från
mig! Aj, aj, aj, oj, oj, oj!»

Han tog hennes hand och höll den kvar i
sin. Lillis tal sänktes allt mer till en hvisk-
ning.

»Nu... är det... snart... slut.»

Han vinkade åt Dagmar att gå.

»Har du någon önskan?» frågade han ömt.

»För... låt... mig... att... jag... varit...
så... nyckfull och...»

»Du nyckfull? Om någon skall förlåta den
andre, så är det väl du, som skall förlåta mig.
Men låt oss i stället tacka hvarandra för den
lycka vi njutit tillsammans! Jag önskar ingen-
ting högre än att vårt barn kunde bli som du.»

»Tack... tack... gosse... tack...»

Hon betraktade honom länge, med en blick
som han aldrig glömde. Den mäst uppoffrande
kärlek, den mäst fördragsamma trohet låg i
denna storögda blick. Han bara såg och såg.

Så föll hon omärkligt i sömn. Alltjämt satt
han vid hennes sida, med hennes hand i sin.
Hennes andetag i sömnen blefvo allt starkare.
Skymningen föll på. Ännu satt han kvar,
utan att taga sin blick från henne. Han hade
förmimelsen af att Dagmar då och då tittade
in genom den öppna dörren. En gång tyckte

han att hon hviskade några ord om att äta middag. Han ville strängt tillsäga henne att gå sin väg, men någonting band hans tunga. Han bara teg och såg och hörde de tunga andetagen af den såfvande.

Plötsligt rörde Lilli sin mun i sömnen och talade. Stämman var hög, men afhuggen och entonig, som ur en graf.

»Jag ... går ... mot ... dö ... den ...
hvert ... jag ... går ...»

Andetagen växte. De blefvo till slut så tunga och starka, så det var som om en vagn rullade fram.

Plötsligt upphörde de. I stället förnams ett sakta ljud, som af svagt klingande glas.

Ragnar gick efter lampan. Lilli var död.

När han fick se liket, belyst af det matta lampskenet, kom hans bröst i en häftigt skakning, och gråten ville tränga sig fram i hans ögon. Men han knep i hop läpparna och trängde gråten tillbaka, med en våldsam kraftansträngning. Döden förskräckte honom ej med sitt isande majestät. Men det var ändå hemskt att tänka sig! Detta var således slutet på lifvet! Den räst som återstod! Eller funnes ännu någonting kvar af henne? Han trodde ju på själens odödlighet. Kanske hennes ande sväfvade kring honom i rummet? Kanske hon hviskade honom ett farväl, som det var honom omöjligt att höra? Mekaniskt nämde han sakta hennes namn och såg sig omkring, liksom väntade han att få se

någon uppenbarelse. Men förgäfvades! Hon sutte helt säkert nu på någon stjärna, välkomnad af änglar! Han kände på sig att barndomsföreställningarna trängde sig på honom, liksom gamla kära bekanta, som han gärna ville behålla kvar. Men han visste ju att de vore foster af en okunnig fantasi. Hvad skulle han tro? Kunde hon se honom? Kunde hon se hur kallt han stod och reflekterade framför den bräckliga stofthydda, som inneslutit hennes odödliga själ?

Beslutsamt gick han ut och omtalade med lugn röst för Dagmar och jungfrun hvad som inträffat. Dagmar tryckte hans hand och yttrade några tröstens ord. Jungfrun brast i gråt.

Han omfamnade och kysste sitt lilla barn, som redan börjat afklädas.

»Är lilla mamma död?» frågade barnet.
»Får jag aldrig se min lilla mamma mer?»

»Nej, du har inte längre någon mor, du lilla stackare.»

Jungfrun bröt ut i de varmaste skildringar af den dödas godhet och tålmod. Ragnar hörde tankspridd på.

»Men du skall väl äta lite», sade Dagmar.
»Vi ha hållit middagen varm till dig, fastän klockan redan är åtta.»

Han tog sig en bit mat, men gick fram och tillbaka på golvet, under det han åt. Han hade ingen särskild känsla och tänkte ingenting bestämdt, men tyckte sig full af tankar och känslor och längtade efter att bli ensam.

»Jag får naturligtvis komma hit och hjälpa dig under dessa dagar», yttrade Dagmar. »När skall hon begravas?»

»Låt oss tala om den saken sedan! Nu vill jag helst vara ensam. Förlåt att jag är oartig! Men...»

Dagmar låfvade gå strax. Men än var det ett hon skulle göra, än ett annat, och så skulle hon ta på sig sina ytterplagg, och så hade hon glömt något, och så var hennes pojke ej i ordning. Ragnar kände sig obeskrifligt nervös och önskade bara att hon skulle gå.

När han äntligen blifvit ensam, drog han en suck af lättnad. Nu först märkte han att han i själfva verket var mycket upprörd, ehuru han dagligen i månader hade beredt sig på katastrofen. Det föreföll honom ofattligt, att denna älskade varelse, hvilken nyss varit härskarinna i dessa rum, inom kort tid skulle bäddas ned i jorden. Gång på gång tog han lampan och gick in där hon låg. Samma stelnade blick, samma halföppna mun! Där rörde sig ej en nerv i denna iskalla hand, där kom ej ett enda andedrag upp mellan dessa hvitnade läppar. Hvad han älskat högst af allt hade förvandlats till en liflös massa. Hvad som innerligast deltagit i hans sorg och glädje, hvad som utgjort hans andra jag, hade med ens upphört att vara till. Det var egentligen icke smärta han erfor. Han hade själf på sista tiden längtat efter hennes död, för att hennes lidanden skulle få ett slut.

Men icke dess mindre grep honom saknaden med en öfverväldigande kraft. Han tänkte på allt hvad hon varit för honom, hur hon granskat hans recensioner punkt för punkt, hur hon förljufvat hans hem, hur hon left sig in i honom med hela sin själ. Aldrig funne han en sådan kvinna mer! Han tänkte på hennes kärlek till de gamle, på hennes tålmod, på hennes förslag att hon skulle försörja sig med sömnad och han själf resa ut. Naiva lilla stackare! Men främst af allt: den storslagna offerhandling, som det kostat honom så mycken möda att förhindra! Den romantiska sommaren på Granskoga trängde sig på honom med sina förfärligt ljufva minnen. Och denna kvinna hade varit hans! Hade han lönat henne som hon förtjenade? Hade han älskat henne? Det var just det förunderliga, det psykologiskt oförklarliga, att hans kärlek till henne aldrig kommit att behärska hela hans personlighet. Var det hans eget fel? Kunde han säga till sina känslor: du skall känna så, och du skall känna så? Men hur som helst! Om han ej älskat henne stort nog, medan hon lefde, skulle hon åtminstone efter sin död bli hans enda kärlek, hans stora kärlek, som skulle göra honom god och stark och drifva honom fram!

»Tack, du innerligen älskade!» hviskade han, där han stod framför hennes lik.

Och så började han åter sin vandring fram och tillbaka i nästa rum. Han var ej längre upprörd. Det var honom en njutning att tänka

sig in i denna stora kärlek, som nu skulle föra hans lif in på nya banor, befrukta hans fantasi, befria hans ande. Denna kärlek skulle ge honom de länge saknade vingarna! Det blef honom klart att han innerst erfor den ljufva känslan af befrielse från ett tryck. Han skulle till sist ändå bli skönliterär författare! Stundom, under hannes sjukdom, hade tanken därpå smugit sig in i hans pinsamma hvardagstankar, men obevekligt hade han jagat den på flykten, som en förledande frestare, på hvars fagra löften han för öfrigt icke trodde. Men nu trodde han! För sent? Åh, han var i sin bästa mannakraft, och hvad som försummats kunde tagas igen med ränta. Han hade lifsinnehåll, lifserfarenhet. Om han finge se sig omkring i världen en smula, skulle han bara behöfva skildra, bara skildra, hade massor af ämnen färdigliggande, massor af idéer i sitt hufvud. Hela hans föregående lif hade varit en enda lång förberedelse till hans författarskap. Hvarför hade han sört och klagat och tviflat? Det visade sig ju att han haft rätt i sin brinnande tro, att äfven det skenbart olyckligaste leder till ett lyckligt slut. Som nu t. ex. hans giftermål! Det hade skenbart förstört för honom hvarje möjlighet att bli författare, men i själfva verket endast uppskjutit hans framträdande och därunder utvecklat honom till mognad. För intet pris i världen ville han nu undvara minnena af sitt äktenskap. Och så var det med allt! Själfva detta tvifvel, som pinat honom gräsligt,

hade fördjupat hans blick och stärkt hans ande. Nu skulle han börja! Först naturligtvis utarbeta den del af sitt »bibliotek», hvarmed han var sysselsatt, men sedan! Slag i slag skulle han ge ut »Ebb och flod», »Nära branten», »Andans män och syndens barn» och »Jesus af Nazaret»! Redan till nästa års slut! Och sedan utrikes! Lämna barnet till de gamle på någon tid och själf resa ut! Det var ju, som om försynen enkom utstakat för honom den bana han skulle gå.

Öfverväldigad af tacksamhet, knäppte han samman sina händer och lyfte mekaniskt blicken upp mot höjden. Till hvem? Han trodde ju ej att gud, om det funnes en gud, kunde se hvad han i detta ögonblick kände. Med ens kom öfver honom en underlig beklämning. Om gud ej kunde se ner till honom, ej blandade sig i jordiska angelägenheter, vore det ju ett rent fantasteri att se guds finger i hvad som nyss inträffat. Hvad skulle han tro? Att det funnes en förnuftig världsstyrelse måste han tro. Men att gud icke ledde hvar mänskas öde i de minsta detaljer, därom vore han lika visst öfvertygad. Gud kunde väl ej bestämma t. ex. hvad slags mat han skulle ha till middag, hvilka kläder han skulle bära på kroppen o. s. v. Men hvar vore gränsen mellan detaljerna och lifvet i stort? Det gick rundt i hans hufvud. Han beslöt att icke vidare pina sig med dessa djupsinniga frågor, som ingen mänska någonsin komme till klarhet öfver. Det vigtigaste vore, att man ginge sin

väg fram, som samvetet bjöde, och trodde på det godas slutliga seger. Det godas seger? Hvad hade det egentligen att göra med hans författarskap? Han spelade kanske nu komedi med sig själf, som så ofta förut, liksom alla människor för rätten gjorde, mer eller mindre! Var det kanske samvetet, som manade honom att åter gripa sig an med detta författarskap, som utgjort hans lifs sällhet och plåga? Eller var det ärelystnaden, som ännu talade med sin tjusande röst? Skulle han utan saknad kunna för alltid förbli fullkomligt anonym, om han lyckades skrifva ett mästerverk? Han trodde det visserligen, men det var kanske bara som han spelade komedi med sig själf? Hans samvete bjöde honom att egna sig åt barnets uppfostran i främsta rummet. Men hur förklara denna obetvingliga håg, som ej lämnade honom ro, som alltjämt uppstod från det döda, hvar gång han trodde sig ha lyckats kväfva den? Om han bara visste! Han hade nyss tyckt att hela hans lif varit en förberedelse till detta författarskap, som aldrig blifvit af. Men om han toge miste? Hvarför inte lika gärna ta för afgjort att hans lif varit ett enda långt bevis på hans oförmåga? Dessa ständiga tillopp, som aldrig medförde något resultat, — åh, det finnes ju en mängd personer, som inbillade sig vara snillen! Det var ej ett kraftigt naturanlag, som kräfde att utvecklas, ty annars hade han naturligtvis lyckats för länge sedan. Det var i grund och botten endast storhetssjuka. Om

guds finger vore med i spelet, kunde det ju lika gärna vara för att kväsa dessa storhetsfantasier! Lillis död vore kanske endast en frestelse. Dagmars ankomst! Det gick åter rundt i hans hufvud. Han förebrådde sig att han kunnat erfara en känsla som af glädje öfver Lillis död. Förkråssad smög han in till den döda på nytt, framstammade böner om förlåtelse, och försäkrade sig själf att han älskat hanne mer än män i allmänhet älska sina hustrur. Hon visste det nog! Hon hade alltid förstått honom! Hon skulle minst af alla klandrat honom för hans svaghet nyss. I stället — ack, i stället skulle hon uppmanat honom att energiskt öfvervinna sina tvifvel och skapa sig ett namn som författare. Hon hade trott så blindt på hans kallelse. Det föreföll honom nästan som ett brott emot den döda, att icke med all makt söka förvärkliga hvad som varit hannes högsta önskan, hvad som försonat hanne med döden. Men Lilli kunde ju ha tagit fel. Han skyndade bort, som från en frestare. Barnet hade kraf på honom. Han bad i tankarna sitt lilla barn om tillgift. Författardriften måtte pina honom hur mycket som hälst, men han skulle tänka på sin ekonomi, för barnets skull. Om barnet utvecklade sig till en nyttig varelse, måtte gärna romantankarna gå all världens väg. Eller spelade han också nu komedi med sig själf? Han ville det rätta, han ville göra sin pligt — men hvilket var rätt? och hvilket var pligt?

Länge vandrade han så, ett rof för sönderlitande kval. Ofta knäppte han mekaniskt sina händer samman, liksom för att bedja, men utan att kunna. Till slut föll han ner på sina knän, som hade någon yttre makt tvungit honom därtill.

»Om du fins, så hör mig! Om du kan höra mig, så...»

Men det var ej den rätta andakten. Om han också hördes af gud, skedde naturligtvis ej på grund af hans böner någon ändring i hans öde.

»Tag ifrån mig denna frestande tanke!» utbrast han i förtviflan. »Gör mig stark och god!... Gör mig framför allt god!... Stark och god!... Om jag inte duger till författare, så tag bort frestelsen!... Ge mig lugn!»

Han tänkte på hvad han förut alltid ansett bönen vara: ett sätt att hämta styrka, genom att vädja till det bättre jaget. Om inte gud hörde honom, hade han dock vädjat till sitt bättre jag. Men hvarför kände han sig inte starkare?

Natten led. Under sina promenader fram och åter stannade han ofta vid fönstret och såg ut öfver villastaden och den stjärnströdda himlen. För hvar gång stannade han längre. Det sublimalugnet därute värkade, honom omedvetet, på upproret i hans eget inre. Till sist upphörde han att gå, för att i stället betrakta natten därute. Bortom husen sträckte sig skogen, och bortom skogen stora landskap, med tusende sinom

tusende människor, som alla hade sina strider att kämpa. Den plats, där han stod, var endast en ytterst liten bråkdel af en milliondel af hela jordens omkrets, han själf endast en försvinnande individ bland milliarders milliarder andra individer, som befolkat jorden. Och denna jord, som föreföll honom så jättelikt stor, var endast en mörk liten punkt, rullande fram i rymden, obemärkt af varelserna på dessa millioner himlakroppar, hvilka för hans ögon tedde sig som små tindrande ljus. Och bortom dessa stjärnor, längre bort än mänsklig tanke nådde, sväfvade myriader andra världar, solar med sina planeter, omkring i rymden, och hvarje planet hade sina lefvande väsenden, mot hvilka jordens kanske vore som masken i förhållande till mänskan. Allt i oändlighet, evig oändlighet, ofattlig storhet!

Han sjönk hän i andakt. Det var icke döda ting, dessa stjärnor och solar. Hvarje himlakropp var ett lefvande väsende, lefvande helt igenom. Hade han icke sett, genom mikroskop, hur en vattendroppe gömmer inom sig tusende små lif, osynliga för ett obeväpnadt öga! Hvad som lefver i vattendroppen lefver i hvarje atom af materien. Stenen lefver, järnet lefver, hela jorden lefver, hvarje stjärna lefver, hela rymden är ett omätligt haf af lefvande väsenden, hvilkas lif endast för oss ter sig som en död materia, till följd af svagheten i vår syn. Glödande massor hade stjärnorna varit. Under tidernas lopp växte lifvet fram ur dem i allt högre former,

och mänskan med sitt förnuft hade vuxit upp därur. Mänskan tyckes dö. Men hvad är döden? Ett försvinnande blott ur vår svaga åsyn. Om intet begränsade vår blick, skulle vi se lif öfverallt, förnuft öfverallt, på alla stjärnor, i hela rymden, i hela den stora oändligheten.

Och nu han, hvilken förmäten stackare var han ej, med sina storhets- och romanfantasier! För det hela betydde hans dagsländelif ej tusendelen så mycket som för honom själf det stoftkorn, som han trampade med sina fötter.

Och likväl kände han sig nu förunderligt stark. Det var som hade han kämpat med gud, liksom Jakob, och segrat.

7.

När Lilli dog, var Ragnar så öfveransträngd till både själ och kropp, att han väl kunde behöft en längre tids hvila. Men hans förbindelser till förläggaren tvungo honom att använda hela sin kraft på »familjebiblioteket», som under sjukdomen försummats. Under ett halft års tid hade han ej haft någon inkomst af detta arbete, utan i stället måste anlita nästan hälften af

Lillis kapital, för att kunna bestrida utgifterna. Han kastade sig därför med ifver öfver »biblioteket» och arbetade både natt och dag, för att början af tredje delen, ett ordboksarbete, skulle kunna lämnas till tryckning vid årets slut.

Hans gamla mor sökte med all makt öfvertala honom att skicka Fausta till Anneholm. Men därtill svarade Ragnar bestämdt nej. Pligten förbjöd honom, tyckte han, att skilja sig från barnet under en för dess uppfostran så vigtig period som de första åren af dess lif. Han ville uppfostra sin lilla flicka på sitt eget sätt, på ett helt annat sätt än barn i allmänhet uppfostras, på ett helt annat sätt än de gamle skulle göra, om de finge hänne till sig. Hans metod gick ut på att lämna barnet den största möjliga frihet, på samma gång som han ville utöfva den mäst vaksamma tillsyn, för att hindra dåliga inflytelser. Han ville hufvudsakligen uppfostra genom exemplets makt, genom att låta barnet, allt efter som dess ande utvecklades, få del af hans eget innersta sjäslif. Framför allt skulle barnet ej lära sig att i honom se någonting ofelbart, ej lära sig att lyda endast därför att han befallde. Lyckades han ej genomdrifva sin vilje på öfvertygelsens väg, skulle han visserligen i mera vigtiga fall begagna tvångsmedel, men endast som på lek, som gällde det en kamp om hvem som vore den starkaste. Barnet skulle sålunda, förmenade han, utveckla sig till en själfständig varelse, med kraftig vilje, men på samma gång

lära sig att med tålmod fördraga lifvets alla motigheter.

För att kunna uppfostra Fausta på detta sätt ville Ragnar behålla henne hos sig själf allt ifrån början. Och dessutom skulle det för honom varit ett obeskrifligt stort offer att skiljas vid den lilla kära varelsen.

Ända från det hon föddes hade han så godt som varit både far och mor och sköterska för henne. Det hade mellan dem uppstått ett förhållande af egendomlig art. Fausta, den vekhjärtade, friska, muntra, men på samma gång ovanligt kloka ungen, som vid Lillis död knappast var två år gammal, fick del af allt hvad han tänkte och kände, vare sig gladt eller sorgligt, fastän naturligtvis på ett sätt och i ett språk, som lämpade sig för den lillas uppfattning. Hon kallade honom »gosse lille», såsom hon hört sin mor kalla honom.

När Fausta lärde sig tala, kom Ragnar en gång att fråga henne om hon kunde säga »tusan».

»Tusan», sade barnet.

»Nej, inte tusan, men tusen.»

»Tusan.»

»Du är själf en liten tusan. Kan du inte säga 'tusen'?»

»Tusan», upprepade barnet.

Från den stunden använde Ragnar ibland på skämt ordet tusan till den lilla, endast därför att det roade honom att höra henne uttala detta ord — och snart inflickade både han och barnet,

utan att tänka därpå, ordet tusan i nästan hvar eller hvarannan mening, som de yttrade till hvarandra. Detta, jämte hela tonen, gaf åt deras samspråk en underlig prägel, som ej förändrades ens i andras närvaro.

Efter Lillis död kände Ragnar det som en ovärderlig tröst att för barnet skildra den aflidnas ädla personlighet. Särskildt om mornarna utgjorde Lilli föremålet för deras i sitt allvar komiska samspråk, när Fausta på sina små knubbiga ben krafat sig opp till honom i hans säng.

»God morgon, gosse lille Ranne! Hur mår du?»

»Tack, bra! Hur mår du själf, dotter lille?»

»Jo, jag tackar, bra.»

Så svepte han täcket omkring den lillas varma kropp och började berätta om Lilli, hur han mött henne i skogen, hur hon sedan följt honom och tröstat honom och hjälpt honom, liksom hans lille dotter en gång skulle göra, och hur hon slutligen dött ifrån de bägge djuren. Det var alltid nästan samma ordalag, men Fausta hörde lika begärligt på, morgon efter morgon. Och för hvar gång slutade berättelsen med att Ragnar melankoliskt nynnade fram en för tillfället hopgjord sång, och så stämde barnet in med full hals och med uttryck af den djupaste sorg i sina stora ögon:

Och lilla mamma hon ligger
långt ute på kyrkogården.

Ranne med lille dotter
ska resa den stora vården.

Och lilla mamma har seglat
bort öfver de mörka hafven.
Ranne med lille dotter
ska kasta blommor på grafven.

Längre hunno de sällan, ty Ragnar, öfvermäktigad af sin rörelse, började merendels snyfta vid tanken på denna blomkastning, och Fausta föll också i gråt, när hon såg tårar i hans ögon.

»Älskar du min lilla mamma tusan mycke?» frågade barnet en dag, när de lugnat sig efter gråten.

»Ja, tusan mycke. Ser du, *hon* förtjente att mänskor älskade hänne.»

»Ja, *hon* förtjente», bekräftade Fausta och såg innerligt öfvertygad ut.

»Du älskar väl också din lilla mamma tusan mycke?» frågade han.

»Ja, det gör jag.»

»Vill du låfva att du alltid skall älska din lilla mamma?»

»Ja, skall jag låfva? Hur skall jag då göra?»

»Du skall säga: jag låfvar att alltid älska min lilla mamma... Kan du göra det nu?»

Fausta knäppte samman sina små händer och tittade allvarligt upp i taket.

»Jag låfvar att alltid älska min lilla mamma.»

Nästa morgon, när de som vanligt hade sjungit, så det hördes genom hela våningen, och

sedan halfgråtande legat och tryckt hvarandra till sig, reste Fausta sig plötsligt i sängen och tittade honom förvånad i ansigtet.

»Men», utbrast hon, »gosse lille vän, jag har ju inte låfvat min lilla mamma i dag!»

Hon knäppte hop sina händer och gjorde samma löfte som dagen förut. Och detta upprepades hvar morgon, stundom med tillägg af nya löften, att älska lille vännen Ranne, de gamle djuren och alla människor, att söka likna sin lilla mamma o. d. Sålunda uppstod af sig själf ett slags morgonbön, tusen gånger mera värd än »Fader vår» och »Välsignelsen», hvilka för ett barn ej kunna bli annat än obegripliga utanläxor.

»Och detta barn skulle dömas till eviga kval!» tänkte Ragnar ofta, när han påminte sig den svåra striden om dopet. Hans vän Gunnar, som blifvit en lika varm anhängare af statskyrkans ortodoxi, som han förut varit ifrig boströmian, hade på nytt velat intvinga honom i denna strid, genom att framställa Lillis död som en rättfärdig nemesis för hans uraktlåtenhet att döpa barnet, »denna lilla oskyldiga varelse, som hans egen förhårdelse kanske skulle bringa i evig fördömelse».

»Att kalla Fausta en liten oskyldig varelse och på samma gång hota hanne med evig fördömelse!» tänkte Ragnar och kände medömkan med sin gamle väns af religiösa fördomar om-töcknade förstånd.

För öfrigt visade sig att Ragnar gjort sig alltför mörka föreställningar om de svårigheter, i hvilka han skulle råka på grund af sitt handlingssätt i dopfrågan. I stället för att afskys och undvikas som en pästsjuk, när han väl hade låtit barnet som odöpt inskrivas i kyrkoboken, rönt han ofta bevis på en aktningsfull beundran, som påtagligen gällde hans moraliska mod och fasta hållning. Vid presentationer inträffade mången gång, att man liksom rekommenderande sade: doktor Möller, han som inte låtit döpa sitt barn. Och till och med sådana personer, som i dopet sågo ett gudomligt sakrament, visade honom samma välvilja som förut.

Men Ragnar lefde mest för sig själf. Den enda, som besökte honom, var Dagmar — och hennes täta besök framkallade merendels en känsla af obehag. Det var ej allenast en viss rädsla för att grannarna skulle misstyda ett så lifligt och fritt umgänge med en vacker änka, som ingen sett före Lillis död. Äfven Dagmar själf misshagade honom genom sin efterhängsenhet. Fastän ej direkt häntydande på giftermålsplaner, betedde hon sig alltjämt som hans blifvande hustru, hade ständigt anmärkningar att göra mot hans jungfru, såg öfver hans kläder och möbler, ville nödvändigt ta hand om barnet. Det granlaga sätt, hvarpå Ragnar afvisade hennes inblanding i hans angelägenheter, värkade blott en större varsamhet å hennes sida. Hon framhöll ständigt att han ej dugde till ungar, att

hans barn måste vårdas af en kvinlig hand, att hannes förmögenhet lyckligtvis tillåte henne dela med sig åt honom, i fall han ville egna sig åt sina romaner. Stundom, när han — för att icke såra henne mer än alldeles nödvändigt — lät sig dragas in i den umgängeskrets, som hon i hast vetat förskaffa sig, kunde hon öppet hän-tyda på deras intimitet såsom på ett slags hemlig förlåfning, fastän i uttryck, som han ej kunde motsäga med annat än sin tystnad. Till slut gjorde hon ingen hemlighet af hvad hon af Ragnar önskade, ja kräfdde som en rättighet. Det blef å hannes sida en formlig stormlöpning, med kärleksförsäkringar, förebråelser, tårar och bittra hänsyftningar, hvilket allt studsade tillbaka för hans mer eller mindre kalla vänlighet. Hon gjorde mer och mer på honom intrycket af en kvinna, som med all makt vill söka gifta sig, innan hannes skönhet är förbi.

»Du skall få se», yttrade hon en dag, »att vi ändå få hvarandra till slut.»

»Är du säker på den saken?»

»Ja, det tror jag fullt och fast.»

»Men jaga bort den inbillningen, om du kan!»

»Hvarför säger du det så ironiskt?»

»Ironiskt? Är jag ironisk nu? Jag menar mer allvarligt än du tror.»

»Jag förstår mig inte på dig. O hvad du blifvit förändrad! Du är rakt som en annan mänska.»

»Tycker du att jag förändrats till det bättre eller till det sämre?»

»Till det sämre.»

»Nåja, det har du kanske rätt i, på sätt och vis.»

»Ja, det vet gud.»

»Och likväl önskar du mig till man?»

»Ja, det kommer att gå så. Du skall få se. För öfrigt är det rent af din pligt.»

Han visste hvad hon syftade på. Det var ej utan, att han ofta frågat sig själf huruvida han ej hade vissa pligter mot det barn, som hon på hans uppmaning antagit till sitt eget. Men så snart Dagmar slog fram något därom, var han fullt på det klara med att dylika pligter ej längre gällde för honom. Han teg, för att ej såra henne med förebråelser.

Emellertid blef det nyår. Med ansträngning af alla sina krafter hade Ragnar lyckats få sin ordbok så pass i ordning, att början däraf kunde lämnas till förläggaren, i enlighet med hvad kontraktet föreskref. Han beslöt att hvila ut sig en veckas tid, för att hämta nya krafter. Men nu, då själsspänningen var öfver, märkte han att han var alldeles utarbetad, i grund förslappad till både själ och kropp. Det kom öfver honom en dåsig het, som han förgäfves sökte rycka sig utur. När han slutligen, med uppjudande af hela sin energi, beslöt att åter upptaga sitt arbete, fick han en besvärlig sjukdom, smärtsamma bölder, som förvärrade hans all-

männa tillstånd. Väl på bättringsvägen, öfverfölls han af nya åkommor, ofarliga i sig själfva, men i högsta grad återvärkande på nervsystemet och lynnet. Under flera månader var han ständigt besvärad af vare sig bölder, fråssa eller hudinflammation, ofta så frisk att han kunde våga sig till och med i samkväm, men aldrig förmögen af någon mer ansträngande sysselsättning. Kunde han arbeta, skref han fortsättning på en af sina längesedan började noveller. Men oftast låg han på soffan, med pipan i mun, och dåsade bort eller ängslade sig för barnet, för sina romaner, för sin hälsa, för ekonomien, för allt.

Snart öfverfölls han af en gräslig fruktan att Lilli smittat honom med sin lungdot. Han tyckte sig ofta känna stickningar och beklämningar i bröstet, och den förfärliga slapphet, hvarur han ej med bästa vilja kunde rycka sig, var ju ett symtom, som ej kunde bortresoneras. Han vände sig till läkaren, men lät ej lugna sig af dennes bestämda försäkran att det hela berodde på öfveransträngning och kunde botas genom ordentlig skötsel. Det blef ju icke bättre, hur mycket han än latade sig och hur noga han än skötte sin diet. Snarare blef det sämre. Det skulle kanske gå därefter att han fölle bort ifrån sitt lilla barn? Och romanerna? Skulle han dö, utan att efterlämna ett enda minnesmärke af de många och stora poetiska tankar, som utgjort hans lifs sällhet och plåga!

Det värsta var att han ständigt liksom följdes af de fulaste fantasier. Hans sinlighet, som förut alltid varit behärskad af hans bättre natur, hade plötsligt gjort sig enväldig öfver hans tankar och känslor. Särskildt om nätterna, då han låg och marterades af sömnlöshet, kommo vällustiga föreställningar och fyllde tomhetskänslan, kommo tillbaka med en envishet, som var outhärdlig, med en trolldrag, som förklamade hans ärligt menade försök att drifva dem på flykten. När han gick till sängs om kvällarna, var det med ett slags ljuf ängslan, som han förberedde sig på den nattliga kampen. Till slut grep han, liksom till räddning, tag i andra föreställningar. Han tänkte sig osynlig sväfva in i kungaborgen och mörda hela den kungliga familjen, först kung Oskar, sedan kronprinsen och därefter alla de öfrige prinsarna, med ett vapen som ej efterlämnade några synliga spår. När de vällustiga fantasierna hindrade honom att falla i sömn, högg han sig med en våldsamt kraftansträngning fast i mordtanken och njöt af de bilder, som den framkallade. Sålunda tillbragte han natt efter natt, ända tills han afmattad sjönk i en orolig slummer, och slutligen gick det så långt, att han redan vid afklädningen ansträngde sig med att fasthålla kung Oskars bild, för att ej tappa bort den under kampen.

Nu fruktade han på allvar att han skulle bli vansinnig. Han hade hört att galningar merendels åto med en glupsk aptit, och hans

egen aptit hade blifvit omåttlig på den sista tiden.

Det blef honom klart att han ej längre kunde fortsätta det lif han förde. Men hur åstadkomma någon ändring? Hans vilja var som smidd i bojor. Det blef honom en förfärande visshet att han ej kunde rycka sig upp ur dåsig-heten, så länge han gick och drömde om författarskapet. Det var tanken på romanskrifveriet, som låg under allt, liksom en frätande mask. Och det var honom omöjligt att jaga bort denna tanke. Dugde han eller dugde han ej? Det var detta tvifvel, som förstört honom till både själ och kropp.

Och författare var det honom icke möjligt att bli, så länge han måste arbeta för sitt bröd. Lillis förmögenhet hade nästan fullständigt gått åt. Skulle han ej duka under, måste han arbeta. Men hur kunna arbeta med denna förslappade kropp, denna vissnade själ?

Det funnes en möjlighet till räddning: ett rikt gifte. Men hvar träffa en förmögen kvinna, som ville binda sitt öde vid honom och hans barn? Det fans ingen annan än Dagmar. Skulle han gifta sig med Dagmar? Det var det klo-kaste han kunde göra. Det var egentligen det enda som återstod honom.

Hur mycket han än tillbakavisade föreställningen om ett giftermål med Dagmar, dök den upp för honom allt oftare, som en tvingande nödvändighet. Men när hon besökte honom,

tog han ej det ringaste steg till ett närmande. Han blef i stället tvär, i känslan af att ej kunna vara fullt naturlig.

En dag, när det lidit fram i maj, kom Dagmar på ett af sina vanliga förmiddagsbesök, just när han var uppstigen och skulle till att äta sin frukost. Hon slog sig ner vid bordet och tog en kopp kaffe, för att göra honom sällskap.

»Hvad det här kaffet är dåligt!» utbrast hon. »Anna kan då aldrig få den rätta smaken på't.»

»Jag tycker det är godt», svarade han.

»Hur många skålpund gå åt i månaden?»

»Jag mins inte så noga.»

»Hon bedrar dig naturligtvis. Men när du låter hånne regera med hushållet alldeles som hon vill, så...»

»Jag litar fullkomligt på Annas ärlighet. Det är en lycka för mig att jag har hånne.»

Dagmar gjorde en ful grimas, som hon ofta brukade, när hon visste att det skulle tjena till ingenting att i ord uttrycka sitt misshag. Men sedan jällrade hon älskligt och muntert med Fausta, och Ragnar tänkte för sig själf att om hon ej haft sin pojke, så... Det slog honom att han själf, genom att skaffa hånne detta fosterbarn, hade framkallat det förnämsta hinder, som nu stod i vägen för en förening mellan dem. Kanske, tänkte han, allt hvad som inträffat på den sista tiden var att betrakta som ett öfver-

naturligt ingripande, hvarmed försynen velat tvinga honom att bära följden af hans eget ingripande i Dagmars öde?

Men han trodde ju ej på någon försyn i den meningen!

Efter frukosten gick han in i sitt arbetsrum och tände sin pipa. Dagmar följde honom och slog sig ner i soffan.

»Nå, har du bestämt hur du skall göra till sommaren?» frågade hon.

»Nej, det är rysligt svårt. Jag vill gärna för de gamles skull låta Fausta bli på Anneholm ända till hösten, men . . . Jag kan inte släppa tösen ifrån mig på så länge. Jag reser väl ändå ner med henne, kan jag tro, och kanske låter jag henne stanna en liten tid.»

»Men du hämtar väl opp henne igen?»

»Ja visst, fastän . . .»

»Hvad menar du?»

»Det rättaste vore att jag upplöste mitt hushåll och skickade barnet till Anneholm på ett par år.»

»Det måtte du väl inte göra!»

Ragnar teg. Han var långt ifrån att önska värkställa hvad han sist yttrat. Det hade varit ett ögonblickligt infall, ett af de många, som korsade sig i hans hjärna under oron för framtiden.

»Det vore en galenskap», utbrast Dagmar, »att lämna barnet ifrån dig. Och kommer det ner på några år, så kommer det aldrig därifrån. Om du vill gifta dig?»

»Därtill fins inga utsigter.»

»Du har alltför stora pretentioner. Inte vore det svårt för dig att få någon som ersatte Lilli?»

»Åh, lätt är det minsann inte», förklarade Ragnar, sårad i sitt innersta, isynnerhet af den ton, hvarmed Dagmar uttalat de sista orden.

»Om jag får säga min mening, så har du öfverskattat Lilli. Nu, efter hennes död, förstorar du allt, liksom du alltid gjort. Hon var allt en liten gås — medge det!»

»Hvad säger du!»

»Inte vill du jag skall tro att ni värkligen varit så lyckliga som du beskrifvit? En liten obetydlig småstadsflicka! Om du var lycklig med henne, så berodde det på inbillning.»

»Om du visste hvad hon gjort för mig», utbrast Ragnar med värme. »Om jag berättade för dig allt, skulle du böja dig i beundran för hänne!»

Dagmar gjorde sin fula grimas om igen.

»Hon har allt duperat dig betydligt», kastade hon fram.

Ragnar förhöll sig lugn och förde samtalet öfver på ett annat ämne. Men han sade sig själf att Dagmar plötsligt blifvit en främling för honom. Och när hon gick, hade bägge den känslan att deras vägar blifvit skilda fullständigt.

Ett bref, som han kort därefter fick ifrån Anneholt, bevekta honom till det beslutet att låta barnet stanna hos de gamle till fram på hösten. Själf skulle han under tiden rycka sig

upp ur sin dåsighet, för att sedan arbeta med så mycket större kraft.

Han lät porträtteras sig tillsammans med sin lilla flicka, för att ha ett minne under hennes frånvaro. Men när han såg porträttet, förskräcktes han. Den lilla, med sin älskliga min, satt frisk och frodig på hans knä — men han själf! Han såg ut som en gubbe, med sin slöa blick, sina infallna kinder och sitt grånade hakskegg! Och kläderna hängde löst på hans kropp som på ett benrangell!

Femte afdelingen.

I.

Mycket hade tilldragit sig på Anneholm, sedan Ragnar gick där i marken med sin far. De flästa syskonen hade haft sin egen mer eller mindre sorgliga historia, hvilken på ett eller annat sätt stått i sammanhang med föräldrahemmet.

Helmer, som efter sitt giftermål råkat i spänning med fadren och därför lämnat sin befattning vid gården, hade för någon tid sedan kommit på obestånd och gick där nu med sin stora familj, utan att ega något egentligt hem. De öfriga syskonen voro spridda lite hvarstans omkring, utom Signe, stackarn, som under årens lopp blifvit sin mors enda hjälpreda, men alltjämt af

fadren behandlades på det mäst kyliga sätt. Olga hade blifvit småstadsfru, och Kristoffer satt med sitt feta pastorat i Helsingborgstrakten. Gubben, som vid sina sjuttifyra år envisades med att sköta jordbruket själf och ej längre kunde fördraga något främmande biträde, höll ensam tillsyn öfver gårdens skötsel, alltid jämrande sig öfver dåliga år och tvungen skuldsättning, men utan att kunna besluta sig för att sälja den egendom, som han under sin krafts dagar upparbetat till en mönstergård.

Det var samma enformiga, glädjefattiga lif som förr — icke så många eller så häftiga strider, men i stället bittra minnen, kråssade förhoppningar samt en ständig oro för barnens och syskonens öde.

Efter en besvärlig resa med Fausta steg Ragnar af tåget vid en liten järnvägsstation, som blifvit anlagd på Anneholms grund och mark. Den första han såg, när han tittade ut ur kupén, var modren, som i sin rutiga gamla sommarsjal stod på platformen och väntade. Oskar, som gift sig för ett år sedan och skaffat sig ett arrende några mil därifrån, var där äfven, och bredvid honom syntes en mörkögd ung kvinna, i hvilken Ragnar genast igenkände Gunni, sin yngsta svägerska.

Hvad modren såg gammal ut! Hännas hår hade just ej grånat, men ryggen var förskräckligt krokig, nästan som en puckel, och små djupa rynkor fårade härs och tvärs det lidande ansigtet,

som likväl i detta ögonblick genomstrålades af den innerligaste lycka. Ragnar påminte sig med ömhet all hennes uppoffrande moderskärlek, när han omfamnade hennes gamla kropp och såg in i hennes rödkantade gråa ögon. Barnet tryckte hon till sig och kysste häftigt, medan hon grät och skrattade på samma gång, liksom i en glad yrsel, och gjorde frågor, utan att vänta på svar, och stammade fram tacksägelser och påstod att det var den lyckligaste stund i hennes lif.

»Hon räckte själf armarna mot mig, det lilla kräket», berättade hon för Oskar och Gunni och konduktören och alla som ville höra på.

»Hon kallar mig för sammi, det skall vara farmor, kan jag tro.»

Ragnar lät fruntimren ta Fausta med sig i vagnen och gick själf till fots, i sällskap med Oskar, den korta vägen fram till gården. Oskar funderade på att lämna sitt arrende till Adolf och själf söka få Anneholm på arrende. Han berättade att allt där hemma gick vind för våg och att gubben blifvit otroligt slö. Ragnar fick snart bekräftelse därpå. Träden i allén hängde med sina grenar så lågt, att man på somliga ställen måste gå midt på vägen, halmtaket på den ena uthuslängan var genomruttet, gångarna i parken och platsen framför stora trappan voro nästan öfvervuxna med gräs, målningen i fönsterposterna hade gått ut. Allt tydde på förfall! Och Helmers barn, som i nästan alla möjliga storlekar mötte honom vid framkomsten, vittnade

på sitt sätt om att den gamla tiden höll på att efterträdas af en ny.

De gamle sutto i kabinettet, omkring kaffebordet, och väntade, med Fausta emellan sig. Ragnar hälsade hjärtligt på gubben, som med rörelse omfamnade och kysste honom. Det slog honom genast, den iakttagelsen, att den tiden var förbi, då gubbens närvaro lade band på honom. Han tänkte för sig själf att han måtte undergått en genomgripande utveckling under de fem år, som han varit borta från hemmet.

Det var naturligtvis en mängd saker att tala om, en mängd saker att fråga om. Men hvarje samtal hann knappt att börja, förrän det af sig själf afstannade, emedan Fausta helt och hållet lade beslag på de gamles uppmärksamhet. Gubben gaf visserligen ej så mycket med ord uttryck åt sin förtjusning, men satt oafbrutet och småmyste, med blicken följande barnet i alla dess rörelser och skälmskt försökande gripa tag i den lilla, hvar gång hon sprang förbi hans stol.

»Men hvad i all världen är det barnet säger?» utbrast gumman plötsligt. »Hon säger tusan. Inte har du lärt henne svära?»

»Svära? I Faustas mun är tusan ingen svordom. Då svär du själf lika dugtigt, när du t. ex. säger 'minsann' eller 'vasserra', som ursprungligen varit lika goda svordomar som 'tusan'. Svordomen ligger i meningen, inte i uttrycket.»

»Men — o nej, det är ju alldeles fasligt! Tänk om barnet säger 'tusan', när hon blir stor?»

»Det kommer hon visst inte att göra. Det går bort af sig själf, allt efter som hon växer till, om hon inte får lära sig råhet i tänkesätt, och det skall jag nog förhindra.»

»Pip!» skämtade gubben och sökte fånga Fausta, påtagligen för att ej synas åhöra samtalet.

Fausta kom bort till Ragnar och smekte honom.

»Gosse lille», hviskade barnet blygt, med en hastig blick på de gamle, »är det de bägge gamle djuren?»

»Ja, visst tusan. Den där gamle gubben är gubben farfar, som hela tiden har gått i skogen och längtat efter ett litet minsta djur, och den där gamla fula gumman är gumman sammi, som du skall ligga hos om nätterna.»

»Nä tusan!»

»Jo visst tusan.»

»Hon är inte ful, du.»

»Åhnej, inte så ful som du.»

Det uppstod mellan Ragnar och barnet en af de många små skentvister, som för dem själfva voro ett naturligt utbrott af deras inbördes kärlek, men som föreföllo främlingar högst löjliga och onaturliga. Gumman, Gunni och Signe skrattade med full hals, och gubben satt och småmyste. Under allt hade Ragnar likväl det intrycket, att hans lilla barn med sin älskvärda uppsluppenhet utgjorde en högst angenäm kontrast till de många kusinerna med deras mera plebejiska manér.

Gumman gaf honom snart tillfälle till att göra några antydningar om den uppfostringsmetod, som han ämnade följa. Hon häpnade öfver hans förklaring, att Fausta ej skulle börja läsa förrän hon själf önskade, ej håller tvingas till läsning sedan, om hon hållre ville ha ledighet. Det vore ju att uppfostra barnet till okunnighet och själfsvåld, menade gumman. Ragnar försvarade sig. Han skulle nog åstadkomma ett alldeles motsatt resultat, och det därigenom att han ständigt framhölle kunskaper som någonting eftersträfvansvärdt och läsning som någonting angenämt, i stället för att genom tvång framkalla motvilja, som merendels skedde vid uppfostran. Det att Fausta kallade honom »gosse lille» var också något, som gumman stötte sig på. Men Ragnar framhöll att han nog skulle förstå att skaffa sig respekt hos barnet, utan att från början öfva det in i ett särskildt vördnadsformulär. Mäst förskräcktes gumman öfver det sätt, hvarpå han sökte hos barnet utveckla en fast vilja och hos detsamma ingjuta tron på egen kraft. Fausta kunde lätt därigenom bli egensinnig och snart komma att ta rätt på honom själf. Men Ragnar försvarade sig därmed, att han på samma gång skulle lära sitt barn att vilja endast det goda och rätta, älska sanningen, lefva för sina medmänkor. Han ville göra henne god och stark. Han ville uppfostra henne så, att han kunde lita blindt på hennes öppenhet, lita blindt på hennes förmåga att reda sig själf. Han skulle t. ex. kunna

släppa ut hanne vid sexton års ålder hvar som helst, lämna hanne ensam med den värste förförare, viss om att hon aldrig skulle tillåta sig något, hvaröfver hon behöfde blygas för sig själf.

När Ragnar en stund efteråt gick ut för att packa upp sin kappsäck, hörde han ett yttrande af gubben, hvilken dittills förhållit sig tyst och småleende lyssnat på samtalet:

»Ja», yttrade gubben halfhögt, »Ragnar borde minsann aldrig göra annat än uppfostra barn; det är min tanke.»

I det hela kände Ragnar sig mycket belåten med sitt besök. Det att Fausta genast blef en älskling hos alla, både stora och små, skänkte honom en innerlig fröjd, isynnerhet som han var medveten om att hon förtjente det. Också kunde han ej annat än angenämt beröras af de många bevis på aktning och tillgifvenhet, hvilka mötte honom själf öfverallt, hos både föräldrar, syskon och tjenstefolk, samt af de många låftalen öfver Lilli, hvars älskvärda egenskaper ingen tröttnade att beskrifva. Men hvad som mer än någonting annat värkade styrkande på honom, det var de allvarliga samtal, som han hade med gubben och gumman. Det var icke längre som förr, att han tyst åhörde gubbens resonnemang eller svagt intresserad lyssnade på gummans berättelser om ditt och datt. De gamle hade nu i stället blifvit hans åhörare. Han märkte till sin förvåning, att han ej allenast var bevandrad i en mängd frågor, vilkas lösning det var samtidens

uppgift att förbereda, utan äfven kunde fram-bära sina åsigter med en lätteth, som gränsade till vältalighet. Och hvad som styrkte honom allra mäst: han fick det bestämda intrycket att hans ord trängde djupt, när han entusiastiskt utvecklade sin tro på lifvets ideala makter.

Hur i all världen är det möjligt, tänkte han, att jag denna vinter kunnat sjunka så djupt i moralisk förnedring, när jag ändå eger så goda krafter inom mig?

En dag öfverraskades han af att träffa sin broder Anders, som efter många vedermödor kämpat sig fram till en ganska inflytelserik ställning i det samhälle, där han tjenstgjorde som underordnad präst. Anders berättade sitt lifts historia, med tillfredsställelsen hos en person, som tror på sig själf och sin egen styrka.

»Ja, du vet inte, du, kanske», afbröt han sig plötsligt, »att jag egentligen har dig att tacka för att jag är den jag är?»

Nej, det visste Ragnar icke.

»Jo», fortfor Anders, »det är mycket, som du har sagt, som har bränt sig in i mitt minne och värkat på mig, och hela din personlighet har alltid stått för mig som en förebild.»

Det var då märkvärdigt, tänkte Ragnar. Därom hade han ej haft den ringaste aning. Men det hade förut händt honom att han träffat personer, på hvilka han utöfvat inflytande, utan att själf vara medveten därom.

»Och kanske», fortfor Anders, »hade jag inte lefvat i denna stund, om inte du hjälpt mig den där gången i Lund, fastän du själf hade smått om styfrarna. Ja, du var för stolt att låta mig veta det, men jag visste nog att du själf blef utan middag, när du skänkte mig dina middagspolletter — den där hösten, innan du fick lånet af grefve Sack.»

Anders fick tårar i ögonen. Ragnar påminte sig dunkelt att han hjälpt sin bror vid nämnda tillfälle, men hade aldrig kunnat föreställa sig att det efterlämnat så djupa spår af tacksamhet.

»Förtjenar du mycket på dina böcker?» frågade plötsligt Anders, när han slutat sin berättelse om sig själf.

»Åhja. I vinter har jag varit sjuklig, så det har kostat, men annars...»

»Jag tycker du skulle slå dig på att hålla föredrag. Det passar du till. Du skulle rycka ditt auditorium med dig, det är säkert. Jag har ofta undrat på hvarför du går som literatör hela ditt lif. Med din begåfning och din arbetsförmåga skulle jag nu varit minister.»

Ragnar teg. Men åter flög den tanken på honom: du måtte ändå ha något stort och godt inom dig, när andra sätta dig så högt! Han började tro att hans tvifvel på sig själf varit hans värste fiende. Ja, lyckades han bara få sin hälsa tillbaka, och lyckades han träffa en kvinna, som...! Se så, var han nu där igen! Han måste

lita på sig själf, endast på sig själf! Men nu skulle han göra det.

Så förflöt den vecka, som Ragnar anslagit till sitt besök i hemmet. Han kände inom sig en stilla frid, en spirande kraft, ett sjungande hopp. Det att han för en liten tid skulle skiljas från sitt barn föreföll honom mindre smärtsamt, när han tänkte sig att han i ensamheten skulle samla friska krafter, för att sedan åtminstone kunna förtjena sitt bröd och uppfostra den lilla till ett mönster bland kvinnor.

På författarplanernas förväckligande hade han upphört att hoppas. Men han trodde sig ha styrka nog att bära sitt öde med tålmod.

Den sista kvällen, när han sagt godnatt och gick och packade ned sina reseffekter, trädde gumman oväntadt in i hans rum. Han såg, att hon hade något på hjärtat, och frågade hvad det var.

»Åh... det är ingenting... egentligen... Ämnar du aldrig låta Fausta döpas?»

»Nej. Hur kan du tro det?»

»Nej. Jag är lugnare nu, när jag hört dig tala om religionen. Du tror ju på gud? Är det riktigt säkert att du tror på gud?»

»Jag tror på ett högsta väsende, och jag kan gärna kalla det gud, om du vill.»

»Ja, jag visste nog att du inte hörde till de värste fritänkarna, som vilja ha bort hela vår gamla tro och rifva ner allting. Det är en märkvärdig tid vi lefva i. Inte var det så i min

barndom. Nog fans det då personer, som hette baptister och mormoner — ja, det var styggt då med! Hvar tid har väl sitt onda, kan jag tro.»

»Ja, bara nu», fortfor hon, »bara nu...»

Hon fick tårar i ögonen och teg.

»Hvad ville du säga?» frågade han.

»Åh, det var bara som jag tänkte.»

»Nå, hvad tänkte du då?»

»Jo, hvar gång jag ser det lilla kräket, så...»

Hon afbröts af snyftningar. Ragnar gick bort och smekte hände ömt på kinden.

»Säg hvad du menar!»

»Jag trodde jag skulle få ta hände till mig, när Lilli dog, det lilla älskliga gudsbelädet...»

»Är du inte nöjd», frågade Ragnar ömt, »med att få ha hände hos dig om somrarna? Eller tror du inte det är svårt för mig att...?»

»Jo, det hoppas jag inte längre på, men...
Om bara...»

»Om bara?»

»Om bara jag visste att den lilla kära varelsen hade kvinlig tillsyn, som...»

»Min jungfru kan jag lyckligtvis lita blindt på, särskildt i fråga om barnet.»

»Ja, men det är inte detsamma som en mor. Det är synd att tänka, det vet jag nog, men... Hela vintern har jag gått och tänkt på det stackars moderlösa barnet, som inte har...»

Om du kunde finna en mor till det stackars lilla kräket, så... Men det är naturligtvis för tidigt ännu för dig att tänka på...»

»Du tycker att jag skall gifta mig om igen?»

»Inte genast, men...»

»Jag har ofta tänkt på den saken. Det var Lillis egen önskan att jag snart skulle få en ny hustru. Men tyvärr!»

Gumman erfor påtagligen lättnad af att höra detta. Hon torkade bort sina tårar och började ett låftal öfver Lilli, som varit alltför god att längre gå på denna jorden.

»Ja, händes like får du aldrig», yttrade hon slutligen. »Men jag vet en, som...»

»Jaså, du vill ändå göra upp ett parti?» frågade Ragnar skämtsamt.

»Nej», svarade gumman förlägen, »det skall ingen annan lägga sig i. Men om du fick se henne, så...»

»Hvad heter hon?»

»Paula Frank.»

Ragnar tyckte att namnet lät sympatiskt och undrade hvar gumman gjort den unga flickans bekantskap.

»Det var på Oskars bröllop. Hon var tärna där, Gunnis bästa väninna. Jag har inte sett henne mer än den gången och så när hon var här med Oskars på visit, men...»

»Ditt gamla kära troll!»

»Ja, det var rent obegripligt hvad jag fäste mig vid den flickan redan i första ögonblicket, och då var inte Lilli död ens... Det är en fin flicka, må du tro. Hon har både fått uppfostran och rest och...»

»Ja, ja, det där är godt och väl. Jag blir aldrig gift.»

»Åh... det skall du inte säga...»

»Jag vågar inte gifta mig. När man lever på tillfälliga inkomster, är det inte rätt att stifta familj. Nu har jag fått erfara hvad som kan inträffa. Sjukdom och svårigheter. Hon får åtminstone ha ett så stort kapital, att jag inte behöfver ängsla mig för döden och i nödfall också kan ha lite hjälp under kritiska omständigheter. Nej, hur gärna jag ville gifta mig, både för min och mäst för barnets skull, så är det bäst att slå bort den tanken.»

»Fröken Frank är inte alldeles utan...»

»Jaså, inte det? Hur mycket har hon?»

»Sexti tusen.»

Det där var ungefär den summa, som Ragnar under vintern ansett sig behöfva, för att kunna lefva gift och ändå få en smula tid öfrig till författarskap. Och det var inte så mycket att han, i sin ställning och med sina behof, kunde anses lefva på sin hustrus pängar. Skada att han ej kunde få se fröken Frank och kanske...!

»Ja, ja», invände han, »hvertill tjänar att tänka på den saken? Jag får ju aldrig träffa henne.»

»Hon skall vara hos Oskars en vecka i september.»

»Skall hon det?»

»Och till hösten skall hon ligga i Stockholm och ta musiklektioner.»

»Skall hon det? Jaså, hon är musikalisk?»

»Hon har en riktigt vacker röst, en verkligen riktigt vacker röst.»

»Jaså.»

Ragnar tänkte på det märkvärdiga däri att han just nu, då det såg allra mörkast ut för honom och då han alldeles uppgifvit hoppet att få en mor till sitt barn — att han just nu skulle höra talas om en flicka, som tycktes uppfylla hans fordringar på en blifvande hustru och som därjämte rekommenderades honom af hans egen mor och som han utan svårighet skulle kunna föras tillsammans med. Var det kanske en försynens skickelse nu igen? Hade kanske Dagmar ändå blifvit honom tillsänd, för att han skulle sättas på prof? Skulle han nu få sin belöning, därför att han bestått profvet? Hade sjukdomarna, motgångarna, själsstriderna varit honom af försynen tillskickade, för att rena honom och väcka honom och lyfta honom?

Men han trodde ju ej på någon försynens skickelse, i den meningen!

»Är hon föräldralös?» frågade han.

»Ja . . . Hennes far dog för ett par år sedan. Han var aldrig gift, men tog upp henne som litet barn. Det var nog en bra man, hennes

far, som inte brydde sig om pratet, utan tog flickan hem till sig, fastän . . .»

»Fastän?»

»Jo, det var ju att säga rent ut . . .»

Gumman fick en förlägen min, som äldre fruntimmer ofta få, när de tvingas att häntyda på olagliga kärleksförbindelser. Ragnar förstod henne och teg. Han erfor plötsligt en känsla, som hade Paula Frank kommit honom betydligt närmare.

»Nå, dog hennes mor?»

»Nä-ä . . . hon . . . jag vet inte om hon lefver någonstans . . .»

»Hm!»

»Men därför», tillade gumman efter en liten paus, »kan ju flickan vara lika bra.»

»Ja, naturligtvis.»

»Hon lär under sin uppväxt ha lidit mycket af den tanken att hennes mor var så där. Det märks på henne att hon har något allvarligt inom sig.»

Ragnar kände sig angenämt berörd af denna upplysning. Tänk att få bli gift med Paula och få visa henne att hennes bittra minnen skulle ge henne ett högre värde i hans ögon!

Han frågade mycket om Paula. Hon såg bra ut och förde sig som en dam af värld. Ung-härrar förstod hon sannerligen att hålla på tillbörligt afstånd. Det var ingen vanlig flicka, det, minsann!

»Och det får jag tvunget berätta, Ragnar! Kan du tänka dig att hon sa' till mig att hon alltid längtat efter att få se Anneholm? Var det inte märkvärdigt? Ja, om det skulle bli ett par af er bägge, så tror jag sannerligen att det varit en försynens skickelse.»

Ragnar började fundera på utvägar att göra den unga flickans bekantskap. När hans mor sent omsider lämnat honom i ro, låg han flera timmar vaken, upptagen af de ljufvaste framtidsplaner. Om han finge Paula till hustru, skulle han ännu kunna hoppas att få skrifva sina romaner. Sexti tusen kronor, såg bra ut, fin bildning, resor, förde sig som en dam af värld! Ja, det var orätt att förtvifla! Den lycka, som nu kanske väntade honom, kunde bli fullständig. Paula som hustru, Fausta som bägges älskling, Lilli som hemmets osynliga genius! Kanske redan till hösten! Gunnis bästa väninna! I Stockholm och ta musiklektioner!

Han somnade med ett leende på läpparna och reste nästa dag med den förhoppningen att hans lif inträd i ett nytt skede.

Ragnar var till både själs- och kroppskrafter alltför medtagen, för att efter återkomsten från Anneholm, som han inbillat sig, kunna med kläm ta i tu med sitt ordboksarbete. Men han lyckades åtminstone få arbetet i gång igen — och så mycket var i alla händelser vunnet, att han ej jämt och ständigt hindrades af sina oroliga framtidstankar, ej tidt och ofta hemsöktes af sinliga fantasier, vanvettiga drömmier och allt det där otyget, som hållit på att göra honom galen.

Ragnar såg ånyo framtiden i de ljusaste färger. Och när han kände sig för trött att fortsätta sitt arbete, eller när han gick omkring i skogen vid Lilljans och njöt af att suppa in den friska barrdoften, var det bilden af en okänd flicka, som hos honom väckte till lif de angenämaste föreställningar om framtida lugn och lycka, under det minnet af Lilli' kastade sitt försonande ljus öfver det förflutnas många bitterheter.

Om han finge Paula till hustru, då...!

En dag öfverraskades han af sina systrars f. d. guvernant, den gamla fröken Smedman, som gjort en godtköpsresa till Stockholm och var nog vänlig att besöka honom. Han pratade bort

en timmes tid med den fula, trumpna, men i botten godhjärtade varelsen, utan aning om att hannes besök skulle för honom få en särskild betydelse.

»Nej, nu får jag väl gå», sade fröken Smedman och tittade sig nyfiket omkring på väggarna, utan att resa sig från sin stol, där hon hela tiden suttit rak som en eldgaffel och frågat efter alla möjliga bagateller.

»Jaså», tillade hon, utan att värkställa sin afsigt, »man har sin lilla flicka i Skåne? Hur länge skall hon stanna där?»

»En månad ännu. Gumman, tror jag, följer hit henne.»

»Och så är det meningen att man skall uppfostra henne själf? Ämnar man inte gifta sig om igen?»

»Kanske fröken har någon på förslag?» frågade Ragnar, som oangenämt berördes af den sista frågan.

»Nej, den som jag har är alltför god till herr Ragnar, med herr Ragnars åsigter i religion.»

»Då är det bestämdt ni själf?»

Fröken Smedman blef stött.

»Ja, det vore väl inte så alldeles omöjligt», fortsatte Ragnar skämtsamt. »Det är skottår i år — och alltså damernas skyldighet att fria.»

»Jag har inte kommit hit för att vara driftämne.»

»Driftämne? Hur kan ni tro! Det är väl tvärtom fröken, som drifver med mig, då ni tror

att en gammal enstöring, som jag, kan tänka på att gifta sig om igen?»

Fröken Smedman var genast blickad.

»Flickor fins det godt om», sade hon.

»Jag är inte belåten med hvem som helst.»

»Åh, fröken Frank skulle nog tas emot med uppräckta händer, tänker jag.»

»Fröken Frank? Paula?»

»Ja. Kanske man redan känner henne?»

»Nej, men jag har hört henne omtalas.»

Ragnar fann det högst förunderligt att äfven fröken Smedman skulle nämna Paula som ett passande parti. Han visste att hon ej haft beröring med anneholmarna på minst ett år och således ej af gumman kunnat bringas på den tanken att föreslå Paula till hustru.

Han beslöt att undersöka terrängen.

»Är ni själf», frågade han, »närmare bekant med fröken Frank?»

»Åhja, så där. I våras träffade jag henne hvar dag under en hel vecka. Nog vet jag att hon skulle bli en bra hustru alltid. För den som får henne, förstås.»

»Ja, det förstås. Nå, vet ni också om hon vill gifta sig?»

»Det är minsann inte för roligt att lefva som inackordering i främmande hus.»

»Är hon inackorderad?» frågade Ragnar, öfverraskad.

»Ja, det har hon varit i tre år.»

Jaså, tänkte han, det där var ju en ny tillökning i hans förhoppningar.

»Men hvarför har hon inte gift sig?» utbrast han. »Hon lär ju vara minst tjugutvå år och vacker och förmögen, så att friare förmodligen inte fattats...»

»Nej, hon har haft anbud från både grefvar och baroner.»

»Och sagt nej?»

»Ja. Hon har väl inte tyckt om dem, kan jag tro.»

Inte tyckt om dem? Hon fäste sig alltså inte vid titlar och samhällsställning och andra tillfälliga företräden! Hon måtte vara en präktig flicka. Och fäste hon sig mäst vid karaktären, personligheten, så vore det väl tusan om han inte...! Han måste träffa henne i oktober. Och komme han bara tillsammans med henne, vore segern gifven! Tänk en sådan lycka!

När fröken Smedman aflägsnade sig, kunde Ragnar ej frigöra sig från den tanken att ödet bestämt honom och Paula för hvarandra.

Först gumman, och så fröken Smedman! Och så allt det andra med Paula själf! Allra mäst det, att hon längtat efter Anneholm!

När han kort tid efteråt, i ett sällskap, där någon roade sig med att spå i kaffe, för egen del fick höra den spådomen att han om ett par månader skulle få sin högsta önskan uppfylld, då blef det visshet för honom att Paula skulle bli hans andra hustru. Han trodde naturligtvis ej

på spådomar, förstås, och skulle för ingen, ej ens för sig själf, på minsta sätt erkänt att han fäste någon vigt vid dylika handlingar, allra minst vid den ifrågavarande spådomen, som endast var ett lustigt skämt; — men hur det var, så kunde han ej glömma hvad som sagts, att han om ett par månader — just om ett par månader, då han finge tillfälle att sammanträffa med Paula — skulle få sin högsta önskan uppfylld — hans högsta önskan var ju att sammanträffa med henne! Och ju mer han tänkte därpå, ju mer han undrade öfver denna och andra märkvärdiga omständigheter, som tvungit honom att sätta sitt eget namn i förbindelse med Paulas, dess mer jagade han upp sig till en segerstolt fröjd, som vore flickans eget samtycke någonting på förhand gifvet. Att Paula skulle bli hans öfvergick alltmer hos honom till en fix idé.

Nu kunde han gärna vänta med sina poetiska funderingar! Han skulle till och med själf jaga bort dem, när de kommo, och först och främst göra sin ordbok färdig — sedan blefve det så mycket mer tid öfrigt att dikta, när han lyckats vinna Paulas hand!

Det var honom olidligt att ej genast kunna sätta sig i korrespondens med Paula. För att åtminstone på något sätt få ett slags förbindelse till stånd, få hennes tankar att sysselsätta sig med honom, skref han till henne med förvänd stil ett anonymt bref, hvori han uppträdde som hennes okände skyddsängel och meddelade henne

ödets beslut, att hon i oktober skulle sammanträffa med sin blifvande make. Han tänkte sig händes undran, tänkte sig händes nyfikenhet, tänkte sig händes glada öfverraskning, då han efter förlåfningen skulle berätta för henne hvem den anonyme brefskrifvaren var. Då skulle han säga till henne: ser du, jag visste på förhand att du skulle bli min! Jag vann dig inte, men jag tog dig!

När Fausta kom tillbaka från Anneholm, i sällskap med gumman, som efter en veckas tid återvände, var Ragnar så full af de ljufvaste förhoppningar, att han endast med stor svårighet kunde dölja för gumman hvad han gick och tänkte på. Ensam med sitt barn, gaf han fritt lopp åt sitt begär att meddela sig. Med Fausta på sitt knä berättade han om det lilla »nya» djuret, som han spanat upp under händes frånvaro och hvars namn hon skulle göra honom den glädjen att inflicka i sitt morgonlöfte till lilla mamma. Han fantiserade med barnet öfver lyckan i det blifvande nya hemmet, själf som ett barn, sprittande af fröjd och lefnadslust.

»Dotter!» kunde han plötsligt ropa, när han midt under sitt arbete kom att tänka på fröken Frank.

»Jaha, lille vän, här är jag.»

Hon kom springande bort till honom, ifrån sina leksaker, och kraflade sig upp i hans knä.

»Dotter», hviskade han hemlighetsfullt — och barnet antog genast samma hemlighetsfulla

uppsyn — »du går bestämdt och tänker på det lilla nya djuret, din lille tusan!»

»Nähej, du», hviskade Fausta i samma ton, »det är du själf, som går och tänker på det lilla nya djuret.»

»Tror du det?» svarade han med låtsad förlägenhet — och så brusto de bägge ut i ett klingande skratt.

»Gosse lille vän», sade barnet sedan, »kommer det nya djuret hit? Kommer det hit till mig?»

»Ja visst tusan, och till mig också.»

»Skall du fostra det nya djuret, liksom du fostrar mig?»

»Ja visst tusan. Och du skall också fostra det lilla nya djuret, liksom du fostrar mig.»

»Inte fostrar jag dig? Du är ju en stor mänska.»

»Ditt lilla troll», sade Ragnar, plötsligt allvarsam, »du fostrar mig kanske lika mycket som jag dig.» Men så kom han att tänka på att han kanske talade för mycket allvar med den lilla, och så började han leka med hänne, för att reparera felet, hoppade på alla fyra omkring i rummet, sprang och gömde sig eller bölade som en ko. Han kände sig förunderligt stärkt efter dylika barnsliga upptåg och föresatte sig att Fausta så mycket som möjligt skulle få deltaga i oskyldiga nöjen, emedan sådant stärker hågen och renar sinnet.

Ragnar hade genom gumman fått reda på när Paula skulle besöka Oskars. Han passade tillfället och skref af någon sökt anledning till Gunni ett bref, hvare han helt à propos häntydde på sitt obegripliga intresse för Paula, i den förhoppning att det skulle läsas af den sistnämnda. Svaret var öfver förväntan uppmuntrande: Paula hade fått ett anonymt bref, som satt henne myror i hufvudet, hon hade stundom öfverraskats med att titta i albumet, på hans porträtt, de hade knappast talat om någonting annat än honom, hon var nyfiken efter att göra hans bekantskap o. s. v. Till slut fick han veta när hon skulle komma till Stockholm och hvar hon skulle bo där.

Sålunda förberedd, beslöt Ragnar att smida medan järnet var varmt. En vacker dag gick han upp till Paula, som han träffade ensam. Besöket varade föga mer än tio minuter — men när han aflägsnade sig, hade han ej allenast fått låf att skriva, utan äfven erhållit löfte att få sina bref besvarade. Hur det gick till kunde han ej erinra sig. Aldrig förut hade han varit så förlägen och tafatt som den korta stunden, och likväl hade han förnimmelsen af att Paula hela tiden varit under hans magnetiska inflytande. När han såg henne först, var det som när solen går upp — man ser ett strålande ljus, hvaraf allt annat blir varmt och skönt och leende ljus! Först hade han endast denna underbara förnimmelse af någonting älskeligt ljus — men redan

i nästa ögonblick genombäfvades han af en ny, säll förnimmelse: den flicka, som han hade framför sig, var just det kvinnoideal, hvarom han drömt i sin ungdom — en äkta nordisk typ, med högväxt figur, rak näsa, bländande vacker hy och blondt hår, i nacken upplagdt i en fläta. Hennes stämman öfverraskade honom, utan att han gjorde sig det klart förrän efteråt. Den var mild som en västanfläkt och mjuk som tonen på en fiolin! Hemkommen, påminte han sig hvad Gunni skrivit om hennes obegripliga lugn, att det aldrig öfvergaf henne. Och likväl hade den mäst älskvärda förvirring strålat öfver hennes uppsyn, när hon bad honom sitta ner och när hon själf satte sig nästan med ryggen emot honom! Och detta skulle vara den flicka, som bara med sin blick höll alla herrar på distans! Hon hade ju knappt vågat se på honom, när han sade hvarför han kommit dit, nämligen därför att han ämnade vinna hennes kärlek! Hon hade stammat och rodnat och stammat och rodnat, tills hon äntligen hviskade fram det lilla ja, som hänryckte honom!

I ett långt bref, hvars nedskrifvande upptog hela natten, skildrade Ragnar i korta drag sin lefnad. Han berättade om författardriften, som ej lämnat honom ro, om sina förhoppningar, som alltjämt blifvit gäckade, och slutligen om de märkliga omständigheter, hvilka ingifvit honom den öfvertygelsen att Paula vore den kvinna, som skulle ge hans ande vingar. Han sade rent ut att han ännu ej älskade henne med hela den

kärlek, hvaraf han var mäktig, men att han redan kände vingslagen af denna kärlek inom sig — och att han skulle vara stark nog att vinna hennes genkärlek, om hon lärde känna honom riktigt.

Hännes svar blef en liten missräkning för honom. Han fann icke däri någonting, som røjde hög intelligens eller mindre vanlig karaktär. Brevet, ehuru ganska långt, inskränkte sig till hvardagliga fraser om att hon var honom alltför underlägsen och aldrig kunde bli en sådan hustru, som han önskade. Det gjorde intrycket af att vara skrivet af en snäll, väluppfostrad flicka, icke mer. Men han tröstade sig därmed att hon varit för blyg att ge något af sitt bästa jag första gången — när han bara lyckats vinna hennes förtroende, skulle hon nog visa honom de rika skatter, som hon utan tvifvel gömde inom sig!

Korrespondensen fortsattes — med stegrad enträgenhet å hans sida, stegrad ängslan å hennes. Hon påstod att hon aldrig låfvat besvara mer än det första brevet och bad honom upphöra med skrifningen, därför att det kunde väcka förunderliga tankar hos hennes omgifning. Men hon fortfor alltjämt att besvara breven, och dröjde hon ett par dagar, bad hon om ursäkt för dröjsmålet. Af åtskilligt i hennes yttranden slöt han att han gjort ett djupt intryck på henne, och det kunde därför så mycket mindre falla honom in att släppa taget.

Ragnar visste att Paula vid jultiden skulle resa till Italien, och särskildt för den skull var han angelägen att vinna hennes ja med snaraste — han tänkte förmodligen innerst i sitt hjärta att någonting på resan kunde inträffa, som bragte henne bort ifrån honom: en förälskelse å hennes sida, möjligen hennes död eller något annat, oförutsedt. När korrespondensen fortgått en månads tid, allt pinsammare, skref Paula att resplanen i hast blifvit ändrad, så att hon redan om en vecka skulle lämna Stockholm. Då uppbjöd Ragnar hela sin öfvertalningsförmåga, för att åtminstone få ett bestämdt löfte om korrespondensens fortsättande. Han skref förtvifladt. Det var, skref han, möjligen endast en fix idé hos honom, den öfvertygelsen att hon skulle bli hans hustru, men om hon reste bort utan att ge honom ett bestämdt hopp, skulle han kanske bli vansinnig. Han tillät sig äfven att häntyda på ett och annat, hvarmed hon medvetet eller omedvetet uppmuntrat honom och hvarmed hon alltså emot honom iklädt sig förbindelser. Han slutade med den försäkran att han skulle betrakta allt som slut emellan dem, om hon ej gåfve honom det löfte han begärde.

Svaret dröjde längre än vanligt. Det började med en ursäkt för dröjsmålet. Hon hade legat i feber ett par dagar efter ankomsten af hans bref och genomkämpat »en så svår själsstrid, att han ej kunde föreställa sig det». Nå, det var då äntligen väl, tänkte Ragnar och njöt en kort

sekund, i känslan af hvad han vidare skulle få läsa. Men det var endast en sekund. Resultatet af hennes själskamp hade varit, att hon bestämdt måste be honom slå bort giftermåls-tankarna. Hon kunde aldrig bli hans hustru. Det hade varit orätt att inlåta sig i korrespondens med honom, och hon kunde på inga vilkor fortsätta brevväxlingen med en person, som hon knappast sett. Det löfte, som han önskade, kunde hon icke ge honom, och därför måste det med ens vara slut, såsom han själf sagt.

Ragnar kramade brevet i sin hand, medan känslorna blefvo honom så öfvermäktiga, att han kände sig varm ända ut i fingerspetsarna och het ända upp i hårfästet, och det ryckte till i hans armar och ben, och läpparna darrade. Det grep honom att hon trotsade honom, att han eftersträfvat en kvinna, som tillbakavisade honom. Men redan i nästa ögonblick var det smärtan vid tanken på framtidens hotande bekymmer, som fick makten öfver känslan af förödmjukelse. Och sist kom, i nästa ögonblick, som ett förkråssande slag, fruktan för att han gått och behärskats af en fix idé! Var han kanske på väg att bli vansinnig! Han, som förut med stolthet kunnat påstå, att hans lifsåskådning var af det slaget, att ingenting i världen skulle bringa honom att förlora förståndet! Paulas bestämda vägran att fortsätta korrespondensen var nu ett faktum. Var det kanske ödets mening att han visserligen ej skulle få henne till hustru, men i

stället bli olyckligt kär i henne? Han tyckte plötsligt att han älskade henne redan, att han älskat henne sedan deras första sammanträffande. Hänses gula hårfläta, hänses nobla profil, hänses fina hy — ja, han älskade henne värkligen, det ryste till i honom, när han tänkte sig att hon skulle bli en annans. Hvarför hade han förut, med sin öfverdrifna samvetsgränhet, bara talat om sin fixa idé, men ej om sin kärlek! Hon trodde naturligtvis att han ej älskade henne, och det var naturligtvis därför, som hon bröt! Hade han ej för tillfället måst hålla sig inne, för hudinflammationens skull, som åter angripit honom, skulle han tvingat sig till ett möte med henne — men nu! Hon skulle resa, utan att han finge se henne, hon skulle glömma honom, gjorde kanske narr åt honom för hans inbilskhet, skulle kanske tala om för Gunni hela historien, göra honom till ett spektakel för alla mänskor!

Äntligen vecklade han åter upp brevet, för att läsa de sista raderna. Han läste dem om igen ett par tre gånger, oviss om han skulle tro sina ögon. Där stod:

»Annars hade jag tänkt att vi kunde råkas hos Gunni till sommaren, när jag kommer tillbaka från Italien. Men då ni vill att det skall vara slut, så . . .»

Han begrep ej till en början att dessa ord kunde förlikas med brevet i öfrigt. Han tyckte att de stodo i den uppenbaraste motsägelse därmed. Men när han så genomläste hela brevet

om igen, förstod han allt. Det var konvensansen, som förbjöd henne att skriva, så länge deras bekantskap var så yttlig! Men hon önskade att själfva bekantskapen skulle fortsättas! Lika förtviflad som han varit nyss förut, lika förtröstansfull blef han nu. Hon hade låfvat träffa honom till sommaren! Hos Gunni! På landet! Så godt som ensam med henne på landet! Kunde han begära bättre!

Nu var han säker! Hon hade gifvit honom ett bestämdt hopp! Det var alltså icke någon fix idé! Han skulle vinna henne, om det också dröjde. Till sommaren!

3.

Fmellertid hade småningom, efter utgifningen af Strindbergs »Röda rummet», en ny literär skola framträdt i Sverige, påvärdad af de literära strömningarna utifrån. Till stor förtjusning för somliga, till lika stor förargelse för andra, hade denna skolas unge förkämpar brutit med traditionerna på diktens område, företagit sig att skildra verkligheten mer eller mindre troget efter

naturen samt därvid hänsynslöst angripit den gällande samhällsmoralen. Ragnar såg med spändt intresse hur denna skola mer och mer åstadkom en förändring i allmänhetens smak och tänkesätt. Han fröjdade sig öfver de förtjenster, som han trodde sig upptäcka hos hvarje ny författare, hos den ene frisk omedelbarhet i uppfattningen, hos den andre fint sinne för språkets alla skiftningar, hos den tredje skärpa i psykologisk analys, hos den fjärde rik begåfning för dramatisk komposition. Ju mer den konservativa kritiken, med Virsén i spetsen, högg ner på dessa unge författare, utan blick för något af det myckna goda hos dem, ömkligt och förnämt koketterande med tron på sin egen ofelbarhet, — dess mer egnade Ragnar sina bästa välönskingar åt det yngre författarslägtet, hvars seger för honom dessutom endast var en tidsfråga. Men under allt detta var han ej blind för den nya skolans fel och brister. Särskildt hos Strindberg, i dennes senare skrifter, stötte han sig på hållningslösheten och vissa materialistiska tendenser, hvilka i hans tanke stodo i rak strid mot den nya skolans uppgift.

Just under den kamp, som Ragnar skriftligen utkämpade med Paula, var det som åklagar-makten inledde Strindberg i den märkliga tryckfrihetsprocess, som plötsligt delade svenska folket i tvänne skarpt skilda partier och med ens gaf det så kallade unga Sverige en förut oanad ryktbarhet. Ragnar, i likhet med de mera fram-

stående yngre författarna, gillade visserligen ej tendensen i den snillrikt skrifna bok, som åtalet gällde, men som bekant åtalades boken ej för någon osedlig tendens, utan endast för ett par mindre hänsynsfulla uttryck om en religiös ceremoni, som längesedan i den upplysta meningen förlorat sin betydelse af gudomligt sakrament. Åtalet väckte på många håll så mycket större harm, som det påstods härleda sig från ett mera personligt hat till den inflytelserike författaren.

Ragnar skref anonymt ett par tidningsartiklar till den anklagades förmån. Han skref entusiastiskt, i den öfvertygelsen att rättegångens resultat skulle bli ett dödshugg åt den reaktionära strömning, som här och där börjat sticka upp hufvudet, i sällskap med det norskhat, som följde på det norska vänsterpartiets seger samma år, och med den protektionistiska rörelsen, hvilken alltmer spred sig, närd af bekymren öfver felslagna skördar och dåliga konjunkturer. Men så kom efterspelet. Strindberg, som redan före sitt frikännande visat sig i saknad af de moraliska egenskaper, som skulle gjort honom till härre öfver situationen, sjönk efteråt, genom sina vanvettiga skildringar om »Kvarstadsresan» och annat, så djupt ner i den allmänna opinionen, att de fläste misströstadade om honom både som mänska och författare. De, som tagit hans parti under processen, utan att dela hans åsigtter, vände honom ryggen, och hans anhängare skakade på hufvudet. Värst var att allmänhetens ovilja vände

sig äfven mot alla de öfrige realistiske författarna, som i klump, under benämningen »det unga Sverige», fingo gå och gälla för ett strindbergianskt parti, ehuru de bäste bland dem allt annat än gillade vare sig åsigterna eller uppträdandet hos den person, som man envisades med att kalla deras chef. Ragnar vädrade hvad följden skulle bli af denna olycksaliga förblanning och kämpade med lust och lif för åstadkommandet af en opinionsyttring, som med ens skulle klargöra förhållandet.

Han talade för döfva öron. Ingen af de yngre författarne var hågad för en sammanslutning under gemensamt banér. De ville gå sin egen väg, hvar och en för sig. Deras största förtjenst vore kantänka just att de hvar för sig utgjorde fullt själfständiga författar-individualiteter, som ej kunde föras tillsammans liksom en vanlig fårskock. De finge skaffa sig gehör så godt de kunde hvar för sig.

Men när äntligen — sedan reaktionen blifvit en makt, och man redan satt i gång den s. k. osedlighetspetitionen, och bokförläggarna gripits af en panisk förskräckelse för den nymodiga literaturen — när då äntligen det unga Sverige beslöt sig för att gemensamt uppträda med en årsskrift, för att visa prof på de olikartade krafter och olika riktningar, som »partiet» räknade inom sig, och därigenom undandraga sig beskyllningen för solidaritet med upphovfet till den allmänna motviljan; då var det Ragnar

Möller, som fick uppdrag att skriva ett slags inledningsuppsats om ställningen för dagen. Uppdraget kom olägligt för honom. Återigen af sjukdom, nödgad till ett innesittande lif, strängt upptagen med tryckning af den ännu ej avslutade ordboken, plågades han så mycket mer af oro för framtiden, som hans förläggare, på grund af de dåliga tiderna, måste tills vidare inställa utgifningen af »biblioteket», så snart ordboken blifvit färdig. Ragnar mottog likväl med förtjusning anbudet att få säga ut sin hjärtans mening. Han ville nu framlägga ett program, hvarom det unga Sverges flästa krafter skulle kunna förena sig och hvarpå allmänheten skulle kunna skilja dem från strindbergianerna, med dessas kulturfientliga system. Sangvinisk ännu, trots bittra erfarenheter, började han ånyo drömma om ett energiskt uppträdande mot den gemensamme fienden, reaktionen. Han skref i en handvänning den lilla uppsatsen, skref som man skrifer ett förtroligt bref, utan att väga uttrycken, utan att tänka på misstydingar, skref i den förhoppning att han gäfvade signalen till en literär polemik, hvarunder han skulle få tillfälle att försvara sig och närmare utveckla sina åsikter. Det blef ett sammanträngdt uttryck för hela den radikala lifsåskådning, som han tillkämpat sig under svåra strider — ett genljud af den harm och de förhoppningar, med hvilka han följt den närmast förflutna tidens politiska tilldragelser både när och fjärran.

Uppsatsen väckte ett ganska ovanligt uppseende. I den konservativa prässen gisslades och hånades författaren i spaltlånga kritiker. Men äfven de liberala tidningarna visade honom kyla, för hans antydan om socialismens berättigande. Programmet i sin helhet gillades af ingen. Det var därför icke lönt för Ragnar att inlåta sig på någon polemik. Allt hvad han vann, i stället för den sammanslutning, som han åsyftat, var att han offentligen fick betyg på att vara »en ädel, frihetsälskande, sanningstörstande ände», men — tillika en opraktisk entusiast, en fantast.

En dag fick han besök af Hollander, som fått sig uppsatsen tillskickad och kom att tacka för presenten. Hollander var alltjämt hans bästa vän, ehuru deras ståndpunkt i åtskilliga praktiska frågor mer och mer skilde dem ifrån hvarandra, då nämligen Hollander var protektionist och kände sig föga tilltalad af den nyaste literaturen.

»Ja, tack skall du ha!» sade vännen. »Det var ju rätt bra skrifvet, men ...»

Ragnar tog fram punsch och cigarrer. Det var alltid ett nöje för honom att se Hollander sitta och smutta på punschen och bolma på cigarren, under det han själf pratande gick fram och tillbaka och rökte sitt »geffe vaper».

»Men du skadar dig med sådant författarskap», fortfor Hollander, med ett särskildt allvar i tonen.

Ragnar smålog tvunget, öfvertygad om att det skulle tjena till ingenting att vidare tala om den saken.

»Om du åtminstone», fortsatte vännen, »inte hade kommit fram med dina socialistiska sympatier! Du säger ju nästan rent ut att du är socialist?»

»Nåja, än se'n? Skulle det vara något ondt i det?»

»Ragnar, säg mig en sak: vet du hvad socialism är? Ja, förlåt mig frågan! Men om du vet att socialismen predikar statens förmynderskap öfver individen, kan jag inte förstå att du, med din konsekvens, kan vara socialist och på samma gång förfäkta individens fullständiga frihet?»

»Statens förmynderskap?» invände Ragnar. »Nåja, det är en sida af socialismen, hvarom det kan tvistas, det medger jag. Något statens förmynderskap vill jag visst inte gå in på, så vida det inte låter förena sig med individens frihet. Det där om statens förmynderskap var något som jag minst tänkte på i min uppsats. Det är för öfrigt en rent nationalekonomisk fråga, som inte står i nödvändigt sammanhang med socialismens grundprinciper.»

»Det var då märkvärdigt! Det är just där-om tvisten rör sig.»

»Visst inte», förklarade Ragnar, som enligt sin vana marscherade fram och tillbaka, med pipan i mun. »Socialismen är för mig en religion, inte nationalekonomi. Jag vill ha socialism in i vår lifsåskådning, socialism in i vår uppfattning af de moraliska pligterna. Det där är något, som jag länge har velat och som jag närmast tänkte på. Sedan jag läst Georges arbeten, är jag socialist också i den meningen, att jag anser jorden vara medborgarnas gemensamma egendom.»

»Fantasier! Fantasier!» ob lifv ralk.
»Inte värre fantasier än hvad som predikats af vår egen statsreligion i snart tvåtusen år. Kristen- domen är i grund och botten en socialistisk religion, om man ränsar bort de mytologiska tillsatserna. Det är inte socialismens *lära*, som skrämmer folk, utan det är själfva namnet, som fått en dålig klang. I själ och hjärta är mången socialist, som nu ryser för att höra det namnet uttalas. Eller rättare borde jag kanske säga raka motsatsen: bland alla dem, som bekänna sig till kristen religion, fins inte mången, som är kristen i själ och hjärta. En präst t. ex. står och predikar om de fattiges upphöjande på de rikes bekostnad, om alla mänskors broder- skap, om att man inte kommer i himmelen utan att lämna sina pengar åt de fattige och mera sådant där — han står och predikar om sådana saker, utan att ifrågasätta någon tillämpning däraf i det verkliga lifvet, ja utan att ens reflektera öfver hvad saken innebär. Och kommer så någon och vill tillämpa den lära han själf förkunnar, då bäfvar han tillbaka för honom som för en samhällets och religionens fiende. Socialismen vill endast tillämpa hvad kristendomen lär.»

»Men», invände Hollander öfverlägset, »de af dig citerade bibelställena skola naturligtvis fattas symboliskt.»

»En bekväm uppfattning! När ordalydelsen passar till ens syften, då skall bibeln tagas efter orden, och när ordalydelsen inte passar, då skall meningen fattas symboliskt!»

»Men vill du verkligen att man tillämpar de där socialistiska teorierna?»

»Ja, visst tusan vill jag det. Småningom, förstås. Till en början får man vara nöjd med att få själfva principerna erkända som rättesnören för vårt handlings sätt i detta lifvet.»

»Hör, Ragnar, du är allt en idealist af äkta skrot och korn.»

»Ja, visst tusan är jag det», sade Ragnar och stannade, med en halft förvånad och halft triumferande min betraktande sin vän.

»Och likväl är det mot idealisterna, som du vänder dig i din uppsats?»

»Mot den falska idealismen, ja.»

»Hvad menar du egentligen med idealist?»

»Med idealist i tarflig hvardagsmening förstår jag den, som tror på lifvets ideala makter», förklarade Ragnar. »Det är inte lätt att så här i hastigheten finna en fullt nöjaktig definition», tillade han och fortsatte sin marsch.

»Nå, men hvad är då skilnaden mellan sann och falsk idealist?» frågade hans vän.

»En falsk idealist är naturligtvis den, som påstår sig tro, men i allt visar att han inte tror. Eller en sådan, som inbillar sig tro på idealets makt, men i själfva verket tror på raka motsatsen. De t. ex., som tro att världen blir sämre för hvar dag som går, inte kunna de sägas tro på lifvets ideala makter — på deras tillvaro, förstås, men inte på deras seger! — och tänk dig om, så skall du finna att det just är

de s. k. idealisterna, d. v. s. de falske idealisterna, som alltjämt idisla pratet om vår tids uselhet och den gamla goda tidens förträfflighet. Det visar . . .»

»Stopp! Nu glömmet du att det just är den nyaste literaturen, som dragit fram livvets uselheter och fråssar i att skildra dem.»

»Jag glömmet ingenting», svarade Ragnar lugn. »Jag bara uttryckte mig kanske inte fullt korrekt. Ja, den ena gruppen, Strindberg och hans eftersägare, drar fram uselheten, därför att den tror att kulturen är skulden till alla olyckorna, och vill ha en återgång just till den allra älsta goda tiden, då intet samhälle fans ännu. De skilja sig från de falske idealisterna genom sin radikalism och ärlighet. Men den andra gruppen skildrar uselheten i den öfvertygelsen att en förbättring kan åstadkommas. Den allt annat än fråssar i sådana skildringar, ty det är harmen, som dikterar dem. Det måste man erkänna, om man är rättvis. Den gruppen har en högre sedlig måttstock än den nu gällande, ett högre ideal. Den falska idealismen däremot sätter vår tids uselhet i motsats till den gamla goda tidens förträfflighet, den vill en återgång till det gamla, den förlägger sitt ideal till det förflutna, hvarför deras ideal inte är värdt två styfver, och . . .»

»Men du vill väl inte på allvar förneka att sedligheten stod högre i våra fäders tid?»

»Jo, det vill jag visst. Pratet om den gamla tidens dygd är produkten af en förskönande

fantasi. Historien visar oss att mänskligheten är stadd i en alltjämt fortskridande utveckling till någonting högre, på alla områden, äfven det rent sedliga. Mycket, som vi lärt oss värda som någonting oupphinneligt vackert och stort, förminskas till ganska små proportioner, om man ser det i den historiska sanningens klara ljus. Jag vet att vi stå högre än våra fäder, och jag vet att våra efterkommande skola höja sig till en vida högre ståndpunkt än vår, äfven i sedligt hänseende. Jag tror att de sedliga begreppen skola förändras, men inte försämrans. Jag förlägger mitt ideal till framtiden. Vår pessimism, som man alltjämt sticker oss i näsan med, har ingenting alls att göra med vår lifsåskådning i det hela — den är, om jag så får säga, endast en temperamentssak, en tillfällig förstämning, framkallad af medvetenheten om det stora afståndet mellan lifvet sådant det är och sådant som det kunde vara och som vi tro att det skall bli. I grund och botten äro vi optimister och hylla lifsglädjen — inte de förslappande, berusande nöjena, men den rena lifsglädjen.»

»Och du vill påstå att den äldre generationen är pessimistisk i sin lifsåskådning?»

»Ja, mer än vi. Tänk efter bara! Mänskligheten ett fallet slägte, jorden en jämmerdal, kulturen en förbannelse!»

»Ja, ja, — det där bryr jag mig inte om att reflektera öfver. Nå, du tycks inte fälla modet efter de skarpa kritiker du fått?»

»Sådant bara stärker. Och för öfrigt...»
Ragnar tänkte på ett anbud, som han erhölet dagen efter uppsatsens offentliggörande. Kanslirådet Grönberg, som föregående höst grundat den liberala tidningen Dagstelegrafan, hade nämligen erbjudit honom att inträda i Dagstelegrafens redaktion, för att i chefens frånvaro mottaga besökande, skriva ledande artiklar m. m. — platsen skulle tillträdas först med augusti månads början, och villkoren skulle närmare bestämmas fram på sommaren. Hollander fick nu veta denna nyhet, »som ett bevis på att det finnes personer, som värderade en modig och själfständig hållning».

»Har Grönberg värligen...?» utbrast vännen, förvånad. »Efter den uppsatsen?»

»Ja.»

»Det var oväntadt. Jag har aldrig trott riktigt på den karlens radikalism.»

»Men nu ser du.»

»Ja, skål, hedersvän! Jag önskar dig allt godt.»

»Tack! Snart kanske du får höra en annan nyhet», sade Ragnar, med tanke på sin blifvande förlåfning med Paula.

»Hvilken då?»

»Det är tills vidare en hemlighet.»

När Hollander aflägsnat sig, kände Ragnar sig ovanligt stärkt. Han bara sörjde öfver att inte Paula kunnat åhöra samtalet med Hollander. Men snart började han plågas af en oro, som

han ofta på sista tiden erfarit, öfver Paulas långa tystnad; ända sedan hon reste till Italien, hade hon ej besvarat hans bref. Under vintern hade denna tystnad ofta gjort honom förtviflad, isynnerhet när förläggaren låtit honom veta att »biblioteket» ej kunde fortsättas. Han pinade sig med den föreställningen att den älskade flickan ej afgifvit ett bestämdt *löfte* att träffa honom till sommaren, endast sagt: »annars hade jag tänkt föreslå o. s. v.» När sedan Oskar i april öfvertog Anneholm på arrende, blef Ragnar alltmer tvifvelsam. Paula, som föreslagit att de skulle träffas i Oskars förra hem, kunde ju möjligen nu få en förevänning att taga sitt löfte tillbaka. Hoppet infann sig ånyo, då han i ett bref från Gunni erhöll den underrättelsen att Paula äntligen skrifvit till henne åtta hela sidor, men till allmän förundran ej nämt ett ord om sammanträffandet med honom i Stockholm. Det att hon teg, tyckte Ragnar, bevisade att hon betraktade sitt förhållande till honom som en hemlighet, ja kanske rent af älskade honom! Men nu var det redan i slutet af maj, och hon lät ej höra af sig ändå.

Äntligen, i början af juni, fick Ragnar det efterlängtrade brefvet. Paula bad visserligen däri att befrias från löftet (hon betraktade således sitt förslag som ett löfte!), men Ragnar var enträgen, och det bestämdes att han skulle komma till Anneholm vid midsommartiden, samtidigt med Paula, hvilken då skulle stå fadder åt Gunnis sistfödde.

Nu var Ragnar i sjunde himmelen. Till Fausta, som han redan på våren följt ner till de gamle, skref han genast följande lilla bref, hvari han på sitt originella sätt gaf luft åt sin förtjusning:

Du lilla kära höna, dotter min! Den här gången får du bara tusan korta rader från din lille vän. Hans lille dotter skall nu rusta sig och göra sig riktigt i ordning, ty hon skall för första gången ut på jagt med sin lille hjärtevän Ranne. Bägge få rusta sig tusan mycke, ty de ska ut och fånga en mamma till det lilla minsta djuret, och den mamman är en tusan vacker flicka, som kallas för det lilla nya djuret. Ranne anser det bäst att han först skickar ut sin lille dotter emot henne, och när så dottern smekt det lilla nya djuret och pussat henne på klänningen, då skall Ranne stiga fram och skjuta af en riktig hjärte-puss på det lilla nya djuret. Och sedan ska dottern pussa henne på ögonen och på öronen och på pannan, och om det lilla nya djuret ändå inte vill komma hem till vännen, då ska Ranne famna henne tusan hårdt och öppna hennes hjärta och visa henne att Ranne redan har gått in i hennes hjärta. Farväl, du lilla hjärtesnopp! Hälsa farfar och sammi och Signe och Oskar och Gunni och alla människor från din lille hjärtevän

Ranne.

Ragnar kom en dag före Paula. Han hade knappt hunnit omfamna sin lilla dotter och hälsa på gubben, förrän gumman, Gunni och Signe togo honom afsides och bestormade honom med nyfikna frågor. Hvarför skulle han neka? menade gumman, som dessutom rent ut erkände sig en smula sårad af att ej på förhand ha fått reda på hvad som naturligtvis redan länge varit afgjordt mellan honom och Paula! Gunni ämnade ge Paula en riktig uppsträckning för att saken hemlighållits för henne, som ju i alla fall hade största förtjensten af att partiet komme till stånd! Oskar, som under tiden kom till, småskrattade på sitt hjärtliga, fnissande sätt och instämde med fruntimren.

»Se så, Ragnar», inföll Signe muntert, »inte tjenar det längre att spela hemlighetsfull. Bekänn du kort, så godt som först som sist!»

»Jag försäkrar på min heder . . .», förklarade Ragnar.

»Ja, du försäkrar! Tror du inte vi allesamman ha läst ditt sista bref till Fausta?»

Det uppstod ett skallande skratt, och Ragnar blef förlägen, isynnerhet när systemen ur minnet uppläste hvad han skrivit till sitt barn.

»Jag ber er», sade han allvarligt, »för fröken Franks skull . . . Jag försäkrar . . . Det kan hända . . .»

»Åh», inföll Signe, »man skrifver minsann inte på det viset, om inte där vore ett förhållande.»

Ragnar sade sig själf att han varit alltför oförsigtig. Den glada stämning, hvori han varit vid sin ankomst, började grumlas betydligt. Därtill kom den iakttagelsen att Oskar och hans familj ej stodo på god fot med gubben, som var missbelåten med åtskilligt af Oskars anordningar på gården, men som vanligt ej sade rent ut hvad han hade att anmärka. Ragnar, som i väsentlig mån bidragit därtill att Oskar fått öfvertaga arrendet, oroade sig för att i bästa mening kanske ha begått en oklok handling. Detta nerstämdede honom mycket.

»Ragnar», sade gumman, just när man skulle gå ner till järnvägsstationen och möta Paula, »du får nödvändigt säga hur det är stäldt mellan dig och fröken Frank. Pappa frågar om han skall ta emot henne som svärdotter eller som ett vanligt främmande.»

»Så länge hon inte presenterats som hans svärdotter, skall han naturligtvis inte håller ta emot henne som sådan», svarade Ragnar buttert. Men han ängslade sig mer och mer för de obehag, som hans obetänksamma bref till Fausta möjligen kunde föranleda.

I sällskap med Oskar och Gunni gick han därefter till järnvägsstationen. Paula viftade på långt håll med sin näsduk, och det var med en strålände glädje, tyckte Ragnar, som hon hoppade ned på perrongen. Hon omfamnade och kysste Gunni med en ömhet, som kom hans hjärta att klappa häftigt, och så tog hon Oskar i hand så förtroligt och varmt, tyckte han, att det inte längre kunde vara något tvifvel om . . . Men när hon så skulle hälsa på honom själf, vände hon sitt ansigte bort och såg förlägen ut, tyckte han. Detta, hur mycket han än sökte tyda det till sin förmån, stämde ner honom ytterligare. Så kände han plötsligt att hufvudet började värka, och detta gjorde honom dyster och trumpen. Han ville vara glad och angenäm, men det lyckades ej. Han försökte lägga band på sig och skämta, men skämtet blef bittert och sårande, mot hans vilja.

Paula var glad. »Jag har aldrig sett henne så uppsluppen», yttrade Gunni förstulet till Ragnar. »Ja, I ären några besynnerliga varelser, bägge två», tillade hon, »men jag skall nog plocka allt ut ur henne.» Själfva denna uppsluppenhet, som innerst gladde Ragnar mycket, värkade nertryckande på hans sätt. Han tänkte på hur dum och tråkig Paula måtte finna honom, och han undrade hvilken ofördelaktig föreställning hon måtte få om hans personlighet — det var ju så godt som första gången de voro tillsammans. Efter att till sin egen förtrytelse ha

kastat fram ytterligare några sarkasmer, tog han slutligen godnatt, med den förklaringen att han var illamående.

Gunni kom springande efter honom.

»Paula», berättade hon, »har med sig fru Langlets bok om Husmodren, Ragnar. Hon, som aldrig förut haft sinne för hushållet! Kanske du vill neka ännu?»

Ragnar förargades öfver sig själf, öfver att han ej kunnat lägga band på sin förstämning, så mycket mer som han i själfva verket hade den största orsak till glädje. Han beslöt att betvinga sig nästa dag, äfven om hufvudvärken skulle bli aldrig så olidlig. Han skulle komma ner till de andre med ett leende på läpparna, skämta och prata om ditt och datt, göra sig så intressant som han visste att han ibland kunde vara och så slutligen få Paula i enrum och tacka henne för att hon infunnit sig! Men knappt hade han kommit ner i salen och sagt sitt 'god morgon' och sett hur de alla sutto uppsmetade mot väggarna, liksom i hvardagslag, tysta och stela som vanligt — ja, det tycktes nästan som om Paulas närvaro ökat den välkända tryckta stämningen — då var det med ens slut med hans själfbehärskning, och han böjde sig oemotståndligt in under samma tryck, utan att kunna frigöra sig därifrån. Så förflöt äfven den dagen. Han varseblef hur alla förundrade sig öfver hans beteende, han lade märke till hur de gamle be-

mötte Paula med en kall och nästan fränstötande artighet, han kände med sig att Paula led under allt detta. Men för honom själf var det omöjligt att visa sig annorlunda.

Följande morgon väcktes han af sin mor. Det gamla skrået gick och stökade inne i hans rum, tydligen i afsigt att få honom vaken. Han upptäckte genast att det var något i vägen med den gamla. Hon hade ej den glädtiga, tack samma, nyfikna minen, som hon merendels brukade ha, när hon kom in till honom under hans kortvariga besök i hemmet. Hon såg tvärtom både misslynt och sorgsen ut. Han längtade att få veta hvad allt detta skulle betyda.

»God morgon, ditt gamla skrå! Hur mår du?» sade han med den halft beskyddande ton, som var honom egen, när han talade med sin mor.

»God morgon!» svarade hon. »Åhjo! Nå, är du frisk i dag?»

»Ja, i dag känner jag mig rätt kry.»

Den gamla gick och muttrade för sig själf borta vid motsatta väggen, medan hon samlade hop en del linne, som tillhörde Fausta. Plötsligt vände hon sig om emot Ragnar.

»Ja, inte hade jag väntat mig», yttrade hon sträft, »att hon skulle komma hit och uppföra sig på det viset.»

»Hvem? Paula?»

»Ja, det är ju ett riktigt spektakel.»

»Hvad menar du med det?» frågade Ragnar strängt och reste sig i sängen.

Gumman såg honom fast i ansigtet.

»Du borde sannerligen hålla dig för god», sade hon, »att gå och vara narr för henne, tycker jag. I går så gick hon och skrattade med Gunni hela dagen, fastän hon såg hur du gick och hängde som ett spektakel för alla människor. Tycker hon om dig eller inte? Man blir ju inte klok hvarken på dig eller på henne.»

»Jaså, inte värre», sade Ragnar och lade sig till rätta igen. »Då kan du lugna dig, ditt gamla kära skrå. Låt nu bara mig och Paula sköta oss själva! Och så visa dig vänlig emot henne! Det gjorde du inte i går. Jag såg nog hur försmädligt du bjöd henne karotten vid kvällsbordet...»

»Nej, vet du, Ragnar, jag var så artig som man nånsin kunde begära», förklarade gumman något stött.

»Ja, artig var du nog. Men det var en artighet, som sårade. Kom i håg att hon är gäst här i huset! Och för din egen skull måste du behandla henne med all möjlig aktning, om inte mer.»

Gumman smålog på ett egendomligt fult sätt, främmande för hennes annars så goda och milda uppsyn.

»Har du tvingat henne att komma hit?» frågade hon plötsligt och fäste sin blick på sonen.

»Tvingat?»

»Ja, Gunni har haft ett fasligt bråk med henne där nere på morgonen. Hon påstår att du tvingat henne komma hit.»

»Berätta! Hvad har hon sagt?» frågade Ragnar ifrigt och reste sig på armbågen.

»Åh, ingenting annat. Hon vill ju inte säga någonting. Hon bara gråter och säger att hon aldrig skulle kommit hit, om inte du tvingat henne att ge ett löfte.»

»Har hon sagt så?»

»Ja, Gunni har själf talat om det för mig.»

»Men inte mer?»

»Nej. Men det här går alldeles öfver mitt förstånd. Inte har du kunnat tvinga flickan att resa hit? Det är ju rent af vanvettigt. Ni har ju knappt träffats. Och hon måtte väl ha sin fria vilja.»

Ragnar kände att något brast inom honom. Efter allt hvad han sett och efter allt hvad man sagt honom, hade han ej kunnat föreställa sig att denna stolta, lugna, slutna och ädla flicka ett enda ögonblick skulle känt sig frestad att yppa hvad som föregått emellan dem under vintern. Och nu hade hon icke dess mindre förrådt allt! Nej, det var just det största felet: inte allt. Hon hade sagt endast så mycket, att hon bragt honom i en högst obehaglig belägenhet. Och det utan att förbereda honom därpå! Hvar hade hennes ädelhet tagit vägen? Och hennes mycket omtalade slutenhet! Hon, som ensam brukade bära sina hemligheter, utan att anförtro

sig åt någon! Hon, som var så lugn i alla situationer och som intet kunde bringa ur fattningen! Det kom öfver honom liksom en känsla af att hon inte var det ideal han sökt. Men å andra sidan! Hon *måste* vara bestämd att bli hans! Han kunde omöjligt ha gått ett helt år och lefvat på en fix idé!

Så snart hans mor gått, steg han upp och klädde sig. När han kom ner i matsalen, fans inget där. Gubben hade redan gått ut i marken, gummans röst hördes från köket, Signe var sysselsatt inne i kabinettet, och Gunni höll på med att ställa i ordning de nyreparerade rummen i nedre våningen, där »det unga härskapet» nyss inflyttat. Fönster och dörrar stodo öppna öfverallt i huset. Från trappan och svalen kommo varma luftströmmar in emot Ragnar, där han ensam drack det redan kallnade kaffet, och från fönstren, som vätte utåt trädgården, blandade sig med de friska fläktarna en stark doft af grönt och syren.

När han druckit sitt kaffe, gick han bort till ett af de öppna fönstren. Han såg öfver de höga syrenbuskarna och de smakfulla blomsterbatterna bort till gullrånshäcken i fonden, med de ljusa granarna och de höga tallarna där bakom. Han såg hur accacian höjde sig stolt öfver gräsmattan, skön och praktfull med sina hvita blomsterklasar. Han såg ekarna och björkarna till höger, hur de lutade sig öfver taket till den lilla hvita orangeribyggnaden. Så lät

han blicken glida utesfter denna landtliga tafla bort till vänster, där blommande fruktträd skuggade gångarna mellan smultronlanden och bärbuskarna. Längst bort såg han den klippta jasminhäcken, som dåldde vägen förbi smedjan, utmed den lilla bäcken, och så den svala parken med de mörka gångarna . . .

Där rörde sig någon mellan träden. Det var Paula, som böjde sig ned öfver en rosenbuske. Hon bar den högkulliga sommarhatten i handen, och hennes gula nackfläta glänste i solskenet. Hon hade på sig en mörkbrun ylleklänning, som förträffligt slöt sig kring den smidiga gestalten. Nu vände hon sig, medan hon fäste en ros vid bröstet, och han såg hennes profil. Hur vacker hy! Hur regelbundna drag! Hvilket uttryck af lugn och fasthet i det sköna ansigtet! Hon såg allvarlig ut, men ej sorgsen. Och nu, när hon långsamt promenerade framåt gången, upp emot byggnaden — hvilken nobelhet i hennes hållning! Det var omöjligt att denna flicka skulle gjort sig skyldig till en så låg handling som att medvetet blottställa honom, för att rädda sig själf från ett litet obehag.

Han borde gå ner och möta henne. Men hur skulle han börja samtalet?

Hvad han nyss hört af gumman behöfde ju ej tagas så noga. Paula hade naturligtvis känt sig plågad af hans förunderliga beteende förut, och så hade Gunni öfverraskat henne, när hon ej kunde tillbakahålla sina tårar, och så hade

hon i hastigheten sagt det där — — ånkrat sig naturligtvis igen och gick kanske nu och längtade att få göra honom afbön. I själfva verket var hennes fel ju endast ett bevis på svaghet. Det hedrade hennes hjärta och visade att hon åtminstone ej var så kall som man velat inbilla honom. Hvad som händt gaf honom emellertid ett stort öfvertag öfver denna stolta flicka. Och nu skulle han begagna sig af situationen. Nu vore just rätta ögonblicket att med henne börja ett afgörande samtal.

5.

Han mötte henne just när hon vek af ifrån trädgården, för att gå in i huset.

»Gog morgon», yttrade han vänligt och lyfte på hatten.

»God morgon», svarade hon med denna milda, något loja stämma, som redan förut förefallit honom så kontrasterande mot den föreställning han genom Gunni fått om det kalla och energiska i hennes personlighet. Hon gaf honom en mycket hastig blick och saktade sina steg. Hon

tycktes ej vara ense med sig själf huruvida hon skulle stanna eller fortsätta sin väg.

»Har ni lust att gå ut i allén ett slag?» frågade han. »Jag har en saga att berätta, som kanske skall intressera er.»

Hon smålog, tyckte han, och plåckade på sin hatt. »Ja, som ni vill», yttrade hon slutligen, liksom hon ej väntat denna fråga.

Han tog några steg i riktning mot allén. Så vände han sig om. Hon kom efter långsamt och hade gått öfver på andra sidan af vägen. När han såg på henne, böjde hon sig åt sidan och riste på kjolen, som om hon ville skaka någonting bort. Han gick åter framåt, långsamt, för att hon skulle komma i bredd med honom. Hon tycktes afvakta att han skulle säga någonting, och hon såg förläget antingen neråt eller åt sidan, så snart han vände blicken emot henne.

»Kanske det strider emot konvensansen att vi promenera på tu man hand en stund . . . också här ute på landet?» frågade han med en lätt ironi.

»Nä, visst inte.»

De gingo i bredd med hvarandra, han på den ena sidan af vägen, där lärkträd bildade en ogenomtränglig mur emot trädgården, och hon på den andra, där höga granar stängde utsigten mot lagården.

»Har vistelsen i Italien gjort er godt?» frågade han.

»Ja, det tror jag. Mitt bröst är nu fullkomligt bra, efter hvad doktorn påstår . . . Men sådant kan ju alltid komma igen.»

De hade hunnit öfver den lilla bron, som öfver bäcken ledde ut till allén. Framför sig hade de den långa raden af tjockstammiga lindar, hvilkas löfrika kronor böjde sig in emot hvarandra, så nära, att de hängde som ett skuggande tak öfver vägen. Till höger låg det stora fältet alldeles grönt af frodig vårsäd, ända bort till kyrkan, hvars trappformiga torntak bröt sig vackert mot den mörka skogen i fonden. Till vänster låg jorden i träde. Men folket, som arbetade där, var så långt borta, att de kunde anse sig fullkomligt ostörda.

»Har ni lust att höra en saga?» frågade han.
»Den är just inte lustig. Men liksom alla sagor innehåller den en sensmoral.»

Hon såg på honom, halft nyfiken, halft ängslig, tyckte han först. Men så fick hon ett drag kring munnen, ett nästan försmädligt drag, tyckte han. Det kom plötsligt öfver honom en lust att straffa henne, något som ursprungligen ej varit hans afsigt.

Han talade långsamt och med sänkt stämma:

»Det var en gång en yngling . . . Ja, i sagan får han väl låf att vara yngling, fast han i verkligheten var mellan tretti och fyrtio år.»

Hon tycktes intresserad.

»Han hade lidit mycket i sina dagar. Mäst led han af att ej få utveckla sig till det, hvar-

till han af naturen var bestämd: till skald. Han kände sig ha vingar att flyga med upp i fantasins skönaste rymder, men alltid när han sökte lyfta vingarna till flykt, drogs han ner till jorden af en black, som var smidd kring hans fot . . . Som en träl måste han slita och släpa för sitt bröd, i stället för att obekymrad få ge form åt de höga tankar och sköna syner, på hvilka han bar i sitt inre . . . Han var också god. Sällan har en yngling haft så ädla mål, sällan så fasta och präktiga grundsatser . . . Men allt som det blef honom svårt att höja sig, allt som det blef honom omöjligt att förvandla sig från träl till en fri ande — dess mer slappades karaktären, dess mer skymdes de ädla målen, dess mer försvagades de fasta grundsatserna . . . Han försjönk i ett tillstånd, som ständigt sväfvade mellan djurisk slöhet och mördande förtviflan. En dag upptäckte han — att vingarna voro borta.»

Han såg på henne. Hon gick på andra sidan af vägen, utan att med en min förråda hvad hon tänkte eller kände.

»Nåväl», fortfor han. »Just när ynglingen trodde sig ha förlorat hvarje hopp, mötte han en ung och skön kvinna på sin väg . . . Ja, denna kvinna var ung och skön äfven i verkligheten.»

Paula smålog sorgset, nästan förebrående.

»Med ens väcktes allt det goda hos honom till lif igen. Med ens kände han sig ha kraft att rycka sig loss från bojorna och börja sin djärfva flygt, om denna flicka ville ge honom

hans vingar åter — ty det kunde hon. Utan betänkande gick han fram till flickan och bad: ge mig mina vingar, och jag skall göra dig lycklig! Hännens mun svarade nej, men hännens min svarade ja, och så blef det en strid emellan honom och henne. Striden slutade så, att hon tycktes ha segrat. Men just när ynglingen beredde sig att för alltid gå vinglös genom lifvet, böjde flickan sig ner emot honom och hviskade: jag reser nu, men vi kunna ju råkas om en tid. Han väntade med lugn, ty han litade på henne. Han trälade med glädje, ty han hoppades på mötesstunden. Och tiden gick. Hon lät honom veta att hon skulle komma, och hon glädde sig åt att träffa honom. Så möttes de ånyo. Men då kallade hon till hopa folket omkring» — han darrade på rösten — »och pekade på honom och sade: här ser ni en narr, en riktig narr! Se på honom! Se på honom!»

De hade hunnit fram till den stora stenen, hvilken ofta begagnades som ett slags hvilobänk och sannolikt ursprungligen hade blifvit ditlagd just för att tjänstgöra som sådan. Ragnar tog plats på stenen och lämnade rum för Paula. Men Paula förblef stående på motsatta sidan af allén.

Ragnar fortfor, i vanlig samtalston:

»I ett sådant fall som detta kallas man alltid en narr, om man misslyckas. Jag hade likväl trott att ni skulle hålla er till sanningen, om ni tvunges att framställa mig som en narr. Men . . .»

Paula gaf honom en hastig, frågande blick.

»Men», fortfor han, »i hvad ni sade till Gunni i morse talade ni inte sant. Ni ljög!»

Hon rätade upp sig och spände sin blick i honom, men teg.

»Man kan ljuga», fortfor han, »genom att förtiga någonting, liksom man ibland kan säga efter ordalydelsen osanna saker utan att därför ljuga. Hvad skulle ni t. ex. tänka om mig, i fall jag berättade vår historia så här: jag har träffat fröken Frank en enda gång, och...»

Han häjdade sig ett ögonblick, liksom tvekan. Hvad han ämnade säga tycktes honom alltför hårdt, det skulle såra henne. Men så tänkte han att det kunde göra henne godt att höra.

»... träffat fröken Frank en enda gång, och fastän vi då inte voro tillsammans mer än tio minuter, låfvade hon genast korrespondera med mig, och...»

Han talade långsamt och med särskild tonvigt.

»... och sedan stämde vi möte här och träffades, utan att någon mänska i världen hade aning därom.»

Han sökte förgäfvos efter en rörelse i hennes lugna, men allvarliga ansigte, där hon stod några steg ifrån honom, ryckande bladen ur en liten blomma, som hon tagit på vägkanten.

»Allt detta», fortfor han, »vore ju sant, till punkt och pricka sant, och likväl vore det lögn — därför att berättelsen med all sin ordagranna

sanning framställde er i en falsk dager. Har jag inte rätt?»

Hon nickade bifallande.

»Nå», fortfor han, »men ni har ju berättat vår historia på ett liknande sätt för Gunni. Att jag tvingat er komma hit, det har ni sagt. Men ni har inte nämt ett ord till min ursäkt, inte ett ord om de förhoppningar ni gifvit mig — — —»

»Jag har inte gett er några förhoppningar», inföll Paula mildt, men lugnt.

Han kände sig öfverraskad af denna försäkran. Skulle hon verkligen själf inte menat . . . ?

»Kallar ni inte det», svarade han, »att inge förhoppningar, att genast inlåta er i korrespondens med mig? Kallar ni inte det att inge förhoppningar, att låfva träffa mig här, ehuru ni visste hvilka planer jag hade på er? Kallar ni inte det att inge de största förhoppningar, att själfmant föreslå detta sammanträffande, just i det ögonblick, då jag gifvit allt förloradt?»

»Jag visste inte hvad jag gjorde.»

»Så mycket mera skäl för mig att hoppas, om ni handlade af instinkt, om ni följde er känsla.»

Hon tycktes ämna svara, men det stannade vid en liten rörelse med läpparna.

»För öfrigt», tillade han, »kunde ni mycket väl ha tagit tillbaka ert löfte att träffa mig, sedan Oskars flyttat hit. Jag påpekade själf att ni inte längre bokstafligen var bunden af löftet. Hvarför kom ni ändå?»

Hon teg.

»Ni har haft tråkigt», fortfor han, »sedan ni kom. Det har varit pinsamt för er att höra de andres nyfikna frågor och se mig så odräglig som jag varit. Förlåt mig det! Jag vet inte hvad som kommit åt mig. Och så har jag haft en förskräcklig hufvudvärk. Men hädanefter skall jag bli annorlunda.»

Paula stod alltjämt orörlig och pläckade på skaftet af den blomma, som hon höll i handen.

»Mitt uppförande mot er», fortfor han, »har varit ovanligt, mycket stridande mot konvensansen — jag erkänner det naturligtvis alltför gärna — man går merendels inte så rakt på saken här i världen — men om ni lär känna mig, skall ni förstå mig bättre. Kom i håg den lärdom jag nyss gaf er! Man skall ej döma en persons handlingar, förrän man känner alla medverkande omständigheter, alla ledande motiv. Allt blir naturligt, när man förstår de bakom liggande orsakerna.»

Paula teg alltjämt. Ragnar, som kände sig ha blifvit härre öfver situationen, fick plötsligt det infallet att tala ur en annan ton.

»Och när ni kommit att förstå mig riktigt», sade han, »då skall ni också bli min.»

»Jag älskar er ju inte», kastade hon fram.

»Nej, ännu inte, naturligtvis», instämde han, ehuru hannes ord för honom inneburo en missräkning, en obehaglig öfverraskning. »Men snart», fortfor han, retad af hannes invänning och med-

veten om sin makt öfver kvinnohjärtan, »snart önskar ni ingenting högre än att bli min. Vore jag lika säker på allt annat som på det! Jag kommer att dra er till mig med en oemotståndlig makt, det känner jag. Och spjärnar ni emot, då kan det bli en svår strid, men ni förlorar.»

»Jag blir aldrig er hustru», utbröt hon med bestämdhet.

»Säg inte det så säkert», invände han fogligt. »Vi ha ju inte varit tillsammans två dagar ännu.»

»Jag vet inte med hvad rätt ni talar så till mig», utbrast hon med värdighet. »Ni kan väl inte tvinga mig?»

Ragnar öfverraskades af styrkan i hennes motstånd. Det kom med ens öfver honom en underlig ängslan, något af det där gamla, som han så väl kände till från de sista bägge vintrarna i Stockholm. Han fick det intrycket att han kanske gått för långt i säkerhet på sin sak, och så slog honom den tanken att han möjligen just genom sitt öfvermod skulle stöta henne bort. Känslan af tomhet öfverväldigade honom plötsligt, och tankarna lupo förvirrade hit och dit i hufvudet på honom. Han föreställde sig att hon föraktade honom för hans dumma egenkärlek, där hon stod och betraktade kornåkern, med den där kalla minen, det där fränstötande draget kring munnen. Hur hennes näsborrar vibrerade! Han kände att han ej kunde släppa henne. Om hon bara inte haft den där tjocka, gula hårflåtan,

som alltid var med, när han tänkte sig henne! Detta lugn, detta kyliga lugn retade honom. O hvad han skulle älska henne!

»Ni *måste* älska mig», nästan hväste han fram. »Det gäller mitt lif.»

Han kände hur tårar trängde sig fram ur ögonen, och han skyndade sig öfver till motsatta sidan af allén — Paula hade förändrat plats — och han vände ryggen åt henne, för att hon inte skulle se hur upprörd han blifvit. Efter en kort stund, när han trodde sig lugn och hade torkat ögonen, vände han tillbaka.

»Förlåt min häftighet», bad han. »Men jag har lidit o... så förfärligt... ända sedan Lilli dog... ja länge förut... hela mitt lif...»

Han snyftade högt, och det var honom omöjligt att behärska gråten. Han gick åter öfver till andra sidan af vägen, för att hon inte skulle bevittna mer af hans svaghet, men återvände plötsligt och började framstamma några ord utan egentligt sammanhang. Så kom han att tänka på hur löjlig han måtte förefalla, ja kanske hon rent af trodde att han spelade komedi! Men det rörde honom ej hvad hon tänkte. »Ni får tänka hvad ni vill», utbrast han. »Men ni skulle veta hur många undertryckta smärtor som ge sig luft i denna gråt! Om ni bara lärde känna mig riktigt!» Han talade alltjämt under häftiga snyftningar och sökte ej vidare lägga band på sin rörelse.

Under tiden kom en arbetare gående från landsvägen framåt allén. Ragnar tvang med en kraftansträngning gråten tillbaka. När arbetaren gick förbi, kunde han med sin vanliga rättframhet hälsa på honom och fråga hur det stod till. Han såg att Paula, som aflägsnat sig ett litet stycke, hade stannat under en lind och tittade bort öfver åkern. Det kom öfver honom ett stilla lugn. Han kände hur godt det gjort att riktigt få gråta ut, och han erfor en alldeles ny styrka. Han kände att någonting vuxit i honom under denna svåra stund.

Inom ett par sekunder stod han vid Paulas sida. Hans hållning var manlig, hans blick fast, hans stämma lugn.

»Ni har nyss sett mig oförlåtligt svag», yttrade han. »Men tro mig, det skall bli sista gången.»

Hon såg på honom, liksom instämde hon i hans yttrande, tyckte han.

»Men säg mig nu ärligt», fortfor han, »hur kan ni så bestämdt påstå att ni aldrig kan bli min hustru? Står någonting i vägen? Älskar ni en annan?»

Hon betänkte sig.

»Det kan ju hända», sade hon.

Detta var en bitter misräkning för Ragnar. Som en blix flög den tanken igenom hans hufvud, att han kanske skulle försöka slå den andre ur brädet.

»Svara mig ärligt!» upprepade han. »Skulle så vara, så har jag kanske nu en viss rättighet att få veta det. Älskar ni en annan?»

»Jag vet inte», nästan hviskade hon slutligen.

»Ni vet inte?»

»Jag har älskat någon en gång, och ibland tror jag att jag älskar honom ännu.»

Ragnar lifvades af nytt hopp, efter detta svar. Bara det att hon anförtrodde honom hemligheten af sin kärlek visade ju att hon kände sig dragen till honom!

»Jaså. Ibland?» yttrade han. »Nå, svara mig på ännu en fråga! Har ni hopp att bli förenad med honom?»

»Förenad? ... Nej!»

»Nå», inföll Ragnar raskt och beslutsamt, »då förnärmar jag ingens rätt, och då skall jag besegra hvarje hinder.»

Paula hade tagit några steg på väg till gården, och Ragnar slöt sig till henne, så att de promenerade sida vid sida, långsamt, hemåt. Förtröstansfull efter de sista replikerna, började han utveckla sin uppfattning af kärleken. Den där andra kärleken, hvarpå hon häntydt, den fruktade han ej. Kärleken behöfde nämligen, liksom allt lefvande, näring, om den ej skulle dö, och då hannes kärlek till den andre ej kunde få någon näring, måste den af sig själf dö. Minnet kunde visserligen ofta vara tillräcklig näring, men i och med detsamma som minnet utgjorde det enda näringsmedlet, finge kärleken så att säga

en förändligad form, som möjliggjorde uppkomsten af en ny kärlek, utan att den gamla behöfde lida något intrång däraf. Han själf t. ex. hade älskat Lilli och älskade hänne mer och mer, ju mer han såg hennes storslagna karaktär i minnets förskönande belysning, och han skulle aldrig kunna gifta sig med en kvinna, som inte respekterade hans vördnad för Lillis minne; men detta hindrade honom ej att älska på nytt. Man skulle visserligen i kärleken ge sig helt, men det kunde man göra på många sätt, om också inte på samma gång åt mer än en. Sådana personer, som hela lifvet igenom lefde på sin första ungdomskärlek, hade antingen genom förlusten af den älskade fått sin själ så hårdt slagen, att den blifvit alldeles otillgänglig för nya intryck, eller också voro de i sig själfva så innehållslösa, att en ny kärlek för dem inte kunde bli annat än en reproduktion, som förstörde det heliga minnet af den första. Det att man älskade mer än en gång i lifvet behöfde inte nödvändigt betyda flyktighet. Det kunde tvärtom vara bevis på styrkan af den känsla, hvars första föremål ej längre fans, och på rikedom i den själ, som älskade på nytt. Han trodde ej på den där äppleteorien, att en viss man och en viss kvinna blifvit skapade till hvarandras hälfter, liksom den ena äpplehelfvan till den andra.

De hade under sin promenad kommit fram till den lilla bro, som ledde öfver bäcken. Paula, som blifvit röd och något upphettad i ansigtet,

stannade vid räckväcket och såg ned i vatten-
draget, som nu i sommaren höll på att alldeles
sina ut. Ragnar ställde sig vid hennes sida, så
att han kunde se profilen. Han undrade hvad
hon tänkte på, där hon stod så tyst och all-
varsam.

»Nå», började han åter, när Paula ingenting
svarade på hans filosofiska resonnemang, »hvad
det var jag ville säga . . . Jo. Den kärlek, som
ni nyss hänsyftade på, den slår inte ner mitt hopp.
Den är död. Ja, den är redan död, ty annars
skulle ni inte sagt att ni endast ibland trodde er
älska ännu, och annars skulle ni sannerligen inte
låt it vår bekantskap utveckla sig som den gjort.
Låt oss nu tala förnuftigt om saken! Ni längtar
efter ett hem, och nu har jag kommit i er väg
under högst egendomliga omständigheter. Jag
har gjort intryck på er, hvad ni än må säga.
Ni känner att ni kanske för första gången i ert
lif träffat en riktigt sann personlighet, och kvinnan
böjer sig alltid för det sanna, när det uppträder
i en manlig gestalt. Under en hel vecka tvingas
vi att dagligen vara tillsammans. Sympatien skall
bli starkare för hvarje dag, efter hvarje samtal,
och — ni är kvinna, och jag är man. Ni längtar
efter ett hem; jag ser i er min ungdoms ideal,
min räddarinna från både social och moralisk
ruin. Det kan inte sluta på mer än ett sätt.
Och då skall jag älska er obeskrifligt. Då, när
ni gett mig hvad Lilli ville, men inte kunde:
vingar!»

Paula vände sig emot honom med ett vackert leende.

»Men», sade hon blidt, »kunna vi inte vara vänner, utan att...?»

Han brydde sig ej om att svara, och de gingo långsamt framåt, uppåt byggnaden.

»Er hustru måtte varit ovanlig», utbrast Paula plötsligt.

»Ja, hon var ovanlig.»

I detsamma kom Oskar från lagården, rätt på dem, men tog genast en omväg, synbarligen af granlagenhet, för att icke störa dem.

»Tack för detta samtal», sade Ragnar. »Vi skola snart förstå hvarandra bättre.»

»Ni har nog rätt i mycket af hvad ni sagt», yttrade Paula stillsamt.

När de kommo fram till trappan, var nästan hela familjen samlad där, kring några buteljer nybrygdt sockerdricka, som gumman ville att man skulle läska sig med i värmen. Ragnar fick plötsligt den idén att inför dem alla ge Paula upprättelse för de obehag, som han försakat henne. Betvingande sig, redogjorde han i största korthet för anledningen till sammanträffandet med Paula på Anneholm, framställande sig själf som den ende felaktige.

»Och nu», så slutade han, »hoppas jag att mina anhöriga bringa fröken Frank att glömma det obehagliga i hennes nuvarande belägenhet.»

Det hade kostat mycket på hans stolthet att afge denna bekännelse. Han såg på Paula. Hon

framstammade några otydliga ord, som ingen kunde uppfatta, och kastade sig därefter i armarna på Gunni. Ragnar skyndade sig ut i parken, lycklig och stark i känslan af att ha handlat som en gentleman.

6.

Det var utomordentligt härliga dagar. När man kom ut om morgonen, glittrade daggen på gräs och blommor. Sedan kommo svalkande vindar och viftade bort den alltför heta värmen. Fjärilar sväfvade fram genom luften och satte sig på blommorna, där de blänkte i solskenet. Skatorna flaxade mellan ekarna på gården. Gick man i parken, tonade fågelsång i de mäst skiftande variationer, och när solen gått ned, sjöng näktergalen.

Ragnar och Paula voro tillsammans nästan hela dagarna. De hjälpte Gunni att hänga upp gardiner och polera silfver i och för barndopskalaset. De sjöngo duetter vid pianot, under Signes ackompanjemang. De sällskapade gumman och gubben efter middagen, tills kaffet var

serveradt, och de skämtade nere hos Oskars, när de gamle gått till kojs. Ofta voro de allena. Än sutto de inne på »kontoret», fastän Oskar var ute i marken. Än slogo de sig ner i den svala bersån utanför gafveln, hon med ett litet handarbete. Än togo de sig en promenad i parken. Aldrig tycktes Paula bry sig om hvad andra skulle tänka om dessa ständiga tête-à-têtes. Alltid var hon villig att följa, när Ragnar frågade: har ni lust?

Och de talade mycket i allvarliga ämnen. Eller rättare: det var han, som talade, och hon, som hörde på.

Han talade om realismen i literaturen, om pessimismen i tidsandan, om kvinnofrågan, om uppfostran — om allt, som kunde ge honom anledning att utveckla sin ståndpunkt i mera viktiga ämnen. Han talade med värme, lust och lif — det var med samma känslor ungefär, tyckte han, som när han ensam och osedd motionerade sig i friska luften, då han ogeneradt kunde flåsa och pusta och svänga med armarna och spänna bröstet ut. Omedvetet, eller nästan omedvetet, gaf han dock åt alla sina resonnemang karaktären af ett slags själfförsvär, i känslan af att Paula skulle finna betänkligheter vid hans mycket radikala åsigter. Men just det, att så mycket för honom berodde på hvad Paula finge för intryck af hans ord, just det gjorde att han talade med lif och själ. Ett ämne, som han åter och åter kom tillbaka till, var äktenskapet,

äktenskapet i allmänhet. Viss om att Paula mistrodde hans kärleksförsäkningar, dessutom nödgad tillstå för sig själf att hon för honom ej utgjorde det högsta på jorden (det utgjorde författarskapet), erfor han ett särskildt behof att utveckla sin åsigt om äktenskapet, hvars lycka i hans tanke ej hade mycket att göra med den vanligen s. k. kärleken, lika litet som dess sedliga karaktär berodde på tillvaron eller frånvaron af denna kärlek. I det stora hela var det samma åsichter, som han utvecklat för Lilli en gång i tiden: att lyckan och sedligheten i äktenskapet främst bero på huruvida man är fullt öppen eller ej, ger sig helt eller ej, utvecklar sig gemensamt eller ej, alltså älskar på det där höga sättet som är så ovanligt. Men det att han älskade Paula hufvudsakligen därför, att han trodde sig genom henne skola bli skald, det att hon således innerst af honom betraktades som ett medel att nå författarskapet, det gjorde att han numera såg denna höga kärlek i en delvis ny belysning, hvarvid det torde vara svårt att afgöra hur mycket af hans nya uppfattning som grundade sig på en verkligt högre utveckling eller endast på försök att ursäktas sig själf. Nog af: han framhöll ständigt att den vanligen s. k. kärleken, när den var som renast, hade sin rot endast i hjärtat och till mål i bästa fall endast det älskade föremålet, då kärleken i dess högsta form däremot hade sin rot i hela ens varelse och till mål ej den älskade personen, utan hela mänskligheten, för hvars

skull man borde utveckla sina bästa krafter. Så skulle han ej ha uttryckt sig förut, när han talade om kärleken med Lilli.

Ragnar var mycket belåten med sig själf under dessa samtal. Han kände med sig att det bästa hos honom kom fram därunder, att hvarje hans ord andades storsinhet och mänskokärlek, att han ovilkorligen måste göra ett godt intryck, hvad hon än måtte tänka om hans åsichter. Och han såg till sin förtjusning att han drog henne till sig alltmer.

Han såg det på den aktningsfulla förtrolighet, hvarmed hon kom emot honom, på den lifliga uppmärksamhet, hvarmed hon lyssnade på honom. Han märkte det på förändringen i hennes sinnesstämning, som från munterhet småningom öfvergick till en drömmande slutenhet. Han fick bekräftelse därpå af gummans och syskonens miner, anspelningar och nyfikna frågor. Men så snart han slog fram något om förlåfningen, svarade hon ett envist nej eller teg, med samma lugna, kalla, ogenomträngliga min, som retat honom under deras häftiga samtal i allén.

»Tror ni inte att jag älskar er?» frågade han.

»Jag vet inte», svarade hon.

Det var kanske endast, tänkte han, tvifvel på hans kärlek, som förestafvade hennes nej? Men hur undanröja detta tvifvel? Så mycket som det var honom möjligt att älska, utan att älskas tillbaka, så mycket tyckte han sig älska henne redan — och hans kärlek var ej af det

slaget, att den kunde utveckla sig till sin skönaste blomstring, förrän den blefve besvarad och hon gäfvé honom vingarna!

Men en dag fylldes han af den ljufvaste förvissning. Han hade berättat för henne sin och Lillis historia, skildrat den afidnas själfmordsplaner och beskrifvit sin egen själskamp midt i den öfversvinneliga lyckan. Paula hade fått tårar i ögonen, kommit emot honom och tryckt hans händer och tackat honom hjärtligt. Han hade låtit henne gå, utan att han ens tänkte på att begagna sig af detta förtroliga ögonblick, och när han efter en stund sökte upp henne, där hon satt ensam i Oskars matsal och fantiserade vid pianot, och när han böjde sig ner öfver henne och hviskade att han kände sig obeskrifligt lycklig, och när i detsamma Paula vände sig emot honom och strålande glad utbrast: o, ja, det gör också jag! — då fans det hos honom icke längre något tvifvel om att han ju stode framme vid sitt mål: att hon älskade honom!

Han gick några hvarf på golvet, medan Paula fortfarande lät sina små händer löpa öfver tangenterna. Men när han slutligen stannade vid hennes stol och bad om hennes ja, bara skakade hon på hufvudet och fortsatte spelningen.

Gunni, som i detsamma gick igenom rummet, hviskade till honom i förbifarten: »ja, får du henne inte, Ragnar, så är det bara religionen, som står i vägen, så mycket är säkert.»

Ja, det hade han också själf tänkt. Han visste att Paula ogillade fritänkeriet och särskildt ansåg barndopets uraktlåtenhet som en stor synd. Med afsigt hade han till en början undvikit att tala i religiösa ämnen, för att ej möjligen hos henne väcka tvifvel, som kunde göra henne olycklig, om han ej sedan finge taga dem bort och ersätta dem med en ny lifsåskådning. Men hur det var, så kom han alltmer in på tal om religionen, och när Paula ibland gjorde honom frågor eller motsade honom, med stöd af bibelspråk eller »kristendomens lära», då fattade han eld, vederlade bit för bit hennes påståenden — som han kallade »föråldrade fördomar» eller »inlärda meningar» — och blottade mycket af sin egen uppfattning. Mycket, ej allt. Ty han upptäckte till sin förvåning, att hans religiösa ståndpunkt var mer radikal än han själf trott. Och när han då, under meningsutbytet, såg sig stå inför en konsekvens, som han inte tänkt sig förut — när han t. ex. såg att han med sanning ej längre kunde kalla sig kristen eller att han ej ens vore fullt viss om den individuella odödligheten — då vek han merendels undan, dels omedvetet, i känslan af att möjligen förlora henne genom att i hastigheten säga för mycket, dels medvetet, för att ej inlåta sig på en fråga, som han inte hade riktigt klar för sig själf. Den tanken, att det nu för honom gällde att vinna eller förlora denna kvinna, stod för öfrigt klar för honom under alla dessa förtroliga

samtal och gaf en särskild prägelse åt hans sätt att uttrycka sig. Än — då han företrädesvis tänkte på sin förtviflade belägenhet — talade han blidt, smeksamt, öfvertygande, nästan ängslig att hon skulle tro honom vara mer radikal än han i själfva verket var. Än — då han företrädesvis tänkte på den öppenhet han vore skyldig sin blifvande hustru — talade han ifrigt, hänsynslöst, nästan med en viss njutning af att så där sätta framtiden på spel genom att blotta den innersta vrå i sin själ. Naturligtvis berörde han ofta sina personliga förhållanden och sitt förflutna lif. Och då uttryckte han sig på samma sätt: än med en sällsam blanning af blyghet och stolthet, än däremot med ett visst bemödande att framhålla sina sämre egenskaper, för att hon inte skulle få för höga tankar om hans karaktär.

Barndopskalaset var öfver, och Ragnar skulle resa nästa dag. Han hade sett Paula i en förtjusande drägt, en blå sidenklänning, som gjort honom alldeles yr i hufvudet af kärlek. Det hade varit omöjligt för honom att få ett enskildt samtal med henne på kvällen, men i stället hade gumman gjort honom lycklig med den under rättelsen att Paula kallat honom den ovanligaste karaktär och den ädlaste man hon någonsin träffat på jorden.

Ragnar låg hela natten och undrade hvarför hon alltjämt sade sitt obevekliga nej. Det kunde inte vara religionen, som stod emellan,

tyckte han, ty hon hade sagt sig respektera hans åsikter i allt, och det kunde ej häller längre vara tvifvel på hans kärlek. Om det skulle vara det, att han så lifligt och troget hängde fast vid Lillis minne?

Ja, så måste det vara.

På förmiddagen, en timmes tid förrän tåget skulle gå, beslöt han att med detsamma få sitt öde afgjort. De sutto tillsammans i förmaket. Paula hade just varit efter sitt album, som hon låfvat visa honom förrän de skildes. Han hade förut fått tillåtelse att lägga bort fröken-titeln och i stället säga hennes förnamn — men icke du, emedan hon aldrig själf ville säga du till någon härre, lika litet som hon ville skänka någon ogift härre sitt porträtt.

»Nå, Paula», frågade han något upprörd, med tanke på nattens funderingar, »har ni inte funnit det besynnerligt att jag alltid framhållit Lilli så mycket, fastän jag naturligtvis borde veta att jag därmed kanske motarbetade mig själf?»

Hon betänkte sig.

»Nej», svarade hon slutligen, »det har jag inte funnit. Ni är ju inte lik andra människor.»

»Inte det?»

»Nej, inte är ni det?»

»På hvad sätt olik då?»

»Åh — i allt.»

»Bättre eller sämre än andra?»

»Hm, nog vet ni det själf.»

»Säg mig, Paula, tror ni ännu inte på min kärlek», frågade han.

»Nu, kanske.»

Hon visade honom sin fars porträtt, sin fasters, sin kusins och sina bästa väninnors. Under tiden berättade hon på ett för honom öfverraskande förtroligt sätt åtskilliga drag ur sitt barndomslif. Han afbröt hanne plötsligt.

»Ångrar ni att ni kom hit?» frågade han.

»Nej, inte nu.»

»Har ni känt er lycklig dessa dagar?»

»Hm — — ja.»

»Har jag haft någon del däri?»

»Ja, mycket.»

»Skulle ni känna er lycklig, om vi på detta sätt lefde tillsammans hela lifvet?»

»Ja, det tror jag.»

»Nå, men om vi lefde tillsammans ensamt, bara vi bägge, skulle ni också då känna er lyckig? Svvara ärligt! Skulle ni det?»

»Ja. — — Ja, det vill säga, det kunna vi ju inte.»

Hon blef förlägen.

»Kunna vi inte? Men om ni skulle känna er lycklig, hvad hindrar oss då?»

Hon teg.

»Vi kunna ju lefva tillsammans som kamrater, liksom nu, fastän vi vore gifta! Skulle ni känna er lycklig då? Svvara ärligt!»

»Det skulle inte bli detsamma.»

»Tror ni inte jag skulle kunna respektera er kvinlighet, i fall jag låfvade?»

»Jo, om ni låfvade.»

»Nå, låt mig ge detta löfte!» bad han. »Jag skulle sannerligen hålla det löftet som en man, tills ni själf befriade mig därifrån.»

Hon teg.

»Ni har nu förrådt mer än ni ville, Paula», utbrast han. »Jag har nu rättigheter på er.»

»Nej, jag har inte gett er några rättigheter», sade hon mildt.

»Paula, betänk allt! Betänk i hvilken förfärlig belägenhet ni störtar mig, om ni fortfarande säger nej! Isynnerhet efter hvad ni låtit mig förstå nu. Ni älskar mig. Säg ja!»

»Nej.»

»Men jag får skrifva?»

»Nej.»

Gumman kom. Nu skulle Ragnar skynda sig att äta lite, förrän tåget ginge. Han slök i sig en biff och ett glas mjölk. Paula satt därunder för sig själf, tyst och kall.

»Betänk hvad det gäller för mig! Betänk hvad det gäller för dig själf!» hviskade han fram, när han slutat måltiden och skulle gå. Han sade du i hastigheten, utan att lägga märke därtill.

»Låt mig åtminstone skrifva!» bad han bevekande.

»Nej.»

»Säg ja, Paula!»

»Nej.»

Han tog farväl af de sina. Han räckte hänne sin hand till afsked.

»Säg ja, Paula!»

»Nej.»

7.

En månad förflöt, juli månad. Den var för Ragnar full af de gräsligaste kval. Ur stånd att arbeta om dagen, ur stånd att såfva om natten, förföljdes han af en enda tanke, som ej lämnade honom ro: hvad menar hon? älskar hon mig? Han hoppades att hon älskade honom, men hoppet var ej tillräckligt starkt för att utestänga tviflet, och tviflet växte som ett ogräs och tärde på hans kraft. Hvarför hade hon sagt detta obevekliga nej? Ville hon därmed väcka till lif hans kärlek, som hon innerst inte trodde på? Eller var det religionen, som utgjorde hinder för deras förening? Eller — var det hannes mening att tvinga skalden i honom till värksamhet, att ge honom sitt ja, så snart han kunde visa fram ett skaldestycke, som diktats ur djupet af hans själ? Så var det,

kanske. Han försökte, han ansträngde sig, han pinade sig med att sätta hop en dikt, om hvad ämne som helst. Och idéerna flögo på honom i mängd, de trängdes i hans hjärna, där han gick och sökte hålla dem fast, liksom pilten jagar efter en fjäril — men när han trodde sig ha gripit någon bland dem och skulle ge den form i ord och vers, då gick det trögt, förfärligt trögt, och slutligen fans af idén ej annat kvar än den abstrakta prosaiska tanken. Han kände på sig att han ej skulle förmå dikta en rad, om han ej komme bort, långt bort, från den atmosfär, hvori han så länge hållits fången, bort från hela denna omgifning, som tryckte honom med tusen osynliga band.

Men han var bunden vid denna omgifning. För att kunna existera, måste han gå in i Dags-telegrafens redaktion och träla som publicist. Till råga på olyckan skulle han sannolikt i tidningen ej ens få den inflytelsrika ställning, hvarpå han först gjort sig räkning, ty när han var hos Grönberg för att närmare komma öfverens om villkoren, märkte han tydligt att hans aktier sjunkit betydligt, med anledning af de skarpa recensionerna öfver hans radikala »program», och att man kanske helst velat låta honom gå, så vida man icke själf hade gjort honom anbudet och således ej kunde ta det tillbaka. Kanske den platsen alltså icke var att räkna synnerligen på för framtiden? Kanske han snart om igen skulle stå brödlös, ännu mera kropps-

ligt och andligt sjuk, möjligen utsliten efter ett års tid, kanske rent af oförmögen att uppehålla sitt eländiga lif?

I den sinnesstämning, hvari han sålunda kommit, vågade han ej ha Fausta hos sig. Han hade låtit barnet stanna hos de gamle för sommaren, på gummans enträgna böner, men nu beslöt han att upplösa sitt hushåll för obestämd tid och låta de gamle behålla flickan tills vidare. Han skref därom till gubben, skref att det förut varit honom en stor uppoffring att vara ifrån sitt lilla barn, men att han nu för sin egen skull, för att kunna arbeta i ro och komma till klarhet öfver sig själf, ville be dem behålla barnet hos sig en längre tid, hälst dock mot betalning, för syskonens skull. För att ej sättas i frestelse att ändra sitt beslut, hyrde han sig genast en ungarbetslägenhet, en stor och dyr dublett, så att han kunde rymma sina bästa möbler. Sin våning hade han lyckligtvis redan förut uppsagt.

Ur stånd att längre efterkomma Paulas förbud att skrifva, skickade han äfven till Paula ett bref, ett förtvifladt bref, som borde röra en sten, tyckte han. Därefter gick han i en orolig väntan på svar ifrån såväl hemmet som hänne.

Det var den siste juli, dagen innan han skulle tillträda sin befattning i Dagstelegrafens. Allt sedan brefvet till Paula skickats af, hade Ragnar åter börjat hoppas på bättre tider, på lugn och lycka.

Han satt i sin gungstol, med pipan i mun, och tänkte på den förändring, som morgondagen skulle medföra. Hur skönt att tvingas stiga upp i tid! Hur skönt att åtminstone på förmiddagen tvingas att göra någon nytta, så att han på aftonen hade någonting att trösta sitt onda samvete med! Hur skönt att efter dagens mödor — när han äntligen fått ordboken riktigt färdig — kunna samla sina minnen, kanske omdikta dem på konstnärligt sätt — ja, ännu vore ju ej allt hopp ute. Han var trettiosex år — hvad mer! En sådan literär storhet som Frits Reuter hade ju varit mycket äldre, när han började. Komme nu bara svar ifrån Paulal! Finge han åter korrespondensen i gång med henne, skulle han nog förstå att hålla henne fast? En vinter ännu. En enda vinter ännu! Sedan komme våren, och med våren glädjen, med våren lyckan! Då skulle han ock få se sitt lilla barn igen, detta kära lilla kräk, som han skulle uppfostra till en sann kvinna. Hon hade det ju godt hos de gamle så länge. De käre gamle! Som lidit så mycket för hans skull! Som han nu genom sitt barn kunde glädja och trösta på ålderdomen! Han väntade bref ifrån dem hvilket ögonblick som hälst. Hur gumman skulle ösa ut öfver honom de mäst kärleksfulla ord hon kunde finna på, nu då hon finge behålla det lilla barnet hos sig ännu en tid! Och gubben — som annars aldrig brukade skriva till honom — nog skulle

han nu skrifva ett riktigt långt och tacksamt bref!

Det ringde från tamburen. Strax därefter kom jungfrun in med tvänne bref. Det ena var från Paula, det andra från hemmet — med krigsrådets handstil på kuvertet.

Ragnar slet upp det första brefvet, från Paula. Bara det att hon skrivit vore ju orsak nog till glädje. Och skulle hon nu genast ge honom sitt ja! Han vågade knappt titta på det kära papperet, så ljuft orolig kände han sig. Men så läste han:

»Ämnar ni då förföl... ja mig...»

Det klack till i honom. Förfölja henne?

»Ämnar ni då förfölja mig öfverallt? Jag hade trott att ni icke vidare skulle skrifva till mig efter vårt sista samtal...» Hm, det var en besynnerlig logik! tyckte han... »och jag vill icke på några vilkor fortsätta korrespondensen. Jag är fast bestämd att helt och hållet afbryta den förr eller senare...» Vill inte på några vilkor fortsätta den? Och så afbryta den förr eller senare... förr eller senare... besynnerligt!... »Eftersom ni anser det alldeles nödvändigt, skall ni få skrifva en gång till, men icke förr än om tre månader. Får jag bref innan dess, skickar jag dem oöppnade tillbaka!...» Högst besynnerligt! Nå, han finge ju i alla fall låf att skrifva. »I förhoppning att ni snart åter blir er själf tecknar... Paula.» Hm, ett besynnerligt bref! Om tre månader — nå! Det blefve en förfärligt

lång tid — — men i alla fall — — hoppet finnes
ju kvar — — ännu — —

Han gick fram och tillbaka på golvet, utan att få klart för sig hvad hon menade med detta besynnerliga bref. Hon älskade honom ej, så mycket åtminstone kunde han förstå. Annars skulle hon inte ha talat om förföljelse och sagt sig vara fast bestämd att afbryta korrespondensen. Men å andra sidan! Hänes uppförande på Anneholm hade ju så tydligt bevisat hänes sympatier för honom, att... Det var en förunderlig motsägelse hos denna flicka! Hon gaf med den ena handen och tog med den andra... Men han finge ju låf att skrifva sedan — o, hur han då skulle skrifva! Om det finnes en enda liten bit af hjärta kvar i henne, skulle han beveka henne då... Bara hon under tiden ej förälskade sig i någon annan! Där hon nu vistades, var hon dagligen tillsammans med en löjtnant och en juris kandidat — kanske hon toge någon af dem rent af i förtviflan, för att slita sig lös ifrån *honom!*... Man hade hört något dylikt förr... Om han skulle resa dit? Hyra sig in i närheten?... Om han rent af skulle skrifva till hänes faster och be henne... Ja, hvad skulle han be henne?... Kanske Gunni...

Länge gick han så och tänkte för sig själf, hit och dit, utan att komma till annat resultat än det, att hoppet just ej vore stort, men att det finnes ändå. Nu borde han väl också läsa brefvet hemifrån... Om han skulle vänta därmed,

tills han kommit i en lugnare sinnesstämning? Det innehölle naturligtvis idel glädjeutgjutelser och tacksamhetsbetygelser öfver att flickan fått stanna kvar. Det goda intrycket däraf ville han ha så helt som möjligt. Dock — hvarför dröja? Nu eller sedan — det skulle ju läsas i alla fall.

Han bröt det kära brevet, med den kända, korrekta, vackra handstilen, som han nu inte sett på — han mindes knappast på hur länge. — »Min käre Ragnar!» — alltid sig lik, den förträfflige gubben — »Min nyligen inträffade födelsedag...» — nåja, det var ju sant det... tacksägelser för lyckönskningen — — — Hvad det var långt, det brevet! — — Åhå!... »dina efter min åsigt alldeles förvända lifsåsigter och dina förvillelser i religiöst afseende»... Hvad nu! Han läste fortare — — han stirrade, som om han ej såge rätt — — — »låta barnet förblifva här längre» — — — »blott på det vilkor att» — — — »samma religion, som jag själf bekänner» — — — Han spände blicken i brevet, så det sved i ögonen — — — »hade redan skett, om ej» — — — Det kändes som ett styng i hjärtat — — — »efter mycket bekymmer och bön till gud fattade beslut» — — — han darrade på handen — — — »barnet döpes genast» — — — ha! — — — han skakade i hela kroppen — — —

Ett ögonblick var det som om han störtat ned i ett bottenlöst djup.

Det dröjde rätt länge, tills han någorlunda kunde behärska sin rörelse och klara sina tankar.

... Jo, brevet låg ju där ... Hans barn kanske döpt i denna stund! Det enda varaktigt goda, han gjort, kanske helt och hållet omintetgjordt! ... Nå, ännu inte! Kanske dopet inte försiggått ännu! ... Och om? Då vore väl ändå ej allt förloradt ... Barnet vore ju skrivet i Stockholm, och förr än dopet antecknats i Östermalms församlings kyrkoböcker, hade det ingen laglig betydelse ... Han skulle nog sätta p för en sådan anteckning, om han ock skulle tvingas till process ... Själva ceremonien vore för honom det minsta ... Hvad tusan brydde han sig om att en präst kastade lite ljumt vatten på hans barn och gjorde några dumma frågor och snöflade fram en bön! ... Men anteckningen i kyrkoboken! Det att barnet officiellt skulle bindas vid en lära, som det kanske vid mogen ålder måste förkasta, tvingas att stå som lutheran inför samhället, fastän det kanske blefve fritänkare! ... Hade Kristoffer, som var präst, kanske ...? Gumman hade ju förut talat om att resa till Kristoffer och taga barnet med sig ... Om hon farit samtidigt med brevet! ... Om de kanske nu som bäst hölle på med att ...!

I en fart tog han hatten på, sprang ner till telegrafstationen och telegraferade till en släkting i Helsingborg: »Har min mor passerat Helsingborg, eller väntas hon? Telegrafsvär betaldt. Ragnar.»

Så skyndade han upp till sig själf igen. Middagen, som just var färdig, smakade han knappt ... Hur förfärligt om barnet redan vore

döpt!... I alla händelser reste han med snälltåget till Skåne... vare sig hem eller till Helsingborg... och toge barnet med sig upp igen... Att gubben så kunnat kränka den faderliga myndigheten — han, som själf!... i så hög grad respekterade lag och rätt. Han måtte blifvit oerhördt slö!... Men prästen!... Om det så vore Kristoffer, hans egen bror, skulle saken dragas inför offentligheten... En far hade ju rättighet att bestämma till hvilken religion hans barn skulle uppfostras, och detta måtte väl betyda att ett dop utan fadrens samtycke vore utan all betydelse!... Men om anteckning redan skett, och prästen ej vågade stryka den ut igen?... Nåväl, man finge se!... Det blefve nog en svår strid, men han skulle visa dem... Det gällde nu inte bara honom själf och barnet, utan vida mer... Inga hänsyn!... Om han ock skulle sätta hela sin framtid och allt på spel!

I en förfärlig spänning, nervös ända ut i fingerspetsarna, gick han fram och tillbaka i sina rum. Brevet, som nästan ord för ord bränt sig in i hans minne, genomgick han i tankarna gång på gång. Han sade sig själf att hans farhågor möjligen vore öfverflödiga, att han troligen nästa dag skulle träffa sin lilla flicka lika odöpt som förut — gubben hade ju endast underrättat honom om »beslutet» — men hur det var, så framställde sig den ödesdigra möjligheten så lifligt för hans inbillning, att han ej kunde låta bli att i detalj tänka sig in i följderna. Han undrade hur han

skulle stilisera stämmingshandlingen, slog upp i juridiska handböcker, tänkte på inlagorna till hofrätten och högsta domstolen — det komme nog att gå genom alla instanserna — föresatte sig att ej nämna ett ord om gubben — för att ej onödigtvis blottställa den gamle, som ju dock vore hans far — men hålla sig uteslutande till prästen och så i förbifarten ge statskyrkligheten en liten minnesbeta. Intressantast vore, om han komme ner till hemmet just i det ögonblick, då handlingen skulle försiggå — — ha! Då skulle han stiga fram till prästen, ej säga ett ord, bara ge honom en blick — och så taga barnet och gå... Nej, han måste förbereda gumman, det gamla skråt... kalla henne ut och först därefter... O, det blefve ett stort ögonblick!... Det vore en riktigt dramatisk situation!... Hvilket ämne för ett skådespel!... Han måste nödvändigt göra ett skådespel af detta... Fläta in historien med Paula... Brillant!... Hon skulle först ha gett honom nej, därför att han vore fritänkare, men nu, då hon såge hur han hade rätt och hur han uppträdde med en förfördelad mans och fars värdighet... o, det blefve präktigt!... Skådespelet skulle väcka ett oerhördt uppseende, både för ämnets och behandlingens skull... Och då! Då skulle han säga till Paula: vill du nu bli min i verkligheten, liksom i skådespelet? Nu vet du att jag inte tar dig för annat än din egen skull.

Dessa på sätt och vis lyckliga fantasier afbrötos plötsligt, därigenom att svaret från Helsingborg anlände. Detta svar lydde så: »Moster ej hitkommen, väntas ej häller, så vidt jag vet. Allt väl. Många hälsningar. August.»

Ragnar visste således nu att hans lilla flicka funnes kvar på Anneholm. Det var alltså till det gamla hemmet han måste bege sig. Hällre hade han farit till Kristoffers, där han ej behöft sammanträffa med sin far.

Och nu kom han plötsligt att tänka på hur mycket han i själfva verket riskerade genom denna resa. Han skulle nästa dag börja sitt arbete på tidningsbyrån. Om han nu själf toge sig några dagars uppskof, kunde ju detta bli ett slags förevänning för Grönberg att omintetgöra hela öfverenskommelsen — det hade nog märkts, tyckte han, att Grönberg inte så lifligt önskade hans medarbetarskap nu som på våren. Och måste han nu lämna denna befattning — ja, då stode han utan någon inkomst alls, utan någon säker inkomst alls. Det vore förskräckligt! Han vågade knappt tänka sig det. Och hvar skulle han göra af barnet? Han hade redan hyrt sig en ungarlägenhet, och jungfrun, hvars like torde vara svår att få, hade skaffat sig plats på annat håll. Skulle han åter ha eget hushåll? Eller inackordera barnet hos främmande? Lämna det till Edela Vancke? Hm, eget hushåll, när han kanske knappt skulle kunna betala hyran för det första kvartalet!

Han beslöt att slå bort alla dessa tankar. Barnet måste »räddas» — som han uttryckte sig — — och det finge sedan gå hur det ville. Det återstode alltid för honom en sak: att lämna flickan till Edela och ta lifvet af sig själf.

Det var ruskigt utanför, det var skumt i rummen, det var mörkt i hans tankar, där han oroligt vankade fram och tillbaka, från dörr till vägg och från vägg till dörr, då och då kastande sig i gungstolen, men hastigt farande upp igen, med stora steg mätande golvet, från dörr till vägg och från vägg till dörr. Ju längre det led, dess tjockare lade sig töcknet öfver hans själ. Det kändes som om han tvunges att trefva sig fram öfver ett mörkt och öde rum, fullt med afgrunder, alltjämt förföljd af någonting isande, någonting förfärligt kallt. Han skakades flere gånger af fråssa — fastän det var midt i röt-månaden och kvaft i luften.

Slutligen tog han sin reservkassa fram och gaf sig i väg. I förbifarten stoppade han i post-lådan en biljett till Grönberg.

Nere vid stationen kom en bekant emot honom och hälsade.

»Far du långt?»

»Åhja», svarade han. »Jag reser på en dag till Skåne.»

»Din lycklige fan, som kan bestå dig ett så dyrbart nöje! Andra få min själ gå och knoga värre.»

Ragnar smålog bittert. Det var ej första gången han hade detta småleende — och inte sista heller.

8.

Det var ruskigt hela vägen. Det småduggade i Sörmland, det ösregnade i Östergötland, det var dimmigt på de småländska ljunghedarna, och när tåget stannade i Hessleholm, var himmelen full af gråsvarta måln. Det var ruskigt i kupén, där den ene passageraren efter den andre kom in, med fuktiga öfverkläder, stinkande cigarrstumpar och besvärande bagasch. Ragnar låg och vred sig på den hårda sjaggsoffan, utmattad som han var af nattvak och sinnesrörelse, men sökte förgäfvets få en blund i sina ögon. Det gjorde honom gräsligt ondt om de gamle. Han kunde så väl förstå att de med sina åsigter måtte anse honom handla ytterst orätt, genom sin envishet att sätta sig emot denna dopceremoni, som i deras tanke hade så oändligt stor betydelse för barnets väl. Men de måtte väl

också begripa att han själf, som far, inte längre kunde låta barnet stanna kvar hos dem, efter hvad som händt. De komme nu att mista barnet, som för dem blifvit nästan outhärligt — det blefve ett rättvist straff för deras tilltag att våldföra sig på hans faderliga rättigheter. Hvad gubben ändå var för en underlig karaktär! Han hade skrivit att Fausta ej beredde honom glädje — att hon alltid hängde i svansen på gumman och att gumman skämde bort henne. Så fånigt! Ja, nog skämde gumman bort henne, men det var ett intet emot hvad gubben själf gjorde, något som han tillräckligt öfvertygat sig om under sitt första besök. Men sådan var gubben. Det skulle bli eget att se honom skiljas från detta stackars lilla kräk, som nu »inte beredde honom någon glädje» — ehuru barnet var den enda glädje han hade på jorden.

Ragnar steg af vid den lilla stationen. Klockan var ungefär 2 på eftermiddagen. Ingen mänska syntes till. När han vikit om hörnet af kyrkogården, såg han att drängarna med räfsor spridde vårsäden ut öfver det stora fältet. Meningen var förmodligen att på detta sätt få säden att torka efter rägnet. Oskar stod ibland folket. Måne han hade reda på gubbens bref? Nu gick han afsides — bort emot allén — stannade — såg utåt landsvägen — mycket förundrad, efter hvad det såg ut — —

De möttes i allén. Oskar tycktes ej vilja tro sina ögon.

»Är barnet döpt?» frågade Ragnar andfådd.
De hade ännu inte hälsat på hvarandra.

»Nä . . . nä . . . äj! Du menar Fausta?»

»Ja, är hon *inte* döpt?»

»Nej.»

»Nå, gudskelåf! Då har jag kommit i tid . . .
God dag, Oskar!»

»God dag, Ragnar! Jag kunde aldrig tro
att det var du. Kommer du ända från Stock-
holm?»

»Det var en guds lycka, att det inte skett
ännu . . . Ja, jag kommer från Stockholm. I går
fick jag ett bref ifrån gubben, hvori det står att
han ämnade låta döpa Fausta — och det kan
jag aldrig i mitt lif tillåta. Har ingen af er haft
reda på detta?»

»Nä . . . äj! Jo, på sätt och vis. Jag hörde
härom dagen af gumman, att gubben hade skrivit
ett bref, som han ämnade skicka till dig. Det
är inte värdt att du visar dig för gumman genast,
Ragnar. Hon skulle inte tåla den öfverraskningen
nu. Den stackars gumman, hon låg till sängs
ett par dagar efter det där brefvet, och vi trodde
att hon skulle dö. Men att gubben värkligt
skickat brefvet af!»

»Hade gumman läst det?»

»Ja, gubben visade hänne brefvet, och så bad
hon att han inte skulle skicka det, emedan du
annars genast komme ner och toge Fausta med
dig. Och nu trodde vi alla, att han rifvit det
sönder, när gumman blef så sjuk.»

»Nåjal. Gå du nu före och bered gumman på att jag kommit hit! Jag kan träffa dig om en stund i parken.»

»Ja.»

»Hur är det mellan dig och gubben nu?»

»Detsamma. Snarare sämre. Han talar aldrig till hvarken mig eller Gunni.»

»Hm!»

Det var ruskigt äfven i parken. Små rännilar hade bildat sig i gångarna, och rägnen droppade ner ifrån träden. Ragnar gick fram och tillbaka på en smal gång, hvarifrån han kunde se fönstren i öfre våningen, utan att synas själf. Efter en stund såg han Oskar och Gunni komma från kökssidan. Emellan dem gick — o hvad det sved i hans hjärta! — emellan dem gick det gamla kära skråt, krokig, omstoppad med sjalar. Oskar och Gunni hade slagit hvar sin arm kring hånne. De tycktes tala ifrigt. Ragnar gick emot dem, i den förmodan att gumman var tillräckligt förberedd att möta honom.

Han funderade på hvad han borde säga till hånne. Han ville tala så kärligt och smeksamt som det stod i hans makt. Men så tänkte han på hvad gubben skrifvit, att dopet skulle försiggått redan för fem veckor sedan — samtidigt med att Oskars lilla flicka döptes — om inte Ragnar just då hade kommit hem och gumman försäkrat att han ämnade taga barnet med sig till Stockholm. Gumman hade således redan för fem veckor sedan haft kunskap om gubbens afsigter,

men ej nämt ett ord därom till honom själf. Han kände hur svårt det skulle bli att lägga i dagen sina varma sonliga känslor.

Gumman, Oskar och Gunni veko nu in på den gång, där han gick dem till mötes. Den gamla stannade plötsligt, ryckte sig lös ifrån de andra bägge och drog sig förfärad tillbaka, som om hon sett ett spöke. Hon slog händerna samman och stirrade på honom. Hennes ansigte var blekt och fullt af rynkor. Hon såg förgråten och förfärligt lidande ut.

Ragnar skyndade fram. Hon drog sig först ännu längre tillbaka, med förvidna anletsdrag. Så kastade hon sig gråtande i hans öppnade famn.

»Du? Du? O hvad jag blef skrämnd! Hvarför kunden I inte sagt mig detta?» klagade hon.

»Var hon inte förberedd?» frågade Ragnar sakta och tryckte Gunnis hand.

»Nej, vi hade inte hunnit ännu.»

»Du får inte ta henne härifrån, Ragnar!» jämrade sig den gamla. »Jag kan inte vara utan barnet. Jag anade att du skulle komma och ta henne. Men har du då fått brevet?»

»Ja», svarade Ragnar. »Och du, som visste hvarom fråga var, när jag förra gången var hemma! Det förlåter jag dig aldrig.»

Det var honom omöjligt att hålla dessa hårda ord tillbaka. Men han ångrade dem i samma ögonblick som de blifvit sagda. Och så

omfamnade han den gamla innerligt och kallade henne vid de ljufvaste smeknamn.

»Jag ville ju ... tala ... då», snyftade hon. »Men så tänkte jag ... att du skulle ta ... den lilla med dig ... O, för allt hvad du gör, Ragnar, så låt mig behålla barnet! Hvad jag älskar det barnet!»

Hon snyftade högt. Oskar och Gunni gåfvo Ragnar tecken att han med ett ord skulle lugna henne. »Om hon inte får behålla Fausta, så blir det hennes död», hviskade Gunni.

»Ditt gamla kära skrå», sade Ragnar. »Var du lugn. Jag skall göra min pligt. Var nu först och främst lugn, så få vi tala om det andra sedan.»

Hon tryckte sig hårdt intill honom och bad och tiggde.

»Bara säg att hon får stanna! Bara några veckor! Så att jag kan förbereda mig. Det har kommit så plötsligt.»

»Nej, stanna får hon inte en dag längre. I ha'n själfva så velat.»

Åter kommo de hårda orden fram. Åter ångrade han sig, i samma ögonblick som de blifvit sagda. Han sökte trösta och lugna sin mor på alla möjliga sätt, utom på det enda, som kunde ge henne lugn och tröst. Men han ville inte låfva hvad han i detta ögonblick trodde att han ej skulle kunna hålla.

Emellertid blef den gamla småningom lugnare. Hon släpade sig upp till öfre våningen, där

barnet just höll gubben sällskap efter middagen. Man hörde lur den lilla sjöng en visa, som gubben alltid brukade ha så roligt åt. Ragnar gick in till Oskars och fick sig lite mat efter resan.

»Bara det nu inte blir en scen mellan dig och gubben!» yttrade Oskar.

»Åhnej», svarade Ragnar. »Inte den här gången. Om gubben blir aldrig så het, så kan jag behärska mig nu.»

Både Gunni och Oskar tviflade på hans självbehärskning i en sådan situation som denna.

»Just i sådana situationer», sade Ragnar med stolthet, »reder jag mig allra bäst. Jag har nu inte endast rätten på min sida, utan också makten. Och när jag har makten, förgår jag mig aldrig.»

När han ätit, gick han upp till gubben, ensam. Han kunde ej låta bli att småle, när han såg hur de andre liksom förberedde sig på ett häftigt upptråde. Han hade visst aldrig förut känt sig så lugn som nu. Det förvånade honom själf att han ej erfor någon — fruktan kunde ju ej komma i fråga, men ej ens någon ängslan eller någon oro.

Han öppnade dörren till gubbens yttre rum. Den lilla kom emot honom, och det blef omfamningar och glädjerop. Gubben, som satt på sin vanliga plats, i gungstolen i det inre rummet, vände på hufvudet.

Ragnar skyndade fram, kysste honom på kinden och klappade honom på ryggen.

»God dag, pappa!»

»Se... god dag, Ragnar! Är du här?» ytt-
rade gubben. Han tycktes vilja se förvånad ut,
men föreföll besvärad. Det syntes tydligt att
Ragnars inträde skulle gjort honom i högsta
grad öfverraskad, om han inte förberedts af
gumman.

»Hade jag anat», fortfor Ragnar genast,
kanske något darrande på rösten, »hade jag anat
att pappa inte gärna ville ha den lilla här, skulle
jag tagit henne med mig förra gången. Förlåt
att hon varit här så länge! Nu följer hon mig
tillbaka i morgon.»

»Inte ha... henne här?» stammade gubben.

»Jo... det...»

»Jag kan hälsa pappa från landshöfdingen»,
inföll Ragnar, likgiltigt. »Jag träffade honom
på tåget.»

»Tack», svarade gubben, synbart häpen öfver
sonens uppträdande.

Ragnar gick fram och tillbaka, efter sin vana.
Gubben satt i gungstolen, med ryggen vänd
emot honom.

»Det har varit ruskigt under hela resan»,
fortfor Ragnar. »Duggrägn först, ösregn sedan
och dimma till slut. Nu tycks det likväl blåsa
upp till vackert väder.»

»Jaså, tror du det?» frågade gubben.

Det blef en lång paus. Ragnar skämtade med
sin lilla dotter, som var innerligt förtjust öfver
att se honom igen. De samtalade med hvarandra
på sitt vanliga sätt, på det där barnsligt för-

vrängda språket, som ingen annan kunde begripa riktigt. Gubben hörde på med synbart intresse. Gumman satt stilla i soffhörnet och virkade på en underkjol.

»Nu ska' du, ta' mig tusan, packa hop dina saker, dotter lille!» sade Ragnar och lyfte sin lilla flicka ner ifrån knät. I morgon ska' du resa med vännen till Stockholm. Vill du det?»

Den lilla såg skalkaktigt på honom, som om hon trodde att han narrades. Men så fäste hon blicken på gumman. Och när hon varseblef att den gamla hastigt fick en besynnerlig ryckning i ögonlocken, brast hon i gråt och försäkrade att hon inte ville resa ifrån »farfar och sammi».

Gubben reste sig från gungstolen och såg kärleksfullt på det lilla gråtande barnet, som sprungit ifrån sin far och nu höll sin farmor i klänningen. Han gick bort till den lilla och sträckte sina armar emot henne.

»Vill du stanna hos de gamle djuren?» frågade han därefter med ovanlig ömhet.

Ragnar kände sig underlig till mods. Att höra gubben, och det i detta ögonblick, begagna uttrycket »de gamle djuren», som han alltid förut hade funnit så dumt och löjligt! Och så att se sitt älskade barn haka sig fast vid de gamle, som för att skydda sig mot honom själf! Ett enda ögonblick kändes det så smärtsamt, nästan som om han kunde bli svartsjuk. Men endast ett ögonblick. Att gubben i hans närvaro, och efter hvad som föregått, kunde förmå sig att

tala så som han nyss gjort! Hur ljust att höra detta! Och att barnet hölle mer af de gamle än af honom själf — inte skulle det göra honom ondt? Han hade ju själf önskat det. Ja, i detta ögonblick kände han att hans kärlek till barnet var fri från all egoism. Stundom hade han tviflat på sig själf i detta afseende.

Han kände sig likväl en smula pinsamt berörd framför denna sköna grupp: två gamla människor och ett litet barn, som älskade hvarandra obeskrifligt — och som i honom sågo ett damokles-svärd, som hvarje ögonblick hotade falla ned öfver deras lycka. En tanke genomfor hans hjärna: vore det rätt att skilja dem åt, dessa gamle och detta barn? Han behöfde ej en enda sekund för att finna svaret. Frågan innebure ju detsamma som denna: borde han offra sitt barn för de gamles skull eller ej? Naturligtvis inte. Något år ännu hade ju den lilla utan fara för sin egen utveckling kunnat vistas i det gamla fädernehemmet, uppfostrats eller rättare skämts bort och blifvit lillgammal hos de gamle — det skadliga i ett sådant lif skulle ju i riklig mån ha uppvägts af den nyttiga vistelsen i fria luften, — och den saknad han själf erfarit i sin ensamhet — nåja, den kunde ju möjligen uppvägts af det medvetandet att han gjorde sina gamle föräldrar lyckliga. Men ett nödvändigt vilkor för att barnet skulle stanna kvar, om också endast en kort tid, vore full garanti för att något dop ej oftare skulle sättas

i fråga — och hur skulle nu en sådan garanti åstadkommas? Han kände gubben. Blevde det tal om saken, skulle gubben inte ge efter en hårsman, hur mycket han än ångrade att han skrivit det sista brevet. Något val funnes således ej. Det hade tyckts honom så lätt att komma hem och säga: se så, nu tar jag barnet med mig — och så trösta gumman med ett snart återseende, som han själf knappast trodde på. Men hur svårt blefve det ej nu? Han kände sig nästan som en bödel, när han såg sig tvungen att skilja denna kära grupp: den tandlöse, förr så kraftfulle gubben, som nu lekande stultade omkring med den lilla muntra flickan, och så det lidande gamla skråt där borta i soffhörnet.

»Jag går ner till Oskars en stund», sade han. Det blef honom alltför pinsamt att dröja kvar där uppe.

Hos Oskars var stämningen tryckt och väntansfull. Oskar själf borde varit ute i marken, men satt och skref i sina konto-böcker, i afvaktan på att Ragnar skulle komma tillbaka. Gunni och Signe hade slagit sig ner hvar i sitt soffhörn och småpratade halfhögt. När Ragnar inträdde, flögo alla med ens upp från sina platser och frågade honom hur mötet med gubben af-lupit. Ragnar berättade allt. De förvånades lika mycket öfver honom som öfver gubben. Så kom åter frågan om barnet på tal. Det blef ett diskuterande hit och dit, än lifligt, när en lösning troddes vara funnen, än matt, när man

ej kunde skönja något sätt att låta gumman få ha barnet i sin närhet. Den gamla, som inte vågade lämna gubben för mycket ensam, kom då och då smygande ner till dem, ibland med Fausta vid handen. Än stannade hon kvar en stund och hörde på samtalet, än sågs hon i kabinettet sitta och gråta för sig själf. Det sved i Ragnar, hvar gång han såg h henne. Han gick och vändades, kastad emellan tvänne bjudande pligtens kraf: om han fortfarande läte barnet förbli hos de gamle, vore det att ömkligt ge tappt i den strid han hela lifvet kämpat; om han toge barnet med sig, vore det att jaga bort den enda solstrimman i föräldrahemmet och kanske lägga sin mor i grafven. Slutligen trodde han sig ha funnit en utväg att komma ur denna pligtkollision. Han borde visserligen, tänkte han, ta barnet med sig nästa dag, för att visa gubben hvilka följder ett nytt bref sådant som det sista skulle medföra; men sedan skulle han, på gummans enträgna uppmaningar, kunna skicka den lilla ner igen som på besök, i det hopp att gubben då af sig själf skulle drilla saken så, att barnet kunde stanna kvar en längre tid. Han sökte trösta den gamla med detta förslag och bad henne göra den lillas tyg i ordning till morgondagen. Men den gamla lät inte trösta sig. »Kommer hon först bort, så kommer hon aldrig mer hit», klagade hon och gret häjdlöst, medan hon tryckte det lilla förskrämda barnet till sitt bröst.

Hela eftermiddagen gick på detta sätt. Ragnar var dock en timmes tid uppe hos gubben, för att hålla honom sällskap i hans ensamhet. De talade trögt med hvarandra, om väder och vind och politik och landtbruk, äfven om Helmer, som fortfarande gick utan sysselsättning — men ej alls om barnet, ej alls om brevet. När Ragnar åter kom ned i undre våningen, började samma diskussion som förut, med samma resultat. Ragnar lät förstå hur gärna han äfven för egen del ville ha flickan borta den instundande vintern. Han behöfde vara i ensamhet och ro, af många skäl, hade redan hyrt sig ungarlsrum och skulle råka i stora ekonomiska bryderier genom att nu taga barnet med sig upp — denna resa till Skåne kostade honom kanske 1,000 kronor, om inte mer — han tänkte på nödvändigheten att sätta hushåll igen, utan att bli af med sin ungarlslägenhet och så kanske dessutom bli uppsagd i Dagstelegrafan. Gumman, som var närvarande, högg sig fast vid dessa ord och började på nytt med böner och öfvertalningsförsök.

Syskonen förenade sig med henne. Men Ragnar, som så innerligen gärna ville detsamma som de, kunde omöjligt förmås att lämna flickan kvar, med mindre han erhöle fullständig garanti för att något dop ej skulle ifrågasättas ånyo.

Oskar, som en stund hviskande samtalat med Gunni, yttrade slutligen att det kanske finnes en utväg, som ingen förut tänkt på.

»Hvilken då?»

Det blef en spänd uppmärksamhet.

»Jo», sade Oskar, »om Gunni och jag skulle ta flickan ner till oss! Då kunde gumman ha hanne hos sig nästan hela dagen, och det blefve bara nätterna, som de måste vara åtskilda — det finge gumman ju finna sig i, förstås.»

Först var det som om alla känt en stor lättnad. Det svårlösta problemet tycktes nu vara löst på det enklaste sätt i världen. Man förundrade sig öfver att ingen förut hade kommit på den lösningen. Men så blef gumman betänksam och tviflade på att gubben skulle tillåta en sådan omflyttning. Ragnar, som förklarade att gubbens tillåtelse här vid lag ej behöfde inhämtas, fann emellertid, han också, att Oskars förslag hade sina betänkligheter. Han förutsåg att det spända förhållandet mellan Oskars familj och gubben kanske skulle bli större, om förslaget sattes i värket, och han skulle aldrig kunna tillåta att hans lilla barn blefve orsak till splittring i det gamla föräldrahemmet. Det skulle kanske till ock med kunna inträffa att gubben förbjöde gumman att gå ner till Oskars och barnet att komma upp i öfre våningen — med hans karaktär vore sådant ganska sannolikt — och så hade man ju förvärrat saken, i stället för att vinna det åsyftade målet. Emellertid vore ju förslaget värdt att tänka på. En möjlighet vore ju ock att barnet, genom att stanna hos Oskars, blefve ett föreningsband mellan de bägge familjerna — gubben älskade

ju den lilla så ofantligt högt — och då vore ju ännu mera vunnet än man från början hade kunnat ana. Då tiden emellertid var långt framskriden, beslöt man att fortsätta öfverläggningen nästa dag, innan Ragnar skulle fara.

9.

Det blef en nästan sömlös natt för Ragnar. Och för andra än honom själf — efter hvad han kunde höra från sitt rum. Gubben, som låg i motsatta ändan af huset, var uppe och stökade vid tu-tiden — något för honom högst ovanligt, med hans regelbundna lefnadsvanor. Gumman, hvars sängkammare befann sig midt öfver Ragnars egen, hostade på ett besynnerligt sätt flera gånger, och det lät stundom som om hon språkade klagande med den lilla. Mot morgonen blef det tyst. Ragnar föll då i en tung sömn, och han vaknade först när Fausta uppåt förmiddagen kom och väckte honom. »Du lilla kära barn!» Och han tryckte den lilla ömt intill sig.

Gumman stack hufvudet in genom dörren, som stod på glänt. Hon försökte se glad ut, det gamla skrå't, och bannade honom på skämt därför att han legat så länge. Hon och gubben hade druckit kaffe redan för två timmar sedan, och Gunni hade inne hos sig väntat på honom öfver en timme.

»Du gamle sjusåfvare, lille vän Ranne!» sade flickan smeksamt och klappade honom på kinden.

Han klädde sig skyndsamt och gick in till Oskars. I förbifarten hälsade han god morgon på gubben, hvilken i sällskap med Helmer just kom hem ifrån den promenad, som han regelbundet företog i marken hvarje förmiddag, äfven sedan Oskar öfvertagit arrendet. Gubben hälsade kärleksfullt och frågade hur han såfvit. Sedan ginge de hvar och en på sitt håll.

Inne hos Oskars började man ånyo diskutera den viktiga frågan om barnet. Stämningen var ej längre så tryckt som förra dagen. Man hade ju en klaf till lösningen af det svåra problemet och man hoppades det bästa. Själftva gumman, som gick ut och in, alltid med något af den lillas tyg att lägga ned i kappsäcken, hyste ett svagt hopp att Ragnar skulle resa ensam och låta barnet stanna kvar. Hon hade talat med gubben, kunde man förstå, ehuru hon till en början sökte dölja det, och man anade nästan att gubben skickat henne som ett slags parlamentär, för att bringa en förlikning å bane. »Jag är säker på», sade gumman, »att gubben

vill behålla barnet lika gärna som jag, fast han inte vill erkänna det.» Men ett sådant erkännande, påstod Ragnar, vore det första nödvändiga villkoret, och det andra vore att dopfrågan aldrig mer skulle föras på tal, och det tredje vore att gubben skulle förklara sig ej ha någonting emot att den lilla hädanefter stode under Oskars speciella hägn. Gumman tyckte att detta vore allt för mycket begärdt. Ragnar borde ju ändå besinna, att det var emot sin egen far han ämnade handla så. Det vore ju ej underligt om gubben kände sig sårad, i fall barnet toges ifrån honom, liksom ifrån en annan missdådare. Han kunde möjligen ha förgått sig i sitt bref och sagt saker, som han inte tänkte, men — och så började hon ursäktla gubben på alla möjliga sätt. Ragnar var dock obeveklig. »Om du bara», fortfor den gamla, »ville böja dig för honom en liten smula, så skulle du få se att gubben läte det bli alldeles som förut och glömde hvad han skrifvit i sitt bref.» — »Böja mig!» utropade Ragnar. Men det var just det, han inte kunde och inte borde! »Bara för syns skull, det kunde han väl förstå», invände gumman. »Nej,» inföll Ragnar, »hade det gällt endast själfva formen, då skulle han ha böjt sig, om det så varit ända ner till marken, om han därmed kunnat uträtta något godt. Men nu gällde det barnets hela väl. Ja annat äfven, ty det gällde lyckan i det gamla fädernehemmet. Om han böjde sig för gubben nu, om också endast

för syns skull, då skulle det vara detsamma som att för alltid befästa honom i tron på hans egen ofelbarhet, det skulle vara detsamma som att i de yngre syskonens namn liksom erkänna det berättigade i gubbens alla despotiska fordringar, det skulle vara detsamma som att omöjliggöra försoningen mellan gubben och Oskars familj. Om han däremot inte böjde sig, då skulle han åtminstone ge gubben en minnesbeta, som kunde bli nyttig i många hänseenden. Man finge se sakerna i stort. Det gällde nu en princip, ej endast ett enstaka fall. Visste gubben sig ha handlat öfveriladt, så vore det hans pligt att erkänna det, och då skulle Ragnar göra allt hvad man billigtvis kunde begära, för att genom sitt lilla barn bidraga till de gamles lycka.

Gumman gick fram och tillbaka mellan de bägge våningarna. Det var nu påtagligt att hon förhandlade som parlamentär. För hvar gång hon kom tillbaka, hade hon något nytt att berätta om gubben. Än satt han och kelade med den lilla, än hade han ängsligt frågat hur Ragnar tänkte göra, än hade han haft ett yttrande, som tydde på att han slagit dopfrågan ur hägen. Nere hos Oskars blef förvåningen allt större. Man hade visserligen hoppats att gubben skulle göra någon eftergift, men ej föreställt sig att det skulle ske så där öppet, som det nu lät på gumman. Man hade t. ex. tänkt sig att han skulle säga som så: »Ja, min käre Ragnar, eftersom mamma inte kan undvara din

flicka ännu, så kort efter sin sjukdom, så skall barnet få stanna här en liten tid», eller något dylikt. Så att det kunde se ut som han läte nåd gå för rätt. Men nu tycktes det på gumman som om han ville taga tillbaka allt hvad han yttrat i sitt bref, om Ragnar endast ville bekväma sig att be därom. Man började känna sig viss om att allt skulle sluta på ett lyckligt sätt, bara det ömtåliga ämnet bragtes på tal mellan far och son — och bara ingen af dem förifrade sig.

Stämningen blef efter allt detta rätt angenäm, ja nästan glad. Man började tala om andra saker. Gunni slog till och med fram något om Paula, hvars namn ej förut hade nämnts under hela tiden. Hon ville tydligen ha Ragnar att närmare berätta något om det förhållande, som existerade mellan honom och Paula. Männe de korresponderade? Hvad männe det var, som gjorde Paula så ovecklig? Gunni hade förut trott att det var religiösa betänkligheter, men efter Ragnars afresa förra gången hade Paula sagt att han hade rätt i så mycket, nästan också i fråga om dopet. Ja, besynnerliga voro de, bägge två, både han och Paula. Hur Paula hade gått och skylt på hufvudvärk, den dagen Ragnar hade rest, liksom man inte förstode hvad som gjorde henne så nedstämd! Vilde Ragnar då rakt inte säga huruvida de skrifvit till hvarandra?

Nej, hvarför skulle han det? Gunni kunde ju fråga Paula och få svar af henne.

»Stackars Paula!» sade Gunni. »Hon har det minsann inte för lyckligt.»

Åh, hände fattades ju ingenting, menade Ragnar. Hon hade ju i yttre hänseende allt hvad man kunde begära för att vara lycklig. Och så hade hon ju därjämte denna oskattbara förmåga att kunna bete sig mot andra hur egoistiskt hårdt som helst, utan att ens känna smärta eller samvetskval. Det sista tänkte han tyst för sig själf.

»Det skulle allt roa dig att få läsa hennes bref», sade Gunni. »Ja, du vet kanske inte att jag fick bref från henne i går?»

Nej det visste han inte.

Hur nyfiken var han ej att få veta innehållet i detta bref, som afgått samtidigt med det hon skickat till honom själf och således efter all sannolikhet var skrivet efteråt, enär hans var dateradt ett par dagar innan det kom fram. Men han behärskade sig. Historien mellan honom och Paula hade nu inträdt i ett skede, där det var honom motbjudande att begagna mellanhänder.

»Du skulle gärna ha fått läsa det», fortfor Gunni, »om hon inte uttryckligen hade förbjudit mig att visa det för någon.»

»Du har således inte visat det för någon?» frågade Ragnar tviflande.

»För Oskar, förstås.»

»Jo, du läste upp för oss det viktigaste, Gunni», yttrade Signe.

»Jaså, det handlade om viktiga saker?»
frågade Ragnar skenbart likgiltigt.

»Alls inte om dig, Ragnar! Tro inte det!
Ditt namn är inte nämndt en gång.»

»Åh, det märktes ju tydligt att det var
Ragnar hon tänkte på i slutorden», inföll Signe.
»Det skulle man vara en gås för att inte be-
gripa.»

»Se så, Signe, gör nu inte Ragnar egen-
kär!» förmanade Gunni.

Ragnar blef alltmer nyfiken, men yttrade
intet.

Gunni och Signe började tvista om vissa
uttryck i Paulas bref. Däraf förstod Ragnar mer
än tillräckligt. Paula hade på ett melankoliskt
sätt skildrat den vackra natur, hon vistades i,
och den skara ungdom, som hon dagligen var
tillsammans med. Hon hade så gärna velat njuta
af denna vackra natur och glädja sig med denna
ungdom, men hon kunde inte, och när hon någon
gång erfor en smula glädje, kändes det som hon
inte hade rättighet därtill, och då hon en gång
deltagit i ungdomens nöje, hade hon plötsligt
brustit i gråt och måst gå upp på sitt rum.
Brefvet hade slutat med dessa ord: »ske guds
vilje», öfver hvilkas betydelse alla undrade
mycket. Ragnar hade hört tillräckligt för att
inse, eller tro sig inse, att dessa ord gällde
honom. Och det hopp, som han förra dagen
trodde vara nästan alldeles krässadt, lefde upp
på nytt.

Emellertid hade förmiddagen gått till ända. Om en timme skulle tåget gå. Ragnar satt nu och funderade på hur han skulle meddela gubben sitt beslut att låta barnet stanna hos Oskars. Då inträdde gumman.

»Nu sitter han och gråter där uppe», sade hon, själf med tårar i ögonen. »Gå nu upp till honom, Ragnar. Men förifra dig intel! Kom i håg att han är din far!»

»Var lugn!» sade Ragnar. »Är Fausta färdig att resa, i fall det skulle bli nödvändigt?»

Det ja, som gumman svarade, hördes knappt.

Följd af gumman, inträdde Ragnar till sin far. Gubben satt i gungstolen, Helmer gick där som ett frågetecken, med händerna i sin kavaj, och Fausta satt på golfvet, klädd i den dräkt, som Ragnar önskade att hon skulle ha på resan. Gubben var något röd i ögonen, men såg för öfrigt lugn ut, alldeles som han brukade, när det var något viktigt å färde. Med armbågarna på stolkarmen och händerna knäppta uppåt, satt han och slog pekfingerarna emot hvarandra.

Ragnar gick fram till honom, stödde sig mot skrifbordskanten och höll sig fast däri med bägge händerna. Gumman ställde sig upp emot kakelugnen, med armarna i kors öfver bröstet.

»Eftersom mamma», började Ragnar — och gubben såg därvid upp på honom med en blick, som tycktes säga att han visste hvad som skulle komma och hade sitt svar till hands.

»Eftersom mamma skulle ta sig det alltför när, om hon nu så plötsligt skulle skiljas från Fausta, har jag kommit öfverens med Oskar om att barnet stannar hos honom och Gunni tills vidare. Då kan mamma ha flickan i sin närhet, utan att pappa behöfver lida af flickans närvaro, och pappa behöfver naturligtvis då inte vidare känna det som en pligt för sig att låta döpa den lilla. Jag hoppas att pappa inte har någonting emot den anordningen.»

Han talade lugnt och fast, nästan som om orden varit öfverlästa på förhand, men tillika med den för honom egendomliga fogligheten i stämman och blidheten i ansigtsuttrycket. Gubben hade velat afbryta honom ett par gånger, utan att han låtsat därom.

»Ja, ser du, min käre Ragnar», inföll nu gubben, och det fans ej spår till ängslan eller osäkerhet i hans röst. »Ja, ser du, min käre Ragnar, hade du förut kommit till mig... som en son till sin far... och ärligt sagt mig... hvad du yttrat till din mor och dina syskon... att du för ekonomiska bekymmer vore tvungen att låta barnet stanna här under närmaste tiden...»

Ragnar, som inte var förberedd på denna vänning i samtalet, började känna sig varm och ville afbryta sin far. Men han fattade sig hastigt, då han kände sig mäktig att ändå behärska situationen, och lyssnade med ett sorgligt småleende på fortsättningen.

»Hade du kommit så till mig strax», fortfor gubben, »ja, då hade jag min själ varit en onaturlig far, om jag inte genast... genast hade sagt: nå, min gosse, då skall barnet gärna få stanna... Ekonomiska bekymmer kan hvem som hälst få... och kunde din far hjälpa dig med så litet som att ha ditt barn under sin tillsyn ett års tid, så...»

»Men», invände Ragnar fogligt, nästan förvånad, »jag har aldrig yttrat någonting sådant, som pappa nu påstår att jag skulle sagt till mamma och syskonen».

»Hva'!» utbrast gubben. »Ja, det är som jag alltid säger», fortfor han. »Slidder och sladder i hvar krok. Här har man nu gått och inbillat mig att du vore ekonomiskt ruinerad, om du skulle ta barnet härifrån, och då du inte själf säger någonting, min käre Ragnar, så får du ursäkta att jag tror hvad andra säga. Eller», fortfor han och vände sig till gumman, »har inte du, Matilda, sagt till mig att den här resan kostade Ragnar tusen kronor och att han inte visste hur han skulle bära sig åt med barnet, om han nu skulle ta det med sig?»

Den stackars gumman pinades synbarligen. Hon såg ängsligt på Ragnar, liksom ångrade hon att hon i sin förtviflan sagt för mycket, och dröjde med att svara på gubbens fråga. Slutligen, när frågan upprepades, erkände hon att hon värkligen haft det yttrandet, men tillade att hon kanske missförstått Ragnar.

»Nej, det har mamma visst inte», förklarade Ragnar med lugn öfverlägsenhet. »Hvad mamma har sagt är fullkomligt riktigt. Jag hade verkligen ett par sådana yttranden, om jag också inte begagnade fullt så öfverdrifna uttryck.»

»Nå, men då...?» invände gubben, ytterst förvånad. »Då är det ju sant hvad jag säger. Du sade ju att det var osanning... Nå?» Gubben började bli het, men tvang sig. »Det här får du närmare förklara, min gosse. Är det sant eller är det inte sant?»

»Hvad mamma har sagt till pappa är fullkomligt sant. Men den konklusion, som pappa själf har dragit ur hannes ord, är falsk. Mamma hade sagt att min ekonomiska ställning vore svår, och det är den verkligen för tillfället. Men pappas konklusion, att jag till följd af dessa ekonomiska svårigheter skulle vara *tvungen* att låta flickan stanna *här*, den är alldeles oriktig. Hvert flickan kommer hän, om hon inte nu stannar hos Oskars, det vill jag lämna därhän. Men det har aldrig ett ögonblick fallit mig in nu, att hon skulle stanna här för min egen skull. Det är uteslutande med hänsyn till mamma, som jag mottagit Oskars anbud. I hur stora ekonomiska svårigheter jag än måtte råka, skulle jag likväl aldrig offra mitt barn för att rädda mig själf. Och att barnet skulle kunna döpas mig ovetande, är något som jag inte på några vilkor vill riskera. — Men vi ha mycket brådtom, pappa lille! Det tjenar ju till ingenting att tvista om den här

saken nu. Frågan är huruvida pappa för sin del har någonting emot att barnet öfverlämnas åt Oskar.»

Gubben satt ängsligt och knäppte med fingrarna. Han hade tydligen ej väntat sig ett motstånd af denna beskaffenhet.

»Nåja, min gosse», fortfor han, »jag har då missförstått mamma, och då förfaller min anmärkning mot dig. Men i alla händelser står det ju fast, efter hvad du själf erkänner, att du för närvarande har svårt att reda dig, och därför upprepar jag hvad jag nyss sa': kan din far göra dig en tjänst genom att behålla ditt barn en tid, så är det honom naturligtvis kärt. Att barnet ej är döpt — ja, det är mycket sorgligt, efter min uppfattning, det vet du — men har hon nu varit här odöpt i ett halft år, så kan hon naturligtvis vara här odöpt ett halft år till, om det kan vara till hjälp för hennes far. Och så behöfva vi inte tala mer om den saken, Ragnar! Res du med lugn, så stannar flickan hos oss, tills din ekonomi blir så god, att du kan ta henne till dig igen.»

Det kändes ytterst svårt för Ragnar att fortsätta detta samtal. Ett ögonblick tänkte han att han kanske borde nöja sig med det tillmötesgående, som gubben redan visat genom de sista orden. Men så föll det honom in att gubben vore gammal och slö, att det varit en fix idé hos honom att han skulle döpa barnet, att denna fixa idé kunde komma tillbaka — och så insåg

han att han borde vara fast. Han skulle gärna tillåta, efter hvad han nu hört, att den lilla stannade uppe hos de gamle, men det skulle dock ske under det uttryckliga förbehållet att Oskar i nödfall finge öfvertaga hans faderliga rättigheter.

»Ja, pappa», sade han, »jag är mycket tacksam för pappas godhet. Hade pappa bara inte skrivit det där brevet! Men pappa inser nog . . .»

»Hör nu, min gosse, då jag låfvar behålla ditt barn, så är naturligtvis i och med detsamma brevet glömdt.»

»Nej, pappa, sådant glömmes inte lätt. Har pappa värligen kunnat fatta det beslutet att låta döpa mitt barn mot min vilja, utan min vetskap, då får pappa inte undra på om mitt förtroende till pappa i fråga om barnet lidit en betydlig knäck. Jag kan därför inte . . .»

»Hvem har sagt att jag beslutat döpa barnet mot din vilja?» utbrast gubben och reste sig häftigt i stolen.

»Pappa har skrivit det själf. Jag har brevet i min ficka och kan visa svart på hvitt.»

Gubben föll tillbaka i stolen och kunde ej dölja den oro, som började få makt med honom. Gumman gick i detsamma ut och tog med sig den lilla, som inte fann sig väl där inne i den allvarliga situationen.

Gubben upptog samtalet ånyo, när han genom Helmer förvissat sig om att gumman stängt dörren efter sig.

»Nu skall jag säga dig en sak, Ragnar! Du har en skarp blick och ett godt omdöme, men likväl så har du i mycket en skef uppfattning af förhållandena här hemma...»

»Åh, jag tror mig se ganska klart i det fallet, pappa.»

»Ja, du tror, min gosse! Men du har mycket om bakfoten. Och hvad nu barnets dop angår, så har du där uppe i Stockholm gått och gjort upp fantasier, som ingen klok mänska — ingen klok mänska — här nere någonsin tänkt på. Men det måste bli så, när du ligger i hemlig korrespondens med din mor, som med all sin goda vilja inte just alltid har den rätta uppfattningen af saker och ting...»

»Hemlig korrespondens?»

»Ja, min gosse, jag vet det mycket väl. Och på det viiset har du på omvägar ofta fått alldeles falska underrättelser.»

»Jag ligger visst inte i någon hemlig korrespondens med mamma», utbrast Ragnar.

»Nå, med Signe då. Det är ju detsamma. Brefven till och från din mor ha gått genom Signe. Jag vet det mycket väl.»

»Då vet pappa mycket mer än jag själf. Och vill pappa undersöka saken riktigt, så blir det kanske pappa själf, som på omvägar fått alldeles falska underrättelser. Ja, nog har jag skrivit till mamma enskildt, och till Signe också någon gång, men för det första har det aldrig varit någon *regelbunden* korrespondens, tvärtom,

och för det andra har det på de sista åren inte varit några hemliga bref. Hade jag fört en sådan korrespondens, skulle jag mycket gärna erkänt det, så mycket mer som jag inte ser något orätt i att en son ibland talar enskildt med sin mor. Jag har ju skrivvit enskildt till pappa själf också. Men, pappa lille, nu måste jag snart resa. Låt oss få saken afgjord!»

Helmer, som under de sista replikerna betraktat ömsom gubben och ömsom Ragnar, försvann in i det närgränsande kabinettet. Under några sekunder var det alldeles tyst i rummet.

Plötsligt reste sig gubben från stolen, kastade armarna kring Ragnars hals och grät.

»Glöm nu brefvet, Ragnar! Glöm allt hvad jag skref, och låt barnet stanna hos dina gamle föräldrar!»

»Käre pappa, jag ville så gärna . . .» Ragnar kände det så varmt för gubben i detta ögonblick.

»Nå, då är ju allt godt.»

»Jag ville så gärna, pappa. Och jag har nu visst ingenting emot att den lilla har sitt hem uppe hos er och ligger inne hos gumman om nätterna, men . . .»

»Nåja, det är ju allt hvad jag begär.»

»Men endast med det uttryckliga vilkoret att det sker med Oskars tillstånd och på hans ansvar, ty det är åt honom jag öfverlämnar barnet.»

»Ja, låt honom svara så mycket han vill! Men du tillåter alltså att barnet nu stannar uppe

hos oss, liksom förut — då är ju allt bra. Vi ska inte ta hennes kärlek ifrån dig, det kan du vara öfvertygad om.»

»Jag har själf lärt henne att älska er, pappa, och om hon älskar er högre än mig, så kan intet vara mig kärare.»

»Hon skall nog älska dig också, min gosse. Dina föräldrar ska lära henne det.»

»Ja, det tror jag nog. Hennes kärlek är likväl för mig det minst viktiga. Den lilla stackaren får gärna glömma mig helt och hållet, bara hon blir god och stark.»

»Nåja, nu stannar hon emellertid här uppe . . .»

»Med det uttryckliga villkoret att Oskar . . .»

»Det viktigaste är att hon stannar hos oss, min gosse. Se så, Ragnar, vi förstå hvarandra.»

»Jag hoppas det, pappa.»

De blickade hvarandra fast och öppet i ögonen.

»Under min vård skall flickan nog bli både god och stark.»

»Men kom i håg, pappa, att det är med det uttryckliga villkoret att . . .»

»Ja, nu inte mer om den saken, min gosse!»

»Jo, pappa, för mig är det Oskar, som ansvarar för barnet. Om han låter henne stanna här uppe, så gärna för mig.»

»Ja, vi förstå hvarandra nu.»

»Vi förstå hvarandra nu.»

Gumman inträdde. Det kom solsken öfver hennes ansigte, när hon såg fadren och sonen stå med armarna kring hvarandras lif. Under tårar omfamnade hon och kysste dem bägge två.

»Ja, nu, Matilda», yttrade gubben med en segerhärres fröjd och stolthet, »nu har Ragnar gått in på mitt förslag, att flickan ligger hos dig om nätterna och är hos mig om dagen. Och nu skall . . .»

Ragnar afbröt honom.

»Jag har låfvat att flickan får ha sitt hem hos er gamle, med det vilkor att Oskar ger sitt tillstånd och ansvarar för henne.»

»Oskars tillstånd!» utbrast gubben, som om det vore fänigt att sätta någonting sådant i fråga. »Hufvudsaken är att den lilla förblir hos oss. Och nu, Matilda, förbehåller jag mig att du inte skämmer bort barnet, som du hittills gjort. Skall jag ha henne här hos mig, så skall hon min själ också uppfostras till en god och stark flicka, just som Ragnar vill ha henne. Du skall nog bli nöjd, min gosse.»

Tiden hade långt framskridit. Ragnar måste i största hast kasta maten i sig. Oskar och Gunni och Signe voro slagna med häpnad öfver det nyss inne hos gubben förda samtalet, för hvilket de i korthet fingo en redogörelse. De visste knappt huruvida de mäst skulle förvåna sig öfver gubbens medgörlighet i sak eller beundra Ragnars fasthet och lugn.

Afskedsstunden kom. Det var med glädje man skildes. Det var glädjetårar, som götos.

När Ragnar kommit ned på trappan, ropade hans lilla flicka efter honom: »Adjö, lille vän! Tack, lille vän, för att jag får stanna hos farfar och sammi.»

Han skyndade ner till tåget, för att ej komma för sent. När han tagit plats i kupén och tåget rusade bort, kände han sig lycklig och stark som efter en stor seger. Det var mycket han hade vunnit. Han var för den närmaste tiden fri från bekymmer för barnet, det var ett. Så hade han kanske för en lång tid räddat gummans lif, det var det andra. Så hade han gjort sina gamle föräldrar lyckliga, det var det tredje. Så hade han segrat i en strid med gubben, det var det allra viktigaste. Han kände med sig att det var, i miniatyr förstås, den nya tiden, som i honom vunnit en seger öfver den gamla. Han och gubben hade »förstått hvarandra», som det hette. Den nya tidens rätt hade blifvit erkänd genom dessa ord, och den gamla tiden hade med flygande fanor och klingande spel dragit sig tillbaka från en strid, som den visste sig ha förlorat.

Och så hade han vunnit en sak till: han hade fått visshet om att Paula i längden ej skulle motstå honom. »Ske guds vilje!» hade hon ju skrivit. Nu gällde det för honom att strida kampen till slut, att ej fälla modet, om hon skulle göra svårigheter, ej mista hoppet, om

hon skulle synas obeveklig. Men — skulle han ha kraft att fullfölja denna kamp? Skulle han ej både fysiskt och moraliskt ha gått under, innan denna obegripliga flicka sade till honom själf hvad hon skrifvit till Gunni: ske guds vilje!

Sjette afdelingen.

I.
Det var aldeles onödigtvis, som Ragnar oroat sig för att mista sin plats i Dagstelegrafan. I stället fick han genast ånyo den föreställningen, att han skulle bli den faktiske redaktionssekreteraren, när han väl hunnit sätta sig in i de publicistiska göromålen.

Det erbjöds honom visserligen ej ännu att skriva ledande artiklar, men han rönt många bevis på Grönbergs särskilda välvilja och fann sig till sin förvåning ej innesluten i det misstroende, hvarmed chefen betraktade andra medlemmar af det unga Sverge, hvilka utgjorde tidningens mera framstående medarbetare. Han trufdes utomordentligt väl i sin nya ställning, och fastän han

rätt ofta, med sin undergräfdä hälsa, kände sig trött ända till afmatning, var det honom en riktig njutning att tvingas till ett ordnad t arbete.

Men om kvällarna, då han skulle afsluta sitt försummade ordboksarbete, var han lika slapp och viljelös som förr. När förläggaren jämrade sig för mycket öfver att manuskript uteblef, gjorde han nog en våldsamt kraftansträngning och satt uppe stundom hela nätterna — men annars, om han ej var med i sällskapslifvet, hvori han alltmer ifrigt deltog, för att döfva sin oro, satt han merendels i gungstolen eller gick fram och tillbaka på golfvet och pinade sig med allehanda tvifvel och farhågor, stundom rent af fysiskt oförmögen till det lindrigaste själsarbete. Han pinade sig med försök att tolka detta besynnerliga »ske guds viljel», hvarmed Paula slutat sitt egendomliga bref till Gunni. Hvad menade hon med detta förunderliga »ske guds viljel»? Var det för sin egen skull, därför att hon ej älskade honom, eller var det för hans skull, därför att hon kände sig honom alltför underlägsen, som hon bäfvade tillbaka för detta äktenskap, som skulle bli till både hans och hennes lycka? Han undersökte noga beskaffenheten af sina känslor för henne. Var det kanske hennes förmögenhet, som förledde honom till den öfvertygelsen att han älskade henne? Men då skulle han ju föredragit fru Gerber, en rik änka, som med sin halfva million kunde förskaffa honom allt hvad han önskade på jorden

och som visat honom en alltför påfallande efterhångenhet, för att han ett enda ögonblick skulle kunnat tvifla på hennes afsigter! Nej, han älskade Paula för hennes egen skull. Därpå tviflade han ej, och därför skulle han också vinna henne till slut, om hon också stretade emot aldrig så mycket, den egensinniga, men kära varelsen!

Ragnar flyttade in i sin ungarlägenhet, men var alltför nervöst orolig för att kunna göra det hemtrefligt hos sig, hade ej ens ro att packa upp sina kläder eller ställa upp sina böcker, som han lät kvarligga i högar på golvet. Kort efter flyttningen, efter förloppet af den föreskrifna väntetiden, skref han till Paula. Han skref ett lugnt och resonerande bref, hvari han visserligen sade sig alltjämt öfvertygad om att lyckas vinna hennes ja med tiden, men hvari han på samma gång förklarade sig beredd att rätta sig efter hennes önskan, om hon fortfarande hölle fast vid sitt grymma beslut och förbjöde honom att skriva.

Han jublade, när svaret kom. Det innehöll ej allenast icke ett förbud! Vänligt helt igenom, prägladt helt igenom af hennes fröjd öfver att åter få höra ifrån honom, gaf det honom en direkt anledning att skriva på nytt! Och bäst af allt — i brefvet låg hennes fotografi, ehuru hon förut hade vägrat lämna honom ett porträtt, emedan hon af grundsats »ej ville sitta i en härres album»! Ragnar godtade sig med de

mäst öfversvallande framtidsförhoppningar. Han skulle snart ega både hustru och hem, han skulle få en mor till sitt lilla barn, hans själf-tillit skulle vända tillbaka, när han såge sina många strider krönas af en så lysande framgång, hans arbetskraft skulle tiodubblas, när han finge egna sig åt detta författarskap, som var hans egentliga kallelse. Det var oförlåtligt af honom att han misströstat! Och Paula! Hon skulle aldrig få skäl att ångra sitt giftermål med honom. Han skulle bära henne på sina händer. Hela hans lif skulle bli ett enda stort bevis på tack-samhet och kärlek.

Han fick snart en formlig tillåtelse att skrifva bref till henne liksom förr, om han näm-ligen uppträdde som »vän» och icke mer, och en tid fortgick korrespondensen till ömsesidig belåtenhet, med tvänne bref i veckan. Ragnar undvek att tala om förlåfning, i den förhoppning att han småningom skulle binda Paula vid sig med så starka band, att hon ej kunde säga nej. Med hvarje nytt bref, som anlände, stärktes han i sina förhoppningar. Paula gaf honom t. o. m. låf att säga du, »ehuru det ännu åtminstone var henne motbudande att säga detsamma till honom». Ragnar deltog alltmer i sällskapslifvet, där han redan föregående vinter skaffat sig an-seende som en fulländad världsman. Hvad som allt sedan sommarvistelsen på Granskoga utgjort en af hans svåraste uppgifter, att söka »glömma sitt eget jag» — det hade lyckats honom i sällskaps-

lifvet. Ju mer förtviflad han kände sig uti ensamheten, dess mera lifvad trädde han in i salongerna, där han eldades af den undran, hvar med man åhörde hans älskvärdt framsagda sarkasmer, hvilka gömde så mycket, som man ej förstod, men anade!

Men det var honom omöjligt att länge skrifva till Paula, utan att söka förmå hänné till giftermål. Och då blef det kamp på nytt. Paula hotade med att afbryta korrespondensen, om han eftersträfvade mer än vänskap, men hon fortsatte regelbundet att besvara hans bref, ehuru han alltmer talade om kärlek. Hännés uppförande gjorde på honom det intrycket, att hon ville pröfva honom, pröfva styrkan och arten af hans kärlek, innan hon bunde sig vid honom för beständigt. Han tog därför till en början lugt hännés hotelser att afbryta korrespondensen och misstänkte nästan att de ej voro allvarligt menade. Paula hade ju förut upprepade gånger, på det bestämdaste, förbjudit honom att skrifva, men icke dess mindre funnit sig i nya brevväxlingar och gifvit honom ny anledning till förhoppningar — hännés hotelser betydde således ej det minsta. Han försökte göra hänné svartsjuk, genom att omnämna ett par samtal med fru Gerber och antyda möjligheten af ett äktenskap med denna kvinna. Paula blef därefter mer reserverad, men fortfor att besvara hans bref, bad honom beskrifva fru Gerber, förklarade sig ej önska någonting högre än att se honom gift med en kvinna,

som kunde »ge honom vingar», och tillade att »deras brevväxling ju mycket väl kunde fortfara efter hans giftermål, om hans blifvande hustru ej satte sig däremot». Det hade således nu gått så långt, att hon själf önskade fortsättning på en brevväxling, hvilken hon för några månader sedan förklarar sig fast besluten att afbryta förr eller senare! Det kunde naturligtvis ej vara hennes mening att låta honom som fru Gerbers fästman fortfara med att skriva kärleksglödande bref till henne själf! Men hvad var då hennes mening? Han förstod henne mindre, ju längre kampen fortgick, och började förtvifla ånyo.

Ur stånd att förklara sig Paulas beteende, beslöt Ragnar att gå till Edela Vancke och be om råd. Edela hade, kort efter att Ragnar gift sig med Lilli, själf helt plötsligt, till allas öfverraskning, gift sig med en kusin, som var kapten och likaledes hette Vancke. Under sitt äktenskap hade Ragnar endast ytligt umgåtts med henne och hennes man. Men efter Lillis död hade Edela, som själf var barnlös och dessutom olycklig i sitt äktenskap, erbjudit sig att upptaga Fausta som eget barn, och från den stunden voro de förenade med en fast vänskap, som blef allt förtroligare, dock utan att någon erotik på minsta sätt var med. Ragnar hade vid många tillfällen hämtat lugn och tröst genom att besöka sin väninna, och själf hade han ofta bidragit att förströ henne, sedan hon råkat i en svår

sjukdom, som merendels hindrade h nne att gå ut.

Han v rkst llde genast sitt beslut att gå till Edela.

När han slutat berättelsen om Paula, satt Edela tyst en lång stund, liksom för att ge honom ett riktigt  fvert nkt svar.

»N , hvad tror ni om h nne?» frågade han otåligt.

»Jo», svarade hon, »att hon älskar er, det är naturligtvis en alldeles gifven sak, men ...»

»Men?»

»Det är inte lika gifvet att ni f r h nne. Med en sådan karaktär som h nnes  r det till och med föga troligt.»

Ragnar kände sig mycket nedslagen.

»Tror ni, uppriktigt, att hon älskar mig?» frågade han.

»Att ni kan vara man och tvifla på det!»

»Men hvarför då inte ge sitt samtycke?»

»Därtill har hon kanske många skäl. H r, doktor Möller! Det fins ett enda sätt att tvinga h nne.»

»S g genast! Hvilket?»

»Sätta knifven på strupen på h nne. Skrif att hon måste ge er sitt ja, om ni skall fortsätta korrespondensen!»

»Och ni tror att hon då ...?»

»Jag tror ingenting. Men det kan hända.»

Ragnar hade själf tänkt att tillgripa denna sista utväg, men ej vågat besluta sig därtill, af

fruktan för det sannolika resultatet. Om Paula bröte, det betydde mindre, ty han trodde sig i sådant fall kunna förmå hänne att återknyta förbindelsen — hon hade ju åtminstone tre gånger sagt honom att allt skulle vara slut, men de hade likväl närmast sig hvarandra alltmer. Om han själf däremot bröte, då kunde han ej ta första steget till försoning, utan att sjunka såväl i hennes som i sina egna ögon. Det var således en viktig sak att sätta allt på sin spets. Men när han talat med Edela, fattade han äntligen beslutet och satte det också i värket.

I två dagar väntade han på svar. När det kom, vågade han knappt öppna det välkända kvadratiske kuvertet, med P. F. i blå färg tryckt utanpå. Han darrade på handen, när han skar upp detta kuvert i kanten. Just som han ämnade börja läsningen, föll hans öga på den oöppnade kappsäcken och de på golvet uppstaplade bokhögar. Det hade redan förflutit ett par månader sedan flyttningen, och likväl hade han ej kommit i ordning! Usch hvad där såg ut! Och städerskan, den oordentliga varelsen! Usch hvad han vantrifdes i dessa rum! Lampveken klipptes alltid snedt, så att han spräckte glaset, dricksvattnet var sällan friskt, när han ibland behöfde släcka sin törst, och hans blommor stodo och vissnade bort. Tänk om nu Paula gäfve med sig! Om han åter finge sig ett treffligt hem! Eller...!

När han äntligen genomgånat hennes bref, ett ovanligt litet bref, satt han som tillintetgjord.

Han hade väntat det svar han fått. Det kom ej som en öfverraskning. Men värkan däraf kändes mera svår än han föreställt sig. Halft omedvetet, ehuru han trodde sig älska Paula, hade han på sista tiden betraktat fru Gerber som ett slags reserv; men när han nu hade svart på hvitt på att Paula gått förlorad för honom, att hans långvariga kamp varit alldeles förgäfvad, då kom han ej ens att tänka på fru Gerber. Förlusten af Paula fyllde honom med de mörkaste fantasier. Hvad skulle det nu bli af honom själf? En träl, en åkarkamp, som med slöhetens bindel för ögonen ginge rundt i trampkvarnen och slete ut sig för att kunna lefva. Och hvad skulle det bli af hans barn? Ta det till sig kunde han ej, under nuvarande omständigheter. Lämna det åt andra kunde han ej, utan att dödligt såra de gamle, som alltmer fäst sig vid den lilla. Låta flickan stanna hos dem var ju en omöjlighet. Att se henne klemas bort, bli lillgammal, dagligen mottaga intryck af det spända förhållandet mellan öfre och nedre våningen, uppfostras i ensidighet, insupa skefva föreställningar om religion och moral — det vore förfärligt.

Hvarför hade han tvungit Paula till denna brytning? Ha, kanske trodde hon, att han ej önskade något högre, att han velat bryta med

hänne för att i stället gifta sig med den andra! Kanske trodde hon honom så låg, att han föraktade hennes sexti tusen, när han kunde få en half million! Det fattades bara detta! Att hon kanske föraktade honom! Att hon kanske älskade och föraktade honom på samma gång! Om han skulle försvara sig! Om han ännu en gång skulle tigga sig till en fortsättning på denna korrespondens, som ju förr eller senare borde föra honom till målet! Ah, hon skulle naturligtvis då tro att historien om fru Gerber varit endast ett fegt försök att framlocka hennes ja! Eller skulle hon tro att han friat till fru Gerber och fått korgen och därför komme tillbaka som en ångerfull syndare! Nej, nu var det honom omöjligt att fortsätta striden. Han var slagen, tillintetgjord.

Ja, han var slagen. Han anade att detta hennes sista bref hade beröfvat honom all hans återstående kraft, all den själf tillit, som funnits kvar.

2.

En olycka kommer aldrig ensam, säger ordspråket. Ragnar hade ofta i fråga om sig själf iakttagit detta, och så snart en svår motgång träffade honom, gjorde han sig därför beredd på att möta en ny. Då Paula gått för-lorad för honom för beständigt, frågade han sig därför genast: hvad blir nu det andra? Skulle Fausta vara sjuk? Det var så länge sedan något bref hörts af ifrån hemmet. Eller skulle han själf kanske bli sängliggande, få afstå från sin lön i Dagstelegrafens, ja möjligen aldrig mer komma upp igen? Aldrig få uppfostra sitt lilla kära barn, aldrig kunna åstadkomma någonting, som åtminstone beredde honom en kär plats i hennes minne? Det vore förfärligt. Eller skulle någonting hota honom från Dagstelegrafens? Det kunde han dock knappast tro — numera.

En gång på hösten hade han värkligen känt sig en smula orolig för att mista sin plats i tidningen. Det var då han vid ett tillfälle, för att ej genom sin tystnad anses gilla Grönbergs ilskena uttryck om en anonym tidskriftsartikel, hvori Dagstelegrafens hållning på det skarpaste kritiserats, förklarade sig delvis instämma med

artikelns författare. Men fastän Grönberg påtagligen öfverraskades af att höra en dylik bekännelse från en af tidningens »vänner», som därjämte var en af hans egna underordnade, kunde Ragnar ej upptäcka någon mindre gynsam förändring i chefens beteende mot honom själf. Han tvärtom tyckte sig röna åtskilliga bevis på Grönbergs stigande aktning och förebrådde sig att han ett enda ögonblick kunnat tvifla på dennes ädla, ridderliga karaktär.

Ett par månader förgingo. Grönberg, som i tidningens redigering leddes mer af en massa hänsyn än af fasta grundsatser, hade blifvit alltmer rädd för den kring sig gripande reaktionen, beslöt att refva segel i tid och afskedade plötsligt några medlemmar af det unga Sverge, hvilka dittills skött Dagstelegrafens literära afdelning. Ragnar fick ej på minsta sätt någon påstötning att lämna sin plats, tvärtom. Han befriades visserligen från åtskilliga redaktionsbestyr, som dittills varit honom anförtrödda, men i stället öfverlämnades literatur-afdelningen åt honom, såsom mer öfverensstämmande med hans lust och fallenhet.

När det sista brevet från Paula kom, hade Ragnar en veckas tid skrivit literatur-upsatser i tidningen. Allt tydde på att det där »andra», som han gick och fruktade för, omöjligt kunde komma från Dagstelegrafen. I publicistklubben hörde Ragnar visserligen omtalas som ett rykte, att en ny literatur-kritiker engagerats för tidnin-

gens räkning, för att vid nyåret öfvertaga befattningen. Men han trodde sig naturligtvis kunna vederlägga detta rykte på det allra beständaste.

En dag uppsökte han Grönberg i redaktörens mottagningsrum, för ett annat ärendes skull.

»Är du ledig ett ögonblick?» frågade han.

»Ja, det var bra att du kom. Sitt ner!»

»Jag ville fråga dig om jag skulle kunna få någon befattning med riksdagsafdelningen nu, då riksdagen börjar», fortfor Ragnar. »Jag ville gärna sätta mig in i de politiska frågorna, och det kunde ju lätt ställas så, att det inte hindrade mig i de öfriga göromålen.»

De togo plats i soffan.

»Jaha... jaha... ja... Riksdagsafdelningen? ... Ja... Men du vill förmodligen inte för samma arvode som i allmänhet består? ... Se, jag är alldeles tvungen att dra in på utgifterna, som gå till förskräckligt stora belopp... Jag har länge tänkt att tala med dig om den här saken... Se, för det första får jag naturligtvis ställa så till att utgifterna gå i hop med inkomsterna... det blir därför nödvändigt att inskränka redaktionspersonalen... Och så, om en tidning skall uppträda med samlad styrka, får den så vidt möjligt också vara homogen... Jag har hittills haft åtskilliga element, som egentligen inte passat för... den hållning, som... tidningen bör intaga... Hvad nu dina åsikter beträffar, som jag i allo respek-

terar, så öfverensstämma de inte med Dagstelegrafens. Personligen kan jag nog . . . »

Det klack till i Ragnar. Turen hade således ändå kommit till honom.

»Personligen kan jag nog sluta mig till din ståndpunkt, i hufvudsak . . . Det är ju en framtidsstanke, som du och dina likasinnade arbeta för . . . Men publiken är inte mogen ännu för en så långt avancerad åsigt. Vi ska uppfostra publiken; men det får gå långsamt, steg för steg . . . du förstår . . . Och så innerligt ondt det gör mig, är jag därför tvungen . . . du får inte missförstå mig . . . »

»Nej, jag förstår mycket väl», svarade Ragnar, som endast med stor möda kunde bekämpa sin öfverraskning och sin harm. »Men då förvånar det mig att du för ett par veckor sedan uppdrog åt mig att sköta den literära afdelningen. Om du inte tänkte lämna mig den för någon längre tid, så . . . »

»Ja, ser du, en fast anställning som literaturkritiker är det mig under nuvarande omständigheter omöjligt att erbjuda dig, hvilket naturligtvis inte hindrar att jag med tacksamhet skall mottaga någon artikel då och då, om du har lust. Du är för öfrigt kanske mera danad till vetenskapliga forskningar än till den ytliga tidningsmannavärksamheten . . . »

»Måne det?» tänkte Ragnar. De sutto alltjämt bredvid hvarandra i soffan.

»... och med din förmåga blir det naturligtvis en småsak att få ett annat arbete...»

»Jo, jag tackar!» tänkte Ragnar.

»... isynnerhet som du inte blir strandsatt genast... du får naturligtvis behålla en månads arvode...»

»Vore det meningen att sluta med den här månaden?» frågade Ragnar likgiltigt.

»Nu med december... ja... ja visst... Jag har redan i höstas engagerat en person, som skulle öfvertaga literatur-afdelningen...»

Hm! Ryktet hade således talat sant.

»... och få nu se hur han fyller sin plats! Det kan ju hända framdeles... möjligen... om spridningen ökas... och... man inte behöfver ta vissa hänsyn...»

»Ja visst. Nå, jag får således tacka för samvaron under den här tiden. Inte hade jag föreställt mig att det skulle sluta så här... plötsligt... Att öfvertaga literatur-afdelningen, signera sina uppsatser och så redan efter ett par veckor alldeles försvinna ur tidningens spalter — det är lite snopet!»

»Nå, vid jultiden har en tidning ju så många tillfälliga recensenter. Man behöfver då så många pännor man kan få.»

Ragnar kände att han uppskattat sin chefs ridderliga karaktär alltför högt. Han tycktes aldrig kunna lära sig att i lifvet tillämpa den mänskokännedom, som det kostat honom så mycket att förvärfva!

»Du skall naturligtvis inte betrakta det som en brytning», fortfor Grönberg. »Som sagdt, vill du skrifva någon artikel då och då, så...»

»Tack så mycket! Ja, adjö, då!»

»Adjö, Möller! Du tittar väl hem till oss ibland?»

»Tack ska du ha!»

Därefter gick han. I rummet utanför språkade han en stund med den lilla fröken, som inregistrerade bref och notiser. I tamburen skämtade han med vaktmästaren. Det hade kommit ett nästan förtvifladt lugn öfver honom. Han visste med ens att det nu skedda skulle ge hans ekonomi en ohjälplig knäck. Äfven under vanliga förhållanden skulle det för honom varit kinkigt nog att reda sig, med hans oförmåga att bjuda sig ut och hålla sig framme. Men nu, under den svåra kris, som rådde inom alla näringsgrenar, — nu, då bokförläggarna knappast vågade förlägga nya skrifter — nu, då en mängd tidningsmän gingo sysslolösa, af brist på arbete — nu skulle det bli honom omöjligt att skaffa sig en tryggad ekonomisk ställning. Äfven om han lyckades öfvervinna sin slapphet, lyckades förjaga den ljufva drömmen om skönliterärt författarskap, lyckades förmå sig att tänka uteslutande på sin existens — äfven då skulle han endast med den största svårighet kunna förtjena sitt bröd. Men det var i alla händelser väl att det kommit till ett afgörande! Kanske han just nu, då han befunno sig i det värsta läget, skulle

kunna uppkalla hela sin energi. Han vore ju alltid mäst handlingskraftig i lifvets stora ögonblick.

När han kom ner på gatan, mötte han en af sina vänner, professor Vallberg.

»God dag, Möller», yttrade Vallberg och stannade. »Det var en liten bra artikel du i går hade i Dagstelegrafan.»

»Tycker du?»

»Ja, det var då förbaskadt väl att Grönberg äntligen lämnat literatur-afdelningen åt dig. Du är klippt och skuren till literatur-kritiker.»

»Det är redan slut med den saken.»

»Slut?»

»Ja, det var bara provisoriskt, som jag skötte literaturen ett par veckor.»

»Hvad fan skall det betyda? Jag trodde...»

»Ja, det trodde jag själf.»

»Är du vräkt, du också?»

»Ja.»

»Karlen är min själ galen.»

Det där var ju en smula tröst, tyckte Ragnar. Skada bara att man inte kunde lefva på sympatier!

Hollander skulle samma dag ha middag för en utvald krets af vänner. Det var ogärna, som Ragnar gick dit, efter den svåra mötgång, som träffat honom på förmiddagen, och det var med allt annat än angenäma känslor, som han sist af alla gästerna trädde in ibland en liten samling af idel högre ämbetsmän, af hvilka några påtagligen sågo snedt på honom för hans åsigtens skull, kanske äfven för hans publicistiska yrke. Van att behärska sig i sällskapslifvet, deltog han dock obesväradt, om också ej särdeles lifligt, i det snart ganska högljudda samtalet, och småningom erfor han ett visst nöje af att betrakta de olika fysionomierna och lägga märke till de rent mänskliga känslor, som afspeglade sig i de byråkratiska dragen. Han njöt af maten och vinerna med en belåten likgiltighet, som om ostron och champagne utgjorde hans hvardagsanrättningar, och när man bad att få dricka med honom, besvarade han inviten med en förbindlig rättframhet, som umginges han dagligen med presidenter och ministrar. Men under allt susade för hans öron det ödesdigra samtal, som några timmar förut afklippt hans för andra gången började publicistiska bana.

»Hvad i herrans namn», tänkte han, »skall det bli af mig hädanefter? Icke något arbete! Icke någon inkomst!»

Efter middagen, med cigarren i mun och likören framför sig, glömde han för ett ögonblick hvad som innerst tryckte honom. Ett af hans älsklingsämnena kom på tal, han kastade sig ifrigt in i diskussionen, han såg att man lyssnade på honom med nöje, och han kände sig alltmer lifvad. Han uppträdde med en säkerhet, som om han nästa dag kunnat bjuda hela sällskapet på middag på Hasselbacken eller hvilket ögonblick som hälst få anbud att träda i spetsen för en ny regering.

Men plötsligt kom han att tänka på förmiddagens bittra motgång. I själfva verket var han ju likställd med de förolyckade personer, som kanske dagligen uppvaktade dessa höga herrar med tiggeri om en tillfällig hjälp! Skulle han be Hollander om ett lån? Nej, Hollander hade bistått honom redan förut — och förrän han åter ville ta i anspråk vännens godhet, skulle han dö af hunger!

Man drack med honom, och man vände sig till honom ibland med sina yttranden under samtalets fortgång — men det var med ens slut med hans själfbehärskning, dysterheten lade sig öfver hans själ som ett tungt och tryckande måln, och han aflägsnade sig hastigt, efter ett förstulet farväl till värden och värdinnan.

En stund gick han på Karl XIII:s torg, i den råkalla blåsten, utan att lyckas förjaga den dystra stämningen. Ju mer han tänkte på den snart förflutna dagens betydelse för honom, dess mörkare föreföll honom allt. Han började bli rädd för sig själf och ängslades för att gå hem. Det kom öfver honom ett oemotståndligt behof att få tag i någon mänska, som han kunde samtala med eller åtminstone vara tillsammans med. Då föll det honom in att han ej sedan brytningen med Paula besökt Edela Vancke, som utan tvifvel undrade öfver hans uteblifvande, så mycket mer som hon snart ämnade sig utrikes för sin hälsas skull.

Han gick således upp till sin väninna.

* * *

Fru Edela satt som vanligt, eller rättare låg, på sjäslongen i sitt kabinet. Rummet upplystes af det matt rödfärgade skenet från en taklampa med kinesisk skärm, ett mildt och behagligt sken, som väl passade tillsammans med Ragnars sinnesstämning. Edela reste sig inte, när han trädde in. Hon räckte honom bara tyst sin hand, och han satte sig tyst i länstolen vid hennes sida. Hon var blek och höll ögonen halfslutna. Ragnar fann ett underligt nöje i att förstulet betrakta hennes ansigte, detta intelligenta ansigte med de trötta, markerade dragen och den stora, men vackert böjda näsan. Det fans kraft i denna

kvinna! Skada att hon skulle vara så bruten till hälsan. Men det tycktes ju nästan som om allt godt och stort skulle gå under här i världen.

»Är er man inte hemma?»

»En sådan fråga!»

»Nåja, man kan väl inte sitta tyst hela tiden.

Man får väl säga någonting?»

»Sjåpa er inte nu! Vi behöfva inte genera oss för hvarandra. Tala, om ni har lust, och tig, om ni har lust!»

Hvad hon hade för en glans i sina ögon, när hon slog upp dem nyss! Skada att den kvinnan skulle vara så bruten till hälsan.

»Lifvet är dystert», suckade han.

»Det är slapphetens vanliga filosofi.»

»En pik till mig, kan jag tro.»

»Då var den åtminstone tydlig nog.»

»Nåja, gå på, om ni har mer krut att spilla på en sådan eländig stackare.»

»Hvad det förargar mig att höra er tala så!» utbrast Edela och reste sig på armbågarna.

»Om ni bara ville ta ett enda steg själf, så skulle ni se att det går. Men ni väntar — och har hela ert lif väntat på — att de stekta sparfvorna skulle flyga i munnen på er. Skjut bara, så skall ni se att ni får dem.»

»Ja, skjut? Det är just den stora konsten, det.»

Hon lade sig åter ned i sin bekväma ställning. Ragnar satt och stirrade på Darwins porträtt, som hängde öfver sjäslongen, mellan

Ibsens och Björnsons. Att de svaga existenserna ginge under i kampen för tillvaron, tänkte han — ja, nog var det sant att det gick på det viset, men var det också rätt? Eller var det sant ens, om man rätt betänkte saken? Eller kanske det var sant i en vida högre mening än Darwin själf åsyftat? Kanske det rätt fattadt var den högsta rätt? Dumheter! Han sökte gripa tag i en bestämd föreställning om viljans frihet eller något därmed sammanhängande, kom att tänka på den taineska uppfattningen af mänskan såsom en produkt af klimat och andra naturförhållanden, påmint sig en filosofisk afhandling af Nyblæus och smålog inom sig vid tanken på den förändring han själf som filosof undergått. Den ena tanken efter den andra kom, oklart och långsamt, utan att han egentligen medvetet satte dem i förbindelse med hvarandra, och det enda, som han med en viss ansträngning höll fast, var att han ej hade klart för sig den svårbegripliga frågan om frihet och nödvändighet och knappast ens önskade komma till någon klarhet däröfver.

I dessa funderingar afbröts han af Edela, som gjorde honom en fråga.

»Hvad sa' ni?» frågade han.

»Har hon svarat ännu?» upprepade Edela matt.

Ragnar gjorde ofrivilligt en grimas, för att dölja den rörelse han erfor af att påminnas om Paula.

»Ja.»

»Nå?»

»Allt är slut.»

»Det var sorgligt för er. Men jag kunde tro att det skulle gå så med hennes karaktär. Det har gripit er djupt, tror jag?»

»Tala inte mer om den saken! Jag vill glömma henne.»

Edela suckade. Ragnar suckade, han också. De voro länge tysta. En jungfru kom in och ställde något på bordet, utan att han märkte henne, förrän hon skulle gå.

»Vill ni ha ett äpple?» frågade hans väninna och pekade på bordet.

Han tog ett rödt äpple, som smälte i munnen, och kom därvid åter att tänka på dagens händelser.

»Jag är utan arbete nu», yttrade han, med försök att slå an en skämtsam ton. »Jag skall öka proletärerernas antal. Det blir alltid en omväxling.»

Edela reste sig på sjäslongen och betraktade honom med förvåning.

»I dag kom turen till mig», fortfor han. »Jag är vräkt ifrån Dagstelegrafen, för att uttrycka mig realistiskt. Det behöfde sparas, jag var för dyr, och så skulle tidningen bli mer homogen, och så vore jag mera danad till vetenskapsman än till publicist, och så vidare. Bödeln högg nacken af mig, men tröstade mig på samma gång med att jag vore för god att lefva.»

»Sa' jag inte det! Ser ni att jag hade rätt! En sådan...!»

»Ni får inte döma för strängt», invände Ragnar, mer af ett slags medvetenhet om att han själf uttryckt sig för häftigt.

»Kan ni värkligen ta honom i försvar ännu? Ni förtjenar inte bättre än det går er. Om man så rycker brödet ur munnen på er, säger ni bara: döm inte för strängt! Döm inte för strängt? O hvad man kan bli led på en sådan... sådan... brist på...»

»Grönberg har inte gjort annat än han hade rätt till», invände Ragnar fogligt.

»Rätt till? Rätt till? Har man rätt att först locka en person in i ett företag, med förespeglning om säker inkomst för en längre tid, och sedan strax efteråt jaga honom bort, när man får en annan för billigare pris? Isynnerhet om den så lockade personen brutit med sina förbindelser på andra håll, i den tron att han hade fått någonting säkert?»

»Grönberg får naturligtvis i främsta rummet tänka på sin tidning», förklarade Ragnar lugnt, med en ironi, som Edela ej lade märke till.

»Skulle ni själf handlat som Grönberg?» frågade hon.

»För allt i världen! Jag? Mina åsigtter äro ju inte sådana som man kan praktiskt tillämpa», svarade han, med tanke på ett yttrande hos Hollander samma dag.

Han bad att få tända en cigarr. Edela nickade tyst och blundade.

»Jag förstår nu», yttrade hon efter en stund, »att ni kunde vara så dystert, när ni kom hit.»

Han smålog bittert.

»När jag rätt tänker efter», fortfor hon sorgset, »så vet jag knappast någon, nej ingen, som fått så många illusioner kråssade som ni.»

»Nä-nej», suckade han. »Det har kanske sin riktighet.»

»Nå, hvad tänker ni göra nu?» frågade hon.

»Svälta, förmodligen, tills jag svälter ihjäl.»

»Låt oss inte skämta nu, doktor Möller! Vet ni hvad jag nu skulle råda er?»

»Nå?»

»Att gräfva er ner någonstades och skrifva. Skrif nu!»

»Skrif nu? Tror ni inte jag hade skrivit långt före detta, om jag kunnat? Jag har ju knappast haft någon annan tanke på de sista åren än denna: kunde jag bara skrifva! Jag har ju längtat, hoppats, tviflat, ängslats och pinats, blifvit oförmögen till annat arbete, förstört min hälsa, ruinerat mig på alla möjliga sätt, bara för den där ena, förbannade, ljuftva tanken: ack, om jag kunde skrifva! Och nu, då jag totalt står utan inkomst, just nu tycker ni att det där skulle gå som en dans. Jag kan väl för tusan inte lefva på luft och vatten och en uttorkad fantasi.»

»Tag ett lån!»

»Tack! Hvar då? Jag har nog tänkt på alla möjliga utvägar. Ett lån är minsann ingen lätt sak att få nu för tiden, isynnerhet om man har en smula stolthet och är hederlig karl och inte kan bjuda någon säkerhet. I alla fall skulle det tjena till rakt ingenting att ta ett lån. Jag *duger* inte till författare, det är den stora hemligheten. Felet är att jag inte kan låta bli att tvifla, inte kan låta bli att hoppas, inte kan låta bli att — dikta — utkast, förstås, ty något annat blir det aldrig — *fastän* jag vet att jag därmed endast ruinerar mig själf till både kropp och själ.»

»*Jag* tror på er», utbrast Edela, med en fasthet och hänförelse, som frapperade honom.

Han drog ett blåss på cigarren och undrade huruvida hon märkte hur smickrad han kände sig af hennes sista ord.

»Ni är märkvärdig, doktor Möller. Ibland förefaller ni så rysligt egenkär, men ibland tvärtom förvånas man öfver...»

Han afbröt henne.

»Ja, visst är jag egenkär. En person, som lidit så mycket af tanken på sin fulhet, som förstört årtal af sitt lif med att tvifla på sin begåfning, som tillbragt hundratals sömnlösa nätter med att ransaka sin karaktärs uselheter, han måste naturligtvis till slut bli alldeles vansinnig af egenkärelek!»

»Nej, det är just det märkvärdiga. Men när ni talar t. ex. om fruntimmer, så...»

»Har jag kanske orätt, då jag påstår att jag slår an på fruntimmer?»

»Ha, ha, ha, ser ni där?»

»Ville ni kanske hällre att jag visade en falsk blygsamhet och ställde mig okunnig om att jag är i besittning af en viss makt gent emot det täcka könet? Eller skryter jag kanske med den makten?»

»Nej. Den rättvisan måste man göra er.»

»Nå, då ser jag ingenting ondt i att jag är sann i fråga om mig själf. För öfrigt, allvarsam samt taladt, så är jag nog egenkär ännu, om också jag försökt arbeta bort det felet — det går inte så lätt att bli af med den gamle Adam. Men ibland . . . nå, det gör detsamma . . . Tror ni inte den där egenkärleken ibland är mera skenbar än verklig? Man är för stolt . . . eller för likgiltig . . . eller . . . nå, det gör detsamma . . .»

»Hur menar ni?»

»Jo, ibland har jag haft ganska roligt åt att man funnit mig egenkär, just när jag som mäst haft en känsla af min egen obetydlighet. Anser ni alldeles omöjligt att den där egenkärleken ibland kunnat vara en förtviflad själfironi?»

Edela stirrade på honom, som fick hon i detsamma en ny inblick i hans karaktär. Ragnar vände bort ögonen och funderade.

»Men», yttrade han plötsligt, »ni trodde på mig, sa' ni. Tror ni verkligen att jag skulle lyckas skrifva någonting, om jag på allvar grepe mig an med ett försök?»

»Så fullt och fast som jag tror på gud.»

Ragnar började lifvas af hopp och mod.

»Ack, om jag kunde!» brast han ut.

»Ni måste.»

»För några år sedan skulle jag ha kunnat. Nu är fantasien uttorkad, stilen skulle bli alltför korrekt och färglös, och så har man redan sagt hvad jag skulle kunna säga, och sagt det på ett mycket bättre sätt. Jag är nu för gammal att börja, för gammal att täfla med de yngre, som ha rikare begåfning, friskare krafter, större kunskaper, mera själförtroende, mera vind i seglen.»

»Åh, ni går öfver dem allesamman», utbrast Edela entusiastiskt.

Det flög som en blixst igenom honom att hon möjligen älskade honom, denna kvinna. Men det vore ju en löjlighet. Skulle hon drifva gäck med honom?

»Fru Vancke», sade han, »gör ni narr åt mig?»

»Ser jag ut som jag gjorde narr?» frågade hon och böjde sig fram emot honom.

»Inte kan ni för allvar påstå», fortfor han, »att jag skulle ha samma begåfning som de bästa bland våra yngre författare?»

»Begåfning? Det är inte fråga om begåfning. I det fallet känner hvarken ni eller jag er tillräckligt ännu, så länge ni inte har försökt. Men ni går öfver dem ändå, jag vet inte hur. Det ligger i er personlighet.»

»Personlighet?»

»Ja, ni är ingen pojke.»

»Nej, tyvärr.»

»De andre äro bara pojkar — utom Strindberg, som inte kan räknas med — och så är det något annat också.»

»Fru Edgren måtte väl inte vara någon pojke? Hon är nästan lika gammal som jag.»

»Asch, fru Edgren! Hon är ju ett fruntimmer.»

»Nå, än se'n?»

»Ett fruntimmer kan inte uträtta detsamma som en man. Ännu inte.»

»Och det säger ni?»

»Ja, det säger jag.»

Han fixerade henne. Så lutade han sig tillbaka i länstolen igen.

»Nej», utbrast han. »Jag är för gammal. Har jag inte kunnat börja förr, så är det nu för sent.»

»Den värkligt stora personligheten, doktor Möller, mognar alltid sent.»

Han kände hur han rodnade. Värkligt stora personligheten? Jo, pytt! En sådan personlighet! Som inte visste hvad han ville, inte gjorde hvad han kunde! . . . Men det var alldeles förunderligt hvad det styrkte honom ändå, när hon talade så där . . . En lycklig tanke att gå upp till Edela. Hon förstod honom . . . åtminstone. Att kunna sitta där och röka i den poetiska belysningen, sitta helt ogenerad och

tiga, om man det ville, prata, om man det ville. Tänk om han ändå skulle göra ett allvarligt försök! Ämne fattades honom inte. Han kunde ju till en början ta sitt eget lif och skildra det. Striderna med gubben, kärleken till Dagmar, lyckan med Lilli, kampen med Paula — o, och så en massa andra saker! Han behöfde bara hålla sig till verkligheten — han finge naturligtvis ändra lite här och där — för att ingen skulle tro sig afritad — han kunde ju t. ex. låta Grönberg bli en herkulisk gestalt, med dundrande stämman, eller en riktig jesuit, svart som hin onde . . . Nå, det redde sig nog, bara han finge det öfriga på det klara. Gubben skulle göras till en typ för den gamla tidens åskådningssätt, han själf skulle bli en revolutionär, som predikade mord och dynamit. Nej, inte fullt så. Han själf måste vara en ädel natur, såsom representant för det nya. Åhja, det där redde sig nog. Han skulle verkligen försöka. Paula skulle han ta direkt ur lifvet — utom slutet. Hur skulle det sluta? Han måste naturligtvis gå förlorad. Skjuta sig? Eller nej! Åh, det var ett präktigt slut han nu kom på! Insomnad en dag på soffan, trött och slapp, alldeles förtviflad, utan medel att existera, utan hopp att kunna uträtta någonting . . . bra! Då vaknar han plötsligt . . . Städerskan . . . för att polera fönstren . . . Ser hanne stå på fönsterkarmen . . . vinden fläktar med kjolarna . . . (hans tankegång måste naturligtvis skildras på ett fint sätt!) . . . Det slutar

med att han dukar under för frestelsen . . . föraktar sig själf . . . det blir slutet på hans utveckling . . . far en dag ut med en ångbåt . . . händelsevis . . . utan mål . . . stiger af någonstädes . . . hvar som hälst . . . går förtviflad omkring i skogen . . . rullar sig i gräset och ropar: rädda mig! rädda mig! (det blefve ett fint psykologiskt drag!) . . . kommer slutligen ner till en strand . . . ett bråddjup inunder . . . frågar sig tre gånger: skall jag eller skall jag inte? . . . läsaren förstår nog hvad han menar . . . får plötsligt höra sång ute på fjärden . . . en glad sång . . . eller en sådan som t. ex. »Här är, gudar, godt att vara» . . . (kontrasten mellan sången och hans egen sinnesstämning!) . . . Då! . . . Sången förbytes plötsligt till ett skrik . . . (Den sjungande skall vara Paula) . . . »Han drunknar, skynda!» ropas. Männen ro med kraftiga årtag bort emot bärget. I fören står sångerskan upprätt, blek som ett lik, med stirrande blick.

Man finge sedan gissa sig till huruvida han blefve räddad eller ej. Det kunde ju bli ett alldeles präktigt slut. Och titeln skulle bli charmant: *Ikaros* — den grekiske ynglingen, som på konstgjorda vingar flög emot solen, men kom för nära, så att vaxet på vingarna smälte och han störtade ner i havets djup . . . Han själf hade ju inbillat sig kunna nå fullkomligheten, både som skald och som mänska, och så hade han till slut störtat ner i förtviflans och själfföraktets djup. Hans vingar hade varit konstgjorda.

Inbillning alltsammans . . . Nej, Ikaros var ingen lämplig titel. Allmänheten begrepe inte hvad detta ord skulle innebära, och den titeln återgäfvde för öfrigt ej fullt den innersta meningen med boken . . . En mera tydlig och realistisk titel finge han utfundera . . . Något om att det inte bär sig att gå emot strömmen . . . Ty bokens mening vore ju att det inte går . . . Ah! . . . *Det går inte!* . . . Där hade han ju titeln . . . Pikant! Enkel! Innehållsrik! Den titeln skulle han teckna upp . . . Den uttryckte allt . . . Det går inte att reformera samhället, om man är aldrig så full af entusiasm för sanning och rätt. Det går inte att utveckla sina anlag, om man har omständigheterna emot sig och inte böjer sig. Det går inte att lyfta sig till godhet och ädelhet, ej ens att hålla sig uppe som hederlig karl, om man står ensam. Det går inte att kämpa mot strömmen. Nej, min själ, det går inte.

Han spratt till. Edela satt ju och skrattade honom midt i ansigtet. Han märkte nu hur löjlig han måtte ha sett ut. Upphettad i ansigtet, med besynnerliga ryckningar i kroppen, nervöst fingrande på doktorsringen! Och så hade han ju talat högt de sista orden! Så förargligt!

»Ni sitter ju och talar högt för er själ, som ett riktigt original.»

Han var mycket förlägen.

»Hvad tänkte ni på?» frågade hon. »Hvad är det som inte går?»

»Jo, det går inte för mig att bli romanförfattare. Det var det, jag tänkte — eller borde tänka, ty det var inte det, jag tänkte.»

»Ni brukar ju tala om för mig hvad ni tänker», yttrade hon förebrående.

»Förlåt mig! Jag skall göra det sedan. Kanske. I kväll inte. Jag vill gå nu.»

»Sedan blir det för sent. Vi träffas ju inte på lång tid nu så här förtroligt.»

»I kväll kan jag inte. Jag är tvungen att gå hem nu. Porten är redan stängd.»

Han tog sin hatt.

»Nå, jag skall inte hålla er kvar», sade hon. »Men alltid är det så tråkigt, när ni går, om ni också inte sagt någonting.»

»Godnatt!»

Han gick ett par steg. Han gick ett par till. Han stannade framför en tafla ute i salongen. Hon kom efter med ett nytändt ljus, som hon ställde på ett fönsterbord. Han vände sig plötsligt och gick emot dörren, vände sig där igen och stannade, med handen på låset. Hon närmade sig långsamt.

»Förlåt om jag vidrör såret ännu en gång», bad hon. »Anser ni det alldeles omöjligt att vinna *hänne*?»

»Alldeles omöjligt.»

»Har ni träffat änkan sedan?»

»Änkan?»

»Ja, ni har aldrig sagt hvad hon heter, men ni vet hvem jag menar. Hon som ville fånga er?»

»Ja, hände träffar jag rätt ofta. Hon är sig lik.»

»Nå?»

Han höll fortfarande handen på låset.

»Tag händel!» sade Edela raskt.

»Tag händel? Ja, det vore ju en idé . . .
Nej! Ännu har jag inte sjunkit så djupt.»

»Hon är rik.»

»Ja, hon är rik.»

»Och det är pengar, ni behöfver.»

»Ja . . . det är pengar jag behöfver.»

»Nå?»

»Fresta mig inte! Håll mig i stället uppe, så att jag inte föraktar mig själf», bad han.

»Vill man målet, får man också vilja medlen, doktor Möller.»

Ragnar kom med ens att tänka på sin gamla favoritsats, att ändamålet helgar medlen. Hade han haft orätt då för tiden, när han gick och var stolt öfver att ha upptäckt den verkliga meningen med dessa ord? Eller handlade han moraliskt oklanderligt, om han gifte sig med fru Gerber för att kunna följa sin kallelse? När han på samma gång gjorde händel lycklig? När han visste att hon ej önskade någonting högre än ett giftermål med honom? Isynnerhet om han sade händel sanningen, att han ej älskade händel? Kärleken vore ju ej nödvändig för att äktenskapet skulle bli en sedlig förbindelse? Men — vore giftermål med fru Gerber ej detsamma som att begagna händel som ett medel? Och hade

han ej ofta fördömt osedliga kärleksförbindelser på den grund att kvinnan i dem begagnades endast som ett medel? Alla dessa frågor genomblixtrade hans hjärna, skarpt och klart, utan att han sökte besvara dem.

»Menar ni allvar, fru Vancke?»

»Ja.»

Han teg.

»Ni måste fram», fortfor hon, »och hon är nödvändig för att ni skall komma fram.»

»Men jag skulle ta henne bara för pängarnas skull. Det kan jag inte.»

»Ni måste. Ni har inte något annat val.»

»Anser ni mig för en skurk?»

»För en man.»

»Skulle ni älska eller akta den man, som vunnit er genom en lögn?»

»Ni behöfver ju inte säga att ni älskar henne. Det går nog ändå.»

»Men det vore dåligt handladt.»

»Godt eller dåligt, hvad betyder det? Bara ni lyckas. Energi är mannens första dygd.»

»Då är jag ett riktigt dygdemönster», sade han bittert.

»Ni *har* energi. Men ni skall också begagna den.»

Ragnar lyckönskade sig till att stå i skuggan, så att hon inte kunde se hans ansigte. Han blygdes för sina egna tankar.

»Nå?» upprepade hon.

Ragnar böjde sig ned öfver henne.

»Ni är en satan, fru Vancke», yttrade han sakta. »Men hade jag fått er till hustru, hade jag inte stått där jag står nu.»

»Kanske det», hviskade hon tillbaka och såg honom i ögonen.

»Ja, godnatt nu! Såf godt!»

»Godnatt, doktor Möller!»

De tryckte hvarandras händer fast och hjärtligt. När han kom ut på gatan, var det fullständigt yrväder. Snön piskade honom i ansigtet, och blåsten körde honom upp emot husväggarna. Hvad han njöt af detta väder just nu!

4.

Det nyss beskrifna samtalet, det sista som Ragnar hade med Edela före hennes afresa, gjorde på honom ett djupt intryck. En så ärlig och skarpsynt kvinna som hon, tänkte han, skulle naturligtvis aldrig kunnat uttrycka sig om honom så som hon gjort, om han icke värkligen egde ganska stora förutsättningar för att bli en framstående författare. Han beslöt därför ännu en

gång, visst för tusende gången, att skaka bort hvarje misstro till sig själf samt ej unna sig ro, förrän han finge någon af sina berättelser färdig och tryckt. Om han lyckades slå bort all oro för barnet, som ju tills vidare hade det godt hos de gamle, och ge tusan alla bekymmer för ekonomien, som ju ändå var en underordnad fråga — med ett ord: om han i ensamheten kunde glömma sig själf och sitt eget lika väl som han i sällskapslifvet numera satte sig öfver hvad intryck han gjorde på andra, då skulle det nog lyckas med författarskapet, lika säkert som han på sista tiden blifvit en eftersökt person i sällskapslifvet.

Men det måtte nu bero på samvetsgränhet eller på sjuklighet i lynnet: ju starkare föresatsen var, dess hastigare kom den oro och det misshod tillbaka, som hindrade honom att sätta den i väcket. Han insåg att ekonomien var så långt ifrån en underordnad sak, att tvärtom allt berodde på den. Så länge han ständigt hade fattighuset i perspektiv, såsom ändpunkten för alla sina ansträngningar, så länge var det honom omöjligt att gripa sig an och börja. I stället gick han och drömde om någon okänd mäcenat, som i hemlighet skulle skicka honom en större pänningssumma till en utrikes resa. Men det var naturligtvis en dröm, på hvars förvärligande han ej var sangvinisk nog att hoppas.

Om han ändå skulle gifta sig med fru Gerber?

Han började på allvar tänka sig in i ett giftermål med den rika änkan, hvilken alltjämt

gaf honom de mäst otvetydiga bevis på sin ynnest. Och hvarför icke ta hanne? Hur mången, i hans belägenhet, skulle betänkt sig på den saken? Omoraliskt? När allt komme till allt, så vore det väl inte sämre handladt, om man gifte sig med en half million, för att rädda sig själf från undergång och sitt barn från alla tänkbara svårigheter, än om man gifte sig med en vacker figur eller ett vackert ögonpar, för att tillfredsställa sin s. k. kärlek. Känslan i förra fallet, som åtminstone var tacksamhet, behöfde sannerligen ej blygas för känslan i senare fallet, som inte var annat än förställd sinlighet. Och fru Gerber isynnerhet! Han visste ju att hon aldrig skulle göra kraf på hans kärlek — hon hade ju yttrat en gång att det för lycka i äktenskapet var alldeles tillräckligt, om kvinnan älskade mannen! Om han bara låtit bli att skryta med sin öppenhet och påstå att han inte kunde gifta sig utan att för sin hustru yppa hela sitt föregående lif! Förbaskadt dumt! Fru Gerber skulle varit nöjd med en smula förtroende efter brölloppet. Hvarför hade han ej tegat! Man gjorde ju bara narr åt honom för dessa principer, som han alltjämt ville följa, kallade honom en idealmänska, naturligtvis detsamma som enfaldig dummerjös. Hvarför skulle han envisas med att vara bättre än andra? Ja, om fru Gerber varit en sådan natur som Lilli, eller bara som Paula! Men då hon nu inte själf hade större anspråk, vore det ju en ren löjlighet af honom att . . .

Han måste göra slag i saken snart! Det behöfdes ju endast en förtrolig situation, ett par ord, en fråga! Han skulle kunna omfamna henne, kyssa henne, beställa ringar och allt, utan att nämna en enda stafvelse om kärlek, och hade det först kommit så långt som till förlåfning, så . . . Det var nödvändigt för honom att en gång för alla döfva dessa betänkligheter, ge tusan alla moraliska principer, som ju ändå aldrig vållat honom annat än misräkning och kval! . . . Fast ändå! Nog hade det varit hans största och skönaste ögonblick, de gånger han offrat sig själf för en moralisk idé! . . . Men, hvad tusan, ingen vore mer än mänska häller . . . det gällde hans existens . . . nödvändigheten hade ju ingen lag . . .

Ragnar skulle för längesedan ha friat till fru Gerber, om icke Paulas bild hade trädt emellan honom och hans önsknigar. Och så var det något annat äfven, nämligen att Paulas motstånd knäckt hans själf tillit i högsta grad, särskildt i fråga om fruntimmer. Ju påtagligare bevis han erhöi på fru Gerbers önskan att gifta sig med honom — kärlek ville han ej kalla hennes känslor — dess mer tänkte han sig det som en möjlighet att han kunde misstaga sig. Men hoppet att vinna fru Gerber var det enda som uppehöi honom. Tanken på författarskapet, tanken på barnets uppfostran, tanken på ekonomin — allt koncentrerades i tanken på henne. Han lät med lättsinnigt lugn dagarna gå förbi, under afvaktan på att någon tillfällighet skulle tvinga fram en

förklaring med fru Gerber. Vunne han henne, då betydde det ju rakt ingenting att han förspillde ännu ett par månader af sitt lif; och förlorade han henne — ja, då vore han i alla händelser utan räddning prisgifven åt ekonomisk och moralisk ruin.

Det hade lidit till in i april. Fru Gerber firade sin namnsdag med en större bal, och Ragnar var naturligtvis inbjuden. Orolig och drömmande, som han ofta varit på den sista tiden, äfven i sällskapslifvet, hade han länge stått och betraktat de valsande paren, melankoliskt berörd af den sprittande musiken, omedvetet fånglad af kvinnornas skönhet och toaletternas prakt. Då kom värdinnan själf och bjöd upp honom till fransäs. Den eleganta sammetsdräkten, den fina parfymdoften och den lätta beröringen af hennes arm värkade på honom ängsligt berusande, med styrkan af en förtrollning. När han ställde sig i dansen, var det liksom han af trollet emot sin vilja förts in bärgakungens sal.

»Hvad är det som tynger er så förfärligt, doktor Möller?» hviskade fru Gerber.

Utän att se på henne, tryckte han tyst hennes hand och förde henne fram emot deras vis-à-vis.

»Förtro mig era bekymmer», hviskade hon åter. »Jag skulle nog förstå dem.»

Han tyckte sig aldrig ha hört henne tala så ömt kvinligt som nu och skulle haft lust att trycka henne tätt intill sig.

»En annan gång», svarade han tankspridd, utan att se på henne.

Den sista turen var förbi. Arm i arm tågade man ut ur salen.

»Kom till mig en förmiddag», hviskade hon. »Mellan 1 och 2, när tant är hos sin massagör.»

»Ja. Tack!»

Det valsades åter, en sprittande strausservals. Ragnar, som hade stannat kvar i salongen, kände sig ännu stå liksom under en förtrollning. Så reste han sig, då han plötsligt hörde någon hosta till i det för öfrigt tomma sidorummet. Han såg i spegeln att det var fru Gerber, som i en kokett ställning ordnade sitt garnityr. Ljudlöst, utan att tänka på hvad han gjorde, skyndade han fram öfver det mattbelagda golvet och närmade sig henne bakifrån.

»Jag älskar er.»

Han förskräcktes själf af denna hviskning, som halkat öfver hans läppar, utan att han kunnat hindra det. Så snart orden uttalats, kände han med sig att han ljugit. Förvirrad, slagen af sitt onda samvete, störtade han ut, när i detsamma ett dansande par trädde in genom den andra dörren. Utan att säga farväl, kastade han på sig öfverrocken och skyndade hem till sig själf.

Han hade ljugit! Han hade ljugit!

Länge var det honom omöjligt att klart tänka någonting annat än detta. Han, som i hela sitt lif predikat sanning i tal och handling, hade nu för första gången gjort sig skyldig till

en lögn. En satanisk lögn! Hur han hade stått där framåtlutad, djäfvulsk, liksom Jöran Persson i Rosens berömda tafla! Han såg hela situationen så klart, som hade han varit en iakttagare själf. Han hade således sjunkit ner till en skurk! Hur han stått där, lurande, vällustig, med framsträckt arm . . . och bockskägget . . . Jöran Persson hade ju bockskägg, han också . . .

Månne hon hört honom? Kanske hon inte hört honom? Då vore det ju tid att draga sig tillbaka ännu.

Så kom han att tänka på Paula. Det var kanske hon, som talat till honom i hans onda samvete. Kärleken till Paula, eller rättare den inbillningen att han älskade henne, kom öfver honom med en ovanlig styrka. Han såg i fantasien hur hon satt i sin kammare, denna stolta, kära, obegripliga flicka, med den gula flätan och det solskenslika leendet. Hon log naturligtvis inte nu längre. Kanske satt hon och tänkte på honom, sörjde öfver honom, sörjde öfver sig själf, som varit så hård emot dem bägge! Det var en himmelens lycka att han ej kommit att säga mer till fru Gerber! Nu vore det ju en möjlighet att hon inte hört honom. Kunde Paula verkligen ha trott att han skulle föredraga denna kvinna framför henne? Nej, finge han också hundra millioner och alla världens härligheter, skulle han utan saknad lämna det för ett lif vid Paulas sida. Hur mycken ömhet skulle han ej locka fram ur denna skenbart kalla själf! Hur

fridfullt skulle inte lyckan smyga sig in i hvarje minut af deras samlif! Hvarje skugga skulle vara gömd i det förflutna. Som en båt öfver fjärden en stilla solskensdag, skulle deras lif sakta glida fram, bestråladt af lyckans sol!

Natten led. Han drömde sig till den grad in i den äktenskapliga lyckan med Paula, att han rent af glömde bort att de brutit med hvarandra. Men så kom han att tänka på fru Gerber, och då stod allt ånyo klart för honom, brytningen, förtrollningen, lögnen. Full af en ångslan, som under hans nattliga vandring allt mera stegrades, skref han slutligen till Paula:

»Rädda mig! Annars svarar jag inte för följderna. Det gäller lifvet. — Ragnar.»

I känslan af att han möjligen vid närmare besinning skulle ångra denna biljett, lade han den genast, i ett kuvert, på stolen vid dörren, för att städerskan nästa morgon skulle lägga den i postlådan. Så drack han två buteljer pilseneröl, som medel mot sömnlöshet, och föll i en tung sömn, utan drömmar.

När Ragnar vaknade och fann att biljetten redan var aflämnad, kände han ånger och blygsel. Han ångrade att ha gjort den kära flickan ängslig, utan att redogöra för orsaken till de förtviflade orden, och blygdes öfver att ha visat sig feg och svag. Men sedan, allt efter som han tänkte sig in i den allvarliga situationen, tyckte han att det var bäst som hade skett. Antingen gäfvade Paula honom äntligen nu sitt ja, hvilket ju vore det sannolikaste, om hon värligen älskade honom, och då betydde naturligtvis ett par dagars ängslan inte mycket; eller också blefve hon alltjämt lika obeveklig, och då skulle kanske något förfärligt inträffa, mot hvilken denna ängslan vore ett intet — han hade nu åtminstone förberedt hänne.

Han gick i en stark spänning, innan svaret anlände. Han hade nästan gjort sig viss om Paulas ja, och därför grep smärtan honom så mycket djupare, när hon äfven denna gång upprepade sitt obevekliga nej.

Hon påstod att hon haft en sömlös natt! Ja, det vore väl tusan, tänkte han, om hon skulle snarka lika lugnt som vanligt, när det gällde lifvet för den person, hvars hela framtid hon

genom sina besynnerligheter alldeles ruinerat! Hvilken annan kvinna som hälst, skref hon, skulle kanske förgäfves försökt att stå emot nu längrel! Skön själfbekännelse! Förvirrad af ängslan! Dumheter. Ville be till gud att intet ondt måtte hända honom! Naturligtvis. Be till gud, ja.

Det sista hoppet var således ute.

Alla Ragnars känslor koncentrerade sig till en innerlig harm öfver att han älskat en som han tyckte så hjärtlös varelse och för hennes skull föspillt en så dyrbar tid af sitt lif. I stället för att annars alltid ha förebrått sig den smärta han gjorde henne, tröstande sig med den fixa idén att han som hennes man skulle godtgöra allt, i stället rasade han nu vid tanken på denna stackars flicka och beskyllde henne att medvetet ha lekt med hans känslor på det grymmaste sätt. Han tyckte sig redan ha dödat hvarje medkänsla för henne. Giftermålet med fru Gerber föreföll honom alltmer tillåtligt, eller åtminstone ursäktligt. Han toge henne ju ej för att vinna materiella fördelar, utan endast för att utveckla de anlag, med hvilka han blifvit utrustad af naturen, men som vidriga omständigheter hotade att kväfva. Hvar afton beslöt han att gå till fru Gerber redan nästa kväll och få saken afgjord. Men när så morgondagen kom, var alltid någonting i vägen, en obetydlig småsak; än var det snufva eller hufvudvärk, än hade han smutsat sina stöflar ute och fann det besvärligt att byta om, än var det ruskigt väder och så vidare.

Ju längre det led, dess häftigare blef inom honom kampen mellan ärligheten i hans karaktär och nödvändigheten att för existensens skull uppträda med en lögnaktig mask. Han led förfärligt, drog sig undan allt umgängeslif, åt sina middagar på ångköket och undvek alla mera trafikerade gator, när han måste gå ut.

En dag öfverraskades han af ett lokalbref med Paulas handstil. Det var också värligen Paula, som kommit till Stockholm och bad honom att på ett bestämdt klockslag infinna sig i Linnéparken, i fall han önskade träffa henne. Men hon förklarade på samma gång, att han ej med anledning af denna biljett skulle göra sig några förhoppningar.

Hvad skulle *det* betyda? Hvad ville hon honom *nu*? Skulle hon ändå . . . ha ångrat sig? Men hvarför då förbjuda . . .? Den flickan blef honom alltmer en olöslig gåta. Nu ville hon träffa honom efter allt hvad som skett, och ändå förbjöd hon honom att hoppas! I ord sade hon ständigt: du får inte hoppas! men i handling sade hon lika tydligt: hoppas! Det var så man kunde bli galen! Om hon varit mer begåfvad å hufvudets vägnar, skulle han kanske trott . . . Men inte lekte hon, inte! Nog var hon tämligen ytlig, men i grunden också mycket allvarlig! Plötsligt föll det honom in att hon kanske tänkte erbjuda honom ett pänninglån. Hon visste ju att det företrädesvis var ekonomiska svårigheter, som hindrade honom

att skrifva. Hon visste ju att han trodde sig om att kunna dikta, så vida det blefve honom möjligt att slita sig lös från sina själsmördande arbeten och på en längre tid bege sig utrikes. Ja, utan tvifvel önskade hon bereda honom möjligheten att komma ut. Så långt hade det således gått, att han skulle tvingas åhöra ett dylikt anbud från en flicka, hvars hand och hjärta han förgäfves eftersträfvat. Ta emot pengar af hänne kunde naturligtvis aldrig falla honom in! Ej ens till låns!

Men nog var det bittert att äntligen ha de nödiga medlen i sin hand och så tvingas att kasta dem bort!

Slö och likgiltig, ehuru med en underligt varm känsla i hjärtat, begaf sig Ragnar till Linnéparken på den utsatta tiden. I detsamma kom Paula från motsatta sidan, klädd i en brun vårkostym, med parasollen hopslagen i höger hand och ett litet paket i den vänstra. Den smakfulla drägten klädde hänne förträffligt. Ragnar kände sitt hjärta liksom klämmas hop, när han såg hänne, isynnerhet som han genast tänkte sig att hon möjligen snart skulle gå som fästmö vid sidan om en annan man — ja, kanske hon rent af kommit till Stockholm för att eklatera sin förläfning? Där hade han ju en präktig förklaring öfver hannes önskan om ett möte! Hon ville förbereda honom, se hur han skulle bära en sådan underrättelse! Hon liknade just en nyförlåfvad fästmö, där hon nu nalkades, med

sin friska hy, sin glada uppsyn och sin raska gång. Han hade aldrig sett ett så gladt uttryck i hennes ansigte.

Utan ord räckte de hvarandra handen, och därefter började Paula samtalet.

»Hur står det till nu?» frågade hon.

»Jo tack», svarade han, »jag har lite snufva för tillfället, men för rästen mår jag bra.»

Han hade velat säga helt andra saker, men . . .

»Har ni väntat?» sade hon.

»Nej, visst inte. Är ni alltid lika punktlig, så är ni en egendomlig kvinna — i det fallet också.»

»Jag är alls inte egendomlig, Ragnar. Det får ni inte tro.»

De gingo tysta uppåt en af sidogångarna.

»Den här resan har kommit plötsligt på?» frågade han.

»Ja. Jag tyckte jag behöfde höra litet god musik. Det ges ju så många vackra operor på teatern.»

»Det måtte vara roligt att kunna resa hit ända från Skåne på några dagar, bara för att höra lite musik!»

»Jag bor ju fritt här, hos tant Fröberg, så det kostar inte så mycket. Bara själfva resan.»

Ack, den som kunde resa!, höll Ragnar på att brista ut, men han betvang sig, vid tanken på det förmodade ändamålet med Paulas besök.

»Är det roligt att resa, tycker ni?» frågade han i stället.

»Ja, ibland. Skulle Ragnar inte själf resa ut? Det skulle nog göra er godt. Fatta ett raskt beslut och res ut!»

»Därtill fordras pengar.»

»Ni kan ju låna.»

»Jag, som inte kan lämna säkerhet?»

»Tag en liffförsäkring!»

»Låt oss afbryta det här ämnet, Paula! Har du ingenting annat att säga mig?»

Han sade ni och du om hvartannat.

»Nej . . . ingenting . . . särskildt», svarade hon dröjande.

Rätt länge gingo de sålunda fram och tillbaka utmed Esplanaden. De försökte fortsätta promenaden in i skogen vid Lilljans, men vägarna voro så uppblötta af vårrägnet, att de måste vända om. Paula pratade om allt möjligt, om musik och teater, om släkt och bekanta, äfven om sig själf, försäkrade t. ex. helt omotiveradt att hon nu ämnade bli en nyttig samhällsmedlem och lära sig hushåll. Ragnar svarade mekaniskt på hennes frågor, men talade mycket litet och gick som i en dröm. Ett par gånger kände han att en tår ville tränga sig fram ur ögat, och då teg han plötsligt. Äntligen blef han så gripen af sin själsrörelse, att han ej kunde behärska sig. Midt i ett samtal lyfte han på hatten, sade farväl och gick.

Han gick med hastiga steg, utan att tänka på hvarthän. Efter hand som hans intryck redde sig och klarnade, höll han sig fast vid det förunderliga faktum, att hon ej erbjudit honom ett lån. Det att hon skulle vara förlåfvad trodde han ej längre på; det skulle varit en förolämpning mot henne att tro någonting dylikt. Men då hon ej vore förlåfvad och ej erbjudit honom några pengar, endast pratat om en massa likgiltiga saker, så...! Hon kunde väl inte ha stämt möte med honom af pur nyfikenhet, för att se hur det vore stäldt? Hela hennes beteende hade varit underligt. Resa till Stockholm 60 mil för att höra lite musik! Bara detta vore ju ett fåneri. Hon hade naturligtvis kommit upp af helt andra skäl, men hvilka? Det skulle väl inte...? Bah! Nej! Men i alla fall — hur egendomligt öppet och hjärtligt hon betraktat honom, när han frågade om hon vågade gå med honom in i skogen! Och så hade hon alls inte varit pryd, alls inte brytt sig om att de mött bekanta, fastän de gått fram och tillbaka på samma ställe! Och så hade hon kallat honom Ragnar ett par gånger — åh! Och så framför allt det att hon ej talat om pengar! Det vore ju en ren galenskap af honom att skiljas från henne på detta sätt, då hon ju så tydligt nu...

Han började flanera på gatorna, i den obestämda förhoppningen att af en händelse råka henne om igen. Och knappast hade han ströfvat omkring en halftimmes tid, förrän han såg henne

på nytt komma gående genom Linnéparken. I en hast var han vid hennes sida och sökte med bäfvande röst få bekräftelse på hvad han hoppades.

»Säg mig, Paula, har du kommit hit för min skull?»

Hon smålog älskligt och slog ner sina ögon och rodnade, så att han anade svaret på förhand.

»Ja», yttrade hon sakta, »annars hade jag väl inte rest hit, nu åtminstone.»

Öfverväldigad af en lycklig känsla, som ej tillät honom ens att hålla sina tankar samlade, skulle Ragnar just komma fram med en ny fråga, på hvars besvarande hans hela väl berodde. Men så påminte han sig plötsligt fru Gerber, att han för ett par veckor sedan framljugit en kärleksbekännelse till henne, att han ännu för en dag sedan varit fast besluten att anhålla om hennes hand — och när han så skulle till att framställa frågan, stockade sig orden i halsen på honom. Han erfor ett behof att först berätta historien med den rika änkan. Och så skildrade han i detalj utvecklingen af sitt förhållande till henne, bevisade med exempel hur hon gifvit honom de mäst otvetydiga förhoppningar och dåldes ej hur ifrigt han själf på sista tiden önskat en förening med denna kvinna. Till en början talade han med en viss förlägenhet; men allt som han berättade, glömde han nästan att det gällde honom själf — åtminstone berättade han så, som om han lämnat en i

psykologiskt hänseende intressant skildring af en alldeles främmande personlighet.

När han slutat, såg han till sin förskräckelse att Paula undergått en stor förvandling. Hon var ej längre den glada, milda, öppna flicka, som nyss hade skilts ifrån honom med undran i sin blick. Det var samma trumpna, stränga, slutna varelse, som i afskedsstunden på Anneholm hade upprepat sitt outgrundliga nej.

»Paula!» utbrast han.

»Ja, Ragnar, det är nog bäst att vi skiljas nu.»

»Skiljas? Nu? Men hvarför kom du hit? Du sade ju att du kommit för min skull?»

Hon teg.

»Nu är det din pligt att bli min, Paula. Din pligt både mot mig och mot dig själf. Du älskar mig.»

»Åh», svarade hon trotsigt, »det har jag aldrig gjort.»

»Men då . . . hvarför ville du detta möte?»

Han var så upprörd, så nästan retad, att han kände fragga i munnen, när han talade.

»Jag trodde mig först ha gissat hvad du ville», fortfor han dämpadt, »och jag hade föresatt mig att . . . med tacksamhet . . . afslå din . . . vänlighet. Men då du ej nämt ett ord om den saken, hvad i härrans namn ville du då?»

Hon teg.

»Föraktar du mig kanske, därför att jag tänkte på fru Gerber?»

Hon fick en spetsk min på sig.

»Det var ju i förtviflan jag tänkte på henne»,
fortfor han, »och nu är det naturligtvis för all-
tid slut. När jag för en tredje person omtalat
hänne så, som nyss till dig, vore jag en
usling, om jag fortfarande sökte vinna hennes
hand. Med all min svaghet är jag dock ingen
skurk.»

Paula teg.

»Säg mig, Paula, har jag inte rätt?» fort-
for han mildare. »Genom detta möte har du
beröfvat mig allt, om inte du ger dig själf.»

»Det tjenar till ingenting att förlänga detta
samtal», invände hon med sin lugna stämma,
medan de sida vid sida fortsatte vägen framåt
Sturegatan.

»Säg mig åtminstone hvarför!» utbrast han.

»Farväl!»

»Besinna hvad du gör! Du kommer att
ångra dig.»

»Det är ju en möjlighet», svarade hon kallt.

»Är du alldeles obeveklig, Paula?»

Hon brydde sig ej ens om att svara.

»Nu», yttrade hon i stället, »får ni aldrig
skrifva, hör ni det! Gör ni det likväl, skickar
jag era bref öppnade tillbaka.»

Nu var det Ragnar, som teg.

Paula sade farväl ännu en gång, och så gick
hon, långsamt. Ragnar såg henne skrida fram

genom parken, såg hänne stiga upp i spårvagnen, såg hänne taga plats därinne, med ryggen åt den sida där han var. Han stod som förstenad en lång stund och stirrade på den punkt, där han sett hänne försvinna. Men så grep han sig plötsligt an, med en fasthet och beslutsamhet, som han inte på länge erfarit.

Det var honom klart att något måste göras, om han ej skulle gå under. Ordboken var afslutad, och likaså ett tillfälligt arbete, som inbragt honom ett par hundra kronor. Han stod alldeles utan sysselsättning. Till hyran för nästa kvartal hade han lyckligtvis pengar undanlagda, men för öfrigt egde han endast 25 kronor kvar — med hvilka han skulle uppehålla sig, tills han finge nya inkomster.

Han sökte förtvifladt efter arbete, så mycket hans inbitna stolthet medgaf. Men öfverallt mötte honom afslag, om ock i den mäst välvilliga form: den ene förläggaren ursäktade sig med de dåliga tiderna, som ej medgafvo tryckning af nya arbeten; den andre hade redan så många järn i elden, att han ej tordes riskera mer. Han vände sig då, med bön om ett större lån, till en snål gammal änkefru, som han gjort åtskilliga tjänster; men fastän gumman låfvade honom guld och gröna skogar, tog hon ej emot honom vidare. Slutligen tänkte han klaga sin nöd för Hollander. Men förrän han bestämde sig för detta steg, det kände han, skulle han dö af hunger.

Det fans ingen, som han kunde vända sig till, utan att förödmjuka sig alltför mycket. Och hade barnet ej varit, så . . .

6.

Det blef allt värre för Ragnar. Han var så nervös, att han spratt till af förskräckelse, när en vagn rullade fram öfver gatan utanför eller hans värdinna nös i rummet näst intill. Hvar gång han släpade sig uppför trapporna till sina rum, ängslades han vid tanken på hvad han skulle få se i sin breflåda. Fans där ett bref, vågade han ej öppna det, af fruktan för en obehaglig underrättelse. Fans där intet, gjorde han sig alla möjliga dystra föreställningar om orsaken hvarför bref uteblef från den eller den.

Men alltsom dagarna gingo, gaf hans ängslan vika för en öfversvinnelig känsla af lycka, som vida öfverträffade både känslan af ekonomisk trygghet och kärlekens ljufvaste hänryckning. Skaldegåfvan satte på nytt hans själ i dallring, med en styrka som fordom i hans mäst inspirerade ögonblick. I ett skådespel ämnade han

skildra en man, som kämpar sig fram trots alla skenbart oöfverstigliga hinder — han hade känt sig liksom personligen förörättad af ett påstående, som han sett i någon tidskrift, att mänskan är ofri i sin vilja och oansvarig för sina handlingar, och det var harmen, som väckte hans skaldekraft till värksamhet. Inom honom blef det med ens ett spirande lif, som hade våren brutit in i hans själ efter en lång vinterkyla, det knoppades och sjöng, som bure han i sitt bröst en tropisk värld och tusende melodier. Hans fantasi arbetade som med ångkraft, hans tankar ordnade sig och gled in i hvarandra som kuggarna i ett sinnrikt maskineri. Diktade gestalter, som fullfärdiga sprungo fram ur hans hjärna, rörde sig, talade, handlade, kämpade, som hade han sett dem och hört dem med sina yttre sinnen. På en månad eller två skulle det hela vara färdigt. Han sålde några värdesaker, för att skaffa sig uppehälle så länge. Sedan skulle det gå som en dans. Han kände nu att han verkligt var skald. Hela den yttre världen var nästan glömd för honom. Inne tänkte han ej på någon lefvande varelse, och ute var han ofta så försjunken i sina lyckliga fantasier, att han småleende kunde gå förbi och betrakta sina vänner, utan att känna dem igen.

Men så hände sig en dag att han fick sig tillskickad en tidning, hvori hans ordbok på det hätskaste recenserats. Under vanliga förhållanden skulle han troligen ej brytt sig vidare därom,

härdat som han blifvit under sin literära bana. I sin nuvarande sinnesstämning däremot öfverfölls han af en förfärlig ångest. Med sin böjelse att i fantasien förstora allt, både godt och ondt, såg han i denna recension (som för öfrigt mäst uppehöll sig vid bagateller) en väldig knuff åt sitt literära anseende. Skulle nu också det, att han med sina arbeten beredt sig ett aktadt namn och utträttat någonting godt i civilisationens tjänst, skulle nu också det visa sig ha varit en illusion! Hvilken bokförläggare ville hädanefter ha någonting att skaffa med honom? Hur skulle han hädanefter våga sig på ett nytt arbete, då så i ögonen fallande oriktigheter kunnat undgå hans uppmärksamhet? Han visste nog att han varit slö på sista tiden, men en så oerhörd slöhet hade han likväl ej kunnat tänka sig! Kanske det hela var dåligt, kanske en annan granskare någon dag skulle göra ned honom så grundligt, att han aldrig förmådde resa sig mer?

Ju mer han gräfd sig in i dessa föreställningar, dess mörkare blef honom allt. Om han nu skattat sig för högt som skriftställare, vore det ju en möjlighet att han ock skattat sig för högt som mänska. Ja, behöfdes det mer än tanken på de sista årens händelser, för att han skulle se hur djupt han måtte sjunkit? Han hade kastat bort åratals af sitt lif till ingen nytta — Nytt! O, han hade tvärtom ruinerat både kropp och själ med dessa pinsamma tvifvel, som aldrig medfört någon klarhet, dessa förslappande före-

satser, som aldrig åstadkommit något resultat. I stället för att arbeta för sitt uppehälle och söka uppfostra sitt lilla barn, hade han samkat öfver sig pänningskulder, hvaraf efterslängarna skulle kännas hela lifvet igenom, och lämnat barnet ifrån sig, just då hans inflytande skulle varit som allra värksamast. Och detta endast för att jaga efter en töckenbild, för att utveckla ett inbilladt anlag! Hur föraktlig måtte han ej vara! Han, som ansetts och ansett sig för ett sådant mönster å karaktärens vägnar! Han, som hela sitt lif predikat sanning, han hade ljugit, ej allenast den där gången då han sade fru Gerber att han älskade henne — det var ett intet mot det andra — nej, hela sitt lif hade han ljugit, ljugit för sig själf, spelat komedi med sig själf, i allt! Han skald! Hur mången hade inte poetiska fantasier utan att vara skald! Hur mången hade inte i sin ungdom skrivit nätta vers, utan att därför ega den sant konstnärliga begåfningen! Alla de misslyckade försök han i hemlighet gjort, alla de tvifvel han genomkämpat, hans erkända duglighet som kritiker — allt borde väl för längesedan öfvertygat honom att han på sin höjd var en poetisk natur, men icke något mer. Nej, det där skaldskapet hade varit en fix idé, liksom så mycket annat hos honom. En tjugoårig fix idé! Ha! Och hans upphöjda karaktär, hans moraliska mod och allt det där, som man prisat honom för — hade det varit annat än inbillade förtjenster, berott på annat än att han lefvat i en

fantasiens värld och speglat sig själf i det ideal, som han eftersträfvade! Nu, på sista tiden, hade ju tillräckligt visat sig hvad denna upphöjdhet och detta mod i själfva verket hade för ett värde. Som en lösmynt käring hade han gått och pratat om sina olyckor för hvem som hälst, som en narr hade han sprungit efter Paula och tiggat om hennes ja, fegt hade han undandragit sig att blicka värligheten in i ögonen och handla som pligten kräfde. En usling var han, en slapp stackare, som kallat sin egenkärlek för stolthet, sin sporadiskt påkomna handlingskraft för energi och sitt egensinne för själfständighet. Han förtjenade sannerligen inte bättre än det gick honom. En förblindad dåre, som han varit hela sitt lif!

Plågad af dessa tankar, vandrade han oroligt af och an i sina rum. Då och då kände han sig irriterad af någonting, han visste ej hvad — han hade endast en obehaglig och dunkel förmimelse af att något störde honom, liksom observerade honom. Plötsligt upptäckte han att han gått och förargat sig öfver sin egen skuggbild, som reflekterades af den stora kakelugnspegeln i yttre rummet. Han stannade och såg med förfäran sig själf i spegeln. Hvilken syn! Håret i oordning, tunnt på sidorna och alldeles grått vid tinningarna! Ansigtet grådaskigt och magert som den där våren efter Lillis död, så hopsjunket, att kindknotorna stodo fram som ett par utväxter! Ögonen röda, glanslösa, matta, gråtiga, men utan tårar, och vanställda än mer

af tjocka varklumpar, som fastnat och stelnat i ögonfransarna! Hakskägget nästan hvitt — hur underligt att han ej varsnat det förr! Men han speglade sig ju aldrig numera, ty när han kammade sig, kastade han endast en ytterst flyktig blick på hår och skägg. Han såg ut riktigt som en gubbe! Och så denna slitna, fläckiga nattrock, och denna förtviflade uppsyn — och se! Hade han inte hår på näsan! Jo, min själ! Stora, styfva, svartaktiga skäggstrån — fy tusan! Att Paula inte ville ha honom var sannerligen ej underligt. En så vidrig fysionomi. Nästan med vämjelse drog han sig tillbaka. Den stackars flickan! Hur han plågat henne! Hela hans förhållande till Paula var ju ett enda stort bevis på den hänsynslösa egoism, som behärskat honom. Utan att älska henne hade han velat tvinga henne till äktenskap, tvinga henne att lefva tillsammans med denne vidrige gubbe, som han sett där i spegeln, denne i förtid åldrade odugling, som dragit olyckan med sig öfverallt, öfver föräldrahemmet, öfver sitt eget hem, öfver sin hustru, öfver sitt barn.

Häftigt upprörd, fortsatte han vandringen öfver golfvet. Han sökte undvika spegeln, men drogs omedvetet tillbaka dit och betraktade sig mycket noga, längre för hvar gång. Det föreföll honom så underligt obegripligt att han själf och denna spegelbild skulle vara samma personlighet. Han kunde inte förstå att det där ansigtet, den där uppsynen och den där hållningen tillhörde

hans eget jag, det jag, som upplevat allt det där myckna otroliga. Det var så eget att betrakta sig själf så där, liksom vore det en främling, och ändå fans där något i blicken som . . . Han skyndade bort igen, men kom åter tillbaka och stirrade sig in i ögonen. Det låg någonting så djupt, så hjärtslitande godt i den där blicken, och det skulle vara . . .! Han kände liksom ett innerligt medlidande med skuggbilden bakom spegeln — och det skulle vara han! Ack, det var då lätt begripligt att man tyckte honom se olycklig ut. Hade han då verkligen lidit så mycket, att det kunnat trycka en så hemsk prägel på hans utseende! . . . Han försökte skratta. Hur det såg underligt ut! Det var ju nästan som gråt. Han började håna sig högt, talade till spegelbilden, kallade honom en usling, en eländig stackare, knöt handen åt honom, spottade på honom och grubblade samtidigt öfver den gåtan att det där skulle vara han själf. Slutligen drog han sig tillbaka, uttröttad, kastade sig i soffan, sprang upp igen, stannade för att dra en djup suck, som ej ville fram, men tyngde förfärligt öfver bröstet — — började på nytt sin oroliga vandring genom bägge rummen — — stannade på dörrtröskeln, lyfte sina knutna händer i stum smärta, förvred ansigtet till gråt, utan att få fram en enda tår — — sprang några steg, vände om, försökte skrika, liksom tvungen af ett oemotståndligt behof, men förmådde endast prässat ut ett sakta vrål eller ett onaturligt kvidande

ljud — — kastade sig ner på golvet, med hufvudet öfver en stoldyna — — tänkte på att ta lifvet af sig — — frågade sig om inte hela denna smärta var ett spelande komedi med sig själf, den också — — bad till någonting okänt, en hastig bön, utan ord — — undrade om han inte vore på vägen att mista sitt förstånd — — — och småningom blef det bara kallt och tomt inom honom, och så kom äntligen hungern, och så gick han ut — —

Det var inte första gången, som dessa själfanklagelser och detta själförakt plågade honom. Rätt ofta under sista tiden hade dylika tankar och känslor kommit smygande; men när han tagit dem på allvar, något som ej alltid var händelsen, hade han snart funnit ursäkter i mängd och slutat med att betrakta dessa inifrån kommande röster som tecken till ett öfverdrifvet ömtåligt samvete. Nu däremot blef han så öfverväldigad och genomträngd af denna tro på sin egen uselhet, att den följde honom ständigt och öfverallt. Förgäfves sökte han intala sig att denna tro, liksom så mycket annat hos honom, var en öfverspänd fix idé, som han borde tvinga sig bort ifrån. Ju mer han sprattlande sökte komma ut ur den snärjande föreställningen, dess fastare kände han sig fångad och bunden, som en fluga i ett spindelnät. För att öfvertyga sig att hans lif ej varit alldeles spildt, drog han fram allt hvad han möjligen kunde säga sig ha utträttat på jorden: sin värksamhet i encyklopedien, sitt

familjebibliotek, sina kritiska uppsatser och annat — men hvad var inte detta allt för några småsaker, som ej lämnade ringaste spår efter sig, obetydligheter, petgöra, dumheter! Ängsligt letade han i sitt lif efter hvarje tillstymmelse till någon ädel och stor eller åtminstone manlig handling. Han påminte sig energien vid bazar-tidningens redigering, renheten i förhållandet till Dagmar, försoningsförsöken i hemmet, den uppoffrande vården om Lilli under hennes sjukdom och mycket af samma slag. Men när han så företog sig att mikroskopiskt granska hvar och en af dessa egenskaper eller handlingar, så fann han i dem idel uselhet. Energin var endast en nödvändig följd af själfuppehållelsedriften. Renheten i förhållandet till Dagmar berodde kanske allra innerst på rädsla för andras omdöme, alltså innerst på feighet, eller också till en del på begäret att stå högt i sina egna ögon, alltså i grund och botten på själförgudning. Hans försoningsförsök! De gånger han gripit sig riktigt an och gjort något, hade han drifvits därtill i häftighet och slutat med att öfverila sig — sköna försoningsförsök! Och vården om Lilli! — en sådan eländig stackare, att han ens kunde ifrågasätta att räkna dessa helt naturliga omsorger till någonting förtjenstfullt! Nej, usel var han alltigenom. Och det fulaste, nedrigaste, den hemliga glädjekänslan vid tanken på Lillis död — — —!!!

Han sökte trösta sig därmed att andra skulle handlat lika dåligt eller vida sämre, om de satts

på samma prof. Han kände mänskorna tillräckligt för att i ansigtet på hvem som hälst våga slunga den beskyllningen: äfven du har i din själ en liten vrå, som du af skam håller stängd för din förtrognaste vän! Men hvad kunde det ursäktas honom att andra vore lika dåliga som han själf? Det värsta med honom, det som gjorde honom sämre än andra, var att han själf trott sig stå så högt. En värkligt stor personlighet, som Edela sagt! Han kunde skämmas ögonen ur sig, bara han tänkte därpå.

Då och då afbrötos dessa andliga späkningar af en plötsligt påkommen ansats att avsluta det stora skådespel, hvarpå han arbetat före den betydelsefulla dag, då han läst den skarpa recensionen. Men utom det att han mer än förut misströstade om framgången, så kunde ämnet ej längre försätta honom i inspiration. Han hade upphört att tro på den stora tanken, att mänskan är sin egen lyckas smed. Han hade visserligen aldrig tviflat på att yttre omständigheter, som ej berodde på en själf, kunde helt och hållet förstöra betingelserna för ens framgång i lifvet, betingelserna för lycka i såväl högre som lägre bemärkelse, — men förut hade han åtminstone varit fast öfvertygad om att mänskan skapar själf sin karaktär. Men nu! Att han var en dålighet, det var ett faktum, som ej kunde bortresoneras, — men var det värkligen så mycket hans eget fel? Hur mycket han än sökte vätta skulden på sig själf, så kunde det ju ej förnekas

att han under mera gynsamma omständigheter skulle utvecklat sig till någonting helt annat och högre. Hade t. ex. hans ekonomiska ställning varit bättre, så hade han ju aldrig ens ifrågasatt möjligheten af att han skulle gifta sig för pengar, alltså aldrig råkat i det tvetydiga förhållandet till fru Gerber, alltså aldrig framkommit med en lögn. Hade han ej haft den fixa idén att han vore kallad till författare, så hade han ju aldrig erfarit en hemlig glädje vid tanken på Lillis död, aldrig inlåtit sig i den förnedrande kampen med Paula, aldrig slösat bort denna massa tid, som till obotlig skada runnit ut i tvifvel och drömerier. Var det nu hans eget fel att den ekonomiska ställningen blifvit så förtviflad? Hade han själf skaffat sig fråssorna, bölderna, hudinflammationen? Var han själf upphofvet till Lillis lungshot? Nå, eller var det kanske hans eget fel att han gått och burit på den fixa idén att han vore född till skald? Hade han själf gifvit sig anlaget? Hade han själf trollat fram af intet de härliga fantasier, som i vissa ögonblick tagit alla hans tankar och känslor i beslag, med kraf på att formas till sköna diktskapelser? Hade han själf gifvit sig den utveckling, som gjort honom oduglig inför lifvets praktiska värf? Nej, och tusen gånger nej. Om felet låge hos honom själf, att han nu vore på vägen att gå under, så låge det åtminstone hos någonting sådant i honom, hvaröfver han ej hade någon makt.

Och likväl! Det var en förfärlig tanke, den att man liksom ett rö drefves hit och dit af s. k. yttre omständigheter, att hela ens personlighet finge sin karaktär alldeles oberoende af ens egen vilja. Man kunde ju då lika gärna, ja hällre, sluta sig till den prästerliga uppfattningen, att en allsmäktig gud leder våra öden in i de minsta detaljer. Om bara den guden inte vore så märkvärdigt partisk mot sina otillräkneliga barn, att han belönade somliga med himmelens salighet och straffade andra med helvetets kval!

Kanske blefve det till sist hans enda utväg att åter kasta sig i prästkyrkans armar, krypa som en ångerfull syndare till korsets fot, afsvärja sina »förvillelser» och låta döpa sitt barn! Det ryste till i honom, bara han tänkte därpå.

Nej, aldrig blefve det möjligt att det ginge därhän. Det vore lika omöjligt som för en fullvuxen man att ta sina gamla barnkläder på!

Förhölle det sig värkligen så, att ens karaktär vore produkten af s. k. yttre omständigheter, och vore således friheten ej annat än medvetenhet om det mål, hvartill man fördes af nödvändigheten, då måste det finnas en lifsåskådning, som ersatte känslan af ansvar med någonting lika bindande — som till pådrifvande kraft gåfve oss en ny illusion, i stället för frihetens, som vi förlorade!

Frågan om frihet och nödvändighet vore naturligtvis ej olöslig. Om man bara förstode de bakom liggande orsakerna!

Ja, det där hade varit någonting att sysselsätta sina tankar med, om ej . . . !

Men när man ej hade något att leva af, när man kanske skulle dö af hunger — — — !

✱

7.

Ragnar såg för sig ingen annan utväg än att beröfva sig lifvet. Han hade så godt som redan fattat sitt beslut om både hur och hvar: han ämnade gå ner till Strömsborg och äta sig en grundlig middag samt därefter omedelbart ta sig ett bad — skulle då naturligtvis få slag på fläcken, och ingen skulle misstänka hvad som låge bakom den sorgliga händelsen.

Att han uppsköt med värkställigheten af det hemska beslutet härledde sig icke så mycket af samvetsbetänkligheter, än mindre af någon fruktan för döden, som fastmer af ett dunkelt hopp att någonting oväntadt skulle tillåta honom att fortsätta lifvet — samt af en oöfvinnelig motvilja för att gå igenom alla de många brefven och manuskripten, hvaraf det mästa skulle brännas upp före hans död.

Han dåsade bort den ena dagen efter den andra, den ena veckan efter den andra, likgiltig för allt. Tänkte han på någonting särskildt, så var det på Fausta. Han beslöt att nedskrifva en själfbiografi, för att barnet vid mogen ålder skulle förstå sin olycklige far och hämta lärdom af hans lif. Men han kom sig icke för med att börja.

I stället skref han breffappar till barnet, breffappar som han likväl merendels ej afsände, fastän det hvar gång var hans mening att göra det.

En dag ville det rakt inte gå med skrifningen. Tre gånger började han på nytt, men ehuru han ansträngde sig till det yttersta för att finna ord, lyckades han ej få fram hvad han ville. Det lät så tillgjordt, tyckte han, eller så kallt eller så intetsägende — men just nu kände han ett behof att tala ur djupet af sitt hjärta och säga så mycket, så mycket.

»Dotter lille käre!» började han äntligen för fjärde gången, på ett nytt pappersark.

Solen flöt i breda strömmar in öfver möbler, golf och väggar. Ljumma vårfläktar letade sig in genom det öppna fönstret, ströko lätt förbi honom, där han satt vid skrifbordet, och jagade så dammet fram ur de gömslen, där det samlat sig under vintern. Snart såg han massor af små färglösa stoftpartiklar röra sig långsamt i solskenet, lägga sig tunnt öfver bord och stolar, fästa sig på pappersbladen, på böckerna, på bläckstället, på handen hvarmed han skref. Det föreföll honom så ruskigt, allt där inne. Bord-

duken full af stearinfläckar, böckerna huller om buller öfverallt, ena gungstolsbenet sönder, oljetaflan på sned, soffdynan trasig, pianot öfverlastadt med tidningar, ouppskurna bokhäften och rättade korrekturblad, allt i oordning, hatten på stolen, handskarna på golfvvet, löskragen på kaminen och kappsäcken i ett hörn. Och så den solfyllda atmosfären och den irriterande lukten af gammalt damm! Hur annorlunda var det ej förr, då en kvinlig hand ordnade hans hem!

Han stängde fönstret och rullade ner persiennerna. Så började han äntligen på nytt att skrifva:

»Dotter lille käre! Just nu skulle din lille vän ha lust att skrifva till dig tusan långa saker. Han ville skrifva om allt hvad han tänker i sina ensliga stunder, om allt hvad han känner, där han lefver ensam, långt ifrån sitt lilla hjärta. Han ville skildra hur han längtar efter den lille tröstefågeln, som hoppar och dansar och leker och svärmar omkring de gamle djuren, som röfvat ifrån honom hans lille dotter. Han ville skildra hur han ibland drömt om den lille dottern, att hon skulle komma tillbaka till honom, strålande som en stjärna och frisk som en ros, och smeka hans kinder och pussa hans ögon och fostra honom till en god mänska. Han ville skildra hur han själf lefde för tusan långa tider sedan, hur han hoppades, hur han älskade, hur han sjöng och hur han diktade. Han ville skildra

hur han mötte lilla mamma i skogen och hur di pussades och hur di famnades och hur di trälade tillsammans och hur lilla mamma offrade sig för att skaffa honom vingar. Och så ville han till sist skildra hur han fostrade sin lille dotter, hur han lärde henne att älska alla människor och hur han visade henne hvar hennes vilje sitter. Och så ville han till allra sist skildra hur ensam han satt och sörjde, när han inte längre hade sitt lilla barn hos sig.»

Gripen af en sällsam rörelse, öppnade han skrifbordslådan och tog fram den lillas älsta porträtt, det där hon låg hopkrupen på stolen, med chemisen på sig. Han stirrade länge på de stora, förundrade ögonen, på de knubbiga små händerna och den tjocka lilla kroppen. Så gick han till pianot och slog ett par ackord — det lät ostämmt och falskt; det var ju också en evighet sedan han sist spelade.

Så fortsatte han att skrifva:

»Men din lille vän skall inte skildra detta för dig, dotter lille! Han skulle inte kunna göra det utan att vara bitter mot alla människor. När han skildrade hur han lidit, skulle det i lille dotters öron låta som det förfärligaste jämmer-skri och skrämman hans lille dotter från att gå ut ibland människor. Och när han skildrade sin lyckas dagar, skulle det i lille dotters öron låta som en enda tung och djup suck. Och lille dotter skulle kanske då, när hon blifvit stor och stark och lärt känna riktigt hvar hennes vilje

sitter, gå ut ibland mänskorna och piska dem tusan mycke, därför att de slagit lille vännen Ranne, och så skulle hon kanske bli lika ond och stygg som alla människor, och så skulle hela hennes lif förbittras af lille vännens minne. Men Ranne vill inte att hans lille dotter skall bli som alla människor. Han vill i stället mana sin lille dotter, att hon blir god och stark och sträfvar till tusan höga saker. Och kommer någon och säger till henne: »din lille vän sträfvade liksom du, och han var god liksom du, men när han kommit ut ibland människor, bundo de honom och piskade honom, ju mer han sträfvade och ju bättre han ville bli, och därför blef han till slut en stackars odugling och lika stor fähund som alla människor» — då skall hans lille dotter svara: »lille vännen Ranne visste inte hvar hans vilje satt, men hans lille dotter vet hvar hennes vilje sitter». Hade vännen vetat hvar hans vilje satt, då skulle han nog ha kämpat sig fram ibland människor, ty där fans i honom ett ljus, som visade honom en tusan lång och hög väg. Och det ljuset hette »excelsior», dotter lille! Därför, om Ranne hade sin lille dotter hos sig nu, skulle han ifrån morgon till kväll hviska i hennes öra: »excelsior!», så att det ordet riktigt kunde präglä sig in i hennes minne. Och han manar sin lille dotter att hon alltid skall ha detta ljus framför sig, när hon går ut ibland människor, och bry sig tusan om att människor håna henne och piska henne, därför att hon bär ljuset framför sig.

Och när lille dotter en gång får små döttrar, då skall hon också mana sina små döttrar att de alltid bära framför sig detta ljus, som hans lille dotter nu inte förstår, men som hon en gång skall lära sig att begripa. Och när hon blir tusan gammal, då skall hon också mana sina små dotterdöttrar, och så skola de små dotterdöttrarna mana tusan många människor, och så skola till slut tusan många människor bära detta ljus framför sig. Och då ha Ranne och hans lille dotter uträttat tusan stora saker, fastän människorna kanske piskat blodet ur deras hjärta.

Farväl, du lilla strålande stjärna, du lilla ros i knopp! Farväl, du lilla mäst älskade själ på jorden! Din lille hjärte

Ranne.»

När han slutat, tyckte han nästan att det var som hade han skrifvit sitt testamente. Han kände, att äfven om han skulle fortsätta kampen för tillvaron, så var han i andligt hänseende så godt som död. Hans utveckling var slut. Hans historia slut. Det var som hade han jordat alla känslor, som hade något annat mål än stunden, ögonblicket. Så vida han inte skulle — det flög en härlig tanke på honom! Skulle han kanske gå ut i ödemarken, i ensamheten samla hop allt det bästa hos sig och sedan träda fram — träda fram som förkunnare af en ny religion! Han hade ju alltid innerst drifvits af någonting religiöst. Hans tankar hade ju ständigt rört sig kring de

stora frågorna om lifvets grund och ändamål. Hans utveckling hade ju konsekvent fört honom genom alla stadierna från den blinda auktoritetstron till en på de nyaste forskningarnas resultat grundad lifsåskådning. Ännu hade ingen formulerat denna lifsåskådning på ett sådant sätt, att den kunde tränga in i hopens medvetande och ersätta föråldrade föreställningar. Tänk om just han vore den, som ödet utsett till detta värfl! Han hade ju vid åtskilliga tillfällen under sin lefnad känt sig nästan som en präst, som talar ett väckande språk och visar vägen till ett nytt lif. På mer än en bland de personer han mött hade han utöfvat ett genomgripande inflytande. Skulle han ej på den stora massan kunna värka detsamma som förut på en eller annan individ! Han hade svårt för att uttrycka sig muntligt utan förberedelse — nåja, han kunde ju öfva sig! Hans stämma var svag — men han kunde ju liksom Demosthenes gå ner till stranden och klipporna, stoppa stenar i munnen och tala högt för sig själf samt på detta sätt småningom lära sig att fullständigt kommendera sin röst. Och sedan — förberedd i alla hänseenden — skulle han träda ut ibland folket. Han kunde ju börja smått. Börja med små religiösa föredrag i en skolsal eller ett kapell. Sedan, när man funnit att han predikade just hvad tiden längtade och trängtade efter — då skulle folk strömma till honom i tusental, och tusentalen skulle växa till hundratusental, när ryktet om hans värksamhet

sprede sig omkring i landet, och snart skulle hans lära bredas ut af tusende förkunnare kring hela världen. Men han själf skulle vara okänd för alla och dö okänd!

Den hade kommit som en blix, denna tanke, och försvann som en blix. Han erkände genast hur fånig den var. Elden i hans utbrunna själf hade för ett enda kort ögonblick flammats upp igen och med sitt trolska sken belyst hans väg. I nästa ögonblick vardt det fullständigt mörker.

Han satt länge orörlig, utan att tänka, nästan utan att känna. Han hade endast en svag förnimmelse af den svalkande halfdagern innanför de nerfälda persiennerna. Så kommo småningom andra förnimmelser, en och en i sänder, långsamt och dunkelt. Han började liksom fråga sig hvad som nyss hade sysselsatt honom. Hans sista tankegång dök upp igen, som ett aflägsset minne. Så fick han klart för sig att det var endast för en stund sedan, som han varit nära att vaggas sig in i denna förföriska dröm.

»Galning!» sade han högt till sig själf.

»Du är en fantast, Ragnar!» ljöd det strax därpå inom honom. Det var fadrens ord, som runno upp i hans minne. De kommo honom att rysa. Det var, som hade han ifrån en annan värld hört domen öfver sitt eget lif.

Fantast? Nåja. Naturligtvis. Men så hade han också fått plikta för sina fantastier. Alla de rika anlag, med hvilka naturen utrustat honom,

hade kväfts. Det ädla hos honom hade nästan alldeles gått under. Han stode nu ensam, med bruten hälsa och slappade själskrafter, utan hopp att kunna uträtta någonting, utan förmåga ens att försörja sig själf.

Paula! Paula!

Han sjönk hän i sorgsna drömmier och gaf ej akt på att dörren öppnades. Ett vänligt och förvånadt »god dag!» väckte honom till medvetenhet om den yttre värkligheten. Det var hans gamle förläggare, som kom och erbjöd honom ett tillfälligt arbete. Ragnar gaf ej akt på anbudet, men skyndade sig att rulla upp persiennerna och be om ursäkt för den ruskiga nattrocken, som han hade på sig. Artig af vana, kunde han likväl ej lägga band på det obehag, som besöket för tillfället ingaf honom.

»Det hastar mycket», sade förläggaren och satte sig.

»Hvilket?»

Anbudet upprepades.

»Jaså? Hm!»

»Kan jag vara säker på att du ser igenom alltsammans före månadens slut?»

»Nåja, det får jag väl låfva, då», svarade Ragnar med en viss motvilja. Han tyckte själf att han ej kände annat än missbelåtenhet, ungefär som när man blir störd i en vigtig sysselsättning. Det där arbetet var ju egentligen ingenting att bry sig om, när det snart toge

slut! Men i grunden erfor han lättnad och tillfredsställelse.

»Sedan», sade förläggaren »har jag ett annat arbete på förslag, som jag tror att du skall tycka om.»

»Hvad är det för ett?»

»Jaha, därom få vi tala sedan. Jag har inte bestämt mig riktigt ännu. Det blir långvarigt. Kanske du är upptagen af något annat?»

»Åhnej, nog skulle jag kunna...»

Ragnar blef till mods ungefär som ett länge misshandladt barn, som plötsligt får hopp om att komma bort ifrån sin plågoande, men ej vågar tro på detta hopp, och som knappast vet huruvida det skall fröjdas öfver hoppet eller ångslas öfver att det endast är ett hopp. Han bjöd skyggt på en cigarr, en god cigarr, af dem som han hade gömda sedan gammalt, och förebrådde sig att han emot vanligheten inte bjudit genast. Innan besöket var slut, kunde han skratta rätt hjärtligt åt ett par anekdoter, med hvilka förläggaren fägnade honom. När han blef ensam, fick han plötsligt lust att genast anställa en razzia i rummen.

Han kastade sig först öfver korrekturhögarna, som obesedda kunde makuleras, men de voro så dammiga, att det rök, när han tog i dem. Han ringde på städerskan.

»Hör, Lisa lilla, kanske Lisa har tid då hjälpa mig med att ställa i ordning lite. Här är så förfärligt skräpigt, att jag riktigt skäms.»

»Ja, kors, jag har ju ett par gånger velat ha undan alla papperen och böckerna, men doktorn har ju förbjudit mig att röra...»

»Nå, har Lisa tid nu?»

»Ja, när som helst.»

»Jaså. Nå! Ja, kanske vi ändå skulle vänta till i morgon? Har Lisa tid då?»

»Ja, visst har jag det. Kan vi inte göra det nu?»

»Nåja, så låt oss börja nu!»

Han gaf henne anvisning på hur hon skulle bära sig åt. Men det myckna damm, som rördes upp, när man tog i luntorna, besvärade honom. För öfrigt pinades han äfven af Lisas närvaro. Hon pratade oupphörligt om en massa obetydligheter, som ej intresserade honom. Han ville tänka i ro, för sig själf, tänka på sitt lilla barn, som det kanske nu blefve möjligt för honom att få till sig igen. Nu skulle han aldrig släppa hänne från sig mer!

»Ja, hör, Lisa lilla, i dag är det kanske inte värdt att göra det där», sade han. »Men längre än till i morgon ska vi inte dröja. Om jag själf skulle vara borta, kan Lisa gärna ändå... Kan jag lita på det?»

»Ja, det skall bli en riktig välsignelse att få bort det skräpet.»

»Nå, det var bra.»

8.

Allt kom åter i sina gamla gängor. Med förläggaren uppgjordes ett flerårigt kontrakt, som tillförsäkrade Ragnar så mycket om året, att han snart kunde ta barnet till sig igen. Hälsan blef bättre, lynnet friskare, sedan näringsbekymren ej längre tyngde på sinnet.

Ragnar brände sina manuskript, slog ånyo författarskapet ur hågen och sade farväl åt giftermålstankarna. Sina många strider betraktade han som nyttiga pröfningar, genom hvilka han mognat för uppfostrarens kall.

Men därtill inskränkte sig icke den förändring, som försiggick med honom. Han tyckte själf att förändringen var så stor, att han icke längre var samma mänska. När han tänkte tillbaka på sitt förflutna lif, tyckte han sig ha att göra med en alldeles främmande personlighet, hvars utveckling endast intresserade honom på ett särskildt sätt. Ofta drog han på mun vid tanken på de bittra misräkningar, som författarlusten gjort honom. Det fans ju, tänkte han, öfverallt på jorden massor af existenser, som af vidriga omständigheter fått sina anlag kväfda eller af andra orsaker kommit på oriktig plats i

lifvet. Man tröstade sig ju i allmänhet ganska lätt däröfver — och det för honom egendomliga hade varit att han ej med samma lätthet som andra kunnat förlika sig med nödvändigheten.

Nu kände han sig lugn. Hvarje mänsko-hjärta, som hunnit till en viss grad af utveckling, gömde ju inom sig en kyrkogård med graflagda förhoppningar af ett eller annat slag. Han hade nu funnit att en sådan kyrkogård väcker tankar ej allenast på förgängelse, utan ock på frid.

Så tänkte han. Den erfarenhet, som lifvet skänkt honom, skulle han tillämpa vid sitt barns uppfostran. Och skulle nya missräkningar och motgångar infinna sig, äfven då skulle han finna sig med lugn i nödvändigheten, viss om att världsstyrelsen ledes af ideala makter, viss om att allt skulle synas för honom som idel ljus och harmoni, om han kunde se det i hela dess outgrundligt stora sammanhang.

Ja, så tänkte han. Och det kom ej ens den aflägsnaste frestelse öfver honom att åter önska sig författarskapets ära. Men utan att han visste det, blef hoppet att till ett mönster bland kvinnor få uppfostra barnet detsamma för honom som förut författarskapet. I detta lilla barns själ skulle han lägga ned allt hvad han tänkt och känt. Genom sin dotter skulle han osynlig värka på andra individer, som i sin ordning skulle fortplanta intrycken åt hela generationer. Ju mer den stunden nalkades, då han skulle få egna sig åt denna sin nya, stora lifsuppgift,

dess mer kände han att barnet för honom blifvit allt. Om han skulle dö från sitt barn, förrän det kunde stå på sina egna fötter, då skulle han på allvar anse sitt lif förfeladt, då skulle han på allvar tvifla på att det funnes en god makt, som ledde mänskornas och mänsklighetens öden — då skulle han kalla sig själf en narr, därför att han gjort »excelsior!» till sitt valspråk.

Att tvärtom barnet skulle dö, och han själf stå ensam kvar, det var något som aldrig föll honom in. Tanken därpå skulle ha smärtat honom vida mer än tanken på hans egen död.

Och likväl var det detta, som inträffade. Brevet, som meddelade Faustas bortgång ur lifvet, träffade honom i trapporna, just när han skulle gå till kungl. biblioteket och forska i några handlingar. Han stoppade det oläst i fickan och fortsatte sin väg. Först när han slagit sig ner vid en af pulpeterna i bibliotekssalen och rekvirerat de handlingar han behöfde — först då tog han brevet fram och läste: barnet hade dött för ett par dagar sedan, man hade ej velat oroa honom med underrättelsen om hannes sjukdom, döden hade kommit oväntadt, och gumman var utom sig af förtviflan.

I första ögonblicket dansade bord och stolar och väggar rundt för honom, och det var liksom han hängt i rymden, öfver ett bottenlöst djup. I nästa ögonblick tog han några långa steg fram och tillbaka i salen, bemödande sig

att förstå hvad som inträffat. När han märkte att man såg på honom, gick han ut i tamburen, fick sin hatt, men glömde sin käpp och kom ner i parken.

Hon var död. Han borde tänkt sig att detta kunnat inträffa! Om han ändå hade fått se henne före hennes död!

Han tog plats på en bänk, där förut ett äldre fruntimmer satt, som han tyckte. Men han aflägsnade sig genast, när han såg att det i stället var en ung flicka, hvars skönhet ofta frapperat honom.

Hade han bara fått se henne före hennes död! Han tyckte att han med lugn skulle funnit sig i själfva döden, om han bara fått se henne först. Men det att han ej fått säga henne farväl, att han ej fått höra ett sista »gosse lille vän», att han suttit och lyssnat på musik i Berzelii park just när hon uppgaf sin sista suck! Dessa föreställningar upprörde honom så, att han kämpade med gråten och bet sig hårdt i öfverläppen.

Han slog sig ner på en annan bänk, men kom plötsligt att tänka på sorgkläder. Han skulle nu midt i sommaren gå och pina sig med att bära svarta kläder! Själfva det sätt, hvarpå konvensansen tvang honom att visa sin sorg, skulle göra sorgen till ett obehag! Nej, tack! Hans sommardrägt hade mörk färg, det kunde vara alldeles tillräckligt. Om han så finge sorgflor kring hatten, för folks skull, så...!

Han gick in i hattbutiken vid Stureplan och bad att få ett sorgflor kring sin hatt.

»Skall det vara djup sorg?» frågades.

»Djup? Ja, naturligtvis. Så djup som möjligt.»

Bodfröken tog fram ett cylinderformigt stycke svart kläde och drog det öfver hatten.

»Det är väl inte den lilla flickan, som . . .», frågade hon deltagande.

»Hvad befaller?»

»Det är väl inte den lilla flickan, som var här inne med herrn en gång?»

»Jo.» Vid detta lilla ord måste han åter bita sig i läppen, för att behärska sin rörelse.

»Det var ju sorgligt. En sådan snäll liten flicka! Men nu har hon det godt.»

Hur visste hon det, att hon hade det godt? Han bugade sig tyst och gick, efter att ha lagt ett par kronor på disken. Ja, visst hade hon det godt, naturligtvis. Men det han drömt om, det att han skulle få uppfostra henne till ett mönster bland kvinnor! Kanske det var bäst att hon dött. Men om han fått uppfostra henne, så . . .!

Hvarför skulle hon dö, den lilla kära varelsen! Hvarför!

Var det inte slut med honom själf? Han gick ju och tänkte som förut, lefde som förut, skulle äta och såfva och skrifva liksom förut! Hvarför lefde han ännu? Hvarför skulle barnet dö? Hvarför skulle han ej få uträtta det enda,

som återstått för honom att uträtta på jorden?
Hvad var meningen med lifvet?

En hand slog honom på axeln. Det var Ekerot, som med deltagande min frågade hvem han sörjde.

»Fausta är död.»

»Nej, hvad säger du? Din lilla flicka?
Stackars du! Jag beklagar dig innerligt.»

»Det var nog bäst för henne som det gick.»

»Men det blir tomt för dig nu, stackars du.»

»Ja, låt oss inte tala om den saken! Stannar du kvar i stan under sommaren?»

»Nej, det skall tusan göra. Om en vecka reser jag till Lysekil.»

»Jaså.»

»Och du själf?»

»Jag vet inte... Ja, då är det bäst att jag säger adjö med detsamma. Farväl så länge!»

»Farväl, hedersbror! Vi träffas till hösten.»

De skildes. Ragnar gick uppåt Sturegatan, utan egentligt mål. Träffas till hösten? Ja, naturligtvis. Stackars du! Och så barnet glömdt med detsamma. Ett mönster bland kvinnor! Jo tack! Ett par skåflar mull i stället, och stackars du, och så var den saken glömd!

Hvem af alla dessa människor, som han mötte, hade väl en tanke på hans lilla barn? Ingen. Och hans vänner? Hänses vänner, som hon jällrat med och smekt och kallat farbror —

Stackars du! Stackars du! Och så allting glömdt! Så adjö med den saken!

Om han bara fått se henne före hennes död!

När han själf ginge bort, skulle naturligtvis alla människor se lika likgiltiga ut. Stackars karl! Stackars karl! Och så allting glömdt! Så adjö med den saken! Händelserna skulle gå sin gilla gång, som förut, ingen skulle märka ens att han var borta. Ingen skulle vårda hans graf. Hans ben skulle kanske grävas opp om några år, och andra skulle läggas dit och grävas opp och läggas dit och grävas opp. Allting glömdt! Inga spår!

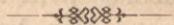
Han gick och gick, utan att tänka på hvarthän. Han såg en lång rad af höga nybyggda hus, gick rakt igenom en skog med tjocka träd, kom öfver en bro, som han kände till, mötte folk på en stor landsväg, som likaledes var honom bekant — men slutligen visste han ej ens huruvida han gick i himmelen eller på jorden, allt var glömdt för honom, utom hans eget lif, som han ansträngde sig med att uppfatta i en enda blick. Det var skalden i honom, som arbetade. Helt uppgången i en enda stämning, som gjorde hans varelse till en sjudande reservoar för allt hvad lifvet bragt honom, sökte han liksom destillera ut ur detta lif en enda grundåskådning, och tankarna kristalliserade sig i rytmiska rim, ett här och ett där, till en härlig dikt. Då och då skar det till i honom, när han tänkte: hade jag bara fått se henne före hennes död!

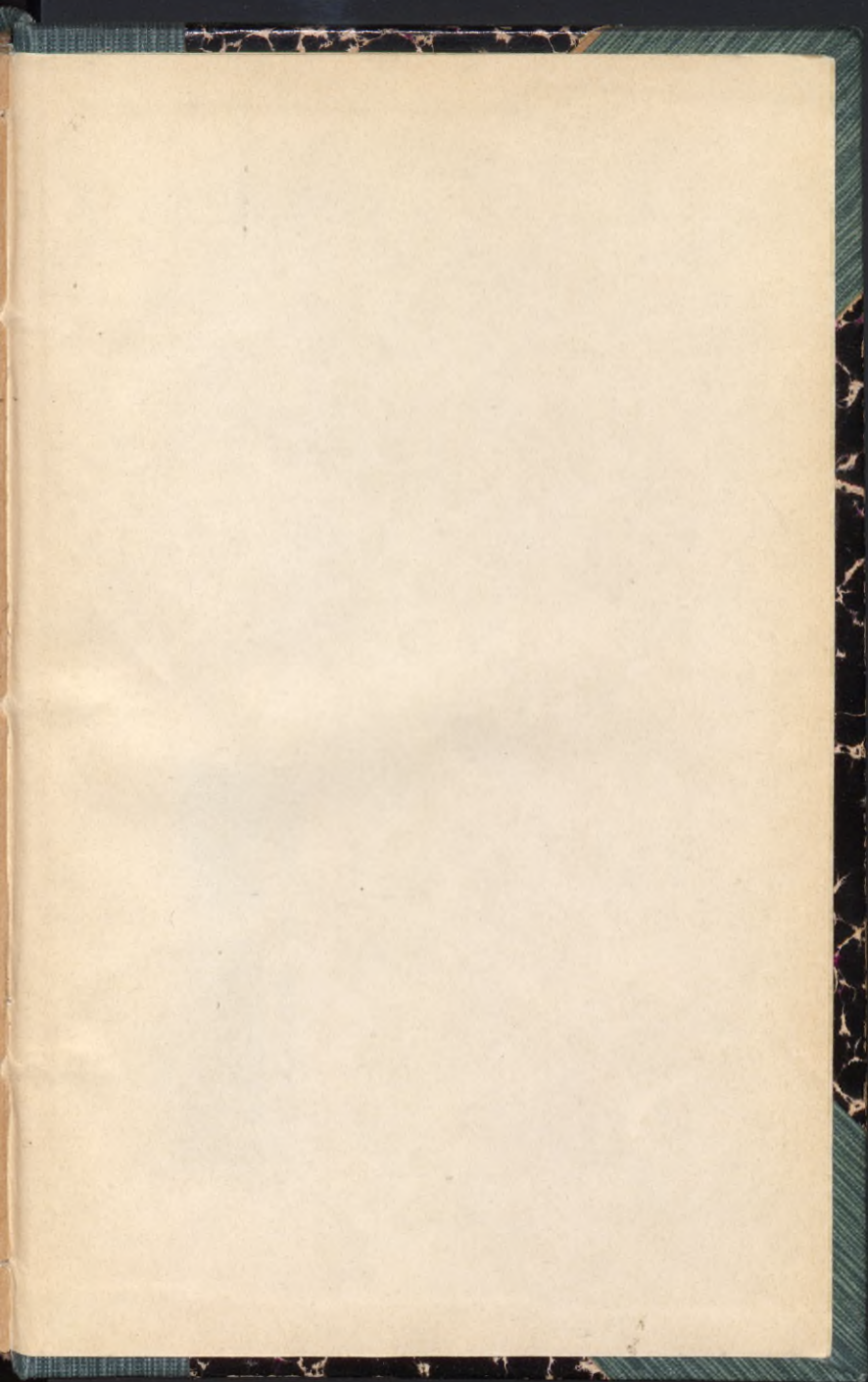
Men så grep honom åter stämningen med oemotståndlig makt, och snart var dikten färdig: en yngling träder in i lifvet, full af det friskaste mod och de ljusaste förhoppningar, han brinner af hänförelse för det sanna, det goda, det rätta, han längtar att förvärkliga ett stort och skönt ideal — men när han blifvit man och skall handla, då ser han att han gripit efter en skugga, som icke längre fins, att allt hvad han trott på varit en bedräglig villa, som lämnat honom ensam med förtviflan och tomhet.

Hans öga möttes af någonting blänkande blått. Och när han såg sig om, upptäckte han att han satt på en tufva i skogen, framför en saltsjövik, hvaröfver solen lyste med sitt middagssken. Smakfullt byggda sommarställen smyckade stränderna, hvitt glänsande segel svajade på vattnet. Han kom att tänka på jorden, som från en glödande massa blifvit ett hem för millioners millioner lefvande varelser, på mänskorna, som från omedvetenhetens vildhet höjt sig till insigt om naturlagarnas förnuft och alltmer trängde fram till andelivets mysterier — och då greps han på nytt af tron på någonting obekant stort och godt, som lefde med och värkade vid utvecklingens smärtsfulla kamp. Han kände med sig att han aldrig skulle uppgifva tron på detta outgrundligt väldiga, att det just var detta som han älskat midt i alla sina förvillelser, att han skulle kunna försvinna däri, med en obeskrifligt säll känsla af att upplösas till

intet. Om han bara fått se henne före hennes död, den kära lilla varelsen! Men tyst! Ingen klagan! Så länge det funnes ett uns af kraft i honom, skulle han sträfva. Så länge det funnes en gnista lif i honom, skulle han glädjas öfver att ha lefvat. »Excelsior!» hviskade han och kastade sig ner på marken, med ansigtet i den svala mossan — — och det ryckte till i hans muskler... och det blef så mjukt i hela kroppen... och det kändes i honom så underligt... som när en bäck rinner... och det sorlade... porlade... så mjukt... så blödt...

Och så brast han i gråt — — — — —

6000190606

Göteborgs universitetsbibliotek

